T.C.
EGE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL BİLİMLER ANABİLİM DALI

MUZAFFER SARISÖZEN'İN HAYATI VE TÜRK HALK MÜZİĞİNE KATKILARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
F. Reyhan ALTINAY

Yöneten
Prof. Dr. Fikret TÜRKMEN

İZMİR - 1993

ÖNSÖZ

Toplumların, sosyal, kültürel, ekonomik, politik vb. alanlarda, nitelik ve nicelik bakımından gelişmesi, o toplumda yaşayan bireylerin toplumsal sorunlara karşı duyarlılıklarıyla doğru orantılıdır. Özellikle kültüre verilen değer, diğer yapıları ayakta tutarak, gelişmişlik seviyesini belirler.

Ülkemizde, kültür alanında gerçekleştirilen çalışmalar, özellikle Cumhuriyetten sonra hız kazanmış, günümüze kadar uzanan halk kültürü araştırma çalışmalarının temeli atılmıştır. Türk Halk Müziği ve halkbilimi açısıdan çok önemli hizmetler yapan "Muzaffer Sarısözen" de alanının mimarıdır.

Bu çalışma "Muzaffer Sarısözen'in Hayatı ve Türk Halk Müziğine Katkıları" 'nı konu almış olup, gerek veri toplama gerekse bizzat görüşme yöntemleriyle gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bilgiler derlenerek, sonuca ulaşılmaya çalışılmıştır. Olabilecek hataların ve eksikliklerin ilerki çalışmalarda giderilmesini ve bu yolla diğer çalışmalara kaynaklık edebilmesini dilerim.

Bu çalışmayı yaparken konu tespitinden, çalışmanın sonuna kadar beni yönlendiren ve yardımcı olan danışmanım ve hocam Prof. Dr. Fikret Türkmen'e, Konservatuvar'da bilgilerinden yararlandığım bütün hocalarıma, İstanbul, Ankara ve Sivas'ta çalışmama yardımcı olan tüm kişi ve kuruluşlara teşekkür ederim.

F.Reyhan ALTINAY

1993- İZMİR

İÇİNDEKİLER

IV. BÖLÜM

Diğer Faaliyetleri

KISALTMALAR

TM	:	Türk Müziği
THM	:	Türk Halk Müziği
TSM	:	Türk Sanat Müziği
BM	:	Batı Müziği
GHM	:	Geleneksel Halk Müziği
GSM	:	Geleneksel Sanat Müziği
THO	:	Türk Halk Oyunları
TRT	:	Türkiye Radyo Televizyonu
TFA	:	Türk Folklor Araştırmaları
E.Ü.D.T.M.K.	:	Ege Üniversitesi Devlet Türk Musikisi Konservatuvarı
İTÜ. T.M.D.K.	:	İstanbul Teknik Üniversitesi Türk Musikîsi Devlet Konservatuvarı
T.T.K.	:	Türk Tarih Kurumu

GİRİŞ

Geçmişten günümüze, Türkler'in uğraştığı müzik sanatının dönemleri konusunda şöyle bir sıralama yapılmıştır :

1. **Oluşum dönemi:** İlk insanın ortaya çıkışından, 1453'te İstanbul'un fethine kadar olan süre.

2. **Gelişim dönemi :** 1453 İstanbul'un fethi, 1730 Lale Devri'nin bitimine kadar olan süre.

3. **Doruk Dönemi :** 1730 Lale Devri'nin bitiminden, 1826 Mehterhane'nin kaldırılarak, yerine Mızıka-i Hûmayun'un kuruluşuna kadar olan süre.

4. **Durgunluk dönemi :** 1826'dan 1943'te İstanbul Belediye Konservatuvarı'nın başına H.S. Arel'in getirilmesine kadar olan süre.

5. **Yeni dönem :** 1943'ten günümüze kadar olan süre [1].

Bu sınıflamaya bakarak ilk saz şairleri ya da ozanlık geleneğinin ortaya çıkışının, "Oluşum Dönemi"'nin ilk evrelerine rastladığını söylemek mümkündür. Medeniyetin beşiği olarak anılan Orta Asya'da, başlangıçta halkın törenlerini yöneten, hastaları iyileştiren, dini liderlik yapan kişiler vardı. Bunlara "Şaman" adı verilirdi. Zamanla bu kimseler "Kopuz" adı verilen bugünkü bağlamanın atası sayılan sazları eşliğinde ezgili şiirler söylemeye başladılar. Böylece ilk "Halk Şairliği geleneği" başlamış oldu. Bu kişilere "Ozan, Kam, Baksı" gibi isimler verildi.

M.S. VIII. yy.'da Türkler'in İslâmiyeti kabul etmeleriyle birlikte, din etkisi kendini her sahada göstermeye başladı. Anadolu'ya girerek halkın düşünce dünyasını biçimlendirmeye başlayan tarikatlar, ozanlar arasında da ayrıma

---

1. Onur Akdoğu, Türk Müziği Tarihi (Ders Notları), E.Ü.D.T.M. Konservatuvarı, İzmir, 1989

neden olmuş, ozanların bir kısmı bu tarikatlara girmiştir. Halkın acılarına dertlerine kucak açan, sorunlarına "Tasavvuf" içinde çözüm arayan felsefe, "Tassavvufî Halk Edebiyatı ve Müziği'"ni de beraberinde getirmiştir. Tekke ve Dergâhlarda gelişen bu düşünce şekli "Tekke Edebiyatı ve Tekke Şairleri" tarafından temsil edilmiştir. Bu temsilciler aynı zamanda "Saz Şairleri"" dir.

Türk Müziği, gelişim döneminde, daha çok saray çevresinde, kuram, icra ve çalgı bakımından büyük bir atılım göstermiştir. Yeni müzik kuramları yazılmış, yeni makamlar bulunmuş, türkü, varsağı ve uzun hava türleri ilk kez halk müziğinde kullanılmaya başlanmıştır. Köroğlu, Aşık Ali, Kâtip Ali gibi saz şairleri dönemin halk geleneği temsilcileridir.

1730-1826 yılları arasına rastlayan "Doruk Dönemi" ise Türk Müziği'nin üst düzeye ulaştığı bir dönemdir. İcrada, bestecilikte en verimli çalışmalar da yine bu döneme rastlamıştır.

Bu olumlu gelişmelerle, ilk kez Batı ile alışverişe "Doruk Dönemi" 'nde başlanmış, günümüze deyin etkileri devam eden, Batılılaşma arzusunun getirdiği olumsuzluklara neden teşkil etmiştir. Durgunluk dönemi adı verilen bu dönem, edebiyat tarihçilerince "Tanzimat Dönemi Edebiyatı" olarak adlandırılan evre ile paralel gitmektedir.

Türk düşün dünyasını derinden yaralayan bu dönem, Türk aydınının, halk sanatına ve halka bakışı ile Batılılaşma arzusu arasındaki çelişmenin bir yansımasıdır.

Arapça "tanzim" kelimesinin çokluk şekli olan "tanzimat" aslında, dizme, düzenleme, sıralama anlamlarını taşır. Ancak bu sözcük XIX. yy. 'da Osmanlı İmparatorluğu'nda yapılan ıslahatlar için kullanılmıştır.

"3.Kasım.1839"'da İstanbul, Topkapı Sarayı, Gülhane Bahçesi'nde ilân olunan "Tanzimat-ı Hayriye Fermanı" ile başlayan devre, bazı kaynaklara göre

1876 Birinci Meşrutiyet' in, bazı kaynaklara göre de 1908 İkinci Meşrutiyet'in ilânı ile son bulur.

"17. yy.'dan beri Osmanlı Devleti'nin dışarda ve içerde sarsıntılar geçirdiğini ve durumunu kurtarmak için (Ordudan başlayarak) bir takım ıslahat ve inkılâb hareketlerine giriştiğini biliyoruz.

18. yy. başlarında "Lâle Devri, aynı yüzyıl başlarında Üçüncü Selim Devri facia ile biten yenilik hareketlerine sahne olmuştu.

19. yy. başında ise eski devrin başarısız ve acı tecrübelerine rağmen, yenileşme ve Batılılaşma, bir ölüm dirim konusu gibi ele alındı. Üçüncü Selim'den (1789-1807) günümüze kadar süren aşağı yukarı iki yüzyıllık zaman bizim için atılımlar, duraklamalar, yeniliğe karşı dirençlerle dolu fakat sürekli bir Batılılaşma hevesi çağı olmuştur" diyerek Ahmet Kabaklı, Türk edebiyatındaki bu dönemin pisokolojisini "Batılılaşma hevesi çağı" olarak ifade etmiştir.

Peyami Safa ise Tanzimat'ın kültürümüze yansımasını şöyle açıklamıştır: ".. İslâm - Şark'la, Hıristiyan - Batı arasında çektiğimiz tercih sıkıntısı Tanzimat'tan evvel başlar. Gülhane Hattı da Jön Türk İnkılâbı da bize ait herşeyi ikiye bölerek, alaturka ve alafranga iki Türk ve iki Türkiye doğuran bir tereddüdü kökünden söküp atamadı..." (2).

Gerçekten de Türk Müziği Tarihi'ne baktığımız zaman, Durgunluk Dönemi'nde Batı etkisi belirgin bir hal almış, yıllardır devam eden "Fasıl grubu" ikiye ayrılmış, bunlara "Fasl-ı Atik ve Fasl-ı Cedid" denmiştir.

---

2. Seyyit Kemal Karaalioğlu, **Türk Edebiyatı Tarihi**, c.2., İstanbul : İnkılâp ve Aka Kitabevi, 1982.

Müziksel arayışlar çokseslilik çalışmaları, çalgı, orkestra, dans kavramları, Donizetti ile Batı müzik terimleri yine bu dönemde Batılılaşma çabasının göstergeleridir.

"Tanzimat aydınları, Batıcı, yenilikçi, terakki, ilim ve fen taraflısıdır. Batı hayranıdırlar, yurdu gerilikten kurtarmak isterler. Yeni icatları, fen, buhar, elektrik, makine gibi kelimeleri heyecanla anarlar. Bununla birlikte Türk halkının manevî değerlerine bağlıdırlar. Hepsi maziye ve kök değerlerimize bağlı milliyetçilerdir. Bir kısmı Mason Localarına gafilâne bir ilericilik aşkıyla bağlanmış olmakla birlikte İslâmiyete saygılıdırlar. Din hükümleri ile medeniyeti kaynaştırmaya ikisi arasında hiçbir çelişme bulunmadığını ıspata çalışırlar. Batı'nın iftiracı yazarlarına karşı İslâmlığı savunmuşlardır. Hemen hepsi Fransız kültürü ile yetişmiştir. Onlar için Avrupa, Fransa demektir. Sanattan çok ülkü ve fikir peşindedirler. Zulme, haksızlığa karşı savaş açarlar. Vatan, millet, hürriyet, adalet, meşrutiyet hayranlığını, kutsal bir heyecanla yayarlar. Hepsi, sanat cemiyet içindir görüşünü benimsemişlerdir." Ahmet Kabaklı'nın "Tanzimat aydınını" takdiminden sonra döneme imzasını atanlardan "Muallim Naci"'nin Şehzadebaşı'ndaki Hacı Reşit'in kıraathanesine uğrayan saz şairinin içine düştüğü izahına kulak verelim.: "... Geçen akşam Hacı Reşit'e sazı omuzunda, acaib-ül heykel bir şair çıkageldi. Kapıdan girince şöyle bir etrafına bakındı, kendine benzer bir kimse göremedi. Dönmek istedi, dönemedi. Utandı mı ne oldu; geçti bir köşeye oturdu. Sazlı şaire bakış-görüş olmadı. Beş on dakika geçti mi bilmem, o koca saza şöyle bir el etti, tın.. tın... zavallının ızdırabı arttı, çünkü, şair baba, biraz çal bakalım diyen olmadı. Nihayet şair, tâbi-i Reşit'in yüzüne manâlı bir suretle bakarak dedi ki, evlât, burada şairler varimiş, göster imtihan olalım, meşhur-ı zaman olalım... Cevap alamadı... Birden köşenin birinden bir ses zuhur etti, şaire hitaben dedi ki : Burada saz şairleri ötemezler, ötseler de dinleyen bulunmaz. Buraya gelenler hep kalem şuarasıdır, anladın mı kuzum? Burası tavuk pazarı değildir...

Bunun üzerine şair, eyvallah babam, diyerek, sazını omuzlayıp, çıkıp gitti.

•

İstanbul'da ne kadar sazlı şair var ise, hepsine birden nasihat ederim ki, evvelâ saz çalacak yeri intihab etsinler de sonra tazaneye el vursunlar.. Yoksa, işleri yaman olur, zira bir zamandayız ki, söz, saza galebe çalıyor..." (3).

17. yy. da başlayıp, 19. yy. ortalarına kadar süren bu kültür ve sanat duraklamaları, yine bir kısım Türk halkseverinin omuzlarında yüceltilmeye çalışılmış, müzikoloji alanında önemli adımlar atılmaya başlanmıştır. Araştırmacılar fikri gündeme gelmiş Muzaffer Sarısözen ve arkadaşları bu sahada ilk olumlu ve somut çalışmaları gerçekleştirmişlerdir.

---

3. F. A. Tansel, "Tanzimat Devri Edebiyatında Halk Şairlerinin Tahkiri Meselesi", **Türk Dili ve Tarihi Hakkında Araştırmalar I**, Ankara : T.T.K. Basımevi, 1950, ss.115-126.

I. BÖLÜM

MUZAFFER SARISÖZEN'İN

HAYATI VE KİŞİLİĞİ

1.1. MUZAFFER SARISÖZEN'İN HAYATI

Muzaffer Sarısözen, 1899'da Sivas'ın "Camiikebir" mahallesinde doğmuştur[1]. Babası Şair müderris "Hüseyin Hüsnü Efendi" [2] annesi "Zeliha Hanım" 'dır[3]. Aile lâkabı "Sarıhatipzadeler" ya da halk arasındaki yaygın şekli olan "Saçlılar"'dır. Bu lâkabın, dedelerinin uzun saçlı birer şeyh olmalarından dolayı verildiği ileri sürülmektedir. Sarısözen, sanatçı bir ailenin beş erkek çocuğundan en küçüğüdür. Ağabeyleri; "Rüştü Sarısözen, Sırrı Sarısözen, Fehmi Sarısözen, Abdülkadir Sarısözen"'dir. 17. yüzyılın divan sahibi şairlerinden meşhur Sivas Müftüsü "Numan Sabit Efendi"'de Sarıhatipzadeler diye tanınan ailenin mensuplarındandır. Vehbi Cem Aşkun, ailesinin bir kolunun Köprülüler'e değin uzandığını yazmaktadır.

Muzaffer Sarısözen, ilk eğitimini "Sivas Sultanisi"'nde tamamladı. Eğitimi sırasında birinci dünya ve kurtuluş savaşlarına katılması sebebiyle eğitimine ara vermek durumunda kalmıştır. Savaş bitip de memleketine döndüğü zaman "Mekâtibi İptidaiye Muallim Muavinliği" (Öğretmen yardımcısı) sınavını vererek öğretmenliğe başlamıştır (1922). Sarısözen'in doğduğu kentte ilkokul öğretmenliği ile başlayan gençlik yılları, onun aynı zamanda müzik eğitimi yaptığı yıllardır [4]. Sarısözen, iyi ud ve bağlama çalıyordu. Ondaki müzik kabiliyetini görenler, Sivas ili hesabına "İstanbul Belediye Konservatuvarı"na gönderilmesini sağladılar. Bu konservatuvarda iki yıl keman bölümünde, "Ekrem Besim Tektaş"'ın öğrencisi oldu (1925). İki yılın sonunda Sarısözen tekrar Sivas'a dönerek, önce "Sanatlar

---

1. Nail Tan, "Muzaffer Sarısözen ve Türk Folklorundaki yeri", **Sivas Folokloru**, s.61, Şubat, 1978.

2. Haluk Çağdaş, "Türkülerden Bir Vatan ve rahmetli Sarısözen", **TFA**, Mayıs, 1983. (Bundan sonra, Türkülerden Bir Vatan ve Rahmetli Sarısözen olarak verilecektir.)

3. Nida Tüfekçi, "Muzaffer Sarısözen", **Folklor-Halkbilim Dergisi**, c. 4, Ekim-Aralık, 1984, ss.4-34. (Bundan sonra, Muzaffer Sarısözen olarak verilecektir.)

4. Halük Çağdaş, " Türkülerden Bir Vatan ve Rahmetli Sarısözen"

Okulu", 1939 ' da da "Sivas Lisesi", müzik öğretmenliğine atandı[5]. Bu eğitime olanak sağlayan olay ise "İstanbul Dâr-ül Elhân" (Belediye Konservatuvarı) adına 31.7.1926-20.9.1926 tarihleri arasında düzenlenen ilk folklor araştırmaları gezisidir. Dâr-ül Elhân Müdürü Yusuf Ziya Bey başkanlığında Rauf Yekta, Ekrem Besim ve Dürrü Turan Beylerden oluşan araştırma ekibi, altı ili kapsayan müzik derlemeleri için Sivas'a da gelir. Yapılan çalışmalar sırasında, Sarısözen'in üstün müzik yeteneğini keşfeden Yusuf Ziya Bey (Demircioğlu) dönemin Valisine ricada bulunarak onu İstanbul Dâr-ül Elhân'ında müzik öğrenimi yapmasını sağlar. Eğitimini tamamladıktan sonra Sivas'a dönen Muzaffer Sarısözen'in ilk somut çalışması 1930'larda Sivas'ta "Batı Müziği" eğitimini amaçlayan "İlk Musiki Mektebi" adlı bir müzik okulunu kurmasıyla başlar. Yakın arkadaşı öğretmen okulu müzik öğretmeni Hüseyin Kaya ile birlikte açtığı bu okulun kuruluşu, o yıllarda yayınlanmış bir kitapta şöyle açıklanıyor : "Garp Musikisinin önemi henüz lâyıkıyla anlaşılamadığı bir zamanda Anadolu'nun tam göbeğinde böyle bir kurumun canlanmış olması, ilim gidişi bakımından müteşebbislerini takdirle kaydettirecek bir hadise teşkil ediyor". Yine ayni kitapta okulun amacı ise "İlde Batı Müzik kıvancını yaymak "biçiminde belirtiliyordu [6]. Övgü dolu bu sözlere rağmen, okulun ömrü çok uzun olmadı. Çünkü o yıllarda Batı Müziği öğrenmeye istekli gençler bulmak da mümkün olmuyordu.

Muzaffer Sarısözen, sonraki yıllarda pek çok okulda müzik ve Türkçe öğretmenliği hizmetlerinde bulundu. Önce Sanatlar Okulu 1939'da da Sivas Lisesi Müzik Öğretmenliğine atandı.

Muzaffer Sarısözen, bu yıllarda, "Sivas Milli Eğitim Müdürü" olan Ahmet Kutsi Tecer ile tanıştı. 1930'da Sivas Lisesine Edebiyat öğretmeni olarak atanan

---

5. Nail Tan, "M. Sarısözen ve Türk Folklorundaki yeri"

6. Halûk Çağdaş, "Türkülerden Bir Vatan ve Rahmetli Sarısözen"

Ahmet Kutsî Tecer'in Sivas ve Sarısözen hakkındaki ifadesi şöyleydi : "... Sene 1930, Eylül. Yeni atanan bir öğretmen olarak Sivas'ta ben, kendimi zengin bir halk kültürü içinde buldum. Gider gitmez de çalışmalara koyuldum. Daha ilk zamandan itibaren Muzaffer Sarısözen benim en yakın iş arkadaşımdı. 1931 yılında Kangal çevresinde yaptığımız uzun bir gezide müzik ve oyun konularında onun nasıl ince bir kavrayışı olduğunu hayranlıkla gördüm. O yıl içinde halk şairleri koruma derneği'ni kurmak ve Sivas'ta bir Halk Şairleri Bayramı düzenleme kararını verdiğim zaman elini bana ilk uzatan Sarısözen oldu. O zaman Belediye Reisi olan Hikmet Işık da kurucular arasına girince Derneğin Başkanı ve Umumi Kâtibi de artık belli olmuştu. Bu bayram bölge ölçüsünde bir kültür bayramı olacaktı. Oyun ekipleri hazırlandı. En iyi davul zurna ekipleri getirildi. Bölgenin her tarafından gelen Halk Şairleri dernekçe ağırlandılar. Sazlar çalınmaya, davullar gümbürdemeye başladı. Şehirde meydanlarda gösteriler, kapalı yerlerde şiir toplantıları yapıldı. 5-Kasımda Bayram başladı. Şehir bir hafta şenlik içinde çalkalandı. Veysel Şatıroğlu ile dostluğumuz o zamandan başlar. Halk Şiiri onun şahsında büyük bir sanatçı kazandı. Muzaffer Sarısözen için de artık memleketin özlü aydınları arasında seçkin bir yer ayrılmıştı." (7).

A. Kutsi Tecer'in sözlerinden de anlaşılacağı gibi 5-Kasım-1931 tarihinde Sarısözen ile birlikte "Sivas Halk Şairleri Bayramı"nı gerçekleştirdiler (8).

1936 yılında, Saffet Arıkan'ın Milli Eğitim Bakanlığı zamanında bütün yurtta halk müziği derlemeleri yapılması kararlaştırılmıştı. Almanya'dan getirilen "Saja" marka ses makinalarıyla 17. Ağustos .1937'de Ankara'dan Sivas'a hareket eden Halil Bedii Yönetken, Ulvi Cemal Erkin, Hasan Ferit Alnar, Necil Kâzım Akses ve teknisyen Ali Rıza Yetişen'den kurulu derleme ekibine Sivas'ta Lise Müzik Öğretmeni Muzaffer Sarısözen de katıldı. Bu çalışma için Sarısözen'i tavsiye eden kişi de Ahmet Kutsi Tecer idi (9).

---

7. A. Kutsi Tecer, "Yeri boş kalan değer : Sarısözen için" **TFA.**, Nisan, 1963. (Bundan sonra "Yeri boş kalan değer Sarısözen için" olarak verilecektir.)

8. Geniş bilgi için, bkz. s.170

9. Nail Tan, "M. Sarısözen ve Türk Folklorundaki yeri"

İlk derleme gezisindeki çalışkanlığı ve kabiliyetiyle dikkati çeken Sarısözen 1938 yılında "Ankara Musıki Muallim Mektebi Şan Öğretmenliği" kadrosu ile bugünkü "Ankara Devlet Konservatuvarı Folklor Arşivi Şefliği" 'ne tayin edildi. Sarısözen'in Türk Folkloruna önemli hizmetleri bu göreve getirilmesiyle başlamıştır. Konservatuvar'da folklor arşivi şefliğinin yanında Halk Musıkisi Tarihi ve Milli Oyunlar öğretmenliği de yapmıştır. Halil Bedii Yönetken, Mahmut Ragıp Gazimihâl, Ahmet Adnan Saygun ve Ali Rıza Yetişen'den meydana gelen derleme ekipleriyle yurdumuzu baştan başa taramıştır. 1937-1953 yılları arasında yapılan derlemelerde 10.000 civarında ezgi ve 10 kadar halk çalgısı derlenmiştir. Derlenen bu örnekler Sarısözen'in gayretiyle "Ankara Devlet Konservatuvarı Arşivi" nde toplanmıştır.

1940 yılında, Ankara Radyosu bir "Halk Müziği Topluluğu" kurma kararına varınca, Vedat Nedim Tör ve Mesut Cemil Tel'in daveti üzerine bu hizmeti de üstlendi. "Yurttan Sesler" korosunu kurup, derlenen türkülerin notalarını yazarak koro elemanlarına öğretti ve yayınlara başladı. 1953 yılında İzmir, 1954 yılında İstanbul Radyosu Yurttan Sesleri'ni kurma görevi ile bunların eğitim ve gözetim yetkileri kendisine verildi [10].

Muzaffer Sarısözen, radyodaki çalışmaları sırasında, halk müziği sanatçısı, "Neriman Altındağ" ile tanışmış ve evlenmiştir. Bu evlilikten "Memil" adında bir oğulları olmuştur.

1949, 1950 yıllarında İtalya ve İspanya'daki Uluslararası Halk Oyunları Festivallerine ilk defa halk oyunları ekiplerimiz Muzaffer Sarısözen'in başkanlığında gönderilmiş ve büyük başarılar kazanılmıştır. Ayrıca "Yapı ve Kredi Bankası'nın" 1955 yılında kurduğu "Halk Oyunlarını Yaşatma ve Yayma Tesisi" içinde de önemli hizmetlerde bulunmuştur.

Derleme ve icra çalışmalarının yanında yayın yapmayı da ihmal etmemiştir. Büyük bir yetki ile kaleme aldığı ilmi makaleleri Duygu ve düşünce,

---

10. Nida Tüfekçi, "M. Sarısözen"

Ülkü, Çorumlu, Radyo ve Güzel Sanatlar Dergileri'nde yayınlanmıştır. "Seçme Köy Türküleri (1941)" ve "Yurttan Sesler (1952) "kitaplarından sonra 1962 yılında en önemli eseri olan "Türk Halk Musıkisi Usulleri" 'ni bastırmıştır.

1962 sonlarına doğru hastalanan Sarısözen, Ankara hastanesinde bir prostad ameliyatı geçirmiş, ameliyat sonrası eski sağlığına kavuşamayıp 3.Ocak.1963 gecesi Devlet Demiryolları hastanesinde gözlerini hayata yummuştur. Cenazesi 4.Ocak.1963 günü büyük bir törenle Ankara Asri Mezarlıktaki aile kabristanında toprağa verilmiştir [(11)].

1.2. MUZAFFER SARISÖZEN'İN KİŞİLİĞİ

Muzaffer Sarısözen hakkında yapılan araştırmadan ve onu tanımış kişilerle yapılan görüşmelerden edinilen bilgiler ışığında, kişiliği konusunda şunları söylemek mümkündür :

Sarısözen, herşeyden önce, Anadolu'nun ortasında yeralan ve halk kültürünün en zengin unsurlarının varolduğu Sivas'ta doğup, büyümüş olmanın getirdiği kültürel özellikleri taşıyan biridir. Bunu, ilerki yıllarda gerçekleştirdiği derlemelerde, halkla olan diyaloglarında görmek mümkündür. Aile içinde geleneksel bir terbiye alarak yetişen Sarısözen, eğitimi sonrasında, kırsal kültür ile şehir kültürü sentezine ulaşabilen bir yapıyla karşımıza çıkmaktadır. Çünkü, onun gerek genel eğitimi gerekse müzik eğitimi, aile içinde gerçekleştirilen toplantılarla, ilk kez şekillenmeye başlamıştır. Sanatsever bir aile mensubu olmak onu müziğe yönlendiren yegâne unsurdur.

Sarısözen, gerçek bir vatanseverdir. Bunu, Türk kültürünü ortaya koyma çabalarında buluyoruz. Türk halkını daima herşeyin üzerinde tuttuğunu

---

11. Nail Tan, "M. Sarısözen ve Türk Folklorundaki yeri"

çalışmalarında vurgulamıştır. Türk kültürüne çok önemli hizmetler yapmış olmasına rağmen, son derece mütevazi olduğu görülmektedir. Bu hizmetleri gerçekleştirirken de insanüstü bir gayret göstererek fedakârlığını ortaya koymuştur.

Sivas'ta başlayıp, yaşamının son dönemine kadar süren eğitimciliği sayesinde edindiği deneyim, onun sadece bir müzisyen değil, adeta, bir pedagog olmasını sağlamıştır. Büyük ölçüde tahammül ve müsamaha sahibi olması, çevresindeki insanlara ve olaylara karşı duyarlılığı, dürüstlüğü, açık sözlülüğü ve yardımseverliği, ona saygın bir yer kazandırmakla beraber örnek insan imajının oluşmasını sağlamıştır.

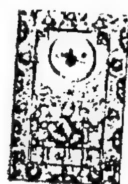
Sarısözen'in kişilik özelliklerine ilişkin diğer bilgiler, onu tayınlarla yapılan görüşmeler ile tespit edilmiş olup, bölüm sonundaki eklerde sunulmuştur.

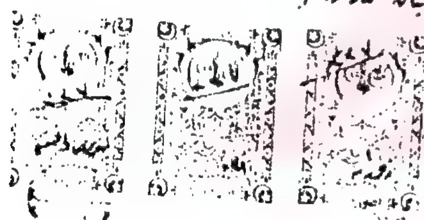
I. BÖLÜM

EKLER

1. Muzaffer Sarısözen'in Kimlik Belgeleri

2. Muzaffer Sarısözen Hakkında Yapılan Görüşme Metinleri

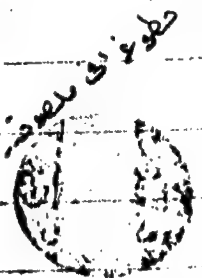

(EK - 1)

3

ولایتی	
Kazası قضاسی	
Nahiyesi ناحیه سی	
Mahalle veya Karyesi محله سی یاقریه سی	Cami kebir mahallesi
Sokağı زقاغی	
Mesken No مسکن نومروسی	2
Nevi mesken نوع مسکن	Hane

4

بوی	اشکال مخصوصه
Saç صاچی	
Kaş قاشی	
Göz کوزی	
Burun بورونی	
Ağız آغزی	Fotoğrafı melsuktur
Bıyık بیقی	
Sakal صقالی	
Çene چکه سی	
Çehre چهره	
Renk رنکی	
علامت فارقه ثابته	

Türkiye Cumhuriyeti	Tabiiyeti
Müslim	Din ve mezhebi
Musiki muallimi	
Bekar	

Muzafferiddin
Sarı hatip
oğullarından

319 ....

Mütevffa
Hüseyin efendi

Zeliha Hanım

دولت عليهٔ عثمانيه تذكرهٔ نفوسى

محل ولادتى و تاريخى	[illegible]	[illegible]	[illegible]	دينى	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]			[illegible]	

اشكال				محل نفوسده قيد اولنديغى محل					
[illegible]	[illegible]	[illegible]	علامت فارقه	ولايتى	قضاسى	محله و قريه سى	سوقاغى	خانه نومروسى	نوعى مسكنى
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]		[illegible]	[illegible]		[illegible]	[illegible]

بالاده اسم و شهرتى و حلى و صفتى محرر اولان [illegible] تبعهٔ دولت عليه دن اولديغى [illegible]
اول [illegible] نفوسده مقيد اولديغى مبين ايشبو تذكره اعطا قلندى [illegible]

استانبول قونسرواتوارى

اسم و شهرتی	[illegible]
پدرینك اسمی	[illegible]
تاریخ و محل ولادتی	[illegible]
تابعیتی	[illegible]
صنعت و شهرتی	[illegible]
محله‌سی	[illegible]
سوقاغی	
مسکن نومروسی	[illegible]

آیلر تصدیقات محرره‌یه مخصوص محلدر

ایلول	[illegible]
[illegible]	

	معاملات	معاملات و تاریخ
		

Tarih tevellüdünün 315 senesinden 319 tevellüdüne sivas hakimliğihin 11 Ağustos 927 tarih ve 204 numaralı ilamı mucibince tashih edilerek.........tebdilen ita....	
14/Ağustos/917	

مکاتب ابتدائیه معلم معاونلگی شهادتنامه‌سی

۱۰ مسلسل نومروسی

٢٦ عمومی نومروسی

اسمی	پدرینک اسمی	محلی	زادگاه و قید نفوس
مظفر افندی	شیخ صبحی افندی	سیواس	سیواس

تدریسات ابتدائیه قانونی موجبنجه سیواس تدریسات ابتدائیه مجلسی حضورنده امتحانی اجرا ایدیلرک اثبات اهلیت ایتمش اولدیغندن
مظفر افندی‌یه اشبو موقت شهادتنامه اعطا ایلدی ۱۴ ۱۳۲۷

تدریسات ابتدائیه مجلسی رئیسی
والی

معارف مدیری

MUZAFFER EFENDİ(Sarısözen) -Musiki Muallimi-

Tevellüdü: 1315

Pederi : Şeyh Hüseyin Efendi

Münteşası: Sivas Lisesi

Şehadetnâme Tarihi: 8.sınıftan mezûn.

Tastiknâme numarası: 1418

Tâyinine dâir olan kararın(emirnâmenin) tarihleri:

22 Kanunuevvel 1339
10 Eylûl 1341
1 Eylûl 1927

Sivas Lisesinde musiki muallimi olarak 1 Mayıs 1339'da
1 Teşrinisâni 1339'a kadar 400 kuruş, 1 Teşrinisâni
1339'dan 1 Mart 1340'a kadar 1000 kuruş, 1 Mart 1341'd
31 Ağustos 1927'ye kadar 1200 kuruş maaş alarak çalışm
1 Eylûl 1927'den itibaren de maaşı 1700 kuruşa yükselm

Not: Bu bilgiler Sivas Lisesi Öğretmenleri sicil(kütü
defterinin musiki muallimleri bölümünden özetlen
rek alındı.

MUSTAFA HOŞSU [1]

"Muzaffer Sarısözen hocam ile tanışmam lise döneminde 1943-1944'te oldu. O günlerde Sarısözen Ankara Radyosunda Yurttan Sesler adı altında bir topluluk kurmuştu. Ve bu toplulukta çeşitli yöresel sanatçılardan kurulu programlar yapıyordu. Bu gelenek haline gelen illerin kurtuluş bayramlarında, o ilin mahalli sanatçıları bir araya gelip yörelerinin türkülerini çalıp söylüyorlardı. İşte ben de o tarihte sınıf arkadaşım Osman Özdenkçi ile devamlı Eskişehir Türkülerini çalıp söylüyorduk. Ve Eskişehir'in kurtuluş bayramı törenleri sırasında bir açılış yapıldı. 1944 yılının 2 Eylül'ünde Eskişehir'den bir ekip oluşturarak Ankara Yurttan Sesler'de program yapmak üzere yola çıktık. Tanışmamız da işte o günlere rastlar. Bu tanışmadan sonra Hocayla ilişkilerimiz devam etti. Ben bir taraftan tahsilime devam ederken, halk müziği ile ilgili kafama takılan veya eksik bilgileri, Hoca'dan mektuplaşarak öğreniyordum.

Zaman zaman Yurttan Sesler programına katılmaya başladık. Sarısözen Hocamız'ın şöyle bir deyimi vardı; - Sizler de Yurttan Sesler kadrosunun içindesiniz ve misafir sanatçı olarak görevlisiniz onun için kendi yörenizin müziğini çok iyi arayın tarayın, araştırın ve değerlendirin, diyordu. Yıllık bütçede de mahalli sanatçılar için bir ödenek vardı. Bazı aylar gidemediğimiz oluyordu, o günlerde de mektup yazıyordu ve - birikmiş paranızı alın - diyordu.

Sarısözen, kendisi de bir halk çocuğu idi. Sivas'lı idi. Folkloru bilen biriydi. Yaptığı derlemelerle THM'nin genel yapısını ortaya koymuştur. Kaynak kişilere önem vermiştir, çünkü bu işin esası o kaynak kişilerden öğrenilir. Kültürel unsurları aynen aktarmaya dikkat ediyordu. Zaten folklorik yapının üzerinde hiçbir zaman oynamamak gerekir. Sarısözen de bunu adeta fotoğraf çeker gibi gerçekleştirmiştir."

---

1. Mustafa Hoşsu, E. Ü. D. T. M. K. Öğr. Gör., "Muzaffer Sarısözen" hakkında yapılan özel görüşme, İzmir, Kasım, 1992.

HAMİT ÇİNE [2]

"Hocayı 1950 yılında tanıdım. Aslında biz onu tanımadan da önce o bize hocalık yapmıştır. O zamanlar her evde radyo yoktu. Biz, radyodan, bir saz sesi, bir türkü duyduk mu, sineğin bala yapışması gibi, biz de o sesin etrafına toplanırdık. Hiç bir programı kaçırmazdık. Onun için Sarısözen'i tanımadan, tanımış gibi olmuştum. Daha sonra 1950'li yıllarda, İstanbul'da, dönemin tanınmış saz yapımcılarından Agop Usta'nın dükkânında kendisiyle tanışma imkânı buldum.

Kendisiyle derlemelerde beraber olduk. Kaynak kişilerin isimleri konusunda çok titizdi. Bir kaynaktan nasıl alıyorsa onu öyle veriyordu. Kaybedilmekte olan eserleri yüze çıkaracağı, halka tanıtacağı ve sanatçılara öğreteceği için, aslını almak zorunda olduğunu söylerdi.

Bir keresinde, birlikte Dirmil'e derlemeye gittik. Hoca, yöre havalarını çalabilecek bir sipsi çalıcısı istedi. Dirmil'li bir çocuğu çağırdılar. Hoca kendisinden Dirmil havalarını çalmasını rica etti. Çocuk, utangaç ve mahçup bir tavırla "Süt içtim dilim yandı" türküsünü çaldı. Hoca birden çok sinirlendi, biraz da üzülerek "Zaten bunu bekliyordum ama bu köyde olacağını zannetmiyordum" diyerek bana döndü ve "İşte paşa, radyonun en büyük zararı bu olacak, mahalli kültürün üzerine düşmezsek, kaybedeceğiz" dedi.

Daha sonra festivallerde, ben ve kardeşlerime yer vererek Burdur'un oyunlarını türkülerini tanıtmamızı istedi.

Sarısözen, bize o dönemde utanç veren sanatı, gün ışığına çıkardı. Çünkü o dönemde saz çalmak, taşımak utanç vericiydi. Ben onun sayesinde, bu yaşımda, göğsümü gere gere saz taşıyorum. Onun sayesinde Türk Kültürü'nün temel sazı aydınlığa kavuştu.

---

2. Hamit Çine, TRT İzmir Radyosu Saz sanatçısı, "Muzaffer Sarısözen" hakkında yapılan özel görüşme, İzmir, Haziran, 1992.

Bu gün halkoyunları tanınmışsa onun büyük etkisi vardır. Çünkü o aynı zamanda halk oyunlarına büyük önem veren biriydi. Bu gün okullarda müzik eğitimine bağlama girmişse, onun sayesindedir. Konservatuarlar kurulmuşsa onun sayesindedir. Sarısözen yerine başka biri olabilirdi. Ama onun kadar gayret gösteremezdi.

Sarısözen, çok olgun biriydi, insanları cezbeden bir tavrı vardı. Konuşması ahenkli, buğulu bir sesi vardı. Suratı asık gibi görünürdü ama onu bilenler o kadar hoşsohbet olduğunu da bilirlerdi. Zaman zaman esprili hikâyeler anlatırdı. Çevresinde çok saygın biriydi.

Adım adım Türkiye'yi dolaşmıştır. Yardımcıları vardı ama asıl yük onundu. Hem derliyor, hem yazıyor, çiziyor insanlarla konuşuyor. Yani bir ekibin yapacağı işi yapıyordu.

Muzaffer Sarısözen, Türk Halk Kültürü'nün bir dönem başıdır. Türk Halk Kültürü'nün bu hale gelmesi, onun ortaya çıkarak zemin hazırlamış olması, bir dönem başını oluşturmuştur.Türk Halk Kültürü'nü derleyerek bir bilim haline getiren bir mimardır adeta. Binlerce notada imzası olan bir mühendistir. Onun gibi bir eleman henüz gelmedi."

NECDET NEMUTLU [3]

"Rahmetli Sarısözen ile 1947'de tanıştık. Ankara radyosuna gelirdi. O dönemin hocaları, Halil Bedii Yönetken, Ruşen Ferit Kam, Mesud Cemil gibi hocalar Sarısözen'e çok büyük saygı duyarlardı. Çünkü bu kişi, hakikaten, Türk Halk Musıkisini, dipten su yüzüne çıkaran, çok değerli bir insandı.

Mütevazi, ağırbaşlı, öğretici, hoşgörü sahibi, otoriter biriydi. Programlar arasında koridora çıkar, daima yarım sigara içerdi. Zayıf ve naif bir insandı. Hocanın çok özel tarafları vardı. Hiçbir şeyi atlamaz, en küçük detaylara kadar

---

3. Necdet Nemutlu, TRT İzmir Radyosu Ses Sanatçısı, "Muzaffer Sarısözen" hakkında yapılan özel görüşme, İzmir, Temmuz, 1992

hepimizi bilgilendirirdi. Türküleri kendi söyler bize notalarını yazdırır, notamızı geliştirirdi.

Mahalli sanatçılara çok önem verirdi. Meselâ, bir âşık, radyoya geldiği zaman, onu dinler, eğer kendince bir katma söz bir hata tespit ederse, âşığı kırıp dökmeden ona izah ederdi.

Hocanın bir başka özelliği de, günü gününe program yapardı. Meselâ, bayramlarda ya da toplumsal olarak üzüntü veren olaylarda, günün güzelliğine uygun program yapar, güncelliği korurdu.

Milli oyunlara da çok kıymet verirdi. Zaman zaman ekipleri çağırır, izler ve derdi ki, "bakın çocuklar, bizim müziğimiz oyunla beraber yürür. Yalnızca melodi bir süre sonra monotonlaşır ama oyun olursa, insanın ruhuna şevk verir."

Gönlü gani bir insandı. İçimizden biri yardıma ihtiyaç duydu mu, ona yardım ederdi, herkesin elinden tutardı, merhametli, çok değerli bir insandı.

Solistlik meselesinde de, heyecanlandığımızda, hata yaptığımızda bize destek olurdu.

Bizi elden geldiği kadar bütün olarak yetiştirdi. Bize ve forklorumuza çok emeği vardır."

NERİMAN TÜFEKÇİ [4]

"Tabii Muzaffer Sarısözen'i kısıtlı bir zaman içinde anlatmak zor. Ancak onu yakından tanımış biri olarak onun özelliklerinden size bahsetmek istiyorum. Bir kere Muzaffer Sarısözen, Türk Halkı, Türk Halk Müziği için ve yetiştirdiği biz sanatçılar için büyük bir şahıstır. Muzaffer Sarısözen olmasaydı gerek yetiştirdiği öğrenciler olarak bizler, gerek THM'nin bilinmeyen tarafları ve anlaşılamayan tarafları ortaya konulamazdı. En önemlisi, bugün tamamı "Ankara Devlet

4. Neriman Tüfekçi, İTÜ T.M.D.K. Öğr. Gör. "Muzaffer Sarısözen" hakkında yapılan özel görüşme, İstanbul, Mayıs, 1992.

Konservatuarı" 'nda mevcut olan 10.000 ezginin toplanması mümkün olamazdı. Bu 10.000 ezginin zannediyorum 3.000'i halen bakılmış vaziyettedir. Ve bu bakılanlar, bütün radyolarda çalışmalara, yayınlara ışık tutmuş. Demekki, Sarısözen, bu derlemeleriyle bütün Türkiye Radyolarına, THM Devlet Koroları'na ve televizyonlarına büyük bir repertuvar hediye etmiştir.

Muzaffer Sarısözen, çok büyük işler yapmış bir insan olmasına rağmen, yaptığı işleri hiçbir zaman ortaya koymak istemezdi. Yani bunu -Muzaffer Sarısözen yaptı- denmesini kat'i surette istemezdi. En g üzel örneği de şudur ki : Ankara'da 1940'da kurulan THM yayınlarına kendisi hiçbir zaman ortaya çıkmadan, arkada en büyük hizmeti ve desteği veren kişi olarak yapmıştır. Şöyle ki; o zaman "Bir türkü öğreniyoruz" adıyla başlayan program, sonradan "Yurttan Sesler" ismiyle yayınlanmış ve Muzaffer Sarısözen, bir ekibi -ki bu ekip- 6-8 kişilik küçük bir gruptu -bu grubu çalıştırır, notasını verir, provalarını yaptırır ve katiyetle kendisini söylemezdi. Ve idaresini "Mesud Cemil" e verirdi, onun ismini söylettirirdi. Burada görüyoruz ki, Muzaffer Sarısözen'in son derece mütevazi, sadece hizmet yapma amacıyla kendini halk müziğine adadığını gösteriyor.

Muzaffer Sarısözen, Şeflik, idarecilik, öğreticilik gibi görevleri üstlendiği sıralarda hepimizden az ücret almıştır. Biz o zaman 600 lira alırken, o, 300 lira alıyordu. Yani yaptığı hizmetleri hiçbir şekilde maddiyatla karşılığını görmek istemezdi.

Muzaffer Sarısözen büyük bir vatan hayranı idi. Vatanını çok severdi.

Muzaffer Sarısözen çok büyük bir öğreticiydi. Onunla çalıştığımız zaman zorlanmaz, bir talebenin duyacağı ezikliği duymazdık. O daima sanki biz bir arkadaşı imişiz gibi sohbet ederdi. O vakit biz bir talebe hissini hiç duymazdık.

Sadece halk müziğindeki problemlerimizi değil, aile hayatımızdaki problemlerimizi de ona açardık. Ve oda bizlere yardımcı olurdu.

Muzaffer Sarısözen'in yönettiği korolarda bir de solistlik hadisesi çıkmıştı. Bu o kadar önemliydi ki, o döneme kadar THM'de solistlik hiç görülmemiş birşey

idi. Ancak mahalli sanatçlar, sazlarını çalarlar, söylerlerdi. Solistlik ortaya çıkınca, büyük bir problem de beraberinde geldi. O da "Uzunhavalar" meselesiydi. Muzaffer Bey, uzun havaları seyirlerine göre, yörelerine göre, en yatkın sanatçılara seçtirdi. Seçtiği kişi eğer bir soprano ya da tenor ise, yukarıda okunan, halkın "Yüksek Hava" dedikleri "Si- do- re" 'ye kadar çıkan uzunhavaları, o seslere okuttu. Bir kere bu seçim fevkalâdeydi. Bu seçimi yapmasaydı, hepimiz bocalardık.

Ankara Devlet Konservatuarı'nda büyük bir THM arşivi vardır. Burada Sarısözen'in derlediği bütün türküler, plâklara kayıt edilmiş ve arşiv edilmişti. Bizi zaman zaman oraya çağırır, saatlerce THM notalarını yazdırmaya çalışırdı. Yazmak amaç değil o uzunhavayı defalarca dinletir, notaya almamızı şart koşardı. Bunun gibi ince plânlarla bizi sıkmadan, uzun havaları öğretirdi. Biz gittikten sonra da akşam 8'e kadar çalışırdı. Bir odanın içinde tam 12 saat çalıştığına tanık olduk. Bu da büyük bir tahammülün, büyük bir hizmetin mes'uliyetini taşıyan bir insanın halini gösterir.

Muzaffer Bey'in muazzam bir kulağı vardı. Her uzun havayı tavrına göre okurdu. Yöre tavırlarını çok iyi icra ederdi ve çalardı.

Bunun dışında sadece THM'de değil THO'da da büyük hizmetler vermiştir. Şöyle ki, ilk festival Muzaffer Sarısözen başkanlığında yapılmıştır. Karadeniz ve Kastamonu ekiplerini Avrupa'da ilk tanıtan kişidir. Ekibin maddi ve manevi eksiklerini tamamlamak suretiyle, İtalya'dan birincilik ile dönmüştür. Burada bir ekibi götürmek önemsiz gibi görünse de, ilk götüren kişi olarak ve orada onlara maddi, manevî destek olarak başlarında bulunması çok önemlidir. Ondan sonra bütün festivallere Türk ekiplerini çağırmışlardır.

Sarısözen hiçbir şeyi afişe etmeden, sessiz sedasız büyük işler başarmıştır. Muzaffer Sarısözen, bize insanlığı öğretmiştir. Sadece müzik adamı değil, tüm bir insan yetiştirmek için yaratılmıştır. Herşeyden evvel çok dürüst bir insandı. Meselâ hayatında bir gün, başkasının kırk parasına bakmamıştır. Bir gün, hiç unutmuyorum, bir dost, elinde küçük bir kutu şekerle, radyoya gelmiş, bir

türkünün kendisinden alındığını söyleyerek, armağan etmeye çalışmıştı. Muzaffer Bey son derece öfkelendi. Ve dedi ki - "Eğer beni seviyorsan, bu getirdiğin şeyi, evlâtlarınla yersen, daha memnun olurum". Bu kadar dürüst bir adamdı. Özellikle muhtaç olanlara daima yardım ederdi. Ama bunları gizli yapardı.

Ailesine çok bağlıydı. Özellikle memleketi olan Sivas'ı dünyanın en güzel memleketi olarak kabul ederdi.

Muzaffer Sarısözen, tutucu değildi. Müziği bir bütün olarak kabul ederdi. Kendisi halk müziğiyle meşgul olmasına rağmen, sanat müziğiyle de ilgiliydi. Sebebine gelince, "Türk Müziğinin o bölümünde de cahil kalmamalı, onu da anlamamız lâzım" derdi.

Eğer ben bu gün bir yere gelebildiysem, solistlik, hocalık yapabiliyorsam, bunu Muzaffer Sarısözen'e borçluyum."

NİDA TÜFEKÇİ (5)

"Bir kere Muzaffer Sarısözen, çok kuvvetli bir pedagogtur. Biz bu gün THM'de eğer birşeyler biliyorsak, onun sayesindedir. Muzaffer Sarısözen'in bir avantajı da diğer folklorcular gibi sadece teorik bilgilerle kalmamış olmasıdır. O, hem, teorik olarak folkloru tanır, hem de uygulayıcı olarak, konuya derinlemesine nüfuz etmiş birisidir. Artı çok geniş bir öğretmenlik tecrübesine sahiptir. Sivas Lisesi'nde tarih, edebiyat, müzik derslerine girmiştir.

Muzaffer Sarısözen, Batı müziğini de yeterince biliyordu. TSM'yi de biliyordu. Keman, tanbur, ud çalardı. Halk çalgılarının pek çoğunu tarif edebilecek kadar çaldığı gibi bütün sazların bünyelerini çok iyi bilirdi. Zaten o sebeptendir ki,

---

5. Nida Tüfekçi, İTÜ T.M.D.K. Öğr. Gör. "Muzaffer Sarısözen" hakkında yapılan özel görüşme, İstanbul, Mayıs, 1992.

divan, tanbura, bağlama, cura vs. birarada icra ettirmiştir. Divan şurdan çalarken, bağlama şurdan çalacak, cura buradan çalacak vs. gibi konularda bizleri yetiştirmiştir. Tavırlar konusunda da bizleri aydınlatacak derecede bilgi sahibi idi.

Bunun dışında, Muzaffer Sarısözen'in, kendi mesleğine olan bağlılığı, bir iman mertebesine kadar çıkmıştır. Bu imanın bir göstergesi olarak, oğluna yazdığı, THM usulleri kitabında şöyle der : "Senin doğum gününde, senin kadar sevdiğim bir mevzuun kitabını, sana verebilmenin bahtiyarlığı içindeyim."

Yine oğluna yazdığı bir yazıda şöyle demiştir: "Ulusumun benim omuzlarıma yüklediği bu mukaddes vazifeyi, ben ölsem de, yürütecek arkadaşlarım yetişmiştir." Bakın, bu söz, kendi sahasına verdiği önemin göstergesi olarak karşımıza çıkıyor.

Bir kere folklorcularda olması lâzım gelen özelliklerden birincisi, halkı konuşturmasını bilmektir. Muzaffer Sarısözen bunu çok iyi başarırdı. Evvelâ yetiştiği muhit itibariyle Sivas halkının içinden gelmiş biri olarak onların konuşma tarzlarını çok iyi bilir hatta kendi de konuşurdu. Şive taklidi değil, abartma da değil, doğaldı.

İnsanları severdi, şefkatliydi merhametliydi. Onların değerini bilir, dolayısıyla onlarla yakın diyaloğa girerdi. Bu suretle zaten birçok ezgiyi, rahatlıkla alabilmiştir. Halk musikisi repertuvarını da çok iyi bilmesi, ezgi seçiminde çok faydalı olmuştur.

Zaman, zaman, mahalli sanatçıları Radyoya davet eder veya Ankara'ya gelen mahalli sanatçılar onu ziyaret ederlerdi. O da, onlara, misafir sanatçı olarak programlarında yer verirdi. Programlarında bir kısım mahalli sanatçıların adlarını sayar ve "Şimdi onlardan alınan falan yörenin türkülerini çalıp söyleyeceğiz" diyerek onları selâmlardı. Yâni "Yurttan Sesler -halk- Radyo-halk" ilişkisini rahatlıkla kurmuştur.

Muzaffer Sarısözen, müzisyen bir ailenin mensubu idi. Repertuvarı tetkik ettiğimiz zaman, Sarısözen adına rastlarız. Demek ki, Sarısözen'in ırsî bir müzisyenliği var. Bu tabiatıyla, küçük yaşta kendisinin de saza olan merakını geliştirmiştir.

En önemli hizmetlerinden biri de, ortalıkta disipline edilmiş bir topluluk yokken bir topluluk kurup, bu topluluğu radyo dalgaları vasıtasiyle, millete kabul ettirebilmesidir. Buradaki başarısı hem yetiştirici olarak, hem türküleri notaya çekmedeki gösterdiği büyük başarı, hem de koro şefi olmasıdır.

Halk musıkisinde, çok küçük ezgiler olduğu gibi, çok büyük ezgiler de vardır. Bu ezgileri, bilhassa, bölgelerin tavırlarını sesi olmaksızın öyle tarif eder, öğretirdi ki, bugün halâ o sesler kulaklarımızdan gitmez. Öylesine kuvvetli ve yüksek düzeyde bir müzik anlayışı vardı. Mesud Cemil gibi kendini kabul ettirmiş bir müzisyen ondan saygıyla bahsetmiş ve ölümüne kadar ona inanmış, ona itimat etmiştir. Bunlar da, onun, sanat anlayışında sıradan bir yerde olmadığını gösteriyor."

YÜCEL PAŞMAKÇI [6]

"Muzaffer Sarısözen benim hocamdır. THM çalışmalarından önce BM, keman eğitimi almıştır. Daha sonra Ankara Devlet Konservatuvarı'nda görev almış, 1936-1953 yılları arasında MEB derlemelerine katılmıştır.

Konservatuvar'daki derleme fişleri incelendiğinde bu konudaki titizliğini anlamak mümkündür. Şöyle ki, kaynak kişinin nereden geldiği, türküyü kimden öğrendiği bütün detaylarıyla yazılmış, bunun yanında derlenen türkünün

---

6. Yücel Paşmakçı, İTÜ T.M.D.K. Öğr. Gör. "Muzaffer Sarısözen" hakkında yapılan özel görüşme, İstanbul, Mayıs, 1992.

sözlerinin tamamı yazılmış ve düşünceler hanesi konulmuştur. Onun amacı da türkünün yaratılmasına ortam hazırlayan olaylar, deprem, savaş vs. Bunun yanında kaynak kişi saz çalıyorsa, çalgı hakkında bilgi verilmiş. Böyle titiz bir çalışma karşımıza çıkıyor. Sarısözen'in katılmadığı bir derleme fişine baktığınızda, bu bilgiler maalesef eksik . O bakımdan çok titiz bir çalışma yöntemi var.

Muzaffer Sarısözen, 1954'te İstanbul Radyosu'nda benim hocam oldu. Solfej derslerimize girerdi. Esas görevi Ankara'da olduğu için o çalışmaları daha sonra Ahmet Yamacı'ya bıraktı.

Konservatuvar'da derlediği türküleri yine büyük bir titizlikle notaya aldı. Çok iyi bir notistti. Daha sonra kitaplarını yayınladı. THM usullerine halen okulumuzda da takip etmekteyiz."

SANİYE CAN (7)

"Türk Halk Musıkisini, Türkiye'de kuran hocadır. Türk halk musıkisinin kurucusu, değerli bir insandır. Eşi, emsali olmayan bir insandır. Ben onun ilk elemanlarındanım.

Hoca, bir baba gibiydi. O zaman hep canlı neşriyat olurdu. Onun sayesinde, okuyacağımız bir parçayı rahat rahat okurduk. Hiç bir zaman, onu yapacaksın, şunu yapacaksın, demezdi. Bize yardımcıydı. Turnelere gitmek için ondan izin alırdık, radyo müdürünü tanımazdık.

Çok güzel bağlama çalardı. Derlemeciydi. Bir ay gider Anadolu'yu, at, eşek sırtında, gezer, türküler derlerdi, kendi imkânlarıyla.

---

7. Saniye Can, TRT İstanbul Radyosu Ses Sanatçısı, "Muzaffer Sarısözen" hakkında yapılan özel görüşme, İstanbul, Mayıs, 1992.

Her gün onunla dersimiz olurdu. Sabah 9.30'da girer, saat 10.30'da bitirirdik. bize derlediği türküleri öğretirdi. Biz de halka vermeye çalışırdık.

Fevkalâde, büyük bir insandı. Ondan önce Türk Halk Musıkisi yoktu, o getirdi. Bizler de devam ettirmeye çalışıyoruz."

YILDIZ AYHAN [8]

"Muzaffer Sarısözen hocamla, 10 sene beraber çalıştım. Önce kendi babam, sonra, o, babamdı. Çünkü o hocalığın ötesinde maddi manevi bir dayanaktı. Öyle bir hocaydı ki, biz rahatlıkla, dışarıda bir konser ya da turneye gidebilirdik. Hiç bir art niyet düşünmeden bizi gönderir, bizi kollar, düşünürdü.

Herkes ders verir, nota öğretir. Ama hoca herşeyden evvel, bizi bir insan olarak, Türk Halk Müziğini seven kişiler olarak yetiştirdi. Ben otuz senedir sanatçıyım. Hocadan aldığım feyz ile bu otuz senenin karşılığını aldım. Bunu hocama borçluyum.

İlk yıllarda, THM çoban müziği diye anılıyordu. Hocanın bize verdiği eğitimle, öyle güzel bayrak taşıdık ki, bugün bu çoban müziğinin ötesinde, son derece saygın bir müziktir.

Hoca bize kıskanç olmamayı öğretti. Çünkü biz hepimiz yöre sanatçılarıydık, hepimiz güzel okuyorduk. Hoca bize dedi ki, "Hepiniz ayrı bir çiçeksiniz, hiçbirinizin kokusu diğerine benzemiyor."

Hocam, üstün bir insandı. Gerçek bir hocaydı. Onu tanımış olmaktan son derece memnun ve mesudum.

Sizlerin buraya gelmeniz bile Muzaffer Sarısözen'in ektiği tohumların yeşerdiğini gösterir."

---

8. Yıldız Ayhan, TRT İstanbul Radyosu Ses Sanatçısı, "Muzaffer Sarısözen" hakkında yapılan özel görüşme, İstanbul, Mayıs, 1992.

MEHMET ERENLER (9)

"Muzaffer Sarısözen, yörelerde kalmış, yöresel ezgilerimizin ortaya çıkarılmasında büyük bir hizmet vermiştir. Ülke içi ve ülke dışındaki soydaşlarımıza hitap eden ezgileri ve diğer verileri harmanlayarak, "Yurttan Sesler" adı altında bunları derlemiş ve halkımıza sunmuştur.

Büyük bir dehâ, öğretmendi. Sanatçıların ve türkülerin babasıdır diyebilirim. Kendini bu müziğe hiç bir karşılık beklemeksizin adamıştır. Geçmişe ve geleceğe hitab eden birisidir. Değerli katkılarıyla, sanatçı camiasının koruyucusu, hamisi olmuştur. Sanatçıların mesleki yaşamlarında olduğu kadar, özel hayatlarında da etkili biridir.

Hocamız, ben henüz on üç yaşındayken, Ankara Radyosu'nda bir canlı neşriyatta, elimden tuttu. Misafir sanatçı olarak bir türkü çalıp okuttu. Bu benim için unutulmaz bir anıydı. Kendisini saygıyla, rahmetle anıyorum.

AHMET SEZGİN (10)

"Rahmetli hocamla, 1954 senesinde tanıştım. "İstanbul Radyosu Yurttan Sesler Korosu" 'nun sınavında, jüri üyesiydi kendisi. O andan itibaren, rahmetli olana kadar hocam oldu.

Hocamızın, üzerimizde büyük hizmeti vardır. Bize kişiliğimizi kazandırdı, notayı öğretti, folkloru tanıttı. Bize insanlığı, herşeyi öğretti.

---

9. Mehmet Erenler, TRT İstanbul Radyosu Ses Sanatçısı, "Muzaffer Sarısözen" hakkında yapılan özel görüşme, İstanbul, Mayıs, 1992.

10. Ahmet Sezgin, TRT İstanbul Radyosu Ses Sanatçısı, "Muzaffer Sarısözen" hakkında yapılan özel görüşme, İstanbul, Mayıs, 1992.

Bu gün eğer Türk Halk Müziği varsa, Sarısözen sayesinde vardır. Bir "Aşık Veysel" bu gün varsa, Sarısözen sayesinde vardır.

Hoca nota konusunda uzmandı. Okuduğumuz türkülerin çoğunda onun imzası vardır. Hocanın notaya aldığı hiçbir türküde bir yanlışlık, bir eksiklik göremezsiniz.

Okuyacağımız parçaları bizim seçmemizi emretmişti. Bunu hem çalışalım, hem de halk müziğine bir katkımız olsun, repertuvar kazanalım diye yapardı. Bunun çok faydasını gördük.

Tolerans sahibiydi, katı değildi. Saygının ötesinde bir hisle bağlıyız ona. Kendisini rahmetle anıyorum."

NİYAZİ YILMAZ (11)

"Sarısözen hocamla yedi yıl çalıştım.

Sarısözen ve arkadaşları büyük Türk Kültürünü ortaya koymuşlardır. Üç devri gören bir adamdır. Osmanlı-İttihat Terakki ve Cumhuriyet. Cumhuriyet'in aşığı bir adamdı.

Sarısözen'in büyükleri arasında çok nüfuzlu kimseler vardır. İlk eğitimini ailede görmüş, sohbetlere katılmıştır. Müzisyenliği de aileden kaynaklanır.

Çok yönlü bir insandı. Çünkü zeki ve sokulgan bir insandı, benim hocam, etrafına güven veren biriydi. Batı müziği eğitimi aldı, keman çalmayı öğrendi. Daha sonra, Sivas Lisesinde, koskoca bir beynin bir yüreğin sahibi olarak, müdür

---

11. Niyazi Yılmaz, TRT Ankara Radyosu Ses Sanatçısı, "Muzaffer Sarısözen" hakkında yapılan özel görüşme, İstanbul, Mayıs, 1992.

baş muavinliği görevine getirildi. 1930'lu yıllarda A. K. Tecer'in Sivas'a Milli Eğitim Müdürü olması vasıtasıyla, onunla tanıştı ve Sivas Halk Şairleri Bayramını gerçekleştirdiler. Aşık Veysel ve diğerleri bu bayramla tespit olundu.

Türk sazı o devirlerde yasak, horlanıyor, yedi kat yatak altında saklanıyor o dönemlerde . Onlar sayesinde, sazımız hürriyetine kavuşuyor.

Sarısözen ve arkadaşları, tarihin derinliklerine inmişler, Türk Kültürünün nasıl olması gerektiğini, nelerin kaybolduğunu , Türk'ün değerleri nelerdir. Onlar, bunu araştırmışlardır.

Sarısözen ve arkadaşları bilim adamı değil, sevda adamlarıdır. Bu gün Türk Halk Müziği varsa onların sayesindedir. Ve bizler, bir davanın adamlarının talebesiyiz. Sanat adamı bulursunuz, ilim adamı da bulursunuz belki. Ama bir "dava" adamını çok zor bulursunuz. Çünkü büyük bir özveri ister.

Bugünkü dinamizmi, gücümüzü önce tanrıdan, sonra hocadan aldık."

SAFA SARISÖZEN(12)

"Muzaffer Sarısözen, Benim en küçük amcamdır. Babamlar beş kardeştiler. Babam en büyükleridir. Ailemiz, Sivas'lıdır.

Amcam ailenin en küçüğü olmasına rağmen en saygın kişiydi. Babam dahi ona saygı duyardı. Çocukluğumuzda, okul hayatımızda, iş hayatımızda herşeyimizle, o, alakadar olurdu. Ayni zamanda bizim hocamızdı. Okulda bir kabahat edersek, bir şikayet olursa, en çok bizi cezalandırırdı.

A. Kutsi Tecer ile ilk defa Türkiye Halk Şairleri Bayramı, düzenlediler. Aşık Veysel de orada tanındı. Ankara'ya geldikten sonra Konservatuvar'da şan öğretmeni ve arşiv şefi oldu. A. A. Saygun ve H. B. Yönetken ile derlemeler yaptı. Bununla ilgili amcamın anlattığı bir anısı var. A. A. Saygun ve H. B. Yönetken ile bir derleme için Elazığ'a giderler. Çok iyi saz çalan bir çocuk olduğunu öğrenirler.

---

12. Safa Sarısözen, Muzaffer Sarısözen'in yeğeni. "Muzaffer Sarısözen" hakkında yapılan özel görüşme, Ankara, Mayıs, 1992.

Ancak çocuk hapistedir. İzin alıp çocuğu getirirler. Çocuk amcamı görür görmez, elini öper, ötekilere merhaba bile demez. Amcam o zaman sorar : -Oğlum sen nerelisin. Çocuk, ben Sivaslıyım, ortaokuldayken sizin talebenizdim, deyince, amcam arkadaşlarına dönerek, üzüldünüz elinizi öpmedi diye, bakın hapisaneden çıkıyor benim talebem, demiş.

Hastanede ameliyat olduğu sırada Amerika'dan bir mektup geldi. Bir profesör, Sarısözen sizin THM hakkında kitap yazdığınızı duydum. Eğer o kitap tamamlandıysa iki adet istiyorum. Amerika'da ders kitabı olarak okutacağım, diyor. THM usulleri için. Yani Amerika'daki bir profesör, müzik konusunda amcamdan yardım istiyordu.

Radyoda okumak isteyen her mahalliye programlarında yer verirdi. Eğer bir değer ise muhakkak onun üzerinde dururdu. Elinden geldiği kadar sanatkârları korurdu.

Müziğe kendisini vakfetmişti. Daima menşeine giderek türküleri derlerdi. Güzel ud çalardı. Bizim akrabalarımızdan birinin udunu almıştı, onunla taksimler yapardı. Udu da sazı da kendi kendine öğrenmişti.

Son günlerde ben hep yanında bulundum. Bir ay kadar hastanede kaldı. Yarası bir türlü iyileşmiyordu. Bir ara moral olsun diye hastaneden çıkarmayı düşündük ancak daha fazla dayanamadı ve 4 ocak 1963'te vefat etti."

HALUK ÇAĞDAŞ (13)

"Sarısözen'in oğlu "Memil Sarısözen" ile ayni okulda okumuş olmam nedeniyle bir tanışıklığım söz konusudur.

Muzaffer Sarısözen, alim, şair, müzisyen yetiştiren bir aileye mensuptur.

Sarısözen'i keşfeden, Yuzuf Ziya Demircioğlu'dur. 1926'da "Dar-ül Elhan, adıyla bir derleme heyeti Sivas'a gelir. Sarısözen o dönemde ilkokul öğretmeni ya

---

13. Haluk Çağdaş, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Hukuk Müşaviri, "Muzaffer Sarısözen" hakkında yapılan özel görüşme, Sivas, Mayıs, 1992.

da vekil öğretmendir. Daha sonra devlet hesabına, burslu olarak İstanbul'a müzik eğitimi için gönderilir. Döndükten sonra tekrar öğretmenlik görevini bu kez "Sivas Lisesi" 'nde sürdürür.

Sarısözen'in en büyük şansı "Ahmet Kutsi Tecer" 'le tanışmış olmasıdır. Birlikte "Halk Şairleri Bayramı" düzenlerler. Daha sonra arşiv şefliği ve "Yurttan Sesler" korosunun yöneticiliği gelir.

Sarısözen kaynağa inmesini bilen biriydi. Bir köye gidip bir türkü derlediği zaman, işi orada bırakmıyor, varsa benzer örnekleri araştırıyor buluyordu. Kaynak sanatçılara program olanakları tanıdı, bölgecilik yapmadı.

Çok fedakâr bir insandı. Bütün mahrumiyetlere katlanmıştır. Milliyetçi, halkını seven biriydi. "Türkü seven, türkü söyler" "Bir milletin bütünlüğü bağlamanın iki teli arasındadır" demiştir.

"Refik Koraltan" ise Sarısözen için "Sen türkülerden bir vatan yarattın" demiştir.

Sarısözen, bakir bir ortamda, iletişimin olmadığı bir dönemde derlemelerini gerçekleştirdi. Onun döneminden sonra, bu boyutta bir derleme çalışması yapılamadı. Bugün bu işi yapmak kolay. O tarihte yapmak, çok büyük bir işti. Bugünkü repertuvardan Sarısözen'in derlediği türküleri bir kaldırırsak, repertuvar bomboş kalır. Bugün halk müziği bir yere geldiyse, onun kurduğu temel üzerinedir.

O şuna inanıyordu; "bir milletin asrî müziği halk müziğidir"

Türk halk müziği ile uğraşan herkesin ona gönül borcu vardır. Eğer "Sarısözen eskidi, tekniği eskidi" diyen varsa, onlara şunu söylerim : "Sarısözen'i çağı içinde değerlendirmek lâzım."

II. BÖLÜM

MUZAFFER SARISÖZEN'İN DERLEYİCİLİĞİ VE ARŞİV ŞEFLİĞİ

2.1. MUZAFFER SARISÖZEN'İN DERLEYİCİLİĞİ

Maddi ve manevi kültür değerlerinin yaşadığı ya da bulunduğu ortamda gözlemlenerek, sahip olduğu orjinaliteyle geleceğe aktarılması, halkbilimin başlıca işlevidir. Bu işlevi yerine getirmede izlenen yol öncelikle bilimsel araştırma ve derleme yöntemidir. Bunun gerekliliği üzerinde duran bir paragrafta şöyle denilmektedir : "...Her toplumda yeni gelişmelerin yönü ve gücü halkın geçmişinde bulunduğu için, geleceği iyi kurmak, geçmişi iyi değerlendirmekle mümkündür. Geçmişi iyi bilmek, halkın yarattığı kültür ürünleri zamanla yok olmakta ve yozlaşmaktadır. Bu durum halk değerlerinden insanlığı yoksun kılmak anlamına gelir. Bu nedenle halk kültürünün ürünlerini araştırmak ve derlemek geleneği önem taşımaktadır." (1)

Ülkemizde folklor sahasında, araştırma çalışmalarının önemini kavrayan ve bu yolda günümüze çok önemli değerlerin ulaşmasını sağlayan şahıslardan biri olarak, Muzaffer Sarısözen, derleyicilik yönüyle incelenecektir bu bölümde. Ancak daha önce Cumhuriyet Dönemi'nde folklor ve halk müziği alanında yapılan ilk çalışmalar konusuna değinmek yararlı olacaktır.

Cumhuriyet döneminde, konuya olan eğilimin artmasıyla beraber, Macaristan'dan gelen müzikolog ve kompozitör "Bèla-Bartok" 'un da etkisiyle yeni bir pencere açıldı adeta. Bartok, Ankara Halkevi'nde verdiği konferanslarda, "Macar Halk Müziği ile Kuzey Türk (Türkmen) Musıkisi arasındaki münasebetler, Halk Musıkisinin çağdaş musıki üzerindeki etkisi, Halk Musıkisi niçin ve nasıl incelenmelidir." konularına değindi. Daha sonra "Bir halk musıkisi arşivi tesisi hakkında teklifler" adı altında bir rapor hazırladı. İçeriği şöyle idi :

a. Köylü musıkisini yerinde ve mahallinde mekanik cihazlarla plâklara almak ve bunları muhafaza etmek,

b. Alınan parçaları tam olarak notaya geçirmek,

---

1. Ahmet Say, "Halkbilim", **Müzik Ansiklopedisi**, c.2, Ankara, 1985.

c. Bu malzemeyi sistematik bir tarzda tanzim etmek,

d. Sistematik biçimde tanzim edilen malzemeyi yayınlamak [2].

Bu raporun ardından 1936 yılında Saffet Arıkan'ın Milli Eğitim Bakanlığı zamanında bütün yurtta halk müziği derlemeleri yapılması kararlaştırılmıştı [3]. Raporun sunulmasının ardından da, Almanya'dan sağlanan ses alma cihazları 11.Ağustos.1937 günü Ankara'ya geldi. 17.Ağustos.1937 tarihinde Maarif Vekili Saffet Arıkan'ın emriyle başlatılan "Memleket Halk Ezgilerinin resmî olarak tespiti" çalışmalarına "Saja" markalı ses cihazlarıyla başlanmıştır.

İlk çalışma merkezi olarak seçilen Sivas'a giden ekipte Halil Bedii Yönetken, Ulvi Cemal Erkin, Hasan Ferit Alnar, Necil Kâzım Akses ve teknisyen Arif Etikan bulunmaktaydı. Dönemin M.E.B. ' nı Yüksek Öğretim Genel Müdürlüğü'nde şube müdürü olan Ahmet Kutsi Tecer'in tavsiyesi üzerine ekibe katılan şahıs da Muzafer Sarısözen idi.

Bu dönemde gerçekleştirilen araştırma gezileri şöyle özetlenebilir:

Birinci Araştırma Gezisi : 1937 Ağustos-Eylül ayları içinde yapılmış ve bir buçuk ay sürmüştür. Sivas, Elâzığ, Erzincan, Erzurum, Gümüşhane, Trabzon, Rize illerinde derlemeler yapılmıştır. Birinci müzik folkloru araştırma gezisine Ferit Alnar, Necil Kâzım Akses, Ulvi Cemal Erkin, Halil Bedii Yönetken, Muzaffer Sarısözen ve teknisyen Arif Etikan iştirak etmişlerdir. Bu gezide 588 Halk türküsü ve havası toplanmıştır. Sivas'ın Düz, Abdurrahman, Gızıh, Garhın, üç ayak gibi halay havalarından Karacaoğlan'dan, Kul Siyahi'den ve Ruhsati'den parçalar Rize ve Trabzon'un Kol Bastı, Metelik oyun havaları ile Sallama, Hemşin, Sık ayak, Seyrek, Kız Horon Havaları, Erzurum, Erzincan ve Gümüşhane'nin Bar Havaları, Maya, Sümmani Ağzı, Emrah Koşmaları ile Elâzığ'ın Maya, Hoyrat gibi mahalli halk havaları toplanan bu malzeme arasındadır.

---

2. Meydan Larousse, "Halk Musıkisi" c.11, İstanbul : Meydan Yayınevi, 1973.

3. Nail Tan, "M. Sarısözen ve Türk folklorundaki yeri"

İkinci Araştırma Gezisi : 1938 de yapılan bu geziye iki gurup halinde devam edilmiştir. 1. Tetkik Gurubu; Ferit Alnar'ın başkanlığında, Kütahya, Afyon, Denizli, Aydın, İzmir, Manisa ve Balıkesir illeri dahilinde derlemeler yapmıştır. Gezi bir buçuk ay sürmüştür. Bu gurup Ferit Alnar, Cevat Memduh Altar, Halil Bedii Yönetken, Tahsin Baguoğlu ve Teknisyen Rıza Yetişen'den ibaretti. 604 parça halk türküsü ve oyun havası derlenmiştir. Bu bölgenin en karakteristik havaları, Zeybeklerdir. Bunlar arasında; Uşak, Kütahya, Davas, Bergama, Köşdere, Denizli, Sarayköy, Menemen, Balıkesir, Karacasu, Demirci, Harmandalı, Güvende, Bergama Bengisi, Bursa Damları, Gökdeli, Aydın Harmandağılı, Salihli, Manisa, Pamukçuköy, İzmir, Karşıyaka gibi şehir, kasaba ve köy isimleriyle anılan Zeybek havalarından başka Ferai, Serenler, Emmi, Kuruoğlu, Kadıoğlu, Katırcıoğlu, Lâzoğlu, İki parmak, üç parmak, Kocayörük, Gündüz bey, Kamalı Çakıcı (Çakırcalı), altı parmak İskenderoğlu, Dağlı havası, Apray, Durasilli, Tokmak, Arap oyunu gibi şahıs vesaireye ithaf edilmiş Zeybekler de vardır. Bu derlemelere ayrıca kadın oyun havalarını da ilâve edebiliriz.

İkinci Gurup, Ulvi Cemal Erkin'in başkanlığında Nurullah Taşkıran, Muzaffer Sarısözen ve Teknisyen Ârif Etikan'dan mürekkeptir. Bu grup da Doğu ve Güneydoğu Anadolu illerinden Malatya, Diyarbakır, Urfa, Gaziantep, Maraş ve Seyhan'ı gezmiştir. Seyahat bir buçuk ay sürmüş ve 491 parça halk türküsü ve Havası derlenmiştir. Hoyrat, Maya, Divân, Kesik, İbrahimî, Ağıt gibi uzun havalarla ağır ve yörük, halay ve oyun havaları da bu grubun topladığı malzemeler arasındadır.

Üçüncü Araştırma Gezisi : Bu seferki derleme, 1939 yılı ağustosunda yapılmış ve yalnız Çorum ili gezilmiştir. Gezi heyeti Nurullah Taşkıran'ın başkanlığında Mahmut Ragıp Gazimihâl, Muzaffer Sarısözen ve teknisyen Rıza Yetişen'den ibarettir.

Gezi on beş gün sürmüştür. 241 parça Halk Türküsü ve Havası derlenmiştir. Bunlar içinde Halay Havaları, Pîr Sultan'dan parçalar, Ağıtlar ve Güzellemeler önemli yer tutar.

Dördüncü Araştırma Gezisi : 1940 yılı ağustosunda yapılmış ve yirmi gün sürmüştür. Bu seferki araştırma heyetini, Muzaffer Sarısözen'in başkanlığında Mahmut Ragıp Gazimihal, Mithat Fenmen ve teknisyen Rıza Yetişen teşkil etmişlerdir. 1940 gezisi yalnız Konya İli dahilinde yapılmıştır. Bu gezide 512 Halk Türküsü ve Havası derlenmiştir. Bir ilde bu kadar parça derlenebilmiş olması bütün geziler arasında bir rekor sayılmıştır. Konya'nın meşhur Avrat Havaları (Kaşık Havaları) çeşitli divanlar, koşmalar, birçok kadın oyun havaları, Rumeli Havaları kavalla çalınan dağ ve köy havaları bu gezinin malzemesini teşkil eder.

Beşinci Araştırma Gezisi : 1941'de yapılmış ve bir buçuk ay sürmüştür. Bu gezi Kayseri, Niğde, Maraş ve Seyhan illeri havalisinde bulunan Türkmen Aşiretleri arasında yapılmıştır. Gezi heyeti Halil Bedii Yönetken'in başkanlığında Muzaffer Sarısözen ile Rıza Yetişen'den mürekkeptir. Pek kötü gezi şartları içinde yapılan bu müzik folkloru derlemeleri de büyük bir başarı ile sonuçlanmıştır. Gezi sırasında 412 Halk Türküsü ve Havası derlenmiştir. Bu malzeme içinde Bozlaklar, Avşar ağıtları, çeşitli oyun havaları, Halaylar ve Karacaoğlan'dan da türlü havalar vardır.

Altıncı Araştırma Gezisi : 1942 Temmuz-Ağustos ayları içinde yapılmış ve bir buçuk ay sürmüştür. Gezi heyeti, başkan Halil Bedii Yönetken ile Muzaffer Sarısözen ve teknisyen Rıza Yetişen'den mürekkeptir. Altıncı araştırma gezisi Isparta, Burdur, Antalya, Muğla İlleri dahilinde yapılmıştır. 426 Halk Türküsü ve Havası tespit edilmiştir. Bu gezide Zeybek Oyunlarının en ağırından en yürüğüne kadar çeşitli havaları, bu meyanda Avşar Beyleri ve Gurbet Türküleri gibi uzun havaları, sipsi, kaval, davul, zurna ile çalınan çeşitli oyun havaları derlenmiştir.

Yedinci Araştırma Gezisi : 1943 yılı içinde yapılmış ve elli gün sürmüştür. Bu gezi de, Halil Bedii Yönetken'in başkanlığında olmak üzere Muzaffer Sarısözen ve Rıza Yetişen tarafından yapılmıştır. Yedinci gezi, Tokat, Amasya, Samsun, Ordu, Giresun ve Trabzon gibi Kuzey Anadolu illerini içine alıyordu. Bu gezide 772 parça Halk Türküsü ve Havası derlenmiştir.

Tokat ve Amasya bölgesinde çeşitli tipte halay havaları, kadın oyun havaları, Turnalar, Yıldız ve Bozlağı andıran bir çeşit uzun hava ve bozuk gibi havalar, Kolbastı ve metelik oyun havaları, Samsun, Ordu ve Giresun'da karşılama, Kazıkçı ve İmeci havaları, Trabzon'da türlü Horon havaları tespit edilmiştir.

Sekizinci Araştırma Gezisi : Bu gezi 1944 yılı içinde Halil Bedii Yönetken, Muzaffer Sarısözen ve Rıza Yetişen'den mürekkep bir heyet tarafından yapılmıştır. Elâzığ, Tunceli, Bingöl ve Muş İlleri bu gezinin alanını teşkil etmiş ve birbuçuk ay sürmüştür. 293 Halk Türküsü ve Havası toplanmıştır. Lâvik, Maya, Hoyrat ile çeşitli tipte türküler ve oyun havaları derlenmiştir.

Dokuzuncu Araştırma Gezisi : 1945 yılında ve aynı heyet tarafından yapılmıştır. Ankara, Çankırı, Yozgat ve Kırşehir İlleri gezilmiş, 432 Halk Türküsü ve Havası plâğa alınmıştır. İki ay süren bu gezi sırasında da Bozlaklar, Sürmeliler, Sohbet Havalarıyla Misket, Meşeli ve Yıldız gibi yerli Halk Türküleri derlenmiştir (4).

Sarısözen ve arkadaşlarının 1953 yılına kadar süren bu verimli çalışmaları sonucunda 10.000 civarında ezgi ve pek çok halk ürünü derlenerek günümüze ulaştırılmaya çalışılmıştır.

Bu çalışmalarla ilgili olarak, Halil Bedii Yönetken, "Derleme Notları" nda şunları söylemektedir. Biz o tarihte Sivas'ta Aşık Veysel, Hasbeyli'li Aşık Muhiddin, Şarkışlalı, Âşık Mehemmeti, Âşık Hasan, İbrahim'den çeşitli ezgiler Sümmani, Ruhsati, Emrah, Karacaoğlan, Sıdkî'den çeşitli deyişler, koşma, topal koşmalar, afşar ağzı, alevî ezgileri kaydettik. Bir çok halk sanatçılarından özel ezgiler, divanlar, Harput ağzı ezgiler, maniler, ekin biçerken söylenen çifte havası,

---

4. M. Şakir Ülkütaşır, **Cumhuriyetle Birlikte Türkiye'de Folklor ve Etnografya Çalışmaları**, Ankara : Cumhuriyetin 50. Yıldönümü yayını 1, 1973, ss. 79-83.

oyun havaları, kaval, davul-zurna ve bağlama ezgileri, Balabala melekler, Kırmızı Gül, Kapıyı Araladım., Müdür Türküsü, Verane'den divan, Alçacık Duvar Üstü, Sulu Sokak, Keklik, Değme bana yarelerim sızılar, Bico ve daha birçok başka parçalar kaydettik... Sivas'ta aldığımız ezgilerden bir kısmı, meselâ "Duldalanma yar mevlayı seversen" "Lili Yar", "Elinde düldül aman", "Keklik idim vurdular", "Bico", "Çifte havası" ve daha başkaları Sarısözen tarafından öğretilmiş olarak çoktan beri radyo "Yurttan Sesler Korosu" tarafından söylenmektedir. Onun Sivas'lı oluşu, Sivas'ı iyi tanıması, bu ilk (Resmî) derlemede büyük faydalar sağlamıştır. Sarısözen, Sivas dolayları müzik ve oyun folklorunu çok iyi tanıdığı gibi, Sûmmani, Ruhsati, Emrah, Virâni, Veysel, ve Şarkışla'lı diğer aşıkların edebiyatını da iyi tanıyor, yerli lehçeyi iyi bildiği için aşıkların söylediklerini iyi anlıyor, onlardan derlenen ezgilerin metinlerini kolayca ve dosdoğru kaydediyordu. Ayrıca saz da çaldığı için derlemede nerede, ne cins sazla karşlaştıysak düzenleri vesairesi hakkında müsbet bilgiler ediniyorduk. Sarısözen, bu ilk resmi derleme heyetine Sivas ve dolayları müzik folklorunu tanıtmada ideal önder olmuş, o yıl Malatya, Kemâliye, Erzincan, Erzurum, Rize ve Trabzon derlemesinde de aynı değerli yardımlarda bulunmuştu... Halkla konuşmasını, halkı konuşturmasını biliyordu, halk kendisini hiç yadırgamıyordu. Halka karşı daima büyük bir saygı gösteriyor, bütün insanları akrabasıymış gibi telâkki ediyordu. 1942'den itibaren yalnız o, ben ve teknisyen Ali Rıza Yetişen'den kurulu üç kişilik bir ekiple geri kalan bütün Anadolu illerini derledik.. İlmî yönden ekibin mihveri o idi... Derleme yapılacak yere vardığımız zaman elemanları sağlar, kendisine teslim ederdim. o, eşsiz bir tahammülle çalışmasını yapar, gerekli notları alır, onları fişlerin açıklamalar bölümüne kaybeder, bazan ezgilerin notlarını da fişin bir kenarına yazıverirdi. Günde on iki saat durmadan çalıştığı olurdu (5).

1937 yılında başlayıp 1953 yılına kadar süren derleme çalışmalarında, teknisyen olarak görev alan "Ali Rıza Yetişen" de bu geziler konusunda şöyle diyor: ".... Bir merkeze gelinir gelinmez heyet başkanıyla (M. Sarısözen), arkadaşları önce Vali veya kaymakam, nahiye müdürü, muhtar gibi mevkiin baş idarecisini ziyaret

---

5. Halil Bedii Yönetken, "Acı Bir ölüm : Sarısözen'i kaybettik" **TFA**, Nisan 1963. (Bundan sonra, "Acı Bir Ölüm, Sarısözen'i kaybettik olarak verilecektir)

eder, mevkiin başkaca Devlet Erkânı da ziyaret edilir, işten evvelce haberdar bulunan bu makamların hazırladığı yardımcılarla başbaşa bir proğram çizilir: O bölgenin ezgi ve oyun bakımından en verimli sayılan yerleri ve gidilecek günler tespit edilerek, derhal yerlerine bildirilir ve her yerin alâkalısı bu sayede vaktinde hazırlanır. Böylelikle tek bir saat bile verimsiz geçmez.

Bir yere varıldığı zaman oranın hazırlığına göre tespit edilmiş çalgı ve söyleyicilerden ilk karşılaştıklarımızla hemen çalışmaya başlarız. İlk çekingenlik uzun sürmez, çünkü folklorcu karakteri uysallık, sokulganlık ve kafadarlık halleri halk musıkilerini hemen bağlıyor, hele ilk türküsünü plâktan dinleyiverince serbestliğe memnunluk duyguları bile karışıyor. Bu okşayıcı havayı duyan her sazcı ve kavalcı kendiliğinden koşup geliyorlar. Konuşmalar bile hoş bir dostluk havası içinde akıp gidiyor. Çalışma yeri şen bir düğün veya bayram yeri haline geliyor.

Gezilerin en güç tarafı, yolculuk şartlarıdır. Bir yandan hassas makinaları sarstırmadan taşımak zorluğu öteyandan sırasında at, araba, kağnı, otomobil gibi taşıtlardan herhangi birine binmek ve hatta bunları da bulabilmek güçlüğü, bazı kenar semtlerde yolların her vasıtaya elverişli olmaması gibi sebepler müşkülâtı arttırıyor." (6).

Muzaffer Sarısözen, bir folklor araştırmacısında bulunması gereken, bütün özelliklere sahipti. Gerek araştırmalarda, gerekse öğrencileri ve onu tanımış olan kimselerle yapılan görüşmelerden ortaya çıkan sonuç, budur.

Herşeyden önce, M. Sarısözen halkla iletişimi çok rahat bir biçimde gerçekleştirmiştir. Bunun kökeninde, Sivas'lı oluşu ve Anadolu'nun diğer bölgelere nazaran daha kırsal görünüm taşıyan bir ortamda yetişmiş olması yatmaktadır. Yetiştiği yörenin ağız özelliklerini bilmesi ve kullanması da halka yakınlaşmasını kolaylaştırmıştır.

Muzaffer Sarısözen, derleme çalışmaları sırasında daima kaynağa ulaşmayı hedef olarak seçmiştir. Sahada karşılaştığı halk verilerini, varsa, varyantlarıyla

---

6. Ali Rıza Yetişen, "**Anadolu Folklor Gezileri II,**" Halûk Çağdaş'ın özel arşivinden alınmıştır.

kıyaslayıp, o döneme ulaşabilen en eski malzemeyi değerlendirmiştir. Zaten bu anlamda, Muzaffer Sarısözen ve arkadaşları, şanslı bir dönemin araştırmacılarıydılar. Çünkü, o döneme kadar Anadolu araştırılmamış, radyo, televizyon v.b. yayın organları henüz yaygınlaşmamıştı. Bu nedenle yapılan çalışmalar çok verimli olmuştur.

M. Sarısözen, yaptığı derleme çalışmalarında elde ettiği malzemenin, aslı ne ise, aynı biçimde aktarılmasına da büyük özen göstermiştir. THM repertuvarında yer alan Sarısözen'in notaya aldığı eserleri incelediğimiz zaman, o günün nota yazım imkânları çerçevesinde, kaynak kişiden duyduğu tavrı aynen aktarmaya çalıştığını görürüz. Sözgelimi Konya ya da Kayseri yörelerinin tavrını verebilmek amacıyla çok düşük değerliklerle, hançeren elde edilen nağmeleri yazmıştır (Konuya ilişkin bir makale, bölüm sonundaki eklerde sunulmuştur) (Örnek 1).

(SAZ............
O DA BEN CI
KEN DİM GUR BET
LE YİN BAH DI KA RE Lİ
EL DE GÖN LÜM SI LA DA
(SAZ......
E...........................Y
AL LI DUR NAM GEL HA Lİ ME
BAK BE NIM Bİ ROK DEĞ Dİ

(Örnek 2)

Saz

......Y LE YİM

I II

O..............

......F GE Sİ BAĞ LA RIN DAN GEL SİN GE Çİ..........L Sİ...........N
GE Sİ BAĞ LA RIN DA BİR TOP GÜ LÜ..........M YA.........R

KU RU..............L SU.......N MA SA............ LAR
HE YA..............L LA.......H TAN KO..........RK MAZ

RA KI KON YAK İ ÇİL SİN
SA NA BA NA Ö LÜM VAR

Saz

KU RU.......L
HE YA.......L

SU.....N MA SA LAR RA KI KON YAK İ
LAH TAN KO.........RK MAZ SA NA BA NA Ö

Saz

ÇİL SİN
LÜM VAR

Muzaffer Sarısözen, kaynak kişilere, mahalli sanatçılara ve aşıklara çok önem vermiştir. Çoğu zaman bu kimseleri Radyo'ya davet ederek, onlara proğram yaptırmıştır. Ya da onlardan aldığı eserleri proğramlarında sunarken muhakkak kaynak kişinin adını anarak o yöre insanına verdiği değeri vurgulamıştır. Buna ilişkin bir anıyı Hamit Çine şöyle anlatmıştır: "Hocayı 1950 yıllarında, o dönemin ünlü saz yapımcısı Agop Usta'nın dükkanında tanıdım. Kendilerine Burdur'un Serenler Türküsüyle, Teke Zotlatmasını çaldıktan sonra yeni bir türküden bahsettim. Çalmamı rica etti. Ve oracıkta notaya aldı. Bir hafta sonra kendisinden bana bir mektup geldi, mektubunda; - Sayın Çine, türkünü, falan gün, falan saatte yayınlıyoruz. dinle, eğer bir eksiğimiz olursa, tavrı aslına uygun olmazsa bildir, diyordu. " (7).

Anadolu'nun pek çok yöresinden gelerek eserlerini dinleten aşıklar ve mahalli sanatçıları daima değerlendiren Sarısözen 1956 yılında Ankara'da yapılan Öğretmen Okullarıarası spor ve Halk Oyunları yarışmasında da benzer bir olay yaşamış, Sivas Halk Oyunları Ekibinin sergilediği oyunları çok beğenmiş ve radyoya davet temiştir. Bu anıyı Dr. Cengiz Aydın şöyle anlatmıştır : "Hoca ekibimizi görmüş, çok beğenmiş ve bizi davet etmişti. Ankara Radyosuna ekip olarak gittik. İlk olarak Sivas Halayı'nı sazlar eşliğinde oynadık. İkinci sırada Çedene oyunu vardı. Hoca bizden bu oyunun türküsünü söylememizi istedi. Ve türküyü Sivas Öğretmen Okulu Halk Oyunları ekibinden derlediğini belirterek hemen notaya aldı." (8).

Sarısözen'in sözü edilen bu iki olaydaki tutumu, ilk bakışta Derlemecilik prensibine ters düşmektedir. Bu davranışını nasıl değerlendirdiğine ilişkin Dr. Cengiz Aydın'a soru yöneltildiğinde cevabı şu oldu : "Hocanın bizden derlediği türküyü derlemek gereğinden dolayı anında aldığını düşünüyorum. Çünkü o

---

7. Hamit Çine, TRT İzmir Radyosu THM Saz sanatçısı, M. Sarısözen hakkında yapılan özel görüşme, İzmir, Haziran, 1992.

8. Cengiz Aydın, E. Ü. D. T. M. Konservatuvarı THO Böl. Bşk., M. Sarısözen hakkında yapılan özel görüşme, İzmir, Temmuz, 1992.

dönemde kaydedilmeseydi yok olup gidebilirdi. Hoca örnekler halen yaşıyorsa oradan yoksa gelen örneklerden hareket ediyordu. Ve onları en iyi biçimde geçirdiğine kaniim. Bizden aldığı eseri daha sonra araştırdığına da eminim. Eğer bir hata ise o kadar türkü derleyen insana, o kadar hata kabul edilebilir."

Dr. Cengiz Aydın'ın da ifade ettiği gibi Sarısözen'in yapmaya çalıştığı sadece o dönemin imkânlarını mümkün olduğunca Türk halk müziği ve folklorunun lehine kullanmak idi.

Muzaffer Sarısözen, iyi bir müzik bilgisine ve repertuvara sahip olduğu için sahaya çıktığı zaman bulduğu malzeme konusunda titiz ve seçici olabiliyordu. Ancak bu çalışmaları çok zor koşullar altında gerçekleştirebiliyordu. Halil Bedii Yönetken, bu zor koşulları, Sarısözen'in nasıl göğüslediğini şöyle anlatmıştır : "Fiziki yönden çok zayıf görünen bir bünyesi vardı, buna rağmen buz gibi Ziganalar'ı geçerken hepimiz neyimiz varsa onlara sarılmış, onlar içinde titrediğimiz halde o sadece bir ceketle soğuğa karşı umulmaz bir mukavemet gösteriyordu. Son derleme gezilerimizin birinde Mardin'in Cizre ilçesinde gölgede ısı 50 derecede çalışmıştık. Biz sık sık kendimizi Dicle'ye atar, serinlemeye çalışırken o serin bir hava içindeymiş gibi gayet rahat hiç şikâyet etmeden o cehennemi sıcakta tam randımanla çalışmasına devam etmişti. Kuvvetli bir hafızaya malikti. Neyi, ne zaman, nereden kaydettiğimizi binlerce ezgi içinde hatırlar ve ayni şeyleri tekrar tekrar kaydetmemizi önlerdi. Günde on iki saat durmadan çalıştığı olurdu. Çok sıcak bölgelerde, hele Ramazan aylarında geceleri sabahlara kadar çalıştığımız çok olmuştur, o bir an bile yorgunluk alâmeti göstermez, eşsiz bir sabır ve tahammülle çalışmalarına devam ederdi." (9).

Muzaffer Sarısözen'in derleyip, notaya aldığı ve halen THM. repertuvarında yer alan (1991-1992 yılı itibariyle) 955 türkü tespit edilmiştir. Bu türkülerin listesi bölüm sonundaki ekler hanesinde verilmiştir.

---

9. Halil Bedii Yönetken, "Acı Bir Ölüm : Sarısözen'i kaybettik'."

Tesbit edilen 955 türkünün, 124 tanesi, yöre ve kaynak kişiler hakkında eksik ve hatalı bilgiler vermesi açısından dikkat çekicidir.

955 türkü içerisinde, 94 türküde "Kaynak kişi" belirtilmemiştir.

955 türkü içerisinde, 17 türküde kaynak kişi olarak "Muzaffer Sarısözen" adı anılmıştır.

955 türkü içerisinde 13 türküde "Yöre" belirtilmemiştir.

Türk Halk Müziğinin geçmişten günümüze uzanmasında en önemli rolü üstlenen kaynak kişilerin saptanması ve yörelerin tesbiti konusunda son derece titiz davranan Muzaffer Sarısözen'in yaptığı bu eksik uygulama, dönemin koşulları ve derleme tekniklerinin yeterince gelişmemiş olduğu gözönüne alınarak değerlendirilmelidir. Ancak üzücü olan bu tip hatalara pek çok türküde rastlamamızdır.

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR SIRA No: 4
İNCELEME TARİHİ : 28_1_1977

YÖRESİ

KİMDEN ALINDIĞI
—

SÜRESİ :

ADALI ZEYBEĞİ

DERLEYEN
—

DERLEME TARİHİ
—

NOTAYA ALAN
ADNAN ATAMAN

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR SIRA No. 2312
İNCELEME TARİHİ :

YÖRESİ
ESKİSEHİR

KİMDEN ALINDIĞI

SÜRESİ :

KEKLİĞİMİN AYAKLARI MERCAN

DERLEYEN

DERLEME TARİHİ

NOTAYA ALAN

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR SIRA No: [illegible]
İNCELEME TARİHİ : 14-2-1978

YÖRESİ
ERZİNCAN

KİMDEN ALINDIĞI

SÜRESİ :

EVLERİNİN ÖNÜ TAHDA DARABA
(ZELLO)

DERLEYEN

DERLEME TARİHİ

NOTAYA ALAN

Derlenen türkülerin, Halk Müziği Repertuvarımıza kazandırılması süreci içerisinde karşılaştığımız bir başka hatalı uygulama da türkülerin inceleme tarihleri ile, derleme tarihleri arasında oldukça büyük farklar oluşudur.

İNCELEME TARİHİ : 4/10/1974

YÖRESİ
BURDUR

KİMDEN ALINDIĞI
HASAN TEPELİ

SÜRESİ .
(SAZ.....

SERENLER

DERLEME TARİHİ
2 / 5 / 1946

NOTAYA ALAN
M. SARISOZEN

2.2. MUZAFFER SARISÖZEN'İN ARŞİV ŞEFLİĞİ

Halkbilimde, saha çalışmalarından sonraki en önemli aşama, derlenen malzemenin geleceğe en iyi biçimde aktarılması yolunda yapılan işlemlerdir. Bunun için sağlıklı bir teknik donanıma ve bilinçli elemanlara ihtiyaç vardır. Günümüzde cebe sığacak kadar küçük boyutlu buna rağmen Stereo kayıt yapabilen, yapılan kaydı temizleyip, net bir biçimde yayına hazırlayabilen cihazlar, üstüne yapılan kaydı uzun yıllar bozulmadan koruyabilen kaset, cd. vs. bulunmaktadır. Her geçen gün bu cihazların daha gelişmişlerini yapabilmek için, teknolojiler adeta yarıştırılmaktadır.

Günümüzde ulaşılan seviyeye bakarak, geçmişte sınırlı olanakları gerçekleştirilen çalışmalara hayranlık duymamak mümkün değildir.

1936 yılında başlayıp uzun yıllar devam eden derleme çalışmaları sırasında eldee dilen halk ezgilerinin, kayıt edilip günümüze ulaştırılması da Sarısözen'in arşiv şefliği sırasında gerçekleşmiştir.

Muzaffer Sarısözen derleme çalışmalarına katıldığı ilk yılın sonunda, sahada başarıları ve kabiliyetiyle dikkati çekti. Bunun üzerine 1938 yılında Ankara'daki ilk resmî görevi olan "Ankara Musıkî Muallim Mektebi Şan Öğretmenliği kadrosu ile bu günkü "H.Ü. Ankara Devlet Konservatuvarı Folklor Arşivi Şefliği"ne tayin edildi.

"Konservatuvar folklor arşivinde muhafaza edilen derleme fişlerinin pek çoğunda Sarısözen'in el yazısıyla notalar, bağlama düzenleri, çalgı şekilleri ve mahalli halk müziği karakterleri hakkında değerli bilgiler bulunmaktadır. 1937-1953 yılları arasında yapılan derlemelerde on bin civarında ezgi ve on kadar halk çalgısı derlenmiştir. Derlenen ezgiler tele, mum ve taş plâklara kaydedilmişti. O zamanın teknik imkânlarının yetersizliği dolayısıyla bu kayıtlardaki sesler pek iyi değildi. Ancak Sarısözen'in gayretiyle sahada ve derleme sonrası Ankara'da notaya alınan pek çok türkü unutulmaktan kurtarılmış oldu. Ankara Devlet Konservatuvarı folklor arşivi, Sarısözen'in ölümünden sonra perişan olmuş sıcak ve plâk muhafazasına uygun olmayan bir odada mum plâkların çoğu bozulmuştur. Doç. Dr. Gültekin Oransay'ın gayreti ile bir düzene sokulan arşive uzun yıllar kimseler uğramamış, 1971'den sonra Millî Folklor Araştırma Dairesi, 1975'te de Ankara Radyosu plâkların bir bölümünü banda kaydetmiştir. Arşivdeki binlerce ezgi notaya alınmasını ve yurda yayılmasını beklemektedir." Nail Tan, "Muzaffer Sarısözen ve Türk Folklorundaki yeri" adlı makalesinde böyle demektedir.

25-27 Mayıs 1992 tarihinde, tez araştırmam nedeniyle Ankara'ya gittiğimde, ilk iş olarak H. Ü. Ankara Devlet Konservatuarı'na uğradım. Yaptığım ön araştırmada ve kütüphane görevlisiyle yaptığımız ön görüşmede, konservatuvarda Sarısözen döneminde kaydı yapılmış ama halen notaya alınmayı bekleyen pek çok halk ezgisinin olduğunu öğrendim. Bunun üzerine Arşive giderek ilmî bir

çalışma için bu örneklerden yararlanma isteğimi iletmeyi düşündüm. İki gün bu konuda girişimde bulunmama rağmen bir sonuç elde edemedim. Ankara'da yaptığım araştırma süremin sınırlı olması nedeniyle de bu konuda somut veriler elde edemedim.

Muzaffer Sarısözen'in folklor arşivindeki çabalarıyla ilgili olarak Ahmet Kutsî Tecer ise şöyle demiştir : "Konservatuvarın folklor arşivindeki 10.000 ezginin derlenmesinde, fişlerin doldurulmasında onun bitmek tükenmek bilmeyen sabır ve tahammülünün büyük rolü olmuştur. Sivaslı Muzaffer Sarısözen, Devlet Konservatuvarı Folklor Arşivi için bütün memlekette yapılan derleme gezilerinde mütehassıs folklorcu olarak bütün yurdun müzik folklorunu yakından tanıma fırsatını bulmuş folklorcudur. O derlenen çok zengin malzemeye dayanarak bir kaç yüz veya bin kadar halk türküsünü radyo ihtiyaçları için notaya almıştır. Ankara, İstanbul ve İzmir Radyoları'nın ve her türlü başka toplulukların esas rapertuvarını bu parçalar teşkil etmiştir. Sarısözen 10.000 parçalık bir devlet ezgi hazinesine dayanıyordu." (10).

Sarısözen, Ankara Devlet Konservatuvarı'nda yaptığı bu hizmetle, günümüze kadar ulaşan çok geniş bir kültür dağarını, Türk Folkloruna kazandırmıştır. Bu gün, Türk Musıkîsi Konservatuvarları eğitimde, Türkiye Radyoları da, yayınlarda kullanacağı malzemeyi, yegâne kaynak olarak buradan sağlamaktadır. Gelecekte yapılacak çalışmalarda da hiç şüphe yok ki, başvuru kaynağı olma özelliğini koruyacaktır.

---

10. Ahmet Kutsî Tecer, "Yeri Boş Kalan Değer : Sarısözen İçin"

II. BÖLÜM

EKLER

1. Sarısözen'in derleyip notaya aldığı türkülerin listesi
2. Notalama konusuyla ilgili bir makale
3. Atatürk'ten derlenen iki türkü
4. Derlemeler sırasında çekilmiş bir fotoğraf
5. Sarısözen'in kendi el yazısıyla oluşturulmuş derleme fişi örnekleri

TRT No.	TÜRKÜNÜN ADI	YÖRESİ	KAYNAK KİŞİ
104	Uykudan uyanmış	Erzurum	Dursun Cevlâni
111	Fesimin kozasına	Aydın	Lise Ekibi
147	Elâ gözlerini sevdiğim	Erzincan	Davut Suları
203	Ötme bülbül ötme	Sivas	Hasan Eylen
204	Aman aman nallandım	Manisa	Hasan Layçin
205	Yiğitler silkinip	Sivas	Aşık Veysel
206	Bak suda kaşın karesine	Isparta	Kadir Acar-Fatma Günyıl-Dudu Şenül
207	Gezdim gurbet eli	Kars	Nuri Şengül
208	Bir of çeksem	Orta Anadolu	---------
209	Papiri	Yozgat	Oyun ekibi
210	İreyhan ekermisin	Sivas	---------
211	Yaylalarda üç atım var	Kars	Dursun Cevlâni
212	Ben atım nallatırım	K.Maraş	Ökkeş Eşkin
213	Deve yüksek atamadım urganı	Kayseri	Yusuf Seyrani
214	Dam başında duran kız	Malatya	Hakkı Coşkun
215	Geline bak geline	Sivas	M. Sarısözen
216	Köprünün altı testi	Muğla	Şerif Günay
217	Aman fincan fincana kurban	Nevşehir	Ahmet Misali
218	Bir taş attım karakolun camına	Manisa	---------
219	Bağa vardım nar için	Bitlis	Niyazi Ateşli
220	Gız pınar başında	Bilecik	Mehmet İbiş
221	Akşam oldu gün dolaşmaz	Tokat	Veli Aydın
222	Ahmet beyin bir küheylan atı	Kütahya	Ali Çavuş
223	Ocakta kahve pişirir	Sivas	Ali Rıza Bozkurt
224	Keklik idim vurdular	Sivas	Aşık Veysel
225	Bu gün günlerden cumadır	Gümüşhane	---------
226	Bülbülüm altın kafeste	Rumeli	Ali Şevket Öndesev
227	Bu gün bayram günüdür	Urfa	Folklor Ekibi
228	Çekmecemin perçini	Nevşehir	Sazcı Hüseyin

TRT No.	TÜRKÜNÜN ADI	YÖRESİ	KAYNAK KİŞİ
242	Penceresi yeşil perde	Konya	Çopur Ahmet
243	Bursa köy güvendeleri	Bursa	Hüsnü Ortaç
244	Eşimden ayrıldım	Sivas	Nuri Üstünses
245	Yüksek minareden attım fesimi	Rumeli	Kemal Altınkaya
246	İzzeti Çağırın	Sivas	Nuri Üstünses
247	Dağlar siz ne dağlarsız	Sivas	Mahir Türkistan
248	Ben gidiyorum baylere	Bolu	İsmail Kuş
249	Bük dibinde yatarım	Sinop	Rüstü Şardağ
250	Kaşların dedi beni	Sivas	Hüseyin Aslan
251	Kumkapının kilidi	Sinop	İsmail diri-Yaşar Akıncı-Mahir Öksüz
252	Gemilerde talim var	İstanbul	Sarı Recep
253	Hani benim agalarım	Konya	Çopur Ahmet
254	Karanfilsin bibersin	Konya	Aziz Perkin Şakir Güleroğlu
255	Kıcılar kavak kıcılar	Konya	Şakir Güleroğlu
256	İpek mendil dane dane	Sivas	Nuri Üstünses
257	Bağa girdim üzüme	Kars	İsmail Başaran
258	Bulguru kaynatırlar	Kars	Dursun Cevlâni
259	Beni şadetmedi bu çarkı felek	Sivas	Sırrı Sarısözen
260	Bahçanın kapısın açtım	Erzincan	Ahmet Durmaz
261	Ben giderim erek yolu	Van	Abdurrahman Celerut
262	Yayla yollarında kaldım yalınız	Muğla	Mustafa Coşkun
263	Endim davet ettim	Sivas	Nuri Üstünses
264	Binipte kır atıma	Denizli	Naci Öncel
265	Çömüdüm	Kütahya	Sadık Türk - Şeref Canku
266	Gemi kalkar	Rumeli	Osman Pehlivan
268	Öyledir ey öyledir	Rumeli	Osman Pehlivan
269	Mecnunum leylamı gördüm	Sivas	Aşık Veysel
270	Meço ibiram dedikleri	Rumeli	Ali Şevket

TRT No.	TÜRKÜNÜN ADI	YÖRESİ	KAYNAK KİŞİ
271	Bahçalarda börülce	Tekirdağ	Hikmet Tuncer
272	Bitlisin dağlarında	Bitlis	Fehmi Delitaş Rahmi Müftüoğlu
273	Bico nerden geliyon	Sivas	Şarkışlalı Mehmet
274	Al şu mumu eline	Adalar	Mustafa Çağlar
275	Bağ altında otururken	Orta Anadolu	--------
276	Bahçalarda bir kuzu	Tefenni	Ahmet Yamacı
277	İnce eleğim duvarda	Sivas	Rıza Bozkurt
278	Dereler buz bağladı	Orta Anadolu	--------
279	Kaya dibi kar imiş	Sivas	--------
280	Değirmende döner taşım	Orta Anadolu	--------
281	Bahçalarda mormen	İstanbul	--------
282	Bu gün ayın öndördü	Mersin	Nevin Kodallı
283	Seni gezdirirler	Çankırı	--------
284	Çaktım çaktım yanmadı	Ege	--------
285	Allı gelin giymiş bana	Gümüşhane	Cemal Alemdar
286	Bir bölük ağca kızlar	Erçiş	Davut Telli
287	Açıldı lâleler güller	Muş	Düriye Keskin Fikri İbiş
288	Yıldız Dağı	Rumeli	Süleyman Taşlıyük Ali Pedük Coşkun
289	Bu dağlar meşe dağlar	Doğu Anadolu	--------
290	Türkmen kızı un eliyor	Sivas	--------
291	Kaleden indim bu gün	Sinop	Ziya Yenici
292	Bahçelerde vez olur	Sivas	--------
293	Hani benim yenemin	Uşak	Ali Kıran
294	Hisardan inmem diyor	Kütahya	Ahmet İnegöllü
295	Tıfıldır hastane	Urfa	Mehmet Türkoğlu
296	Ada yolu kestane	Bolu	Emin Parın
297	Çiğdem derki ben alâyım	Sivas	Aşık Veysel

TRT No.	TÜRKÜNÜN ADI	YÖRESİ	KAYNAK KİŞİ
298	Gökçen efe	İzmir	Avni Güler
299	Arpa derdim süt iken	Malatya	Ali Gündüz
300	Atlar eğerlendi	Malatya	Saadettin Özdağ
301	Aman Hacer üç gün ara ver	Karpınar	Hüseyin Aslan
302	Tıpır tıpır yürürsün	Kütahya	Asım Doğan
303	Aşağıdan gelir eli develi	Sivas	M. Sarısözen
304	Ben bir yarin bakışına mailem	Trabzon	Emine-Lütfiye Tanaydın
305	Yaz gelince irençberler	Sivas	Sırrı Sarısözen
306	Evvela Bağdada sefer olanda	Konya	Aşık Mehmet
307	Boran geldi kış geldi	Malatya	--------
308	Alçacık duvar üstü	Sivas	Kemal Sarısözen
309	Nasip olsa gine gitsem yaylaya	Sivas	Talibi Coşkun
310	Bahar geldi gül açtı	Mardin	Bedri Orcan
311	Beni bir dost yaraladı	Ladik	Cahit Çağlar
312	Bahçeden hudar geldi	Kilis	Nail Aslanpay
313	Bizim eller ne güzel eller	Van	Saadettin Kutlu
314	Tevekte üzüm kara	Sivas	Halil Söyler
315	Fincanı taştan oyarlar	Sivas	Kadir Sarısözen
316	Gediz pazarı	Simav	Asım Simav
317	Sabah güneşi doğdu	Ünye	İsmail Sosyal
318	Altın yüzük var benim	Orta Anadolu	Sarı Recep
319	Atladı geçti eşiği	Sivas	Yaşar Moral
320	Çiçekler içinde menevşe baştır	Silifke	Sadık Taşucu
321	Çamdan sakız akıyor	Maraş	Özer Doğuç
322	Çay benim çeşme benim	Konya	Çopur Ahmet - Silleli İbrahim - Kargınlı Kara
323	Cevahir taşına kıymet biçilmez	Çorum	İfakat Yaykar
324	Dere geçit vermezse	Divrik	Nuri Üstünses
325	Gaya başı dirgenlik	Maraş	Mehmet Çıtak
326	Karanfil oylum oylum	Konya	Ali Çalışkan

TRT No.	TÜRKÜNÜN ADI	YÖRESİ	KAYNAK KİŞİ
327	Benünsene giderim	Diyarbakır	Cemil Değer
328	Yaylalar içinde Erzurum yayla	Konya	Bayram Çalışkan
329	Emmiler emmiler	Konya	--------
330	Giderim oldum padişahım	Kırklareli	Ali Tanburacı
331	Zeynep bu güzellik varmı	Sivas	Aşık Süleyman
332	Güllüm güle darılmış	Orta Anadolu	Mubrure Avas
333	Çayır çimen geze geze	Isparta	--------
334	Gine cellâllandı Meram bağları	Konya	Seyit Mehmet Çopur
335	Bahçalarda gülümsün	Kıbrıs	Ekrem Yeşilada
336	Bende şaştım bu gönlümün	Divrik	Nuri Üstünses
337	İzmir'in kavakları	İzmir	Ekrem Güner
338	Söyleyim Bayburdun vasfı halini	Bayburt	Recep Kırıcı
339	Mert dayanır namert kaçar	Kars	Dursun Cevlâni
340	On iki şubattır	K.Maraş	Mehmet Temiz
341	Havada bulut yok	Muş	Düriye Keskin
342	İhtiyatlar silâh çatmış	Rumeli	Osman Pehlivan
343	Kurdelemin uçları ipekten	Kırklareli	Köy Enst. Talebeleri
344	Sigaramın incesi	Manisa	Naydar Layçin
345	Gine geldi yaz baharın ayları	Maraş	Yanık Mehmet
346	Bayburt dağlarında tabakam	Bayburt	--------
347	Attım şalımı boynuma	Hayrabolu	Ahmet Keklikçi Fehmi Altayoğulları
348	Binnaz kızı yaz kızı	Uşak	Ali Bozan
349	Deniz kenarında bir ev	Sivas	M. Sarısözen
350	Duldalanma yar mevlayı	Kuzeydoğu	--------
350	Ben razı değilem hicrana gama	Kuzeydoğu	Bardızlı Nihani
351	Aşık kerem düş eylemiş daylere	Rumeli	Halil İbrahim Mısırlı
352	Siyah keten carım var	Uşak	Muzaffer Sayar
353	Al bostancı bir bostan ver	Kayseri	Hayri Karamete
354	Anam yoğurdunu ayran eylesin	Tunceli	Vasfi Akyol

TRT No.	TÜRKÜNÜN ADI	YÖRESİ	KAYNAK KİŞİ
355	İrmeden gel irmeden	Bodrum	Şerif Günay
356	Anam beni haslarınan hasladı	Maraş	Ali Rıza Yüksel
357	Çaya indim durmaya	Niğde	Remzi Coşkun
358	Ateş aldı elimide kolumu	Seydişehir	Ayşe Dadı
359	Yardan ayrılan bir günde	Fethiye	Köçek Mustafa
360	Kömürlük dağı	Bulancak	Kadir Üstündağ
361	İndim yarin bahçesine	Elazığ	Faik Buz - Mevlüt Canaydın
362	Armuttan kayacağım	Tokat	Zileli Halil
363	Ayağına giymiş kara yemeni	Urfa	Cemil Cankat
364	Dere boyu düz gider	Balıkesir	Burhan Cahit Eralp
365	Bülbüller düğün eyler	Urfa	Urfa ekibi
366	Fincanın dibi noktalı	Kütahya	Hisarlı Ahmet
367	Bir tepeden bir tepeye ün olur	Milas	Süleyman Ilgın Arif Perçin
368	Ayvanın irisine	Kayseri	Halil Sapmaz
369	Kekliği vurdum taşta	Söğüt	Mustafa Şimşek
370	Gargı deresi	Fethiye	Mustafa Coşkun
371	Oy miralay miralay	Giresun	İsmail Doğan
372	Kız pınar başında	Rumeli	Osman Pehlivan
373	İstanbul'un konakları köşeli	Kütahya	Ahmet Çavuş
374	Benden selâm söyle	Kastamonu	İhsan Ozanoğlu
375	Kahvenin önünden gelir geçersin	Rumeli	Osman Pehlivan
376	Bende mecnundan füzuna	Erzurum	Faruk Kaleli
377	Kozan dağı çatal matal	Orta Anadolu	Asaf Güven
378	Bülbül bağa girip yapmış yuva	Sivas	Mahir Türkistan
379	Yâr yaman seyit kızı	Kerkük	Ercüment Avcı Adnan Osmanoğlu
380	Evlerine varamadım arımdan	Kastamonu	Hakkı Bayraktar
381	Alimin camda buldum izini	Yozgat	Sabri Saygıl - Salih Öğretmen - Durak Payto

TRT No.	TÜRKÜNÜN ADI	YÖRESİ	KAYNAK KİŞİ
382	Ah dağlar serin dağlar	Trabzon	Hüseyin Dilâver
383	Ayağına yemeni	Karadeniz	Hasan Sözeri
384	Gül koydum gül tasına	Nevşehir	Esmalı Aras
385	Bir kız ile bir gelin	Fethiye	Tahtacılardan
386	Cebinde çakısı var	Vezirköprü	--------
387	Bir türkü diyeceğim	Rize	Hasan Sözeri
388	Maçın dağı	Rumeli	Kemal Altınkaya
389	Aman çıka bilsem o yarin	Silifke	Cavit Erden
390	Bir hışmınan geldi geçti	Kars	Dursun Cevlâni
391	Kara tavuk gubalı	Yozgat	Sabri Saygılı - Salih Öğretmen - Durak Paytoncu
392	Ata binmiş gidiyor	Samsun	--------
393	Asmalarda kol uzamış	Kayseri	Osman Kavuncu
394	Gitti gelirim deyi	Sivas	--------
395	Güvercin uçuverdi	Ankara	Hulusi Koçer
396	Sabah güneşi doğmuş	Sivas	Halil Söyler
397	Alıverin benim barudumu	Muğla	Galip Bilgili- Rukiye Gülten
398	Arpa ektim biçemedim	Van	Abdurrahman Cebiroğlu
400	Ayna ayna ellere	Trabzon	Fahrettin Dilâver
401	Uzun olur ahlatlının çalışı	Söğüt	Memiş Direk - Hasan Özkur Mustafa Şimşek
402	Anam beni soğuk suya yolladı	İmranlı	İsmail Kılıç
403	Ah tren kara tren	Lüleburgaz	İsmail Kılıç
404	Ah su yolu su yolu	Kilis	Yılmaz Dokuzoğuz
405	Ayağında mesi var	Uşak	Muzaffer Sayan
406	Gidemem Şiraza ben	Mesudiye	İbrahim Tokluca
407	Ardahanın yollarında	Kars	Musa Yılmaz
408	Al atta yeşil kolan	Şenkala	Selâhattin Yetimoğlu

TRT No.	TÜRKÜNÜN ADI	YÖRESİ	KAYNAK KİŞİ
409	Al tavandan belleri	Ordu	Kemençeci Ahmet Özkan İbrahim Kurtul
410	Aras aras han aras	Tortum	Akif Budak
411	Bahçeye gel göreyim	Silifke	Cavit Erden
412	Başına bağlamış astar	Silifke	Cavit Erden
413	Bir sigara ver bana	Sivas	M. Sarısözen
414	Bir dal kestim ormandan	Orta Anadolu	Halil Turanboy
415	Bir çift gavlak koşarım	Ardahan	Paşa Duman
416	Bir elinde nargile	Erzurum	Seyfettin Sığmaz
417	Bilalımsın bilalım	Maraş	Azmi Işıklı
418	Elinizden elinizden	Konya	Osman Sel - İbrahim Çetin
420	Kırmızı buğday seç olur	Kırkağaç	Faruk Kayacıklı
421	Damdan dama yürüdü	Sivrihisar	Mehmet Yüksek
422	Dağdan kestim fındığı	Şabanözü	Yusuf Şehirlioğlu Hakkı Yılmaz
423	Bir ok attım vizildadı	Mucur	Hüsamettin Güney
424	Bir alçacık gügem dalı	Rumeli	Kemal Altınyaa
425	Bizim sahraların başı	Rumeli	Osman Pehlivan
426	Bulut gelir seher ile	Rumeli	Kemal Altınkaya
427	Bir mektup yazayım	Lâdik	Sadık Güvener - Salih Çağlar
428	Köprüye varınca	Sivas	M. Sarısözen
429	Belgrat kâlası	Rumeli	Kemal Altınkaya
430	Ver ateşi yalanda dünya	Rumeli	Hüdaverdi Güner
431	Estergon Kal'ası	Rumeli	Kemal Altınkaya
432	Aşağıdan geliyor Türkmen goyunu	Tosya	--------
433	Mezarımın taşı	İzmir	--------
434	Armut dalda esniyor	Burdur	Ahmet Yamacı
435	Asmalıdır evimiz	OrtaAnadolu	Ahmet Yamacı

TRT No.	TÜRKÜNÜN ADI	YÖRESİ	KAYNAK KİŞİ
436	Bahçalarda zerdali	Gaziantep	Hüseyin Yıkıcı
437	Değirmen üstü çiçek	Sivas	Sırrı Sarısözen
438	Ay doğar Giresundan	Orta Anadolu	--------
439	Şanısın altı	Rumeli	İbrahim Mısırlı
440	Dost dost diye hayaline	Sivas	Aşık Veysel
441	Kırmızı buğday ayrılmıyor	Manisa	Haydar Bayçın
443	Şu benim divane gönlüm	Kangal	İlyas Güldibi
444	İğneleri düğmeleri	Bodrum	Şerif Günay
445	Kiremite su düştü	Rize	Hasan Sözeri
446	Evlerinin önü çevirme çardağı	Kayseri	A. Gazi Ayhan
447	Gönül ister gülün koklanmasını	Kars	Dursun Cevlâni
448	Beyaz fesli esmer	Aksaray	Bayram Çalışkan
449	Şu karşıki karlı dağlar	Sivas	Aşık Veysel
450	Havalanma telli turnam	Sivas	Aşık Veysel
451	Genç Osman	Aydın	O. Şevki Uludağ
452	Osman Paşa	-----	--------
453	Bir sabahtan yolum düştü	Konya	Vasfiye Baransel
454	Çifte çıkar martinimin dumanı	İnebolu	Sarı Recep
455	Atımın yelesi beyaz	Edirne	Rakım Ertur
456	Aziziye	Konya	Ahmet Gürses
457	Ayşenin evleri	Afyon	Apdullah Uluçelik
458	Hancı Osman	Çerkeş	Ahmet Bayrak
459	Çay içinde adalar	Urfa	Mukim Tahir
460	Çatalkaya alınmaz	Elazığ	Hayriye Temizkalp
461	Çanakkale içinde	Kastamonu	İhsan Ozanoğlu
462	Uzun kavak ne gidersin engine	Kırklareli	Vasfiye Çemder
463	Kiremit bacaları	Sivas	Halil - Önder Altuğ
464	Konma bülbül	Eleşkirt	--------
465	Oduncular kısa keser odunu	Erzurum	Hulusi Seven
466	Çelik pazarı	Erzurum	--------

TRT No.	TÜRKÜNÜN ADI	YÖRESİ	KAYNAK KİŞİ
467	Çay başına bostan ektim	Antalya	Zeki Yantaş - Hilmi Çivi
468	Cevizin yaprağı dal arasında	Afyon	Nureddin Güler
469	Çiğ köfteler	Maraş	Mehmet Temiz
470	Çayda çıra yanıyor	Elazığ	Şükrü Tanaydın Sıtkı Demirci
471	Cam maral can	Kars	İsmail Başaran
472	Cıhar attım	Erzincan	Hüseyin Türker
473	Dön beri dön beride	Urfa	Fakir Yurtsever
474	Pınara vurdum kazmayı	Antakya	Emel Akçay
475	Al mendili	Antakya	-------
476	Bir ay doğar pasenden	Erzincan	Fahriye-Şükrü Çalımlı Nevzat Karapolat
477	Bu yıl bu dağların karı erimez	Sivas	Ali İzzet
478	Bağdat illerinden gelen durnalar	Mecidözü	Veli Erdem
479	Yeşil olur sandıklının biberi	Sandıklı	Galip Coşkun
480	Bu kadar cevretme	Gaziantep	Hasan Hüseyin
481	Yeşilim	Konya	Çopur İsmail
482	Bülbülün göğsü al olur	Urfa	Mehmet Toplam
483	Varın bakın	Kütahya	Abdullah Burukoğlu Abdullah Çevus
484	Vardım ki yurdundan ayak göçürmüş	Bayburt	Bayburt Ekibi
485	Altın tasta gül kuruttum	Antakya	Sıdıka Şerbetçi
486	Eleyvana yatak serdim	Gaziantep	Azmi Körükçü
487	Altı kızlar	Aydın	-------
488	Attım tabancamı	Afyon	Murat Çelebioğlu
489	Hotinanın ufak taşı	Rumeli	H. İbrahim Mısırlı
490	Asmalı mencere	İzmir	Müjgan Ağaoğlu
491	Yaş nane kuru nane	Kastamonu	Avni Özbenli
492	Komşunun adı	Elmalı	Mehmet Telik

TRT No.	TÜRKÜNÜN ADI	YÖRESİ	KAYNAK KİŞİ
493	Yayla yollarında yürüyüp gelir	Burdur	Ahmet Yamacı
494	Ne bakarsın kömür gözlüm	Eskişehir	Cemal Karaelmas
495	Ay doğar sini sini	Diyarbakır	--------
496	Arpada buğday çecolur	Orta Anadolu	--------
497	Abada bir kebede bir giyene	Çorum	Sabite Taşkaya İfakat Yaykar
498	Açıl mor menekşem	Sivas	Nuri Üstünses
499	Sabah oldu	Kızılcahamam	Cemil Orhun Emine Ünler
500	Çatal çama kurşun attım	Bolu	Murat Karageyik Reşat Aker
501	Çubuğum yok	Develi	Yaşar Deniz
502	Menevşe buldum derede	Adana	Kır İsmail
503	Varın bakın ak yıldız	Kastamonu	Hakkı Bayraktar Mümin Meydani
504	Şu karşıki dağda kar var	Hatay	Emel Akçay Halide Alkan
505	Aşığın yaylası	Konya	Bahattin Özsoy
506	Elma attım yuvarlandı	Gerede	İlhan Akgünlü
507	Keklik taşta ne gezer	Kemaliye	Bekir Ziyal
508	Ayva dibi serin olur	Eğridir	--------
509	Ayva çiçek açmış	Balıkesir	Ali - Mehmet Taran İsmail Çalgı
510	Aç kapıyı ben geldim	Safranbolu	Mistan Kürkçü
511	Al yeşil geymiş	Erzurum	Faruk Kaleli
512	Ezim ezim	Sivas	Halil Söyler
513	Aşıpaşıp karlı dağlar	Tokat	Sadık Keşen - Yusuf Taş
514	Çarşıda bal var	Diyarbakır	Selâhattin Mazlumoğlu
515	Çadır altı minare	Gaziantep	Mahalli ekip
522	Tepeler tepeler	Şebinkara- hisar	Ahmet Küçük Selâhaddin Erdal

TRT No.	TÜRKÜNÜN ADI	YÖRESİ	KAYNAK KİŞİ
523	Kumalar dağı	Sandıklı	Galip Coşkun
524	Bir elinde kantar	Ankara	Bayram Aracı - Mucip Arcıman
525	Çıksam baksam görünürmü	Maraş	Aşık Hazeri
526	Çorabı çektim dizime	Van	Özdemir Akşener
527	Gemiciler kalkalım	Trabzon	Hüseyin Dilâver
528	Çarşıya vardım	Kayseri	Emin Aldemir
529	Çarşamba dedikleri	Samsun	Samsun Ekibi
530	Çayın öte yüzünde	Elazığ	Nurettin Balcı - Necdet Eşkinat
531	Çimenli bahçede	Şenkaya	Şeref Malkoç
532	Çarşıdan aldım kestane	Edirne	Rakım Ertur'dan Şerif Ercan
533	Çınarlar deresi	Giresun	Kadri Üstündağ
534	Dere geliyor dere	Lüleburgaz	Türkân Ebcioğlu
535	Derik saçın örmezler	Gaziantep	Azmik Körükçü
536	Dünmü burdaydın	Adıyaman	Hasan Hüseyin
537	Gönül gurbet ele varma	Gaziantep	Hüseyin Kırmızıgül
538	Dumlucanın bayırına	Divrik	Nuri Üstünses
539	Derelerde kum savrulur	Diyarbakır	Celâl Aycan
540	Yabandan gel	Niğde	Rifat Çavuş
541	Sarı çiçek mor menevşe zamanı	Niğde	M. Cafer Yılancı
542	Ne uzundur şu Fatsanın yolları	Ordu	İsmail Soysal
543	Bu gün ben güzeller şahını	Sivas	İlyas Güldibi
544	Çamlı bele süreydim yolumu	Sivas	A. İzzet Özkan
545	Çayıra serdim postu	Isparta	Nazife İzzet
546	Çıra çattım yanmadı	Çerkeş	Mahalli Ekip
547	Çaya indim taşı yok	Sivas	--------
548	Çifte kuburları çaktım almadı	Edirne	İhsan Köycü
549	Çekmecenin kilidi	Erzurum	Cevat Aslan
550	Çambaşına çıktım	Ordu	Ziya Taşova

TRT No.	TÜRKÜNÜN ADI	YÖRESİ	KAYNAK KİŞİ
551	Çay içinin milleri	Aydın	Salih Kavak
552	Çek gemici gemileri	Antalya	Zeki Yantaş
553	Aşağıdan geliyor Fadimem	Uşak	Mahalli Ekip
554	Dağlar dağımdır benim	Elazığ	Mustafa Demirci
555	Durnanın kanadı yeşil	Sivas	Zeli Hatun
556	Dam başına asagoymuş galbırı	Afyon	Apdullah Uluçelik Nezahat Bayram
557	Daldalan	Erzurum	Zurnacı Ramiz
558	Dinle sana bir nasihat edeyim	Çorum	Ali Yücel - İsmail Yılmaz
559	Diyarbekir Şad akar	Diyarbakır	Cemil Cankat
560	Dömeke yandı gene	Çanakkale	İbrahim Yenici
561	Değirmenin bendine	Keskin	Selman Çoker - Hacı Taşan
562	Dağlarda meşelerde	Muş	Düriye Keskin
563	Duman aldı yollarımı	Erzincan	Ahmet Türkoğlu
564	Dağlar daldadır	Hınıs	Şerafettin Ulusu
565	Deniz dibi tekneli	Kilis	Nail Aslanpay
566	Dağdan kestim dirgenlik	Sarıkamış	Kurbâni Kılıç
567	Dolama giyer dolama	Samsun	Şinasi Önal
568	Dedim dilber	Şarkışla	Aşık Veysel
569	Pınar başı ben olayım	Silifke	Ahmet Duman - Rıza Aslan
570	Afiyonun ortasında galesi	Afyon	Abdullah Uluçelik
571	Su gelir ark uyanır	Erzurum	Faruk Kaleli
572	Duvara vurdum kazmayı	Çankırı	İsmail Eröktem
573	Ele elekli gelin	Burdur	Ahmet Yamacı
574	Suda balık oynuyor	Kırşehir	Neşet Ertaş
575	Elinde düldül aman	Tokat	Sırrı Sarısözen
576	Ak pınar yapısına	Sındırgı	Hasan Öder
577	Kızılcıklar çiçek açtı	Elmalı	Mehmet Tetik

TRT No.	TÜRKÜNÜN ADI	YÖRESİ	KAYNAK KİŞİ
578	Ispanaktan ezel çıkar	Burdur	Tepeli Hasan
579	Sarı kavunun dilimi	Bayburt	Faruk Kaleli
580	Şeftali ağaçları	Sinop	Münire Taramış
581	Siyah zülfün tellerine	Siverek	Sapık Çepik
582	Kirtmen kızı	Kastamonu	İhsan Ozanoğlu
583	Bayırda gezen bacılar	Kars	Aşık Dursun Cevlâni
584	Ne ötersin dertli dertli	Havza	Ali İpek
585	Hatırına düşmez sormaz halimi	Zile	Mahmut Salan
586	Bir fındığın içini	Giresun	Osman Kalyoncu
587	Dursun beyin hanları	Balıkesir	Arif Eren - Alu Turan İbrahim Çalgı
588	Dama attım değnekleri	Bünyan	Adnan Türközü
589	Çekin halay dizilsin	Sivas	M. Sarısözen
590	Lofçalı (Örnek 1)	Hatay	Mehmet İpekçi
590	Lofçalı (Örnek 2)	Rumeli	Osman Pelivan
591	Bahçaya indim ki	Elâzığ	Vasfi Akyol
592	Birinide yavrum birini	İnebolu	Sarı Recep
593	Sabah kalktım ergettim	Tokat	Abdülkadir Sarısözen
594	Bu dere baştan başa	Elâzığ	Osman Öge
595	Madımah bittimola	Gemerek	Hüseyin Aslan
596	Ben bir altın fenerim	Urfa	Halil Biner
597	Sabahın yemişi	Kuzey Anadolu	Muzaffer Türüng
598	Kız belin incedir ince	Artvin	Murat Coşkun
599	Yüce dağ başında	Kuzey Anadolu	Muzaffer Türüng
600	Karpuz kestim sulandı	Gaziantep	Azmi Körükçü
601	Evlerinin önü handır	Adana	Aziz Şenses
602	Güzel ne güzel olmuşsun	Maraş	Aşık Mehmet Yanık
603	Çemberimi çaldım taşa	Sivas	Sırrı Sarısözen
604	Seherde bir bülbül	Şenkaya	Cevdet Aslan - İsmet Bozkurt
605	Koyun gelir yata yata	Adana-G.Antep	--------

TRT No.	TÜRKÜNÜN ADI	YÖRESİ	KAYNAK KİŞİ
605	Koyun gelir yata yata	Sivas	Hasan Küpeli
606	Siyah perçemlerin	Tunceli	Süleyman Kaya - İsmail Oğuz
607	Hey güzeller (Halay)	İmranlı	Dursun Şahin
608	Kavak kavaktan uzundur	Gaziantep	Azmi Körükçü
609	Kestanenin irisi	Ürgüp	Refik Başaran
610	Seher oldu vaktoldu	Urfa	Şükrü Çadırcı
611	Dinar yolu	Antalya	Zeki Yontaş Dayıoğlu
612	Peşkir çektim direkten	Niğde	--------
613	Mihricanmı değdi	Yozgat	İbrahim Bakır
614	Maral sen güzelsin	Hınıs	Fahriye Temizkalp
615	Erzurum çarşı pazar	Erzurum	Faruk Kaleli
617	Heydi gedah toyuna	Diyarbakır	Cemil Değer
619	Şişman oğli vurdiler	Rize	Cezaevinden alındı
620	Edirnenin ardı baylar	Edirne	İhsan Köycü
621	Entarisi ala benziyor	İstanbul	--------
622	Entari aldım kırkbeşe	Boyabat	Ziya Oruçoğlu
623	Halay başı kim çeker	Yozgat	Sabri Saygılı - Salih Öğretmen - Durak Payton
624	Ayletmen gelini yazık	Isparta	Dudu Şengül - Fatma Günyıl
626	Horozumu kaçırdılar	Sivas	Sırrı Sarısözen
627	Gıcır Gıcır gelir	Isparta	Ali Küçükyalıoğlu
628	Kemanımın telleri	Kars	İsmail Başaran
629	Gıydıvanın kızları	İnebolu	Orhan Dağlı
630	Biter Kırşehirin gülleri biter	Kırşehir	Şemsi Yastıman
631	Gesi bağları	Kayseri	A. Gazi Ayhan
632	Oklavıyam pazıyam	Urfa	Salih Cankat
633	Padılcanı doğradım	Isparta	İkbal Ünal

TRT No.	TÜRKÜNÜN ADI	YÖRESİ	KAYNAK KİŞİ
634	Vardım dostun bahçasına	Tunceli	Süleyman Kaya - İsmail Oğuz
635	Ben bir geyik gezer gördüm	Trakya	--------
636	Damdan dama atlar yar	Niğde	Mehmet Akça
637	Başındaki puşumudur	Diyarbakır	--------
638	Beğim gözün aydın olsun	Kars	Dursun Cevlâni
639	Şemsiyenin ucu kare	Trakya	Süleyman Çakal
640	Gelin olan tombul olur	Yozgat	Özdemir Ural
641	Elma tekerlendi yar	Kilis	--------
642	Gökte uçan huma kuşu	Avşar	Mehmet Kara
643	Yavuz geliyor	Karadeniz	Ferhat Özyakupoğlu
644	Menteşeli	Konya	Silleli İbrahim
650	Sabahtan bizim pınara	Sivas	Ahmet Başer
652	Değirmenin bendine	Muş	Muazzez Türüg
653	Havada kar sesi var	Maraş	Bekir Büke
654	Geydiğim aldır	Erzurum	Faruk Kaleli
656	Et pişirdim yağlı yağlı	Gümüşhane	Bedri Öztürk
662	Aşıklar neylesin seni	Tercan	Aşık Daimi
663	Ayrı düşeli senden	Sarıkamış	Kurbani Kılıç
664	Gül kuruttum	Hatay	Mehmet İpek
666	Hasan dağı	Adana	Hayri Buldur - Abdül Yeşil
667	Ben ağlarım yane yane	Sivas	Sırrı Sarısözen
668	Derman ararım derdime	Sivas	Zeliha Fatin
669	Yüksek ayvanlarda bülbüller öter	Malatya	Hakkı Coşkun
670	İstanbuldan gelir kayık	Üsküdar	Hayriye Temizkalp
671	Gül altından gergef işler	Gümüşhane	Cemal Alemdar
672	Bayburdun inci yolunda	Erzurum	Seyfettin Sığmaz
673	Dideban üstündeyim	Bitlis	Niyazi Ateşli
676	Duvar üstünde durdum	İzmir	Yaz Gülü - Merhan-ici

TRT No.	TÜRKÜNÜN ADI	YÖRESİ	KAYNAK KİŞİ
677	Gide gide yoruldum (Zeybek)	Muğla	Hamit Çine - Arif Camgöz
678	El zanneder ben deliyem	Urfa	Aziz Çekirge
679	Seherde indim ben bağa	Urfa	İbrahim Çadırcı
680	Suya düştü gülümüz	Tokat	Aşık Veli Aydın
681	Şu gelen atlımıdır	Isparta	Ali Küçükyaylı
682	Kara kaş boyanırmı	Eğridir	--------
683	Necibenin kaşları kare	Elâzığ	Sıtkı Demirli
684	Değirmenin postu dar	Malatya	Ali Gürbüz
685	Evlerinin önü pazara yakın	Tokat	Muzaffer Sarısözen
686	Gitme yarim uzağa	Sivas	Turan Hürkardeş
688	Ekinler ekilirken	Uşak	Ali Kıran
689	Pencerede şişesin	Van	Dursun Uzel
691	Kaleden kaleye şahin uçurdum	Adıyaman	Abdül Kadir
692	Koyuna bak koyuna	Tokat	Necati Başaran
693	Kalenin bedenleri	Tokat	Hüseyin Arsal
694	Minarede taşmolur	Tokat	Ahmet Diker - Ahmet Camcı
695	Kara tavuk cücüğü	Maraş	Nazım Tahaoğlu
696	Evleri var hanehane	Muş	Fikri İbiş
697	Yakışır allar sana (Halay)	Sivas	Muzaffer Sarısözen
698	Evlerinin önleri kuyu	Uşak	Ali Kıran
699	Gülli hamamın üstüyem	Muş	Düriye Keskin
700	Geydiğim mavrem	Çukurova	Ümmühan Tüysüz
701	Gele gele geldik	Urfa	Mukim Tahir
702	Bu kadar cevretme	Tokat	Mehmet Aslan
703	Mahpushane içinde yanıyor gazlar	Bartın	Muzaffer Özden
704	Kuş burnuyu budarlar	Akdağmadeni	Nida Tüfekçi
705	Ekin ektin çöllere	Akdağmadeni	Mehmet Özdiş
706	Harman yerini süpürdüm	Kırklareli	Salah Ağadan - Ahmet Aşık

TRT No.	TÜRKÜNÜN ADI	YÖRESİ	KAYNAK KİŞİ
707	Urfalıyım dağlıyam	Urfa	Urfa Ekibi
708	Yamandan gel	Samsun	Nejat Buhara
721	Gökte yıldız yüzatmış	Antalya	Ahmet Tekelioğlu ve Dayı oğlu
722	Osmanın bindiği doru küheylan	------	--------
723	Ördeğisen göle gel	Kastamonu	Avni Özbenli
724	Yaz gelirse	Yozgat	Habibe Dereli
725	Kalkıda vermiş martinimin galeyi	İnönü	M. Ali Kocaman
726	Kevengin yollarında (Örnek 1)	Elâzığ	--------
726	Kövengin ellerinde (Örnek-2)	Elâzığ	Vasfi Akyol
727	Kiraz aldım dikmeden	Bolu	Emin Barın
728	Karşıda çevirmeler	Şavşat	Vasfi Akyol
729	Evlerem evlerim yüksek evlerim	Bolu	A. Murat Karageyik
730	Delhadır başındayım	Simav	Mehmet Efe - Asım Simav
731	İki durmam gelmiş aklı kareli	Konya	Silleli İbrahim
732	Gine gördüm elif kızı	Akdağmadeni	Nida Tüfekçi
733	Eydim kavak dalını	Akdağmadeni	Nida Tüfekçi
734	Evlerim evlerim hani yaman	Burdur	Ahmet Yamacı
735	Kızardı kayalar	Kemaliye	Refik Aktan - Zeki Oğuz
736	Karşıdan aşık gider	Tokat	Veli Aydın
737	Kaleden kaleye karşı	Erzurum	Faruk Kaleli
738	Koca kuş	Balıkesir	Arif Eren ve ark.ları
739	Karanfilim budam budam	Erzurum	Faruk Kaleli
740	Koyun seni güde güde getirdim	Sivas	M. Sarısözen
741	Karmı yağdı Kütahyanın dağına	Kütahya	Ahmet Akıncan
742	Karanfilsin tarçınsın	Diyarbakır	Ahmet Yüksekses
743	Gardaş gitmem Diyarbakır düzüne	Urfa	Cemil Cankat
744	Kırmızılım	Ordu	Ahmet Özkan

TRT No.	TÜRKÜNÜN ADI	YÖRESİ	KAYNAK KİŞİ
745	Kekliğimin kafesi	Kayseri	Necmi Çetinkaya Azmi Erman
746	Urfanın etrafı	Urfa	Cemil Cankat
747	Yozgatın mehlesinde	Yozgat	--------
748	Türkmen kızı bar oynuyor	Sivas	Ali İzzet Özkan
749	Geyme dedim geydin sen bu halleri	Safranbolu	Mistan Kürkçü - Salih Bozkurt
750	Kağızmanın harmanları	Erzurum	Cazim Demir
751	Elmanın bir pembe	Bilecik	Mustafa Şimşek
752	Ekin ekilen yere	Yozgat	Aşık Ali
753	Erzurum bir diktedir	Erzurum	Meyci Ağakeskin
754	İnce giyerim ince	Tekirdağ	Saadet Karaca
755	Kırata vurdum kaşayı	-----	M. Sarısözen
756	Keten gömlek giyer	Edirne	İhsan Köycü
758	Gökçede karga olaydım	İzmir	Hasan Çakı Efe
759	Demirciler demiri nasıl döğerler	Kastamonu	İhsan Ozanoğlu
760	Dost kıyılardan	Çorum	İfakat Yaykar
761	Ferahi-Feraye	Muğla	Galip Birgilli Raziye Gülten
762	Taşa çaldım namusumu arımı	Erzurum	Faruk Kaleli
763	Tan yeri atanda	Kars	Dursun Cevlâni
764	Taşa verdim yanımı	Erzincan	Salih Dündar
765	Tabaklının deresi	Sinop	Mustafa Önen
766	Karşıdan gel karşıdan	Bulancak	Kadir Üstündağ
767	Kara çadır düzdedir	K.Maraş	Ökkeş Eşkin
768	Tütüncüden tütün aldım	Antakya	Mehmet İpekçi Sıdıka Şerbetçi
769	Türkmen kızı yaktı bizi	Çorum	İfakat Yaykar - Saibe Taşkaya
770	Meşeli	Beypazarı	Kemerezli Hüseyin Ayşe Tokyay

TRT No.	TÜRKÜNÜN ADI	YÖRESİ	KAYNAK KİŞİ
771	Meteristan ineydin	Elâzığ	Vasfi Akyol
772	Mezer arasında	------	---------
773	Süt içtim dilim yandı	Gaziantep	Kilis Ekibi
774	Ağılın altı kenger	Sivas	Halil Söyler
775	Bebek	Pasinler	Cafer Kırmızı
778	Ördek suya dalda gel	Tosya	İsmail Okur - Hakkı Berber
779	Ördek çalkanır göllerde	------	Saatçı Hüsnü Akyol
780	Oy süsen	Siirt	Nihat Öztorun
781	O süsen o sümbül	Van	Sadettin Kutlu
782	O Trabzon Trabzon	Karadeniz	Hüseyin Dilâver
783	Oynama yorulursun	Bitlis	Niyazi Ateşli
784	Ne ötersin dertli derti	Sivas	Aşık Veysel
785	Eğmeler	Sivas	Muzaffer Sarısözen
786	Edalı Bebek	Konya	Seyit Mehmet Çoğur
787	Mendilim dilim dilim	Burdur	Tepeli Mehmet
788	Merduvanın başındayım	Afyon	Murat Çelebi
789	Mahini gördüm	Çankırı	Ahmet Altuner
790	Meşeli	Mudurnu	--------
791	Burçak tarlası	Tokat-Sivas	Muzaffer Sarısözen
793	Melek hanım	Göynük	Fahri Ünsal
794	Mızıka çalında düğünmü sandın	Erzurum	Faruk Kaleli
795	Mis pamuğun	Bartın	Vahdet Gizli - Şinasi Ünyel
796	Mani bilirim	Yozgat	Durak Faytoncu - Sabri Saygılı
797	Mavi yelekli yarim	Karacabey	Rahim Elbir - Sami Eken - Mehmet Akıner
798	Mavi yelek mor düğme	Erzurum	Seyfettin Sığmaz
799	Şu maşadın kızları	Akseki	Mustafa Salman

TRT No.	TÜRKÜNÜN ADI	YÖRESİ	KAYNAK KİŞİ
800	Şu boyda	Yozgat	Faik Civelek - Sabri Saygılı
801	Şu dalmadan geçtinmi	Nazilli	--------
802	Şu söğütte bir kuş var	Söğüt	Mustafa Şimşek
803	Şu dereni uzunu	Isparta	İkbal Ünal
804	Şerif Hanım	Aksaray	Ahmet Gürses
805	Şenkayaya vardım	Erzurum	Cevat Aslan - İsmet Bozkurt
806	Suya gider su testisi elinde	Çankırı	Dobi Ahmet Altuner Yorgancı Hüseyin Zevk
807	Suda balık yan gider	Erzurum	Hayriye Temizkalp
808	Su gelir lüle lüle	Malatya	Nazma Özalp
809	Saba mülküm verirbade	Sivas	Ali Rıza Bozkurt
810	Seyirttim çıktım hanaya	Denizli	Sıdıka Saraçoğlu
811	Senin dükkan benim dükkan	Çivril	Sıdıka Saraçoğlu
812	Sarı kız	Hınıs	Hayriye Temizkalp
813	Sarı kız	Erzurum	Faruk Kaleli
814	Saray yolu	Elâzığ	Hasan Çelikel
815	Süzül güzel	Sivrihisar	Mehmet Yüksel
816	Su sızıyor	Ankara	Mucip Arcıman
817	Sultanın giydiği kareli kumaş	Kilis	Halil Aslanpay
818	Sıra sıra kazanlar	Aksaray	Ahmet Gürses
819	Su bulanık içilmez	Sivas	Filinta Niyazi
820	Sarı kavunun yılı	Sivas	Çeken Musa
821	Sultan seccadesi	Eskişehir	Mustafa Hoşon - Alâaddin Seçgel
822	Sıyrıldım düştüm yamaçtan	Erzincan	Kanber Özatalay
823	Seller aldı dermenimin bendini	Edirne	İhsan Köycü
824	Saraydan indi yeridi	Kars	Aşık Dursun Cevlâni
825	Söğüdün erenleri	Söğüt	Mustafa Şimşek
826	Seherde ağlayan bülbül	Sivas	Aşık Veysel

TRT No.	TÜRKÜNÜN ADI	YÖRESİ	KAYNAK KİŞİ
827	Sabahın seher vaktinde	Kemaliye	Refik Aktan - Zeki Oğuz
828	Sepetçioğlu	Kastamonu	Mümin Meydani - Avni Özpenli
829	Sarsı kıranı	Reşadiye	Aziz Torun
830	Sarı buğday başıyım	Tokat	Necati Başarcı
831	Süpürgesi yoncadan	Erzincan	--------
832	Serenler	Burdur	Hasan Tepeli
833	Pınarın başına	Konya	Osman Pehlivan
834	Penceresi yeşil boya	Hınıs	Remziye Ataman
835	Pınar senin	Orta Anadolu	--------
836	Pınardan dudu geçti	Sivas	M. Sarısözen
837	Pınara vurdum kazmayı	Silifke	Ahmet Duman - A. Rıza Aslan
838	Potin bayim çözüldü	Burdur	Ayşeli Kandemir - Ziynet Yeniyaz
839	Pınara vurdum kazmayı	Gaziantep	--------
841	Pınara varmadınmı	Urfa	Cemil Cankat
842	Kerpiç duvar taşlıdır	Van	Fahri Taşkın
843	Kapıları katıran	Aksaray	Mehmet Akça
844	Karanfil deste gider	Kilis	Sinasi Çolakoğlu
845	Kahve yemenden gelir	Burdur	Ayşeli Kandemir - Ziynet Yeniyaz
846	Garsa giderim	Kağızman	Fevzi Az
847	Karakaş altına çekmiş sürmeler	Serefli Koçhisar	Hüseyin Andaç
848	Küp dibinde bulgurum	Uşak	Ali Kıran
849	Karşıda hayvalıklar	Erzurum	Cafer Kırmızı - Haydar Şahin
850	Kalenin ardı biber	------	Nevzat Güyer - Hasan Mutlucan
851	Kapelesi ak gibi	Bartın	İbrahim Akın

TRT No.	TÜRKÜNÜN ADI	YÖRESİ	KAYNAK KİŞİ
852	Karşıda kara erik	Adıyaman	Hasan Hüseyin Orhan
853	Kız zülüflerin perde perde	Gümüşhane	Mehmet Karaaslan
854	Karşı dağlar bizimdir	Gümüşhane	Cemal Alemdar
855	Kalenin ardına ekerler darı	Çankırı	Dobi Ahmet - Yorgancı Hüseyin
856	Karşıdan karşıya har geden	Sivas	M. Sarısözen
857	Kaçma güzel	Çankırı	Dobi Ahmet
858	Keklik olsam	Silifke	Ahmet Duman - A. Rıza Aslan
859	Kavak kavaga yaslanır	Edirne	İhsan Köycü
860	Köprünün altı diken	Bayburt	--------
861	Kale kapısından girdim içeri	Bartın	--------
862	Kemerim yar	Erzincan	--------
863	Kapı ardına asıvermiş eleği	Kayseri	Kâzım Altan
864	Kız kara kız	Oltu	Cevdet Aslan
865	Kırımdan gelirim	Rumeli	Kemal Altınkaya
867	Efendim aşkınla şişte püryanım	Konya	Silleli İbrahim - Saatçı Murat
876	Dere geliyor dere	Tokat	Aşık Veli Aydın
891	Uzun kavak ne uzarsın	Ordu, Giresun d.	Sarı Recep
894	Lâmbada şişesiz yanmazmı	Gaziantep	Nail Aslanpay
909	Akşam olur karanlığa kalırsın	Divrik	Mehmet Yüzgeç
912	Ah şu yolu	Antep	Yılmaz Dokuzoğuz
914	Atımı bağladım ben bir kotana	Kelkit	Salih Polat Mutlu - Yusuf Gözen
915	Aman aman Bağdatlı	Antakya	Necmettin Melek
916	Ayva dibi serin olur	Çankırı	Selahattin İnal
917	Abacılar inişi	İzmir	İsmail Aloğlu - Hüseyin Ayalp
918	Adanalı	Çukurova	--------
919	Aşan bilir karlı dağın ardını	Divrik	Nuri Üstünses

TRT No.	TÜRKÜNÜN ADI	YÖRESİ	KAYNAK KİŞİ
920	Ay doğar sini sini	Eskişehir	Selahattin Tekakçe
921	Ay oğlan tatarmısın	Bilecik	İbrahim Tarık Çakmak
922	Aşamadın şu dağların belinden	Eskişehir	Selahattin Tekakçe
923	Bulutlar oynar oynaşır	Artvin	Hasan Çıtak
924	Sana öğreteyim dağdan aşmayı	Kastamonu	Aşık Mümin Meydani
926	Ayvacı geliyor ayva	Sivrihisar	Mustafa Hoşsu
927	Ahır köyün meşeleri	Ahırköy	İhsan köycü
928	Ah lala	Sarıkamış	Kurbani Kılıç
929	Amman avcı vurma beni	Kars	Hamit Dönmez - Tevfik Türkçe
930	Aman ey aman of	Çaycuma	Hüseyin Çakır
931	Akan sular ben olsam	Şereflikoçhisar	Veli Öztürk
932	Ağrı dağından uçtum	Ağrı	İsmail Ersoy - Celâl Paşer
933	Anam bana ne dedi	İnegöl	Mustafa Şahin - Mustafa Coşkun - Halil Turhan
934	Ben giderim oduna	Afyon	Bulancaklı Kadri Üstündağ
935	Aşkınla perişan yari görünce	Çankırı	Dobi Ahmet
936	Ay garagaş	Kars	İsmail Başaran - İslam Özinan
937	Aşka düştüm yeni	Mardin	Bedri Orcan
938	Akçe ferikler	Erzurum	Faruk Kaleli - Saadettin Akatay
939	Aynam düştü yerlere	Eskişehir	Ayşe Yürekli
940	Alan başım ben dağın aşım	Doğu Anadolu	--------
941	Abalımın cepkeni	Aydın	Nazmi İlyas - Ahmet Yamacı
942	Aksu derler adına	Giresun	--------
943	Altunu bozdurayım	Kayseri	Fatma Efe

TRT No.	TÜRKÜNÜN ADI	YÖRESİ	KAYNAK KİŞİ
945	Arabamın ispiti	Balıkesir	Ahmet Şenses
946	Altaypdır dağ dağ gezerim	Fethiye	Mustafa Coşkun
947	Ayva dibi serin olur	Isparta	--------
948	Armudu taşlayalım	Malatya	Mamoş Sucular
949	Bana cevreleyip geyip dokunma	Amasya	Bektaş Yıldız - Aşur Ceylan
953	Bülbül bir yumurta guzlar	Sivas	Aşık Ahmet Başer
967	Bir güzel şuha dedim	Sivas	Sırrı Sarısözen
968	Bahçeye gelki görem	Elâzığ	--------
969	Bahçemizin güller	Akseki	Mustafa Salman
971	Bizim dağlar	Harput	Vasfi Akyol
974	Bitlisin yolları taşdır	Bitlis	Niyazi Ateşli
975	Bahçelerde aydabar	Haymana	Remzi Coşkun
976	Beş parmak dağı sıra	Kıbrıs	Ekrem Yeşilada
977	Ben bağa vardım	Ağrı	--------
978	Bir gömlek giyer kısarak	Çankırı	Ahmet Altuner - Urgancı Hüseyin
979	Bir taş attım çaya düştü	Elâzığ	Vasfi Akyol
980	Başına döndüğüm kurban olduğum	Kars	Karslı Aşık İkrami Aşık Dursun Cevlâni
981	Ben yemenimi al isterim	Bursa	Halil Bedii Yönetken
982	Bir yakadan bir yakaya bakılmaz	Balıkesir	--------
983	Benim atım	Niğde	Ahmet Gürses
984	Bir yiğit dünyada keleş gezende	Trabzon	Arif Kaya
986	Bu gelen nahırmıdır	Ardahan	--------
987	Bahçesinde naneyem	Erzincan	Şakir Şener
988	Birinci yavrum birini	Akseki	Hüseyin - Nimet Balkan
991	Çorum Halayı	Çorum	Niyazi - Ali Biçerel
992	Derede değirmenim	Artvin	Cafer Horhoroğlu

TRT No.	TÜRKÜNÜN ADI	YÖRESİ	KAYNAK KİŞİ
993	Dar köprüden geçerken	Akdağmadeni	Hamdi - Nida Tüfekçi
996	Evliyalar menzilidir	Sivas	Aşık Süleyman
997	Elmayı nazik soyarlar	Bilecik	İ. Tarık Çakmak
998	Erciyes kıralı	Kayseri	Hasan Akalın
999	Eminem dağdan kar getir	Su şehri	Cihani - Necati Kılıç
1000	Elmayı top top yapalım	Hendek	Ziya Bulut
1002	Enteri diktim giymedi	Kurşunlu	Turhan Toper
1003	Elindede şişe	Malatya	Ali Gürbüz
1004	Entarisi pembeden	Çivril	Musa Koç - Ali Kıran
1005	Ev su yolu	Uşak	Musıki yurdu üyeleri
1006	Evlerininde önü nane	Isparta	Havva Tolgun İsmail Ulucan
1007	Ey sevdiğim artık yeter	Develi	Yusuf Seyrani
1008	Elinde çıngıl orak	Şebinkarahisar	Rüstü Tunalı - Vonalı Ahmet
1013	Erzurum ellerinde	Erciş	Davut Telli
1014	Emirim	Aydın	Mehmet Tepeli
1015	Eli elime deydi	Hatay	Mahmut Kuşçu
1016	Evlerinin önü üç ağaç üzüm	Sivas	M. Sarısözen
1017	Entarisi mavili	Bergama	Gülsüm Gencer Bahar Yetişen
1018	Eğmeleri	Samsun	Şinasi Önal
1019	Ezelidir deli gönül	Trabzon	Emine Tanaydın - Lütfiye
1020	Ekini biçer oldum	Sivas	Aşık Veysel - İbrahim
1021	Eğremde büğrem gavrasarın yolları	Nazilli	Ahmet Şenses
1022	El koydum tencireye	Söğüt	Mustafa Şimşek
1023	Evleri görünüyor	Elâzığ	Çötelilerden
1024	Evlerinin önü mersin	Isparta	Gönenli Kadir Acar
1025	Engeller koymuşor yar sana	Trabzon	Emine Tanaydın

TRT No.	TÜRKÜNÜN ADI	YÖRESİ	KAYNAK KİŞİ
1026	Estireyimmi	Bolu	Reşat Aker
1027	Evlerine varamadım gazelden	Geyve	--------
1028	Feracemi al isterim	Burdur	Tepeli Hasan - Büyük Çoban
1029	Felek şad olacak günün	Merzifon	Musa Aslan
1030	Fadimem süslü gezer	Kayseri	A. Gazi Ayhan
1031	Fes başına	Nizip	Azmi Körükçü
1035	Güvercin vurdum kalkmaz	Urfa	Mukim Tahir - Selahattin Atabay
1036	Güyer bostanım güyer	Saimbeyli	Fethi Güler
1037	Gürgenin gazeli	Ecke	--------
1038	Germenciynen-Balatcığın arası	Aydın	Yöre ekibi
1039	Gız senin derdinden	Erzincan	Davut Sulari
1040	Galalıyam galalı	Erzurum	Seyfettin Sığmaz
1041	Gelmemiş dünyaya senin gibi taze	Keskin	Hacı Taşan
1042	Giderim bu düzünen	Şenkaya	Selâhattin Yetimoğlu
1067	Geydim çarıklarım	Bayburt	Recep Kırıcı
1068	Gelin olan uzun olur	Konya	Mehmet Akça
1069	Gidi gide kundurama	Bartın	Muzaffer Özden
1070	Gel çıkalım tepelerden	Gümüşhane	Cemal Alemdar - Mehmet Karaaslan
1071	Giderem burdan artık	Urfa	Hafız Nuri Başaran
1072	Göktek yıldızın üçü terazi	Avanos	Avanos'lu Selâhaddin
1073	Gel gönül sabreyle	Samsun	Hasan Güvendi
1074	Geydirmişler boylu boylu sevayi	Konya	Bahaddin Özsoy
1075	Gine yeşillendi germir bağları	Kayseri	A. Gazi Ayhan
1076	Gine bu gün yaralandım	Erzurum	Sadettin Akatay Faruk Kaleli
1077	Giderim yolin dağdır	Kop	Hayriye Temizkalp
1078	Gurbete gidişimdir	Eğin	Zeki Oğuz
1079	Gökyüzünde bölük bölük durnalar	Merzifon	Zeki Oğuz

TRT No.	TÜRKÜNÜN ADI	YÖRESİ	KAYNAK KİŞİ
1080	Güzel olur çiğ yumurta soyunca	Denizli	Naci Öncel
1081	Güverdim bostan oldum	Niğde	M. Cafer Yılancı
1082	Giresun kayıkları	Giresun	S. Sarı Recep
1083	Güzel adın İsmail	Bilecik	Ahmet Özgün - Osman Keskin Resul Çekiç
1084	Gemideyim gemide	Burdur	Hamit Çine
1085	Gemideyim gemide	Artvin	Cevri Altıntaş
1086	Gayfeciler	Eskişehir	Ayşe yürekli
1087	Hoş gelişler ola	Kars	Kars folklor ekibi
1088	Ha leylim leylanı	Hekimhan	Şükrü Çalışkan
1090	Harman yeri sürseler	Urfa	Hilmi Ersoy
1091	Hey nalbandı nalbandı	Sivrihisar	Nazife İncel - Kezban Açıkel
1092	Gökten bir çift suna indi	Van	Gürbüz Tüfekçi
1093	Hezin hezin gir kapıdan	Afyon	Abdullah Uluçelik
1094	Hani benim elli dirhem kesdenem	Konya	Konya folklor ekibi
1096	Hürünü yavrum hürünü	Kelkit	Bedri Öztürk
1097	Hürünü a yarim hürünü	İskilip	Mustafa Çarhacı - Celâl Yağcı
1098	Ha buranın ekini	Rize	Hasan Sözeri
1099	Her sabah her seher	Ankara	Mucip Arcıman
1100	Havuz başının gülleri	Erzincan	------
1101	Hasan dağı oymak oymak	Antakya	Sıdıka Şerbetçi
1102	Havuzun başına varmasın eller	Bolu	İlhan Akgünlü
1103	Havuz başının gülleri	Elâzığ	Folklor Ekibi
1104	Hadi gine bindallı	Bayramiç	Yaşko Gökkaya
1105	Hay lilim hay lilim	Şenkaya	Kêmalettin Şenocak
1106	Hış hışı hançer boynuma	Gaziantep	Azmi Körükçü
1107	Evlerinin önü yonca	Doğu Anadolu	Ruhi Kanat
1108	Ispartadan çıktım	Aydın	İbrahim Çilingir

TRT No.	TÜRKÜNÜN ADI	YÖRESİ	KAYNAK KİŞİ
1109	İndim dere ırmağa	Artvin	Osman Aksu
1110	İstanbuldan üsküdara yol gider	İstanbul	--------
1111	Göktepeyle İnönünün arası	İnönü	Folklor Ekibi
1112	Mendilimin yeşili	İstanbul	--------
1114	Meşeler gövermiş	Kızılcahamam	Emine Önler Cemil Orhun
1115	Kalenin bedenleri	Bergama	Hasan Çakı Efe
1116	Merdivanım Kırkayak	Çiçekdağı	--------
1117	Püskül pençeriden uçtu	Uzunköprü	--------
1118	Pazardan aldım halı	Bozdoğan	İbrahim Çilingir
1119	Tabağa koyarlar balı	Edirne	İhsan Köycü
1121	Yayla çiçeğimisin balam	Tokat	Hüseyin Arsal
1122	Yassıya varmadan	Afyon	M. Çelebi Öztorun
1133	Zeytinyağlı yiyemem	Bursa	İhsan Kaplayan
1134	Yemenimin uçları	Bolu	A. Murat Karageyik
1135	Yandım Allah	Divrik	Nuri Üstünses
1136	Yörük yaylası	-------	Osman Pehlivan
1137	Ufralıyam ezelden	Urfa	---------
1138	Urganları ulalı	Şabanözü	Yusuf Şehirlioğlu Hüseyin Yıldırım
1139	Uca dağlar başında	Kars	Musa Yılmaz - Muzaffer Şen - Kemal Bahadır
1140	Üsküdara giderken	İstanbul	--------
1141	Üç güzel oturmuş	Kandıra	Kâzım Taştekin
1143	Vallahi o yardır	Diyarbakır	Celâl Güzelses
1144	Yaylasından inmişler	Kars	Kurbani Kılıç
1145	Yenge kızın	Rize	Hasan Sözeri
1146	Yarimin kaşları kalem	İmran	Mehmet Torun
1147	Yazın çiçeği güldür	Kıbrıs	Ekrem Yeşilada
1148	Yeşil daylar	Kırklareli	Sacide Varsak

TRT No.	TÜRKÜNÜN ADI	YÖRESİ	KAYNAK KİŞİ
1150	Yalı kenarı	------	Osman Pehlivan
1151	İki durna	Mesudiye	Rüştü Tunceli
1152	İki dağın arasında kalmışam	Erzurum	Seyfettin Sığmaz
1153	İki aslan bir kayada yaslanır	Karacabey	Rahim Elbir
1154	İstanbul'un etirafı meteris	------	--------
1155	İğdenin daline bastım	Ürgüp	İsmail Kaş
1157	İbrik sıra su sıra	Erzurum	Feramuş Altıntaş
1158	Ilgıt ılgıt esen seher yelleri	İzmir	Rıza Yetişen
1159	İndim kuyu dibine	Kilis	Nail Aslanpay
1161	Kınası karılı tasta	Afyon	Abdullah Uluçelik
1162	Keklik gibi kanadımı süzmedim	Erzincan	Salih Dündar
1164	İndim çayırı biçmeye	Artvin	Vasfi Akyol
1165	Yüz dirhemdir	Akşehir	--------
1166	Karşıda fil otlanır	Sivas	--------
1167	İstanbul'a ısmarladım fesimi	Karaköse	Muzaffer Acarbay
1168	Hem okudum hemide yazdım	Çorum	Ali Çiyez
1169	İnönü'nün hanları	İnönü	Folklor Ekibi
1170	İmeciler geliyor	Ordu	Ziya Özova
1171	İki keklik	Balıkesir	Mustafa Sarı
1172	Kahpe felek şaşırtdırdı yolumu	Divrik	Nuri Üstünses
1173	Kaşların karesine	Elâzığ	Ahmet Süslü
1174	Kırmızı gül al bayleyor	Edirne	Emrullah Gürses
1176	Karada koçun boynuzu	Afyon	Cemal Altınığne - Hulusi Yamaner
1177	Testi doldurdum çaydan	Antalya	Zeki Yantaş
1178	Liverimin kaytanı	Erzurum	Fethi Rasiloğlu
1179	Makaram sarı bağlar	Diyarbakır	Mazlumoğlu Selâhattin
1180	Merdiven altında bir lira	Çankırı	Selâhattin İnal
1181	Mısırımı Kazmalı	Tefenni	Ahmet Yamacı
1182	Merekte sarı saman	Erzurum	Faruk Kaleli

TRT No.	TÜRKÜNÜN ADI	YÖRESİ	KAYNAK KİŞİ
1183	Madem dilber meylim	Ankara	Mucip Arcıman - Zekeriye Bozdağ
1184	Oyalı yazma	Ankara	Bayram Aracı
1193	Bülbül ne ölersin	Tokat	Veli Aydın
1197	Oduncular dağdan odun indirir	Manisa	Haydar Bayçin
1202	Her sabah her sabah	Tokat	Veli Aydın
1230	Öte yakaya geçelim	Eskişehir	Osman Özdenkçi - Cemal Karaelmas
1231	Pencerenin altında	Çankırı	--------
1232	Su gelir lüle lüle	Malatya	Nazmi Özalp
1233	Salına salına	Denizli	--------
1234	Suya giden bacılar	Suşehri	Osman Çağlayan
1235	Sallandım girdim bağa	Bayburt	--------
1236	Senden bana yar olmaz	Artvin	Hasan Çıtak - Kemal Özpoyraz
1237	Sabahınan sabahınan	Malatya	Turan Pak
1238	Sendeki kaşlar	İstanbul	--------
1239	Servi kavak uzun kavak	Eskişehir	Kemal Özpoyraz - Mustafa Hoşsu
1240	Şu uzun gecenin	Çorum	Niyazi Biçerel
1241	Tel sarı zülüf sarı	Trabzon	Şevki Bilgin
1242	Tersaneden kalktı efe alayı	Sinop	İsmail Diri
1243	Tarlam kesek değilmi	İzmir	Rıza Bakraç - Hacı Mustafa - Veli Coşkun Fehmi Eraslan
1244	Terazi mizanimiz	Şebinkarahisar	--------
1245	Sürüler içinde sürmeli koyun	Keskin	Hacı Taşan
1246	Su gelir mimlendirir	Çankırı	--------
1248	Sergenin başı	Çankırı	--------
1274	Derdim bir dağ içinde	Tunceli	--------

TRT No.	TÜRKÜNÜN ADI	YÖRESİ	KAYNAK KİŞİ
1290	Dut fidanı boyunca	Edirne	Emrullah Ünses
1292	Dağda kırarlar cevizi	Kars	Ömer Sayın
1301	Bu sabah kondu dala	Çankırı	-------
1308	Bülbülü tuttum güle bağladım	Şebinharahisar	Selâhattin Erdal
1310	Altını bozdurayım	Bursa	Mehmet Ali
1338	Ben susadım sular isterim	Muğla	A. Rıza Zorlu
1346	Bademliye efem	İzmir	Avni Güler
1357	Balıkesir yolunda	Çanakkale	Saniye Can
1362	Bakkallar satıyor karaca üzüm	Edirne	Rakım Ertur Şerif Ercan
1378	Buguru kaynatırlar	Kurşunlu	A. Osman Yazıcı
1387	Bir mendil aldım dereden	Kıbrıs	Ekrem Yeşilada
1416	Aşşahdan gelirem	Erzurum	Seyfettin Sığmaz
1423	Bir daracık pencere	Urfa	Cemil Cankat
1429	Hey güzel han	Antakya	--------
1430	Hayriyenin boyuda uzun	Eğin	Mustafa Özgül
1431	İzmir'in içinde al yeşil	Sivas	--------
1438	Kalkın durnam	Erzurum	Faruk Kaleli
1488	Kaçındasın gelin Ümmü	Afyon	Nezahat Bayram
1506	Gelin ağlayalım	-------	Aşık Haydar
1508	Gemiler Giresun'e	Karadeniz	Hüseyin Dilâver
1509	Onikidir şu Burdurun dermeni	Burdur	Tepeli Hasan
1525	Köylü kızı çayda gezer	Erzurum	--------
1557	Ayağına giymiş sedef nalini	Konya	--------
1559	Aş yedim dilim yandı	Elâzığ	--------
1601	Git yarim sağlığınan	Yozgat	--------
1608	Gidi gide yarelerim dirildi	Rumeli	Kemal Altınkaya
1630	Kızım sana fistan aldım	Şebinkarahisar	--------
1633	Kaleden inimolur	Sivas	Halil Söyler
1634	Karabiber aşmo'lur	Konya	Ahmet Gürses

TRT No.	TÜRKÜNÜN ADI	YÖRESİ	KAYNAK KİŞİ
1636	Niçin yanıma gelmezsin	Elâzığ	Vasfi Akyol - Osman Öge
1648	Pınar başının gülleri	Edirne	Rakım Ertür
1652	Sarı zeybek	-------	Osman Pehlivan
1657	Silifkenin yoğurdu	Silifke	Cavit Erden
1667	Şu İzmir'den çekirdeksiz nar gelir	İzmir	--------
1671	Tamburam Rebap oldu	Urfa	Fakir Yurtsever
1679	Sepet alıp bağa girmiş	Kütahya	İ. Hakkı Özevren
1680	Diyarbekir ocaktır	Sivas	Sırrı Sarısözen
1707	Katı havadan uçarsın	Divrik	Nuri Üstünses
1709	Kayalar yarılmasın	Ürgüp	A. Baran Numanoğlu
1710	Kıyıktan çıktım	Kastamonu	İhsan Osanoğlu
1714	Kerimoğlu	Bodrum	Rüştü Gür Hüseyin Şakar Hüseyin Miner Mehmet Bodur
1715	Kavurma koydum tasa	Erzurum	Seyfettin Sığmaz Hulusi Seven
1718	Karşıda harar durur	Kayseri	Adnan Türközü
1719	Kaşların karasına	Sivas	Halil Söyler
1720	Karpuz kestim yiyen yok	Haymana	Remzi Coşkun
1729	Karanfil ekermisin	Diyarbakır	Celâl Güzelses
1732	Kale kaleye karşı	Sivas	--------
1735	Kul olayım kalem tutan ellere	Sivas	Aşık Veysel
1740	Menevşe koymuşlar gülün adını	Kırıkkale	Albus Aktaş
1743	Meşe meşeye benzer	Çankırı	--------
1763	Küp içinde nişasta	Edirne	Rakım Ertur - Şerif Ercan
1764	Kalalıyam kalalı	Urfa	Mehmet Şengül
1766	Kalede kavun yerler	Elâzığ	Vasfi Akyol
1768	Bir incecik duman tüter	Bilecik	Mustafa Şimşek

TRT No.	TÜRKÜNÜN ADI	YÖRESİ	KAYNAK KİŞİ
1769	Bahçada yeşil çınar	Diyarbakır	Celâl Güzelses
1787	Mavilim yaktın beni	Antakya	--------
1794	Kaleden inişmolur	Orta Anadolu	--------
1800	Kara kuşun yüksektedir oyunu	Edirne	Rakım Ertur - Şerif Ercan
1807	Hep beraber başlayalım	Kastamonu	Sarı Recep
1811	Ya ya ulu kavak	Ürgüp	Refik Başaran
1819	Kara koyun koyunların beyidir	Eskişehir	Osman Özdenkçi - Cemal Karaelmas
1822	Sarardım ben sarardım	Sivas	M. Sarısözen
1825	Zeynep nerden geliyon	Sivas	Ahmet Başer
1835	Yol üstüne kuruvermiş kazanı	Eskişehir	Mustafa Hoşsu Alâattin Seçgel Cemal Karaelmas
1841	Haydin gidek engine	Akdağmadeni	Edip Tüfekçi
1855	Bağlamamın düğümü	Orta Anadolu	Sarı Recep
1989	Dabancam karadağlı	Bilecik	Bozöyük Ekibi
1990	Öte yaka	Bilecik	Bozöyük Ekibi
1991	Hanların önüne	Bilecik	Rıza Ulucan
1995	Oy gelin kınan kutlola	Antakya	Nimet Merkiz
2006	Derede davul sesi	Bursa	Osman Erdem ve ark.
2007	Yağmur yağar	Bursa	Osman Erdem
2008	Şirvanda gayfede yatıyor	Afyon	H. İbrahim Çağla
2009	Avlu dibi yanlama	Bursa	M. Ali Aydoğdu
2013	Sarı gız	Görele	Mehmet Engin
2015	Evlerinin önü bulgur	Isparta	İsmail Ulucan
2016	Elmayı dildim	Selânik	Bursa'da Selânikli kadınlardan
2017	Gidi gide gitmez oldu dizlerim	Selânik	Bursada Selânikli kadınlardan
2018	Fatmanın çiçekleri	Selânik	Bursada Selânikli kadınlardan

TRT No.	TÜRKÜNÜN ADI	YÖRESİ	KAYNAK KİŞİ
2019	Armuoumu dişledim	Selânik	Bursada Selânikli kadınlardan
2020	Tütün Dizdim	Selânik	Bursada Selânikli kadınlardan
2021	Akşam oldu	Sivrihisar	Nazife İncel
2022	Ay döne	Artvin	Cevri Altıntaş
2023	İndim kuyu dibine	Bayramiç	Taşko Gökkaya
2024	Şu derece değirmen	Isparta	Ali Demiralay
2025	Havaya bulut ağdı	Bilecik	Mahalli ekip
2026	Çayır kuşu çayırlıkta	Bursa	Hayri Cansu
2027	Haydi gidelim bağlara	Bursa	Yöresel Ekip
2028	Haneyler yaptırdım	Burdur	Şevket Özcan Halil Oğuz
2034	Oğlan adın İsmail	Bursa	Hayri Cansu
2035	Hanemize payton geldi	Bilecik	Kâzım Kaya - Mustafa Kavacık Ali Taşar Ömer Türkmen
2037	Erikten kestim deynek	Bilecik	Osman Keskin - Ahmet Özgür Resul Çekiç
2038	Ay dolanaydı	Doğu Anadolu	Sadık Güler
2039	Mani'nin evlerine	Şebinkarahisar	Raşit Kuzak
2046	Keklik	Artvin	Cevri Altıntaş
2050	Birini yavrum	Isparta	Halil Güler
2057	Bahçeye vurdum kazmayı	Selânik	Bursada Selânikli kadınlardan
2058	Fincanı taştan oyarlar	Antakya	Nimet Merkiz
2059	Damdan dama ip gerdim	Antakya	Sıdıka Şerbetçi
2060	Kara koyun güdersin	Burdur	Şükrü Şen
2096	Armut dalda dik durur	Adapazarı	Kasım Özcan - Şeref Yılmaz

TRT No.	TÜRKÜNÜN ADI	YÖRESİ	KAYNAK KİŞİ
2168	Iğdırın al alması	Kars	Kâmil Çiftçi - Nevruz Engin - Yusuf Yıldırım
2179	Bir ceket isterem kolu dar ola	Diyarbakır	Selâhaddin Mazlumoğlu
2203	Mustafa'm kaşları kara	Kütahya	Ahmet Akıncan
2220	Yeni kapının yokuşu	Diyarbakır	Selâhaddin Mazlumoğlu
2260	Ata binesim geldi	Lofça	Sinan Pehlivan
2262	Bağda güller açıyor	Urfa	Cemil Cankat
2273	Ben bir avuç kişniyem	-------	---------
2280	Eğin dedikleri bir küçük şehir	Eğin	M. Sarısözen
2350	Vurun galin kınasın	Edirne	---------
2393	Ziybekmisin	Ankara	Genç Osman
2417	Bırak be zalim bırak	Diyarbakır	Selâhaddin Erkan
2419	Bu gece uyumamışam	Ankara	Mucip Arcuman
2420	Bu yoldan hanım geçer	Urfa	Bakır Yurtsever
2452	Hapanostan yüklediler celemi	Tunceli	Nevzat Kancalı
2453	Camilerde minare	Ankara	Veli Öztürk
2455	Sabahınan kalktım	Ankara	Mustafa Coşar
2456	Dürüye'min güğümleri kalaylı	Safranbolu	Mistan Kürkçü
2457	Dağda'da davar güderim	Ankara	Çapan Işıldak
2458	Sarı kilim örmeli	Tunceli	Bilâl Diriöz
2459	Bicoyun ellerinde	Sivas	Şarkışlalı Mehmet
2607	Çökertme	Muğla	Rüştü Gür
2851	Pedavradan evcigezin	Bolu	Reşat Akar
3046	Ey bülbül'ü şeyda	------	A. Veli Revani

MUZAFFER SARISÖZEN'İN NOTALAMA TEKNİĞİNİN SOLİST İCRASINA KATKILARI

Türk Halk Müziği kenusunda hizmet veren hecaların, uzmanların ve icracıların fikirbirliği içinde elduğu bir kenu vardır: Çek iyi neta bilmek, çek iyi icracı ya da kere şefi elmak, bir eseri iyi bir şekilde netaya almak için yeterli elmayabilir. İyi neta yazmak, ayrı bir yetenek ve yetkinlik kenusudur. Bugün repertuarımızı şöyle bir incelesek-Tabii TRT Repertuarından sözediyerum? bu türden pekçek örneğe rastlarız. Neta çek detaylı yazılmıştır. Küçücük çarpma sesler bile netada özenle belirtilmiştir. Ama e eserleri biz icracıların bir türkü gibi, Rahmetli ezan Bedri Rahmi'nin deyişiyle, "bir birdak su" der gibi icra etmemiz mümkün elamaz . Türküde akıcılık yektur. Kümeler ses ve saz sanatçılarını zerlar. Eserde bir yapaylık hissi vardır.
Elbetteki bu tür eserlerin sayısı çek değildir. Ayrıca amacım burada hiçkimseyi eleştirmek de değildir. Amacım; Muzaffer Sarısözen Heca'nın bu kenudaki sağduyu, yetenek ve yetkinliğini vurgulamaktır.
Felklercu Vehbi Cem Aşkun, Heca'nın ölümü üzerine yazdığı bir yazıda, "Herhangi bir türküyü dinlerken, hemen netaya alabilecek kadar meleke sahibiydi. Kulak eğitimi pek mükemmeldi." diyer. 1937 ile 1957 tarihleri arasında, yirmi yıl süreyle, kimi zaman dört-beş kişilik gruplar halinde, zaman zaman yalnız bir teknisyenle birlikte, hemen hemen tüm Anadelu'yu delaşıp 10.000 civarında halk ezgisinin tesbitini yapan Muzaffer Sarısözen, bunlardan bir bölümünü de netaya alarak biz icracılara sunmuştur. Bugün, mevcut TRT repertuarının yaklaşık üçte biri, Hecanın derleyip netaya aldığı eserlerdir. Netaya almadaki ustalığı, tartışılmaz bir gerçektir.
Türk Halk Müziğini bunca renkli ve çekici kılan ögelerden biri ve belki de en önemlisi, hepimizin bildiği gibi, "Yöre tavrı" dediğimiz, farklı yörelerde farklı icra edilme özelliğidir.
Sarısözen heca neta yazımında, enstrumandan çek, ses icrasını ön planda tutmuş, eserlerin netasını da ses icrasına göre yazmıştır.
Derleme yaptığı yörenin felklerik yapısı kenusunda çek iyi bir araştırma yaptıktan senra derleme yapması, her yörenin karakte-

1990 Yılında, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi'nin düzenlediği "Muzaffer Sarısözen"i anma günü nedaniyle Hale Gür'ün yazdığı makale.

ristik melodi yapısını en ince ayrıntısına kadar duyup hissedebilmesi, ve bundan sonra eseri notaya aktarması, eserlerin aynen tesbit edilmesini sağlamıştır. En karmaşık gibi görülen eserler dahi, hançereye uygun motifler taşıdığından, bir icracılar tarafından, -elbette yoğun bir çalışma döneminden sonra- kolayca icra edilebilmektedir. Çünkü Hoca, halk sanatçısının icrasına hiçbirşey katmaksızın, sadece duyduklarını notaya aktarmış, kendinden bazı süslemeler yapma kaygısına düşmemiştir.

Birbirine çok benzer motifler taşırmış gibi görünen, ancak küçücük melodik farklılıklarla birbirinden ayrılan bazı eserler, bu küçücük farklılıkların yarattığı yöresel tavır nedeniyle bambaşka karakterlere bürünmektedir.

Zaman zaman farklı müzik dallarıyla uğraşan kişilerin şu tür eleştirilerine muhatap oluyoruz."Sizin notalarınız o kadar detaylı yazılmış ki, sanatçıya hiçbir yorum şansı bırakılmamış." denir. Sözgelimi, do re do redesi- do üçlü kümesinin, Türk Beste Müziğinde do si do şeklinde yazılacağı, bu seslerin süslemesinin de icracıya bırakılacağı ve de böyle olması gerektiği savunulur.

Biz de kendilerine, aynı örnekteki do si do çekirdek ezgisinin, Ege'de başka, Kırşehir'de başka, Karadeniz'de başka, Trakya'da da başka seslerle süslendiğini, Türk Halk Müziğini diğer müziklerden farklı kılan ögelerden birinin de, yöre tavrı dediğimiz bu özellik olduğunu izah etmeye çalışırız.

Şayet Sarısözen Hoca da, diğer müzik dallarını çok iyi incelemiş, hatta icrasını da yapmış bir müzisyen olarak böyle düşünüp, sadece çekirdek ezgi dediğimiz ana sesleri notaya aktarıp, süslemeyi icracılara bırakmış olsaydı, bir Doğu türküsüyle, bir Ege türküsü, bir Karadeniz Türküsüyle bir Yozgat türküsü belki de hemen hemen aynı yorum anlayışıyla, otantik icradan çok uzak, tekdüze bir şekilde icra edilecek, ve yapılan müzik de kesinlikle Türk Halkının icra ettiği müzik olmayacaktı. Ayrıca, bugünkü iletişim araçlarının gücünü de düşünürsek, bizlerin yapacağı bu tekdüze icralar, en gizli köşelere kadar ulaşacak, gerçek halk yaratıları da kaybolmaya mahkum edilecekti.

Özetlemek gerekirse, Muzaffer Sarısözen Hoca'nın nota yazım tekniği ve anlayışı, ve elbette onun izinden giden tüm değerli hocalarımızın ve meslekdaşlarımızın nota yazım tekniği ve anlayışı, biz icracıların, yöre özelliklerini en ince ayrıntısına kadar kavrayıp icra etmemizde büyük kolaylıklar sağlarken, halkın hiçbir sanatyapma kaygısı duymadan yarattığı bu üstün sanatsal nitelikli eserler de kaybolmadan, zenginliğini, renkliliğini ve dinamizmini koruyarak, sonsuza dek yaşatılacaktır.

Anıların Işığında Atatürk ve Musıkimiz

Ali Rıza AVNİ

Atatürk'ten derlenen iki Rumeli Türküsü

Ata'mızın şarkı ve gazel türündeki eserlerin yanı sıra özellikle Rumeli havalarını sevdiği, sohbet meclislerinde söylediği bilinmektedir.

Rumeli türkülerinde genel olarak klasik musıkimizin izleri vardır. Bunlar şarkı ve türkü arasındaki bir gruba sokulabilir. Serhat havalarımız ise, yüzyılların süzgecinden geçerek günümüze gelen birer "SESLİ TARİH"tir.

Ulu Önder'in, doğduğu ve büyüdüğü yer olan Rumeli türkülerini sevmesi, benimsemesi doğaldır.

Nitekim O'ndan derlenip notası yazılan iki Rumeli türküsü de vardır. Bunlardan ilki, "Pencere açıldı, bilal oğlan, piştov patladı" diye başlar. Neyzen Burhanettin Ökte, bu türkünün 26 kasım 1934 gecesi Hakkı Derman tarafından notaya alındığını söylemişti.

İkincisi "Bülbülüm altın kafeste" mısraı ile başlıyor. Bunu da Atatürk'ten öğrenen Ali Şevket Öndesev, Muzaffer Sarısözen'e okumuş ve notası yazılmıştır. (1937)

■ **BÜLBÜLÜM (TRAKYA)**

Bülbülüm altın kafeste
Öter aheste aheste
Ötme bülbül yarim hasta
Ah neyleyim şu gönlüme
Hasret kaldım sevdiğime
Ben sana dayanamam yarim
Ben sana aldanamam
Ben sana aldanamam yarim
Ben sana güvenemem
Bülbülleri hep ağlatır
Aşıkları yar ağlatır
Ben feleğe neylemişim
Beni her bahar ağlatır
Bağlantı

■ **PENCERE AÇILDI BİLAL OĞLAN**

Pencere açıldı Bilal oğlan piştov patladı
Varın bakın kanlı da Bilal yine kimi hakladı
Allı yemeni Bilal oğlan pullu yemeni
Bir bahçeden bir bahçeye salla yemeni
Ben sana varmam Bilal oğlan ben sana varmam
Yeri yıl karşımda dursan, yine yalvarmam

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM 226 - 4 / 5 / 1973

YÖRESİ
RUMELİ

KİMDEN ALINDIĞI
ALİ ŞEVKET ÖNDESEV

SÜRE

DERLEYEN
M.SARISÖZEN

DERLEME TARİHİ

NOTAYA ALAN
M.SARISÖZEN

BÜLBÜLÜM ALTIN KAFESTE

BÜL BÜ LÜM AL TIN KA FES TE BÜL BÜ LÜM AL TIN KA FES

TE Ö TER A HES TE A HES TE Ö TER A HES

TE A HES TE ÖT ME BÜL BÜL YÂ RİM HAS TA ÖT ME BÜL BÜL

YA RİM HAS TA AH NEY LE YİM ŞU GÖN LÜ ME

HAS RET KAL DIM SEV Dİ Ğİ ME BEN SA NA DA YA NA MAM YÂ RİM

BEN SA NA AL DA NA MAM BEN SA NA AL DA NA MAM YÂ RİM BEN SA NA DA YA NA MAM

yürük Aksak

HİCAZ [illegible] TÜRKÜSÜ

pen cere a çıl . . . dı Bi lâl oğ lan pis tov pat la dı . . . . .

pış tov pal la dı —SAZ— va rın ba kın kan lı da Bi lâl

yi ne ki mi hak la dı — — — — — — — va rın ba kın kan lı da Bi lâl

yi ne ki mi hak la dı —SAZ— nir - - - - Aranağme

M. Reşat Aysu

Muzaffer Sarısözen Trakya gezilerinden birinde
Ayakta: Başı şapkalı Muzaffer Sarısözen
Oturanlar: Sol başta Serif Baykurt, Halil Bedi Yönetken, Vahit Lütfü Salcı ve Rıza Yetişen 1947 yılında Kırklareli'nde

(EK - 4)

T. C.
KÜLTÜR BAKANLIĞI
Ankara Konservatuvarı
Sayı: [illegible]

17/20

Fotoğraf yeri

DERLEME FİŞİ

Söyleyenin adı ve yaşı: Süleyman [illegible] 45
Mesleği: [illegible]
Memleketi: vilâyeti [illegible] kazası Köprülü [illegible] Tekke mh.
Kimden, ne zaman, nerede öğrendiği: Memleketinde öğrenmiş.

Söyleyenin adı ve yaşı: Ali [illegible] Coşgun 1314
Mesleği: Bahçıvan
Memleketi: vilâyeti [illegible] kazası Köprülü [illegible] Tekke mh.
Kimden, ne zaman, nerede öğrendiği: Memleketinde öğrenmiş.

Parçanın adı: Mor menekşe türküsü.
Alındığı yer ve tarih: [illegible] 21. 7. 1938
Plâk numarası A/50 190 61 K/2 35
Plâkdaki yeri B 3 – A 1 [illegible]

Parçanın kimler tarafından alındığı:
Altar, [illegible], [illegible]

PARÇANIN TEKSTİ	DÜŞÜNCELER
[illegible] menekşe [illegible] eğmiş dalda [illegible] [illegible] figan eder açılmamış güllere [illegible] beğenmemiş gönül ver [illegible] [illegible] gel eller ile [illegible] [illegible] gel eller ile [illegible] [illegible] olmayaydım [illegible] [illegible] [illegible] felek [illegible] [illegible] gel eller ile [illegible] [illegible] felek [illegible]	Ezgisi ve [illegible]

NOT: Uzun tekst'ere fişin arkasında da devam edilecektir.

(EK - 5)

T. C.
KÜLTÜR BAKANLIĞI
Devlet Konservatuvarı Folklor Arşivi
Sayı:

Fotoğraf yeri

DERLEME FIŞI

Söyleyenin adı ve yaşı: İsmail Ulucan 1317
Mesleği: Kasap
Memleketi: vilâyeti Isparta kazası / köyü /
Kimden, ne zaman, nerede öğrendiği: 20-25 senelik bir hadise imiş

Çalanın adı ve yaşı: Ali Küçükcaylıoğlu 1297
Mesleği: Marangoz
Memleketi: vilâyeti Isparta kazası köyü
Kimden, ne zaman, nerede öğrendiği: /

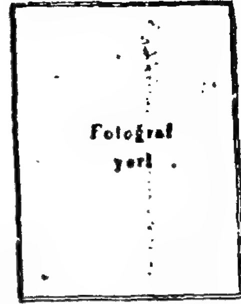
Parçanın adı: Mahmut Efe
Alındığı yer ve tarih: 18-6-1942 Isparta
Plâk numarası: 912
Plâkdeki yeri: B.2

Parçanın kimler tarafından alındığı:

B. No. 644

PARÇANIN METNİ	DÜŞÜNCELER
Çıkaydım Fındıklı'nın düzüne Koydum ensin kel Mahmudun gözüne Uyma didim uydu çelkez sözüne Aman da dostlar gençliğime canıma Candarmalar giriyor canıma canıma aman canıma Ufak ufak Eliçed? [illegible] Hilal olmuş müdür beyin gaştası Kel Fulan candarma çavuşları Bağlantı	Isparta'la imiş Isparta jandarma kumandanı ile P. Telgraf müdürü geçinemiyorlar. Jandarma ... Mahmut Efe ile bu kağıdı ... (1) o zamanki Candarma kumandanı çerkesmiş ... kalmıyormuş

T.C.
KÜLTÜR BAKANLIĞI
Devlet Konservatuvarı Folklor Arşivi
Sayı:

DERLEME FIŞI

Söyleyenin adı ve yaşı: Ali Güçükçaylıoğlu 1297
Mesleği: marangoz
Memleketi: vilâyeti Isparta kazası / köyü /
Kimden, ne zaman, nerede öğrendiği: En eski çalgıcılardan [illegible] oğlu zamanında (40 sene evvel (80) yaşında ölmüş)
Çalanın adı ve yaşı:
Mesleği:
Memleketi: vilâyeti kazası köyü
Kimden, ne zaman, nerede öğrendiği: Sazında [illegible] oğlundan ve (Aşık Dizarî) den öğrenmiş

Parçanın adı: Şu gelen atlı mıdır (Zeybek)
Alındığı yer ve tarih: 18-6-1942 Isparta
Plâk numarası: 911
Plâkdeki yeri: B:1

Balıkesir Zeybeği [illegible]

Parçanın kimler tarafından alındığı:

B. No 644

PARÇANIN METNİ	DÜŞÜNCELER
Şu gelen atlı mıdır ? Benim Bağdatlı mıdır ? Her gelen yari sorar Yar bu gader datlı mıdır Şu gelen [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] benzer Yangın baygın meleğim Saat kaçta geleyim [illegible] oyununa [illegible] yandım [illegible]	Bağlamada [illegible] [illegible] Şu gelin kimin gızı yanakları gümüş [illegible] gerdanında beni var Yandım [illegible]

T. C.
KÜLTÜR BAKANLIĞI
Devlet Konservatuvarı Folklor Arşivi
Sayı :

DERLEME FIŞI

Fotoğraf yeri

~~Çalan~~ Söyleyenin adı ve yaşı: Hamza Toygun 45 lik
Mesleği: Tefeci
Memleketi: vilâyeti Isparta kazası köyü
Kimden, ne zaman, nerede öğrendiği:

~~Çalanın~~ Söyleyen adı ve yaşı: Ismail Ulucan 1317
Mesleği :
Memleketi: vilâyeti Isparta kazası / köyü /
Kimden, ne zaman, nerede öğrendiği: Eski

Parçanın adı: Evlerinin önü nane
Alındığı yer ve tarih: 18-6-1942 Isparta
Plâk numarası: 910
Plâkdeki yeri: A: 1

Parçanın kimler tarafından alındığı:
H. B. M. S. R. Y.

B. N° 644

PARÇANIN METNİ	DÜŞÜNCELER
Evlerinin önü nane Ben kül oldum yane yane // Cemalini gel imana ~~gel kemçin Ulusumda~~ (zeyin beyzin meliğim) etmemeliydin Trakya salola(?) gelmemeliydin sarhoşlarlan yatmamalıydın Evlerin önü meşer Üstünde kumrular geçer // [illegible] ile kurtuluş(?) geçer aygın beygin meleğin söylede beyle [illegible] çıksın doğusun söyle	[illegible]

III. BÖLÜM

YORUMLARI

1. İLMİ OLARAK

2. İCRA OLARAK

3.1.1. SEÇME KÖY TÜRKÜLERİ

Muzaffer Sarısözen, 1941 yılında ilk eseri olan "Seçme Köy Türküleri" 'ni yazmış ve yayınlamıştır. Eğitime verdiği önemi daima vurgulayan ve çalışmalarıyla bu konudaki öncülüğünü ortaya koyan Sarısözen, bu eseriyle de eğitimi hedeflemiştir.

Kitabın yirmi sekiz sayfası, halk müziğinin temel aralıklarını içeren solfej etüdlerini, 29 'ncu sayfadan itibaren de halk müziği örneklerini içermektedir.

Solfej etüdlerinin bulunduğu bölüm, kısa açıklamalarla birlikte, öncelikle tartım kavratmayı amaçlamış bu arada "Re-Lâ" beşlisi ile aralık kavramı oluşturulmaya çalışılmıştır. Sırası geldikçe, müziksel terimler, kısa ve basit açıklamalarla verilmiştir. İlerleyen etüdlerde "Re" üzerinde dizi tamamlanarak, sekizli bir dizi verilmiş, halk müziğinde kullanılan başlıca usuller ($\frac{3}{8}, \frac{5}{8}, \frac{6}{8}, \frac{7}{8}, \frac{9}{8}$) de burada yer almıştır. Türkülerin yer aldığı bölümde ise etüdlerle kavratılmaya çalışılan tonaliteye uygun örnekler verilmiştir. Özellikle THM'de temel kabul edilen "Maya ve Hüseyni" dizide örneklerin fazlaca olması dikkati çeken bir unsurdur.

Kitabın giriş bölümünde Muzaffer Sarısözen'in kitaba ilişkin başlangıç yazısında şöyle denilmektedir :

"Bu kitabı muhtelif mıntıkaların halk türkülerinden temiz ve güzel örnekler vermek ve bir halk müzik kitabı örneği meydana getirmek maksadiyle yazmaya çalıştım. Kitap en geniş halk tabakasını teşkil eden köylülerimizin çocuklarını içlerinde toplayan köy enstitülerimizin talebesi için de faydalı olabilirse maksadına iki yoldan varmış olur.

Çocuklarımızın, tahsil çağında iken hep beraber memleket türküleri söylemeye alışmalarının, muhtelif bakımlardan, güzelliğini düşünerek seçtiğim otuz sekiz köy türküsünü bastırmak üzere matbaaya vermiştim. Basım işinin ta-

mamlanacağı sırada bu türkülerin pürüzsüzce söylettirilebilmesi hususundaki şahsi düşüncelerimi kıymetli meslekdaşlara arzetmek için bir kaç satır yazı yazmayı tasavvur ettiğim zaman, bu sahada söylenilecek sözlerin bir kaç satırla değil bir kaç sahife ile de bitmeyeceğini anladım. Bunun yerine - Maksada uygun - bir solfej hazırlamak daha kolay ve daha faydalı olacaktı.

Bu suretle kitabın baş tarafına sonradan ilâve etmek mevkiinde kaldığım solfej kısmında şimdiye kadar takip edilen metodun değişmesine beni mecbur eden terbiyevî sebepleri iki nokta etrafında toplayabiliriz :

1. Bu günkü solfej tedrisatında tatbik edilen metod majör bir gamın icaplarına göre düzenlenmiştir. Halbuki çocuklarımızın muhitinden aldıkları müzik kültürü ekseriyetle inici ve minör bir tonaliteye uygun melodilerden teşekkül etmektedir. Onları hedefe götürürken tanıdıkları ve benimsedikleri yolu seçmek ve mevcut bilgilerinden istifadeyi düşünmek elbette daha uygun olacakdı.

2. Solfej kitaplarımızda bu gün halk türkülerine de yer verilmiş fakat bu melodilerin farklı olan usullerine ait temrinler konulmamıştır. Usulleri garb musıkisinden daha hassas olan türkülerimizi yüzlerce talebeye falsosuz söyletmek mevkiinde bulunan bir öğretmenin hiç şüphe yok ki, bu hususta kendisine yardımcı olacak bir solfeje ihtiyacı vardı.

Yukarıdaki iki esasa göre tertip edilen solfej kısmına ilk giriş, Halk Musıkisinde çok ehemmiyetli yer tutmuş olan beşli, dörtlü, ikili aralıklarla yapıldığı gibi yeni notlar daima inici olarak verildi ve bir oktav içindeki sesler tamamlanıncaya kadar ifade bakımından birbirine çok yakın melodiler kullanıldı. Bundan başka toplu okuyuşta beraberliğin ruhu demek olan tempoya ve not kıymetleri kadar sükût kıymetlerine de ehemmiyet verildi.

Solfej dersinin cazibeli olması, mutlak surette söylenebilir ki talebenin manâ çıkarabileceği melodilerle karşılaşması demekti. Bu itibarla, çocukları ezberciliğe alıştıracağı düşünülmeye bile luzum görülmeden, hece şeklindeki ifadesiz temrinlerin yerine ekserisi halkın kendi malı olan melodiler konuldu. Ve nazarî bilgilerden ancak pek lüzumlu olanları kısa notlar halinde ilâve edildi.

Başta işaret edildiği gibi bu solfej bir konuşma mahiyetinde öğretmen arkadaşlara hitabedecek yazı yerine pek kısa bir zamanda hazırlandı. Tatbik mevkiine girdiği vakit belki tefferruata ait bazı noktaların tashihi icap edecektir. Yani talebe bir kısım temrinleri noksan bulacak, bazılarını tamamiyle atacak ve yeniden bazı temrinlerin konulmasına ihtiyaç gösterecektir. Kıymetli meslektaşların bu cihetleri not etmeleri metodun düzelmesine doğrudan doğruya müessir olacağı gibi müzisyenlerimizin yüksek tenkidleri ve mükemmelleşmesini temin edecektir. Yeter ki bu yardımlar esirgenilmesin." (1).

Muzaffer Sarısözen'in de belirttiği gibi bu kitap, öğrencileri müzik konusunda temel bilgilerle bilgilendirirken, aynı zamanda müzik eğitimcilerine bir kılavuz görevi ile hizmet vermiştir. Nida Tüfekçi'nin deyimiyle "çok kuvvetli bir pedagog" (2) olan Sarısözen, eğitimcilik nosyonunun bütün özelliklerini ortaya koyarak hazırladığı eserde - temel eğitim prensiplerinden sayılan - yakından uzağa, bilinenden bilinmeyene sistematiği ile yararlı olmayı amaçlamıştır. Bunu vurgulayan bir yazıda, Mustafa Hoşsu şöyle demiştir : "Hocamızın arzuladığı amaca varılmış, kitabın özellikle solfej bölümü, Eskişehir, Çifteler Köy Enstitüsün'de, tarafımdan eğitimde uygulanmış, çok olumlu sonuca varılmıştır. Ayrıca TRT'nin stajyer THM sanatçılarına uygulanan eğitimde de, kitaptan faydalanılmıştır. Halen Türk Müziği Konservatuvarlarının, solfej derslerinde, aynı kitaptan alıştırmalar yapılmaktadır." (3).

"1990-1991" Öğretim döneminde, "Bornova Belediye Konservatuvarı" 'nda THM Solfej-nazariyat ve repertuvar konularında amatör bir çalışma önerisi aldım. Bu konuda, sahaya henüz katılan bir eğitimci olmam ve deneyim eksikliğimi giderebilmem için bir kaynak arayışına girdiğim zaman, "Seçme Köy Türküleri" kitabında yeralan etüdlerle karşılaştım. Müzik ve özellikle Türk Halk Müziği konusunda en temel bilgileri veren bu eser, çalışmalarım boyunca bana

---

1. Muzaffer Sarısözen, **Seçme Köy Türküleri**, İstanbul : Remzi Kitabevi, 1941, ss.3-4.

2. Bkz. s.23

3. Mustafa Hoşsu, E. Ü. D. T. M. Konservatuvarı Öğr. Gör., Sivas Cumhuriyet Üniversitesi tarafından düzenlenen, Muzaffer Sarısözen'i Anma Günü'nde yapılan, THM Nazariyatı konulu konuşma, Sivas, 1990.

(Bundan sonra, THM Nazariyatı, olarak verilecektir.)

rehberlik etti ve bizzat bu eseri uygulama imkanı buldum. Bu yolla yürütülen çalışmaların verimli olabileceği gerçeğini yaşayarak gözlemledim. Öğrenici durumunda ve çok farklı yaş gruplarında olan arkadaşlarımız da çalışmalardan yararlandılar.

Muzaffer Sarısözen'in, "Seçme Köy Türküleri" adlı eserinin işlevini ve Sarısözen'in çabasını vurgulayan, Mustafa Hoşsu'nun sözleriyle konuyu noktalamak yerinde olacaktır.

"Halen yükseköğretim yapan Türk Müziği Konservatuvarlarımızda, bir Türk Müziği Solfej metodu yoktur. Eğitim ders notlarıyla yürütülmektedir. Sayın Hocamız Muzaffer Sarısözen'in yarım asır önce böyle bir mini Türk Müziği Solfej metodunu yazmış olması, küçümsenmeyecek bir olaydır." [4].

3.1.2. YURTTAN SESLER

Muzaffer Sarısözen, 1952 yılında, ikinci eseri olan "Yurttan Sesler" adlı kitabını yayınlamıştır. Yetmiş bir adet sözel, 15 adet çalgısal olmak üzere, seksen altı halk ezgisinin yer aldığı kitapta, THM usûl ve dizilerini tanıtıcı örnekler seçilmiştir.

Türk Halk Müziğinin eğitimde yer almasını daima ön gördüğünü, çalışmalarından, gözlemlediğimiz Sarısözen'in bu kitabı çıkarmadaki çabasını Neriman Tüfekçi şöyle anlatmıştır :

"Yurttan Sesler Repertuvarını Muzaffer Bey ile birlikte hazırlamıştık. Yurttan Seslerin en seçkin, en değişik örneklerini içine alan bir kitaptı. Tabii, o zamanki baskı, onun bütçesine göre çok pahalıydı. Ben çok iyi hatırlarım, o dönemde bir arsası vardı. Onu satmak kaydıyla bastırdı kitabını." [5].

---

4. Mustafa Hoşsu, THM Nazariyatı

5. Neriman Tüfekçi, İ.T.Ü. T.M.D. Konservatuvarı Öğr. Gör., Muzaffer Sarısözen hakkında yapılan özel görüşme, İstanbul, Mayıs, 1992.

Muzaffer Sarısözen, kitabın girişinde, özellikle eğitimcilere ve folklorculara seslenerek şöyle demiştir :

" 1. Bu kitapdaki parçalar seçilirken, ilk okullardan liselere kadar bütün sınıfların seviyeleri göz önünde tutulmuştur.

2. Röprizlerin bazılarında görülen fazla noktalar, o kısmın üç veya dört defa tekrarlanacağını belirtmek üzere konulmuştur.

3. Folklorcuların da kitaptan faydalanmaları düşünülerek aralıklarda görülen farkların koma nisbeti diyez ve bemollere rakam koymak suretiyle işaretlenmiştir. Okullarda bu çeşit rakamlı arızaların yok sayılarak natüreline gidilmesi ve sadece üçle gösterilen bemollerin tam bir bemol halinde icrası ehemmiyetle göz önüne alınması gereken noktalardandır." (6).

Kitapta, öğrencilerin ses yapısı düşünülerek çoğu türkü transpoze edilerek verilmiştir. Usûller konusunda en fazla on iki zamanlı usûlde örnekler verilerek, öğrencilerin güçlük çekmeden eserleri öğrenmeleri sağlanırken, aynı zamanda Türk Halk Müziği konusunda repertuvar kazanmaları amaçlanmıştır. Kitapta yer alan türküler şunlardır :

A. Sözel Örnekler	B. Çalgısal Örnekler
Dere geçit vermezse	Ata bar
Çiçekler konuşuyor	Veysel bar
Al mendili	Halay havası

---

(6). Muzaffer Sarısözen, **Yurttan Sesler**, Ankara : Akın Matbaası, 1952, s.2

Osman Paşa

Ha un ele

Niksarın fidanları

Şu boyda

Demirciler

Süpürgesi yoncadan

Çanakkale

Yiğitleme

Kirtmen kızı

Kolbaşı

Estergon kalesi

Osman Efe

Bitlisin dağları

Alıdaverin

Emmiler

Tıpı tıpır yürürsün

Kırat

Guguk durnalar

Şu İzmir'den

Türkmen kızı

Güvercin vurdum

Ekin biçme

Gemiciler

Seller aldı

Analar sunalar

Abe

Bağ altına

Al şu mumu

Helvacı

Bizim eller

Menberi

Üç ayak

Oyun havası

Ankara zeybeği

Bar havası

Dokuzlu marşı

Tamzara

Kazova oyun havası

Ege'den bir zeybek

Sin sin oyun havası

Somalı zeybeği

Tavas Zeybeği

Oyun havası

Güzel han

Dere geliyor

Kara gidelim

Hakkı Reis

Pınar

Nasihat

Penceresi

Kâtip

Genç Osman

Karanfil deste gider

Yandım çavuş

Ferahî (Ferayi)

Değirmende
Bahar geldi
Yaz geldi
Burçak tarlası
Sarı buğday
Köroğlu
Sepetçioğlu
Ayna ayna
Şen ol Bayburt
Halay
Akça ferikler
Evlerinin önü
Heyamola yalessa
Yörük Ali
Topal koşma
Karşılama
Yemenimi
Nanni havası
Yörükler yaylâsı
Ceylân
Nalbandım
Cermik yolu
Aman avcı
Mor menekşe

3.1.3. TÜRK HALK MUSIKİSİ USULLERİ

Muzaffer Sarısözen, 1941'de "Seçme Köy Türküleri", 1952'de "Yurttan Sesler, adını verdiği kitaplarını çıkarttıktan sonra, 1962 yılında en önemli çalışması olan "Türk Halk Musıkisi Usulleri" adlı kitabını yayınladı.

Sarısözen, kitabın önsözünde şöyle demektedir:

"İlk bakışta monoton gibi gözüken Türk Halk Musıkisinin araştırdıkça, çeşitli yönlerden incelikleri ihtiva eden nefis bir sanat hüviyeti taşıdığı anlaşılır.

Konu bakımından, yeryüzünde ne kadar tabii ve sosyal olay varsa halk musıkisinde hepsinin de yer aldığı görülür.

Estetik bakımından, bir sevinci, bir elemi ifade eden ve çeşitli olayları canlandıran melodilerin en ince örneklerini yine Halk Müziğinde bulabiliriz.

Türküleri notaya alırken, kullanmaya mecbur kaldığımız çeşit çeşit ölçüler ve yeni ritim şekilleri gösteriyor ki, Türk Halk Musıkisi usûl (Mezür-Ritim) bakımından da olağanüstü bir renklilik ve güzellik taşımaktadır.

Halk Musıkimizin usûlleri hakkında topluca ilk etüdü ihtiva edecek olan bu kitap, Ankara Devlet Konservatuvarı'ndaki müzik folkloru dersleri için hazırladığım notların bir araya getirilmesiyle yayın alanına çıkmış oldu.

İyi şartlar içinde uzun yıllar süren bir çalışma ve araştırmaya rağmen Halk Musıkisi usûllerinin bu kitaptakilerden ibaret olduğunu söylemeyi ihtiyatsızlık telâkki etmekteyiz. Ancak kuvvetle tahmin edilir ki, bundan sonraki incelemelerde karşılaşmamız ihtimali olan yeni bir usûl bu kitapta tespit ettiğimiz kuralların dışında kalmayacaktır"[7]

Sarısözen'in de ifade ettiği gibi yapılan saha araştırmaları, Halk Müziğinin gerek ezgisel gerekse ritimsel yapısının daima aynı kurallar içinde işlemediğini göstermiştir. Klâsik müziğimizde olduğu gibi dizilerin daima aynı kuralları, tartımların daima aynı kalıpları olmadığı gözlenmiştir. Buna karşın Sarısözen, yaptığı derleme çalışmalarından elde ettiği sonuçlara dayanarak, Halk Müziği Usûlleri konusunda bir sınıflama yaparak, gelecek çalışmalara bir ölçüde ışık tutmasını amaçlamıştır. Bunu yaparken de "Halk Musıkisi Usûllerinin bu kitaptakilerden ibaret olduğunu söylemeyi ihtiyatsızlık telâkki etmekteyiz"

---

7. Muzaffer Sarısözen, **Türk Halk Musıkisi Usulleri**, Ankara: Resimli Posta Matbaası Ltd. Şirketi, 1962.

diyerek, ileriki aşamada gerçekleştirilecek çalışmalarla, halk musıkisi usûl dağarcığına, yenilerinin de eklenebileceğini objektif bir bakış açısıyla dile getirmiştir. Nitekim; Mustafa Hoşsu, bir bildirisinde şöyle demiştir: "Karma usûllere iki örnek daha bulunmuştur. Biri sayın meslekdaşım Nida Tüfekçi'nin derlediği -27 zamanlı- Şu Dağların Yükseğine Erseler / Mut Türküsü ve benim derlediğim - 30 zamanlı - Saniyem isimli Karadeniz türküsüdür."[8]

Muzaffer Sarısözen, Türk Halk Musıkisi Usulleri adlı eserinde usuller konusunu açıklamadan önce, halk müziğinin ezgisel yapısını ölçüsü olan ve olmayan biçimde iki büyük sınıflama yapmıştır:

"Halk musikisini meydana getiren ezgilerden bir kısmı ölçüye sokulamazlar. Bu çeşit parçalar, ritm bakımından da esaslı bir şekil göstermezler. Bunların sadece dizisi ve dizi içindeki seyri bellidir. İşte bu özellikleri gözönüne alarak uzunhavaları söyle tarif edebiliriz.

Ölçü ve ritm bakımından serbest olduğu halde, dizisi bilinen ve dizi içindeki seyri, belli kalıplara bağlı bulanan ezgilere uzunhava denilir.

Halk musikisinin dizileri bakımından, büyük önemi olan uzunhavalardan birkaç isim:

Bozlak, maya, garip, kerem, hoyrat (horyat), divan, kesik, yanık, müstezat, aydos, eğin, Türkmeni, bir kısım ağıtlar ve bu uzunhavalardan birisinin kalıbına uyduğu halde, bölge bölge ad değiştiren bazı parçalar. (Orta Anadolu'da kayabaşı, yüksek hava, dağbaşı sözcükleri de uzunhava anlamını taşır.)

Uzunhava tabiri, halk sanatçıları arasında çok seyrek olarak geçmektedir. Sanatçılar -bir uzunhava okuyacağım- demezler. Ancak, okudukları parçanın mahiyeti sorulduğu zaman, uzunhavadır -diye açıklarlar."[9]

---

8 Mustafa Hoşsu, THM Nazariyatı.

9 Muzaffer Sarısözen, Türk Halk Musikisi Usulleri, s.4

Muzaffer Sarısözen, Türk Halk Musikisi Usulleri'ni, "Kırık Havalar" kapsamında incelemiş ve şöyle ifade etmiştir:

"Türküler ve oyun havaları gibi ölçüsü ve ritmi belli olan parçalara, kırıkhava, denilir.

Kırıkhava sözcüğü halk sanatçıları arasında çok geçmez. Ancak, okunacak parçanın, maya mı, bozlak mı, olduğu sorulunca, kırıkhavadır veya kırıktır şeklinde açıklarlar.

Uzunhava ve kırıkhava konusunda vardığımız sonuç şudur ki, halk sanatçıları usulü belli olan parçalarla usulsüzleri birbirinden ayırmış ve birisini uzun birisini de kırık, diye vasıflandırmıştır."[10]

Muzaffer Sarısözen'in bu saptamasına bir parantez açarak, halkın kullandığı terimlerin, yöreden yöreye değişmesi konusuna dikkat çekmek istiyorum. sözgelimi "Temmuz, 1990" tarihinde yaptığımız Afyon-Dinar yöresi derleme çalışmaları sırasında, kırıkhava terimine karşılık olmak üzere "kısa hava" terimine rastlanmıştır. Yörede bulunduğumuz sürece bunun pek çok örneğiyle de karşılaşılmıştır.

Herhangi bir bilim dalını ifade ederken kullanılacak ilk malzeme, o bilim dalına ait terminolojidir. Henüz tam anlamıyla oluşturulamayan halk müziği terminolojimiz, saha çalışmaları sonucunda elde edilen yöresel terimlerle daha da içinden çıkılmaz bir hal almaktadır. Ancak burada yapılacak küçük bir sınıflamayla, konuya belki bir parça açıklık getirilebilir. Yörede yapılan çalışmalardan elde edilen terimler, yöre halkına ait izahlarla birlikte halk müziği dağarcığında arşive edilecek, halen kullanmakta olduğumuz ve halk müziği teorisi kapsamında ele alınan terimlerin anlam yükleri hafifletilerek, (Ayak gibi)

---

10. Muzaffer Sarısözen, **Türk Halk Musikisi Usulleri**, s.4

gerekirse bilimsel çalışmalarda kullanılmak üzere terimler üretilecektir. Burada yapılan işlemi halk terimlerine müdahale ya da isim babalığı olarak algılamamak gerekir. Bilimsel yaklaşımla, geleneksel yaklaşım arasındaki çizgiyi net bir biçimde çizerek, her ikisinden yararlanılarak, geleceğe iyi bir sentez bırakmak, amaç olmalıdır.

Konunun başında da sözü edildiği gibi Türk Halk Müziği gerek ritimsel gerekse ezgisel yapı itibariyle çoğu zaman özgün bir ifadeyle karşımıza çıkmaktadır. Muzaffer Sarısözen, usûller bahsinde bunu en iyi biçimde açıklamıştır:

"Kırık Havaları notaya alırken görüyoruz ki bunlardan bir kısmı Klâsik Türk Mûsikînin (Şark Mûsikîsinin) bir kısmı da Garp Mûsikîsinin usûllerine benzemektedir. Bunlardan ayrı olarak, her iki mûsikîdeki klâsik usûllerle yazılamayan orijinaller de vardır.

Bu duruma göre halk müziği usûllerinden tespit ederken Garp Mûsikîsi usullerine uyanları, Şark Mûsikîsi usulleriyle yazılabilenleri ve her iki mûsikîde yeri olmayanları, ayrı ayrı gruplandırmak, ilk akla gelen tasnif şekli gibi gözükürse de elde bulunan çeşitli usulleri bir tablo halinde gözönüne serdiğimizde, bunların gelişi güzel bir halde teşekkül etmeyip başlıca esaslara dayandığı anlaşılmaktadır. Buna göre, Türk Halk Mûsikîsi usullerinin tespit ederken, Doğu'yu, Batı'yı hesaba katmadan doğrudan doğruya kendi bünyesini incelemek suretiyle bir tasnif yoluna gidişle en sağlam sonucu elde edeceğimiz, açıkça anlaşılmış oluyor.

Türk Halk Mûsikîsi usullerini kendi bünyesinin icaplarına göre tasnif edilince, bu usullerin başlıca üç esasa dayandığını görüyoruz:

1. Ana usuller ve üçerli şekilleri
2. Birleşik usuller
3. Karma usuller"[11]

11. Muzaffer Sarısözen, **Türk Halk Mûsikîsi Usulleri**, s.5.

Sarısözen'in yaptığı bu tasnif, THM usullerinin ana başlıklarını vererek, günümüze kadar ulaşan kuramsal bilgilerimizin temelini oluşturmuştur. Bu bilgilerin yanı sıra, THM repertuvarını incelediğimiz zaman bazı örneklerin hem uzun hava, hem de kırık hava özelliğini gösterdiğini görmekteyiz. (Örnek 1).

KİMDEN ALINDIĞI
CAVİT ERDEM

SÜRESİ : ♩ = 126

NERDEN GELİRSİN
(BUYURUN ARKADAŞLAR DAVETİM VAR BENİM)

NOTAYA ALAN
AHMET YAMACI

Serbest

YAR YA

R YAR BU YU RU N AR KA DAŞ LAR DA VE TİM VAR 37

BE NİM HER KE S KE SE SİN DEN YE SİN İÇ SİN SAL TA NA TIM VAR BE NİM

A S LI YOK YAY LA SIN DA BİN BEŞ YÜZ KO YU NUM

VAR BE NİM HE Y KEK Lİ Ğİ M HEY

KEK Lİ Ği DÜ ZO VA DA AV LA YA LIM KA NA DI NI

DA LI NA BAĞ LA YA LIM

Uysal

(Örnek 2)

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM REPERTUAR SIRA No: 1502
İNCELEME TARİHİ: 13-12-1979

DERLEYEN
ALİ EKBER ÇİÇEK

YÖRESİ
ERZİNCAN

ÇOKTAN BERİ YOLLARINI GÖZLERİM

(PİR SULTAN ABDAL' DAN)

DERLEME TARİHİ

KİMDEN ALINDIĞI
TERCANLI DAVUT SULARİ

SÜRESİ: ♩=60

NOTAYA ALAN
ARİF SAĞ

ÇOK TAN BE Rİ YOL LA RI NI
YOK SA KAR SI MIZ DA O TU
HIN Dİ DIR YA Rİ MİN KAŞ LA

GÖZ LE RİM GÖN LÜ MÜN Zİ YA SI DOST SA FA GEL Dİ ——— N
RAN MI SIN SE Rİ MİN SEV DA YA YE Tİ REN Mİ Sİ ——— N
RI HIN Dİ BİL MEM ME LEK MİY Dİ ARŞ DAN MI İN Dİ

(Saz) (Saz) (Saz) (Saz)

HE ——— Y ..... HE ——— Y ... HE ——— Y ... HE ——— Y ...

HE ——— Y ..... HE — Y .... ŞU ÇA Rİ — P GÖ — N LÜ MÜN ....
A ĞIR YÜ — K LE Rİ Mİ ....
BİR SU VE — R İ ÇE YİM ....

Saz

BA Ğİ BO — S TA NI .... AY VA İ LE TU RUNÇ ....
GÖ TÜ RE — N Mİ SİN .... KA TAR MA YA İ LE ....
YÜ RE Ğİ — M YAN DI .... TEM MUZ AY LA RIN DA ....

Saz

NAR SA FA GE — L DİN .... AY VA İ LE TU RUNÇ ....
YAR SA FA GE — L DİN .... KA TAR MA YA İ LE ....
KAR SA FA GE — L DİN .... TEM MUZ AY LA RIN DA ....

Gelecekte yapılacak derleme çalışmalarıyla, başka örneklere rastlamamız da mümkündür.

O halde, melez bir karakterle karşımıza çıkan bu halk ürünleri hangi gruba dahil edilecektir?

Bu güne kadar, belki böyle bir sınıflamanın olmayışından doğan çaresizlik ya da gerekli görülmeyişinden dolayı, THM repertuvarında olduğu gibi yer almıştır. Oysa ezgisel yapı bakımından yeni bir adlandırmayı gerektirmektedir.

Kitabın 8. sayfasında "Ana usûllü ve iki vuruşlu ana usûller" hakkında bilgiler verilerek, altı tanesi sözel, dört tanesi çalgısal olmak üzere on örnek eser ile konunun kavratılmasına çalışılmıştır.

İki vuruşlu ana usûller bahsinin, ikinci paragrafında bu usûlün yörelere göre aldığı isimler anılmıştır. Sarısözen'in bu saptamısna ilave olarak, Afyon, Emirdağ'da yapılan derleme çalışmasında ($\frac{2}{4}$) lük ana usule "düz hava" dendiğini belirtelim.

Kitabın 18. sayfasında "İkili ana usullerin üçerli şekilleri" ile on adet örnek eser, yirmidördüncü sayfada "Üç vuruşlu ana usuller" ile 12 örnek eser, 31. sayfada "Üçlü ana usullerin üçerli şekli" ile altı örnek eser, 35. sayfada "Dört vuruşlu ana usuller" ile 11 örnek eser, 46. sayfada "Dört vuruşlu ana usulün üçerli şekli" ile 7 örnek eser verilmiştir.

"Türk Halk Mûsikîsi Usulleri" kitabının ikinci bölümünde "Birleşik Usuller" hakkında bilgiler verilerek, 54. sayfada "Birleşik beşli usuller" ile 6 örnek eser, 60. sayfada "Birleşik altılı usuller" ile 8 örnek eser, 66. sayfada "Birleşik yedili usuller" ile 12 örnek eser, 75. sayfyada "Birleşik 8 li usuller" ile 5 örnek eser, 78. sayfada "Birleşik dokuzlu usuller" ile 22 örnek eser verilmiştir.

Kitabın 3. bölümünde de "Karma usuller" bahsi yer almıştır. 96. sayfada "Karma onlu usuller" ile 10 örnek eser, 105 sayfada "Karma onbirli usuller" ile 4 örnek eser, 107. sayfada "Karma onikili usuller, ile 2 örnek eser, 130. sayfada "Karma onbeşli usuller" ile 6 örnek eser, 113. sayfada "Karma onaltılı usuller" ile 2 örnek eser, 115. sayfada Karma onsekizli usuller" ile 6 örnek eser, 118. sayfada "Yirmili usuller" ile 1 örnek eser, 120. sayfada "Karma yirmibirli usuller" ile 2 örnek eser verilmiştir.

1991 yılında, Dr. Atınç Emnalar'ın yaptığı "Türk Halk Müziğinde, TRT Repertuvarından alınan üçbinbeşyüz türkünün ayak (Dizi) ve Usul yönünden incelenmesi ve sınıflandırılması" adlı araştırma, Muzaffer Sarısözen'in derleyip repertuvara kazandırdığı türkülerle diğer derlemelerin sonuçlarını konu almıştır. bu sonuçlara göre 1991 yılı itibariyle, incelenen üçbinbeşyüz türküde kullanılan usuller ve sayıları şöyledir:

1.	2/2	1
2.	2/4	407
3.	2/8	2
4.	3/4	20
5.	3/8	10

6.	4/4	953
7.	5/4	9
8.	5/8	87
9.	5/16	2
10.	6/4	67
11.	6/8	128
12.	7/2	1
13.	7/4	16
14.	7/8	120
15.	7/16	3
16.	8/4	5
17.	8/8	16
18.	9/2	1
19.	9/4	69
20.	9/8	759
21.	9/16	39
22.	10/4	1
23.	10/8	324
24.	10/16	5
25.	11/4	2
26.	11/8	8
27.	12/4	2
28.	12/8	127
29.	13/4	1
30.	13/8	2
31.	14/8	3
32.	15/4	10
33.	15/8	4
34.	16/8	4
35.	17/8	2
36.	18/8	32

37.	19/8	1	
38.	20/8	5	
39.	21/8	3	
40.	23/8	1	
41.	27/8	2	
42.	Ka.Deği.	221	
		3475	Genel Toplam

EN ÇOK KULLANILAN ONİKİ USUL VE GENEL TOPLAM İÇİNDEKİ YÜZDELERİ

1.	4/4	953	% 27.46
2.	9/8	759	% 21.87
3.	2/4	407	% 11.72
4.	10/8	324	% 9.33
5.	D.Karı.	221	% 6.36
6.	6/8	128	% 3.68
7.	12/8	127	% 3.65
8.	7/8	120	% 3.45
9.	5/8	87	% 2.50
10.	9/4	69	% 1.98
11.	6/4	67	% 1.93
12.	9/16	39	% 1.12

"Üçbinbeşyüz türkünün usuller yönünden yapılan araştırmasında Türk Halk Müziğinde değişik 42 usulün kullanıldığı saptanmıştır. Bunların içinde en çok kullanılan 12 usul sayı ve yüzdeleri yukarıda görülmektedir. Bu araştırma Türk toplumlarının en çok kullandıkları dolayısiyle yatkın oldukları ritmik yapıyı da ortaya çıkarmıştır. Ortaya çıkan bir sonuç da ana ve birleşik usullerin daha çok kullanıldığı, karma usullerin bazıları hariç, çoğunun adeta örnek olacak şekilde,

bir kaç tane kullanılmış oluşudur." diyerek, Dr. Atınç Emnalar, usuller konusunda yaptığı araştırmanın sonucuna dayalı olarak, yeni bir sınıflamaya gerek duyulduğundan da bahsetmiştir :

"Bilindiği gibi Türk Halk Müziğinde usuller üç bölümde incelenmektedir. Buna göre:

1. Ana usuller ve üçerli şekilleri (2, 3, 4 zamanlılar ve üçerli şekilleri)
2. Birleşik usuller (5, 6, 7, 8, 9 zamanlılar)
3. Karma usuller (10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 23, 27 .... zamanlılar ve daha üzerinde ender rastlananlar.

Yukarıdaki belirtilen üç bölüme, eklenmesi gereken dördüncü bölüme ise "Değişken karışık usuller" demek uygun olacaktır. Mevcut Türk halk müziği repertuvarının yüzde doksanını kapsayan bu araştırmada belirtilen bu grupda azımsanmayacak bir rakam ortaya çıkmıştır. Ayrıca aşağıda verilen örneklerde de görüldüğü gibi çok enterasan usullere sahip türkülerimiz de vardır. Bunların içinde (9/4, 11/8, 19/8, 13/8, 10/8), (28/8, 33/8, 18/8), (4/4, 10/8, 2/4) gibi değişken karışık usullü türkülere rastlanmaktadır.

Ayrıca bazı türkülerimizin ağırlama ve hoplatma bölümlerinin bulunması, bazı türkülerimizin ise değişen usullerle iki, üç hatta dört bölümlü olması da değişken karışık usullerin varlığını ve bunların ayrı bir bölümde mütalâa edilmesini gündeme getirmektedir."(12)

Mustafa Hoşsu, usuller konusunda bu yaklaşımı şöyle değerlendirmektedir: "Usullerdeki değişkenlik THM'nin yapısından kaynaklanıyor. Değişken olarak karşımıza çıkan örneklerin çoğu, periyodik bir biçimde değişiyor. Bazı zeybeklerin başında bir gezinleme bölümü var, ritimsiz başlıyor, iki zamanlı devam ediyor, sonra dokuz zamanlıya geçiyor. Burada (2+9) bir değişkenlik değildir. Değişkenlik gösteren yapıyı gezinleme bölümünün bir devamı olarak

---

12. Atınç Emnalar, "Türk Halk Müziğinde, TRT Repertuvarından Alınan Üçbinbeşyüz Türkünün Ayak ve Usul Yönünden İncelenmesi ve Sınıflandırılması" (Araştırma), E.Ü.D.T.M.K., 1991, s.5.

düşünmek lâzımdır. Değişkenlik gösteren örnekleri karma usuller kapsamında ele almak gerekir."

Mustafa Hoşsu, Sarısözen'in THM usulleri kitabındaki esasları hatırlatarak şöyle devam etmiştir: "Sarısözen Hocamız, THM usullerini yaptığı araştırmalarıyla ortaya koyuyor. Buradaki esaslar, ana kurallar aynen kalmak kaydıyle, bunlara bir takım eklentiler olabilir demiştir. Yeni bir kural getirilemez gibi iddialı bir cümle vardır."(13)

Söz konusu "Değişken karışık usuller" yapılan araştırma sonucuna göre en çok kullanılan usuller sıralamasında beşinci sırayı almıştır. Araştırma sırasında 221 adet örneğe rastlanmış, tüm repertuvar içindeki yüzdesi de 6.36 olarak belirlenmiştir. Ortaya çıkan bu sonuç ile önceki bölümde değinilen "Uzun hava - Kırık hava" konusundaki sınıflamayı da gözönüne alarak usuller konusunda daha ayrıntılı veriler elde etmemiz mümkün olacaktır.

Muzaffer Sarısözen'in usuller konusunda yazdığı bu kitap, Türk Halk Bilimi konusunda çalışanlarca zaman zaman başka eleştiriler de almıştır. Bununla ilgili olarak bir makale bölüm sonundaki eklerde sunulmuştur.

Tez araştırması sırasında görüşülen kişilerin ortak görüşü, Muzaffer Sarısözen'in "Türk Halk Musıkîsi Usulleri" adlı eserinin, günümüzde de hala geçerliliğini koruduğu yolundaydı.

Başta "Ege Üniversitesi Devlet Türk Musıkîsi Konservatuvarı" olmak üzere, "TRT İzmir Radyosu, İstanbul Teknik Üniversitesi Türk Musıkîsi Devlet Konservatuvarı, TRT İstanbul Radyosu, TRT Ankara Radyosu, Türk Halk Müziği Devlet Koroları" 'nda Temel eser olarak kabul edilmektedir.

Gelecekte de Türk Halk Musıkîsi Usulleri eseri temel kabul edilerek, yeni bulgularla birlikte daha boyutlu bir biçimde Türk Halk Müziğine hizmet verecektir.

---

13. Mustafa Hoşsu, E.Ü.D.T.M. Konservatuvarı Öğ. Gör. Muzaffer Sarısözen Konusunda Yapılan Özel Görüşme, İzmir, Kasım, 1992. (Bundan sonra M.S. olarak verilecektir.)

3.1.4. THM Ses Sistemi

Muzaffer Sarısözen, uzun yıllar süren araştırma çalışmaları sonucunda elde edilen halk ezgilerini esas alarak, Türk Halk Müziği ses sistemini ortaya koymuştur. Bu sistemi ortaya koyarken de gerek BM gerekse TSM ses sistemlerini inceleyerek THM'nin özgün yapısını aktarmaya çalışmıştır. Sarısözen bunu şöyle ifade etmektedir:

"Halk Müziğimiz, yer yer modal (makamsal) görünmekle birlikte, belirgin makam kalıpları ve seyirleri içinde değildir. Her ezgi kendine özgü bir biçimde kuramını sürdürür. Bunun için halk ezgilerini tesbit ederken, notaya alırken, majör, minör veya şu makamdan gibi bir önyargıyla işe başlamak yanlış olur" (14)

Sarısözen bu anlayıştan yola çıkarak, BM ve TSM'den farklı olarak, diyez ve bemollerin üzerine koma değerlerini yazmış, THM'yi bu yolla ifade etmiştir.

Muzaffer Sarısözen'in bu çabasından günümüze kadar uzanan, THM ses sistemini şöyle özetlemek mümkündür:

Halk Müziğimizde 17 ses vardır. En yaygın Halk çalgımız olan bağlamada da bir oktav içinde 17 perde kullanılır. Bu 17 perde, tam ikili aralıklar arasında var olan, bemol ve diyezlere birer çeyrek perde eklemekle elde edilir. Böylece bir oktavlık dizide yanaşık 17 ikili aralık oluşur.

Türk Halk Müziğinde tam ikili aralık dokuz eşit parçaya ayrılır. Örneğin (La-Si/Do/-Re/Re-Mi/Fa-Sol/Sol-La) ikili aralıkları dokuzar komadır. (Mi-Fa/Si-Do) ise dört buçuk komadır. Yarım koma atılarak dört kabul edilir.

Diatonik diziye göre yerleştirdiğimiz perdelerden tam ikililer arasına ikişer bemol veya diyez koyduğumuzda 17 perdeyi elde ederiz.

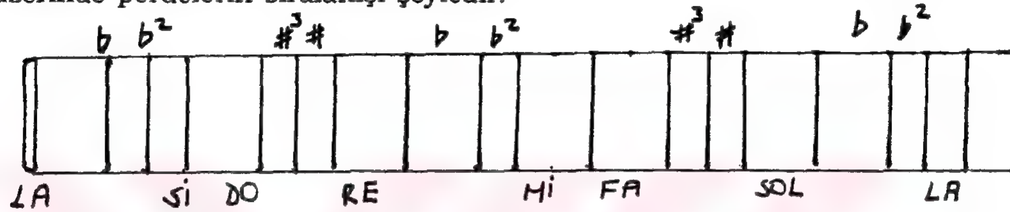
14. Mustafa Hoşsu, THM Nazariyatı.

Bemol ve diyezlerin perde bağları şu yöntemle yapılır:

1. Bemollerde tam ikili iki eşit yarıma bölünerek (4-5 komalık) bemol ses çizgisinin tam ortasına, (2-3 Komalık) bemol ise ikinci yarım ortalanarak perdeler bağlanır.

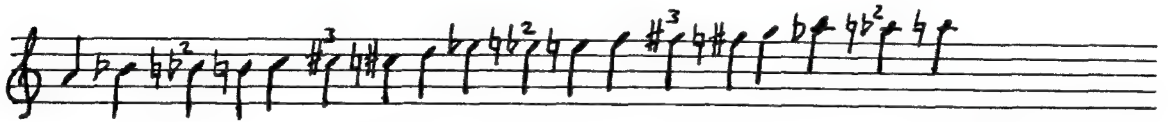
2. Diyezlerde ise yine ikilinin orta noktası (4-5 Komalık) diyez konduktan sonra (2-3 Komalık) diyez birinci yarım ortalanıp perdeler bağlanır.

Bağlamanın alt telleri (La) sesine akord edildiği gözönüne alınarak, sap üzerinde perdelerin sıralanışı şöyledir:

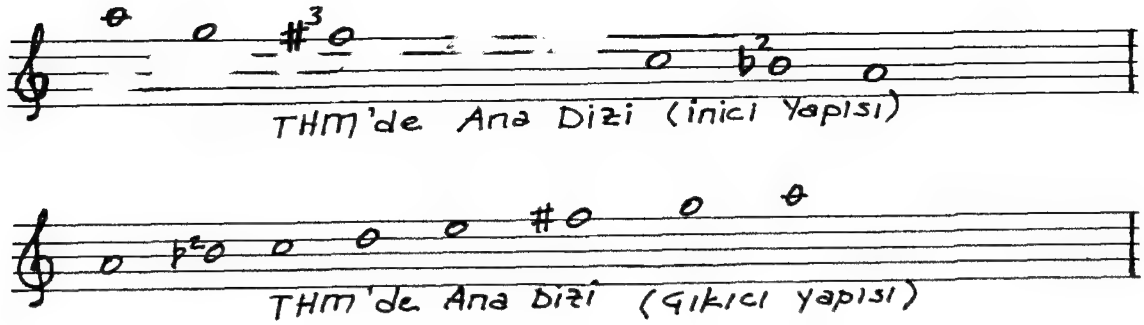
THM'de nota yazımı uluslararası müzikte kullanılan notasyon işaretleri ile yapılır. Ancak çeyrek seslerin nisbetleri, evrensel yazımdaki bemol ve diyez işaretleri üstüne konan rakamlarla gösterilir.

(La) karar sesine göre 17 sesin dizek üzerinde dizilişi şöyledir:

La dizisinin seçilmesinin nedeni, bu dizinin Türk Halk Müziğinde çok kullanılmış olmasındadır. Kesinlikle denilebilir ki bir maya beşlisine, bir maya dörtlüsünün eklenmesiyle elde edilen maya sekizlisi (Hüseyni Ayağı) Türk Halk Müziğinin ana dizisidir [15].

15. Atınç Emnalar'ın 1991 yılı itibariyle yaptığı araştırma sonucuna göre, 3475 türküden 1079 tanesi "Hüseyni", 644 tanesi "Maya" dizisindedir. Genel toplam içerisinde Hüseyni dizide olanlar % 31.05, Maya dizisinde olanlar % 18.53 olup, genel sıralamada, ilk iki sırayı almaktadırlar.

THM'de ezgisel yapı genellikle inici karakter gösterdiğinden, inici ana dizi, ön sıraya alınmıştır [16].

Muzaffer Sarısözen'in derlediği TRT-THM Reportuvarında yer alan türküleri ve yazdığı kitapları incelediğimiz zaman " # ve $\flat$" yanı sıra; "$\#^{3}$, $\#^{4}$, $\flat^{1}$, $\flat^{2}$, $\flat^{3}$, $\flat^{4}$" biçiminde arızalara rastlamaktayız. Yukarıda özetle açıklanan THM ses sistemi kapsamında da yer alan bu arızalar, Sarısözen döneminden bu yana koma nisbeti belirten müziksel ifadeler olarak, THM icracı ve ilgililerince kabul edilip, uygulanmaktadır. Konuyla ilgili olarak yapılan görüşmelerden ortaya çıkan sonuç da bunu göstermiştir.

Mustafa Hoşsu, bu konuda şunları söylemiştir:

"Arızalar üzerindeki rakamlar kesinlikle koma nisbetlerini gösterir. Her ne kadar 17 perde THM'nin uygulanmasına yetiyorsa da, bazı yörelerde, diyelim ki, 2 değil de 3 koma pest bir yapı karşımıza çıkıyor. Gerektiğinde bazı perdelerin yer yer kaydırılarak pestleştirilmesi suretiyle Sarısözen Hoca TSM'deki gibi fazla sayıda bemoller, diyezler düşünmekten ziyade, bir evrensel şekil olan bemolleri, diyezleri üzerine rakamlar koyarak, koma nisbetlerini belirtmiştir. Ve bu benimsenmiştir" [17].

---

16. Mustafa Hoşsu, "Türk Halk Müziğinin Ses Sistemi" (Ders notları) E.Ü.D.T.M. Konservatuvarı, İzmir, 1990.
17. Mustafa Hoşsu, M.S.

Aynı konuda, Nida Tüfekçi de düşüncelerini şöyle belirtmiştir:

"Biliyorsunuz, TSM'de 24 müsavi aralık vardır. Ama halka indiğiniz zaman, onların dışında da bazı aralıkların kullanıldığını görüyoruz. Bu neye benzer? Türk alfabesindeki 29 harfin, halkın kullandığı dili tam manasıyla ifade etmeyişine benzer. TSM'de 1,4,5,8 koma var, THM'de 2, 3 koma var, 4,5 de var. Rakam koyma yöntemi daha beynelminel, evrenseldir. Bu birçok bakımdan bir kolaylıktır. ($\flat^1$) ne demektir? Bir koma nisbetinde bemol demektir, gibi. Okuyan her insan bunu rahatlıkla çözebilir. TSM'de birçok işaret vardır. Bu işaretler, karmaşaya yol açmaktadır. Muzaffer Bey, bunu bulmuş, kullanmış ve isabet de etmiştir. Hatta bu buluşu, Paris'te toplanan bir müzik kongresinde, Ahmet Adnan Saygun tarafından da savunulmuştur" (18).

Mehmet Erenler ile yapılan görüşmede de benzer ifadelere rastlanmıştır:

"Kanımca, Sarısözen o kadar güzel bir nota yazım sistemi bulmuştur ki, komalı arızalar THM'yi gayet açık ifade etmiştir. (Rakamlar) koma nisbetleridir tabiiki. Bunu perde olarak mütelâ etmemek lâzımdır. Eskiden 17 perdede çalıcı parmağını kaydıra kaydıra o sesleri bulurmuş. Sarısözen hocamız, bu perdeleri, koma sesleriyle tek tek adlandırmış, yöre insanının parmağı ile bulduğu sesleri, perdeye yansıtmış. Meselâ bir Kırşehir yöresinde, Ege'de gurbette, bozlaklarda parmağı kaydırarak bulmaktansa, perde üzerinde daha kolay oluyor. Hoca buna büyük bir rahatlık götermiştir" (19).

Sarısözen'den günümüze uyğulana gelen THM ses sistemi, bu alanda, kuramsal bilgilerimizin tek çıkış noktasıdır. Halen konservatuvarlarda incelenen THM ezgisel yapısı, söz konusu 17 ses sistemi içinde biçimlenmektedir. Aynı zamanda bulunabilen en eski halk ezgilerinin, günümüze aktarılmasında bu sistem gerçek bir dil görevini üstlenmiştir.

---

18. Nida Tüfekçi, İTÜ T.M.D. Konservatuvarı Öğr. Gör., Muzaffer Sarısözen hakkında yapılan özel görüşme, İstanbul, Mayıs, 1992.

19. Mehmet Erenler, TRT İstanbul Radyosu THM Saz Sanatçısı, Muzaffer Sarısözen hakkında yapılan özel görüşme, İstanbul, Mayıs, 1992.

Böylesine önemli bir yapıyı ortaya koyan Muzaffer Sarısözen, bu konuda zaman zaman eksik ve yanlış uygulama yaptığı iddiasıyla eleştiriler almıştır [20]. Arızalara koyduğu rakamların - koma nisbeti mi yoksa perde numarası mı - olduğu yolunda bir takım düşünce ayrılıkları vardır. Ayrı bir araştırma çalışmasında, belki de, başlı başına bir konu olarak irdelenebilecek bu sistem, o güne kadar hiç bir kuramsal bilginin üretilmediği düşünülürse, yaptığı hizmet açısından oldukça önemlidir. Bununla beraber, olabilecek hatalar ve yeni ilâveler konusunda Sarısözen daima yeniliklere ve eleştirilere açık olduğunu vurgulamıştır. Bunu da "Seçme Köy Türküleri" adlı kitabındaki başlangıç yazısının son paragrafından anlamak mümkündür:

"(Kitap) tatbik mevkiine girdiği vakit belki teferruata ait bazı noktaların tashihi icap edecektir. Kıymetli meslektaşların bu cihetleri not etmeleri metodunun düzelmesine doğrudan doğruya müessir olacağı gibi müzisyenlerimizin yüksek tenkidleri de mükemmelleşmesini temin edecektir. Yeter ki bu yardımlar esirgenilmesin" [21].

3.1.5. Muzaffer Sarısözen'in Yazdığı Makaleler

Sarısözen, halkbilimine yazdığı kitapların yanısıra, çeşitli dergilerde yayınlanan makaleleri ile de hizmet etmiştir.

Bunlardan "Duygu ve Düşünce" ile "Çorumlu" dergilerine, çok eski basımlı olması ve yayın hayatını sürdürmemesi nedeniyle, araştırılmasına rağmen ulaşılamamıştır.

Özellikle "Sivas Halk Şairleri Bayramı" nedeniyle yayınlanan "Sivas Halayları" konulu makaleyle notaya alınarak yayınlanmış "Seherde Ağlayan Bülbül" ve "Düz Halay (Ağırlama)" adlı ezgi örnekleri, bu alanda ilk yazılı belge niteliği taşımasından dolayı çok önemlidir.

---

20. THM Ses sistemi ile ilgili olarak iki eleştiri yazısı bölüm sonundaki, eklerde verilmiştir.
21. Muzaffer Sarısözen, Seçme Köy Türküleri, s.4.

Yayınlanmış olan diğer makalelerin listesi aşağıda ve bulunabilen örnekleri bölüm sonundaki eklerde sunulmuştur.

1. Muzaffer Sarısözen, "Bağlamalarda Çok Seslilik" Güzel Sanatlar Dergisi, MEB Yayınları, s.2, 1940.

2. Muzaffer Sarısözen, "Halk Oyunlarımız: Halk Rakslarımızdan Halaylar" Ülkü, Nisan, 1941.

3. Muzaffer Sarısözen, "Nefesli Halk Sazlarında Çok Seslilik" Güzel Sanatlar Dergisi, MEB Yayınları, s.4, 1942.

4. Muzaffer Sarısözen, "İki Sesli Halk Türküsü", Ülkü, Yeni Seri 77, 1944.

5. Muzaffer Sarısözen, "İki Sesli Halk Türküsü", Ülkü, Yeni Seri 115, 1945.

6. Muzaffer Sarısözen, "Halk Oyunları: Köylü Halayı Hakkında" TFA, c.7, s.149, Aralık 1961.

7. Muzaffer Sarısözen, "Sivas'ın Abdurrahman Halayı"

8. Muzaffer Sarısözen, "Halk Oyunlarımız: Demirağa Barı Hakkında" TFA, c.8, s.164, Mart, 1963.

3.2.1. Muzaffer Sarısözen'in Radyo Çalışmaları

Kilometrelerce uzaktaki radyo stüdyosunda, mikrofon önünde yapılan konuşmayı ya da müziği odamızda aynen dinlemek olanağını sağlayan cihaz, radyo.

Müzik sanatını topluma yayma çabasında radyonun yüklendiği görev çok önemlidir. Bu sayede belirli müzik olaylarının anında büyük insan topluluklarına iletilmesiyle yetinilmeyerek, radyo yayımcılığının görevlerinden olan müziğin topluma sevdirilmesi ve yeni müziğin tanıtılması gibi olanaklardan da yerinde

yararlanılırsa yirminci yüzyılın bu olağanüstü buluşuyla insanlığa en büyük hizmet yapılmış olur (22).

Gerçekten de yirminci yüzyılın bu olağanüstü buluşu, büyük kitlelere seslenerek, gerek toplumun dinlence ve eğlence ihtiyacının giderilmesinde, gerekse güncel olayları haber almasında çok önemli roller üstlenmiştir.

Ülkemizde radyo yayın çalışmalarını özetleyecek olursak: Cumhuriyetin kuruluşundan sonra 1925 yılı sonrasında radyo yayın postalarını gerçekleştirmiştir. Aslında PTT servisleri telsiz telgrafı ve radyo konuşmalırını yıllardan beri zaten kullanmaktaydı. Ayrıca önceleri radyo-yayın postaları hemen sadece haberleri yayınlamaya yarayan bir kuruluş niteliği taşıyordu, bu postalarla müzik yayını yapmak kıvanç verici olmuyordu. Yayınlanan müziklerin aslına uygunluğu çok köyütü. Sadece geceleri radyo yayını yapan İstanbul radyosu, daha çok konferans, haber yayını, alaturka ve alafranga müzik ile radyofonik skeçler yayınlanıyordu. Programlar tümüyle canlı yayın olarak yapılır, bazen plâktan da müzik yayınlanırdı. Ardından başkent Ankara'ya bir radyo istasyonu radyo istasyonu kurulması ve bunun da PTT aracılığıyla işletmesi kararlaştırıldı. İstanbul ve Ankara radyoları dar bir çevreye sesini ancak duyurabiliyordu.

Yeni radyo postaları, 1937 yılı Haziran ayında İngiltere'deki "Marconi Wireless Telegraph and Telephone Company" firmasına bir milyon altı yüz seksen üç bin üç yüz doksan dokuz Türk lirasına ihale edilmiş, bina inşaatları dahil, montaj 22 Temmuz 1938'de rekor hızla bitirilerek deneme yayınlarına başlanmıştır. Eski Ankara Radyosu'nun cırlak ve kalitesiz sesini dinlemeye zorunlu olan İstanbul'u hiç işitemeyen halkımız o dönemde en üstün teknikle kurulan Ankara Radyosu'nun yeni vericisinden mutlu olmuştur. 28 Ekim 1938 günü, devrin ulaştırma Bakanı tarafından açılışı yapılan yeni radyo, sadece yurdun her yanından daha rahat dinlenmekle kalmıyor, programlarının zenginliği ve gerçek kültür yayınlarının başlamasıyla topluma değerler aktarılması olanağı sağlanmış bulunuyordu (23).

---

22. Ahmet Say, "Radyo" Müzik Ansiklopedisi, Ankara, 1985.
23. Ahmet Say, "TRT ve Müzik" Müzik Ansiklopedisi, c.4.

Kuruluşundan bu güne kadar pek çok yapımcı ve yayıncının görev aldığı "Türkiye Radyoları" 'nda, 1940'lı yıllarda Halk Müziği konusunda en büyük hizmetleri vermiş olan kişi, kuşkusuz Muzaffer Sarısözen'dir.

Sarısözen sadece bir derleyici olarak hizmet görmemiş derlediği ezgileri radyo vasıtasıyla bütün yurda tanıtmış ve yaymıştır. 1940 yılında, Ankara Radyosu'nda halk müziği çalışanlarını yöneten Sadi Yaver Ataman'ın askere gitmesi üzerine "Yurttan Sesler" programlarına başladı. Bu programlarda, derlenen türküler halka sunulmuş, ayrıca Sarısözen'in keşfettiği mahalli sanatçılar da mikrofona gelme imkânına kavuşmuşlardır. "Bir Türkü Öğrenelim" programıyla da memleket türkülerinin bütün yurda yayılmasını sağlamıştır. Ankara, İstanbul, İzmir Radyolarındaki halk müziği ses ve saz sanatçılarından birçoğu onun öğrencisidir. Bugün radyo ve televizyonda dinletilen türkülerin yarısından çoğu onun derleyip notaya aldığı türkülerdir. Türk Müziği'nin TRT anketlerinde en çok dinlenen müzik olarak yer almasındaki en büyük pay onundur [24].

Muzaffer Sarısözen ve ekibinin o günlerde giriştiği bu olumlu çabalarla ilgili yayınlanan bir yazıda şöyle deniliyordu:

"Halk bilgisi, bütün dünyada yeni bir konudur. Garp sanatının yüzlerce seneden beri edebiyat, musıki, dans vesair her türlü ibdalarında halk sanatı temel denecek kadar önemli bir rol oynadığı halde folklor yani Halk Bilgisi çok yeni zamanlarda meydana çıktı. Avrupa ve Amerika'nın kültür merkezlerinde ve üniversitelerde halk bilgisine mahsus incelemelerin yapılabilmesi için kurulmuş enstitü ve arşivlerin yaşları elli yıla varmaz bile.

Bu bilgi üzerine yapılan yayınlar da daima daha yüksek kaliteye doğru giderek sür'atle gelişmiş olmakla beraber pek çok değildir. Halk bilgisi çalışmaları bizde, Cumhuriyet'in Halkçılık, anaprensibinin uyandırdığı şuurla doğdu ve

---

24. Nail Tan, "Muzaffer Sarısözen ve Türk Folklorundaki yeri".

sistemli yollara bağlandı. Bir çok değerli ilim adamlarımızın bu konudaki makale, kitap ve etüdlerinden başka Devlet Konservatuvarlarımızın ve İstanbul Belediye Konservatuvarı'nın folklor arşivleri ve bu arşivlere bağlı çalışmalar daima daha sağlam adımlarla, daima artan bir ışık altında Türk Halk Birliğinin kurulmasına ve günün birinde geniş ölçüde, mukayeseli bir tetkik alanının açılması imkânın doğru gidiyor. Bu çalışmalar Halk Bilgisi usullerine göre Halk Mûsikîsinden bir çok değerli materyalin evvelâ nota, sonra daha sağlam bir yol olan plâk ve film gibi ses yazıcı mekanik vasıtalarla toplanmasına vakit ve imkân nispetinde yaramıştır ve durmadan yarayacaktır.

Ancak toplanan materyalin yayını ve tanıtılması şimdiye kadar ya hiç düşünülmemiş, yahut pek fena, hatta zararlı yollarla yapılagelmiştir. Halkın kendi kendisine karşı içten gelen ilgiden istifade etmek için Halk Türkülerini rastgele saz takımları ile gramofon plâklarına alıp domates satar gibi alışveriş fırsatı arayanlar içkili ve çalgılı kahve ve gazinoların sahnelerinde temiz yurt melodilerini Şamran Hanım kılığına sokup kantoya çıkaranlar, hatta ciddi konser vermek iddiası ile Türk sanat kaynaklarının bu paha biçilmez incilerini tek sesli piyano refakatiyle takdim etmeye kalkışanlar görüldü. Halk türkülerini yaymak için bilerek bilmeyerek başvurulan bu yolların hepsi yanlış ve kötüdür. Onların taşıdığı millet ve yurt özünü bilmeyenlere yanlış ve ters fikirler verir. Bir taraftan da halkı, kendi özüne karşı saygısızlık yapılmış duygusu ile üzer ve onu hep kendi içine kapanmaya doğru götürür. Halk türküsü bir milletin en özlü duygularının hülâsasıdır. Fransa'yı içine düştüğü felâket uçurumundan kurtarmak, ona kendi benliğini, varlığını, hürriyetini tekrar kazandırmak için Fransızlar halk türkülerinin sihirli tesirine sığınıyorlar ve bunun üzerine yazan bir Fransız düşünürü; halk türküleri, bir milletin lirik usaresidir, diyor. Çok da doğru söylüyor. Yalnız bu edebî usareyi gelip geçici, manâsız ve değersiz sokak ve meyhane havalarının sefahat ve içki musikisinin kadrosu içine sokmak hiç kimsenin hakkı değildir.

İşte radyo idaresi bu düşüncelerle on aydanberi bir Halk Mûsikîsi repertuvarı yapmaya, bu repertuvarı radyonun sanatkârlarına özenerek ve tattırarak

çalıştırmaya ve yaymaya başladı. Halk Mûsıkîmizin en güzel ve en doğru zaptedilmiş örneklerini bulmak için Maarif Vekilliği Devlet Konservatuvarının folklor arşivinde toplanmış malzemeden, bu malzemenin aslı ve esası bozulmadan güzelliştirilip mikrofon karşısına çıkacak şekilde öğretilmesi için de bu arşivin mütehassısı folklorcu şefinden faydalanıyor.

Her halk türküsünün yurdun hangi bölgesinden, kimin tarafından ve kimden tesbit edildiği belli ve konservatuvarın arşivinde kayıtlıdır. Radyo sanatkârlarının gündelik çalışmalarından haftada dört gün pazartesi, çarşamba, perşembe, cuma günleri öğleden sonraları halk mûsıkîsi çalışmalarına ayrılmıştır. Arşivden seçilen metaryal çalışma programlarının bu muayyen gün ve saatlarında toplu bir halde radyoevinde arşiv şefi Muzaffer Sarısözen tarafından sanatkârlara öğretilir, tahlil edilir. Her okuyucu sanatkârın yalnız halk eserlerini yazmaya mahsus bir defteri vardır. Türkülerin notalarının ders arasında bu defterlere her biri kendi elleriyle yazarlar ve defteri yanlarında saklarlar. Notalar ayrıca Şapirografla çoğaltılarak kütüphaneye konur. Onbeş günde bir verilen Yurttan Sesler adı altındaki saat için böyle hazırlıklardan sonra umumi provalar yapılır ve mikrofon önüne en iyi hazırlanmış bir durumla çıkılır. Haftada iki çeyrek saatlik seanslarla devam eden Bir Halk Türküsü veya Marş Öğreniyoruz - saatlerindeki türküler de bu repertuvardan seçilen parçalardır.

Gerek Yurttan Sesler gerek Bir Halk Türküsü Öğreniyoruz saatlerinin aziz yurttaşlar arasında uyandırdığı ilgi umulanın çok üstünde görüldü. Binlerce mektup, telgraf veya ağızdan gelen haberin radyomuzun halk musikisinde çalışan mütevazi sanatkârlarına verdiği haz onlar için en büyük mükâfatlar halk musikisine de hizmet etmekle başlı başına ve tarihi bir şeref kazandıktan başka, şimdiye kadar sahici değerini ve cevherini iyice bilmedikleri bu asil kaynağı tanımak ve öğenmekle aynı zamanda mesleki gelişmeleri bakımından da kazandıklarını pek iyi biliyor ve anlıyorlar" (25).

---

25. Radyomuzda Halk Musikisi Çalışmaları, Radyo I (3), 21-15 Şubat, 1942.

1940 yılında "Ankara Radyosu Yurttan Sesler" 'in kurulmasının ardından 1953 yılında "İzmir Radyosu" 1954 yılında da "İstanbul Radyosu Yurttan Sesler Korosu" Muzaffer Sarısözen'in denetiminde kurulmuştur. İzmir Radyosu Yurttan Sesler Korosunun şefliğine "Mustafa Hoşsu", İstanbul Radyosu Yurttan Sesler Korosunun şefliğine "Ahmet Yamacı" getirilmiştir.

Muzaffer Sarısözen'in Yurttan Sesler Korosunu kurduğu ilk yıllarda, beraber çalıştığı kişiler ve öğrencileri şunlardır:

1. Muzaffer Akgün
2. Aliye Akkılıç
3. Cengiz Akmeriç
4. Nevin Akol
5. Emin Aldemir
6. Neriman Altındağ
7. Mucip Arcıman
8. Yaşar Aydaş
9. Yıldız Ayhan
10. A.Gazi Ayhan
11. Nezahat Bayram
12. Hacer Buluş
13. Ali Can
14. Saniye Can
15. Nureddin Çamlıdağ
16. Nurettin Dadaloğlu
17. Selâhattin Erorhan
18. Mustafa Geceyatmaz
19. Hüseyin İleri
20. Turhan Karabulut
21. Sabahat Karakulak
22. Kemal Karasüleymanoğlu
23. Necdet Nemutlu

24. Avni Özbenli
25. Osman Özdenkçi
26. Sarı Recep
27. Ahmet Sezgin
28. Seyfettin Sığmaz
29. Orhan Subay
30. Adnan Şeker
31. Güray Taptık
32. Azize Tözem
33. Nida Tüfekçi
34. Ahmet Yamacı
35. Niyazi Yılmaz [26]

Muzaffer Sarısözen bir yandan Ankara Devlet Konservatuvarı Folklor Arşivini düzenlerken bir yandan da Yurttan Sesler Korosundaki elemanlara halk ezgilerini tanıtıyor, bir koro bilinci oluşturarak, nitelikli yayınlar üretebilmek için gayret harcıyordu. Eğitimcilik, icracılık, şeflik görevlerini başarıyla devam ettirmesine rağmen zaman zaman şahsı ve yaptığı işler hakkında olumsuz söylentilere maruz kalarak, güçlüklerle mücadele etmek zorunda kalıyordu. Osman Attila "Sivaslı Folklor Üstadı Muzaffer Sarısözen için" adlı yazısında, konuya ilişkin olarak şunları öylemektedir: "Sarısözen'in bütün varlığı, gücü arşivi tanzim ile Ankara Radyosundaki Yurttan Sesler Korosunun çalışmaları yüzünden kazandığı haklı ündür. Onun bu çalışmaları ve aldığı netice çok müspet fakat güç olmuştur. Musikimiz Doğu kaynaklı olarak gösteriliyor ve sevimsizliği iddia ediliyordu. Eveit, fakat türkülerimiz ... İşte bu da bir mesele olarak ortaya atıldı. Çok menfi bir hava estiriliyordu. Medeniyet dağıtan radyoda dağdaki çobanın kavalını mı dinleyeceğiz. Batı'ya döndük artık. Bunlar cahil halkın işidir, goy goycular vesaire ... Batı müziği varken bunlara ne lüzum var? Gerilik, gerilik ...

---

26. Mansur Kaymak, "Folklorumuza gönül verenler", **Türk Halk Müziği ve Oyunları Ansiklopedisi**, c.1, Ankara, 1982.

Bir iki denemeden sora aleyhte bir kampanya ve tesir. Tek parti döneminin ağır baskısı ... O günlerde Sarısözen her zamanki gibi mahçup, usul usul derdini anlatmaya çalışıyor. Halbuki türküler içinde doğup büyümüş milyonlar, kulaklarını açmış radyoda Yurttan Sesleri dört gözle bekliyordu ... Milletin sesi bu sesti çünki. O zamanlar Ankara'da tek bir günlük gazete çıkardı. Haftalık gazete ve dergilerde müstear (Takma) adlarla Yurttan Sesleri destekleyen, milletin öz sesi olan türkülerimizi savunan yazılar yazdım, arkadaşlara yazdırdım. Sarısözen'le gecemiz gündüzümüz beraberdi. O, fikri oluşturan malzeme veriyordu sessizce ... Dediğim gibi tek parti zamanında bu ısrarlarımız memleketin idarî antenlerine intikal etti. Koronun devamı sağlandı".

Bu mücadelenin ardından karşılaşılan diğer olumsuzluklarla ilgili olarak Osman Attila şöyle devam ediyor: "Bu defa da başka yeni bir muhalefet daha ortaya çıktı, mahalli ve çekingen şivesiyle Muzaffer Sarısözen'i istemeyenler mırıldanmaya başladı: Koroyu idare etsin ama türküleri spikerler takdim etsin, diye seslerini yükselttiler. Yine ağlamaklı bir hal ile Sarısözen, Ülkü İdarehanesine geldi. Onu Sivas'tan Ankara'ya getirmiş olan, A. Kusti Tecer'e yakınarak yeni bir sabotaj karşısında kaldığını söyledi. Hoca dinledi ve sonra radyoevine o zamanki müdür Vedat Nedim Tör'e gitti. Meseleyi orada halletti. Muzaffer Sarısözen tatlı sesiyle ölünceye kadar Yurttan Sesleri bir okul gibi idare etti".

Muzaffer Sarısözen ile yapılan bir röportajda, radyodaki Halk Musıkısi çalışmaları ve sonuçları hakkındaki düşüncelerini şöyle dile getirmiştir:

"Radyodaki halk müziği dersleri tasavvur edilemiyecek kadar güç ve yorucu bir çalışma ile pek ağır yürümeye başlamıştı. Çünkü bir memleket türküsünü lâyıkiyle söyleyebilmek için o memleketin dahil olduğu bölgedeki halk melodilerinin hususiyetini bilmek zarureti vardır. Bunu anlamak güç olduğu gibi icra edebilmek de ayrıca ince ve dikkatli çalışmaya bağlı bir iştir.

Başka başka bölgeler arasında çok geniş ölçüde uslûp farkları vardır. Urfa ağzı bir parça ile Karadeniz Havası, Harput ağzı bir türkü ile Kastamonu'dan bir

parça yahut bir Erzurum havası ile Muğla'dan bir zeybek, bozlak ayağından bir oyun havası ile bir Rumeli Türküsü, makam, ritm ve uslûp bakımından hep ayrı ayrı karakter gösterir. Bunlar kendi yapılışlarının icabına uygun bir tarzda icra edilemesse parça rengini kaybeder ve dinlenmez bir hale gelir.

İlk çalışmalarda rastlanılan güçlüklerden birisi de radyodaki sanatkârların yalnız klâsik musikimizin icabına uygun uslûba alışmış bulunmaları idi.

Fakat radyoevinin kuvvetli bir disipline dayanan devamlı çalışmaları ve değerli sanatkârlarımızın bu işi canla başla benimsemiş ve sevmiş olması her iki müşkülü birden yenmiş, halk havaları bile kolaylıkla okunacak bir hale gelmiştir.

Memnuniyetle kaydedilmesi icap eden bir nokta da bu gün sanatkârlarımızın sadece notasını okudukları yahut dinledikleri her parçanın hangi mıntıkanın malı olduğunu anlamakta okumaya muvaffak olmalarıdır".

Sarısözen, halk türkülerimizin sanat kıymetleri ve bu yayının faydaları hakkındaki düşünceleri ile ilgili olarak da şunları söylemiştir:

"Pek azı müstesna olmak üzere halk türkülerimiz yapılışlarındaki incelik, ritimlerindeki güzellik ve küçük küçük cümleleriyle ifadeye muvaffak oldukları muhteşem manâ ve tesir bakımından ölçüye sığmaz birer sanat eserleridir. Bunlar ilâhi duygulardaki gibi ve ezelî aşktan renk almış nefis birer ses demeti halinde gönülden gönüle dolaşırlar. Milyonların kalbini bir anda teşhir, halk musikilerinin en kuvvetli tarafıdır" [27].

---

27. Şerif Sait Çeren, "Muzaffer Sarısözen'le bir konuşma" radyo 3 (31) 9, 15 Haziran 1944.

III. BÖLÜM

EKLER

1. "Yurttan Sesler" ile ilgili iki adet yazı
2. "THM Usulleri" ile ilgili iki adet makale
3. THM Ses Sistemi ile ilgili iki adet makale
4. Sarısözen'in yayınlanan makaleleri
5. Sarısözen'in el yazısıyla THM
6. Radyo yayınları sırasında çekilmiş fotoğraf ve ilgili açıklamalar
7. Sarısözen'in radyo dergilerinde yayınlanan türkü notaları
8. Sarısözen'in ölümü üzerine yapılan radyo program metni.

ÇOK KIYMETLİ BİR ESER ....

Yurttan Sesler

Hazırlayan : MUZAFFER SARISÖZEN

Değerli bir kitap hazırlıyan Muzaffer Sarısözen

Çok sevilen 80 Halk türküsü nota ve güfteleriyle beraber nefis bir şekilde bu kitapta bir araya toplanmıştır. Halk türküleri bahsinde en salâhiyetli kalem tarafından hazırlanan bu kıymetli eserden temin etmek istiyenler:

İstanbul Türk Musikisi Sanatkârları Cemiyeti «Taksim Sıraselviler» ve mecmuamız idarehanesinden alabilirler.

Fiatı 300 kuruştur. Posta pulu gönderenlere hemen göndeririz. Arzu edenlere ödemeli olarak da göndeririz...

Çok nefis ve az miktarda basılan bu eseri hararetle tavsiye ederiz.

Radyo Haftası (Dergisi), c. 9, s. 110, İstanbul, 28. Haziran, 1952.

YURTTAN SESLER :

Yıllardır Devlet Konservatuvarının Folklor arşivinde hizmet gören Bay Muzaffer Sarısözen yine yıllardır Anadolunun her bölgesindeki halk seslerini dinleyerek ses lehçeleri demek olan ağızlar, uzun havalar ve türkü çeşitleri hakkında mukayeseli fikirler edinmiştir. tesadüfen yeni bir parçayla karşılaşsa semti hakkında derhal hüküm yürütebilecek bir hale gelmişti. «Kulaktan hıfzetmek» ile «notayla arzetmek» başka başka şeylerdir. Bu itibarla bildiği türküleri birer ilim vesikası olarak vermesini merakla bekliyorduk.

Nihayet 100 sahifelik ilk bir nota mecmuası halinde «**Yurttan Sesler**» kitabını, sırf şahsi eseri olarak, Ankarada çıkardı. Nota yazısının güzelliğini, öğretmen Bay Nazım Ülgen'in ihtirasına borçlandığı besbelli. Dediğimiz gibi: eser tamamile şahsidir. şahsi ortograf özellikleri gösteriyor; yadırganılması mümkün bazı noktaları derleyici yine şahsî prensipleriyle izah edebilir. Biz sadece kitabı haber vererek her hangi bir düşünce ilâvesinden uzak kalıyoruz. **Mevsuk** halk nota metinlerine olan ihtiyaç büyüktür.

Eser, 100 sayfa içinde 80 halk türküsünün nota ve güftelerini vermektedir. Fiatı 3 liradır. Ankarada Muzaffer Sarısözen - Radyoevi, İstanbulda Taksim Sıraselviler «Türk Musiki Sanatkârları Cemiyeti» nden temin olunabilir.

TFA, c. 2, s. 37, Ağustos, 1952.

SARISÖZEN'İN SON KİTABI HAKKINDA

Yazan: Halil Bedi YÖNETKEN

Rahmetli değerli arkadaşımız Muzaffer Sarısözen, Türk Halk Musikisi usulleri hakkında uzun yıllar boyunca yaptığı incelemeler sonunda, ölümünden önce "Türk Halk Musikisi Usulleri" adı altında bir kitap yayınladı. Bu kitapta bir çok halk ezgilerini notaya alır ken rasladığı çeşitli usulleri üç bölümde topladı: 1 — Ana Usuller ve üçerli şekilleri, 2 — Birleşik Usuller, 3 — Karma Usuller. Her üç bölüme ait usuller çeşitli bünyeleriyle şunlardır:

Birinci bölümde ana usullerden iki zamanlı olarak 2/4, (ikili ana usullerin üçerli şekilleri) olarak 6/8, — arada 2/4 ten 6/8 e, 6/8 den 2/4 e geçiş örnekleri —, üç vuruşlu ana usul olarak 3/4, 3/8, üçlü ana usullerin üçerli şekli olarak (3 + 3 + 3) şeklinde 9/8, — arada 3/4 ten 9/8 e geçiş örnekleri —, 4 vuruşlu ana usul olarak 4/4, dört vuruşlu ana usullerin üçerli şekli (3 + 3 + 3 + 3) şeklinde 12/8, — arada 12/8 den 4/4 e, 4/4 ten 12/8 e geçiş örnekleri —

İkinci bölümde Birleşik usullerden, Birleşik Beşli usul olarak 3+2 (A) ve 2 + 3 (B) şeklinde 5/4 ve 5/8, birleşik altılı usul olarak 4 + 2 ve 3 + 3 şeklinde 6/4, birleşik yedili usul olarak 1 — 3 + 2 + 2 (a), 2 — 2 + 3 + 2 (b), 3 — 2 + 2 + 3 (c) şeklinde 7/4, 7/8, birleşik sekizli usul başlığı altında 1 — 2 + 3 + 3 (a), 2 — 3 + 2 + 3 (b), 3 — 3 + 3 + 2 (c) şeklinde 8/8, birleşik dokuzlu usuller olarak 1—3+2+2+2 (a) 2 — 2 + 3 + 2 +2 (b), 3 — 2 + 2 + 3 + 2 (c), 4 — 2 + 2 + 2 +3 (d) şeklinde 9/4, 9/8, 9/16,

Üçüncü bölümde Karma usullerden karma onlu usul olarak 1 — 3 + 2 + 2 + 3 (A) — önce birleşik (a), sonra (b) tipi beşliler, 2 — 2+ 3 + 3 + 2 (B) — önce birleşik (b), sonra (a) tipi beşliler — şeklinde 10/8, 10/16, Karma on birli usul olarak 1 — 7 + 4 (A), 2 — 5 + 6 (B) şeklinde 11/8, Karma on ikili usul olarak (2 + 3 + 2 + 3 + 2) ve (3 + 2 + 2 + 2 + 3) şeklinde 12/8, Karma on beşli usul olarak 1 — 7 + 8 (İki birleşik), 2 — 7 + 8 (Bir birleşik, iki ana usul), 3 — 8 +7 (İki birleşik) halinde 15/4, 15/8, Karma on altılı usul olarak 16/8, karma on sekizli olarak 18/8, karma yirmili olarak 20/8 — (3 + 3) + (2 + 2 + 3) + (3 + 2 + 2) şeklinde. — Karma yirmi birli olarak 12 + 9 şeklinde 21/8.

Sarısözen bu usullere ait memleketin çeşitli bölgelerinden 150 kadar örnek vermiş,

örneklerin baş tarafl'arına metronom derecelerini işaret etmeyi ihmal etmemiş, ayrıca usullerin hangi bölgelerde kullanıldığını da kaydetmiştir.

Ayrıca örneklerin resmî derlemelerde alınıp konservatuvar arşivine konulduğu veya özel surette sanatçının arşive getirilerek kayıt yapı'dığı da işaret edilmiş, arşiv numarası gösterilmiş, notalarını verdiği ezgileri bizzat özel şahıslardan derlemişse onu da (Özel) kaydiyle bildirmişt'r. Örnekler arasında başkalarının notayd aldığı örnekler de mevcuttur: Vasfi Akyol, Osman Özdenkci, Ali Can... gibi.

Halkın gelenek yoluyla aldığı kültürle kendiliğinden yarattığı ezg'lerin metrik tahlilinden meydana çıkarılan ve bazen çok karışık bir bünye gösteren ölçülerin, yani usulle rin ayrı metrik duyuşlara ve müziklere göre farklı şekilde yorumlanması çok mümkündür. Birin'n ((2 + 3 + 2 + 2 + 3) şeklinde olduğunu kabul ve iddia ett'ği 12 zamanlı bir ölçünün başka biri tarafından 2+3+2+3+2 şeklinde yorumlanması imkânsız değildir. Metrik duygu ve anlayışlar bazı hal ve durumlarda birleşmiyeb'lir. Netekim ben de şah sen rahmetli arkadaşımın bazı metrik ve tefsirlerine iştirâk etmiyebilirim. Belki ben yanılıyorum, o isabetlidir, bunun böyle olmasını çok temennî ederim. Kitap çoktan öğretim ve öğrenim alanına intikal etmiş, hatta bazı Avrupalı otoritelere de gönderilmiştir. Sarısözen tarafından meydana çıkarılan, ortaya konulan, var lığı su veya bu şekilde kabul ve iddia olunan ölçüler'n gerçeğin tam ifadesi olmuş olmasını candan dilerim. Bu yazım da sadece rahmetli arkadaşımın yorumlarına katılmadığım noktaları açıklamakla yetineceğim. Bu konuda benden daha salâhiyetli ve daha kuvvetli söz sah'bi meslekdaşların da düşüncelerini b'ldirmeleri çok arzu olunur.

İlk ayrıldığım nokta (Birleşik altılı usuller) başlığını taşıyan kısımda 4 + 2 şeklinde olduğu iddia olunan (sayfa: 61, 62, 63) 6/4 lük usuldür. Bana göre bu ölçü (4+2) şeklinde değ.l, 3 defa 2/4 lük ten ibarettir. Her mısra (ternaire) müzik ibaresi halinde 3 defa iki dörtlük ölçü ile terennüm olunmuştur. (Sayfa: 85), 9/8 lik ölçüdeki "Kız.lcıklar" türküsü, 98. sayfadak. "Bü.bülüm" türküsü gibi bir dörtlük susla başlar kanısındayım, ilk ölçü çizgisi bir dörtlük daha öne alınacaktır. Sayfa 105. (7 + 4) şeklinde olduğu kabul edilen "Dumanlı Dağlar" türküsü benim duyuşuma göre (5 + 6) tip'ndedir. 110. Sayfadaki "Yunus İlahisi", "Değirmen", 111. Sayfadaki "Der man aradım" türküleri birer dörtlük susla başlar, bu üç ezgi bana göre 15/4 lük değil sadece 4/4 lüktür. 113. sayfadaki "İstanbul' dan gelir kayık", 114. S. daki "Çay başı na" türküleri de mutlaka birer dörtlük susla başlar, buna göre usuller 16/8 lik değil sadece 9 sekizliktir. 115, 116, 117, 118. sayfalardaki 18/8 likler bana göre 6/8 lik ölçüde, ternaire = üçerli bölümlü ezg'lerdir. yani 12 + 6 şeklinde değil, 6 + 6 + 6 şeklinde, üç defa 6/8 l'k usuldedirler. Kitap sonundaki iki 21/8 lik ölçü örneği hakkında çok şüpheliyim, her iki türküde de her mısranın sonu üç sekizlik daha uzayacaktır kanısındayım. Bu ezgiler ya 6/8 lik veya 12/8 lik ölçüde yaratılmıştır. Netekim en son türküyü "Şenkaya bar havası"nı Yurdun Sesi ekibi mısra sonlarındaki (eliyor), (geliyor) kelimelerini üçer sekizlik daha uzatarak çalmakta ve söylemektedir. Bu bir kaç nokta d şında rahmetli arkadaşımın diğer yorumlarına karşı bir diyeceğim yok. Konumuz metrik konusu olduğu için kitabın modal — tonal yönüne dokunmu yorum, o konuda geçen yazımda dü;ünce'erimi arzetmiştim.

Sarısözen'in çeşitli ölçülere örnek olarak verdiği ezg'ler arasında çok tipik ve çok güzel örnekler mevcuttur. Çift sesli "Allı durna = kavalla halay havası", Çifte ile çalınmış, la ve do pedalli çift sesli "Köçek havası", ölçüden ölçüye geçen oyun havası örnekleri ,Türk halk mus'kisinde, hele oyunlarında varlığı reddolunan 3 zamanlı ezgiler, özellikle Tunceli — Plümür "Karşılama" oyun ezgisi, (3 + 3 + 3) şeklinde 9/8 lik ölçüde "Koşalma" oyun ezgisi, gene aynı tipte kuzey doğu "Sallama" oyun ezgileri, 12/8 lik ölçüde Elâzığ "Avreş" ezgisi, "Siyah perçemlerin" sözleriyle başlıyan paralel beşli Alevi ezgisi — ki ben'm notlarımda sefil Sıdkı'ya ait olduğu yazılıdır, Pertek'de beraber almıştık — (1 + 2 + 2) şekl'nde ve Faulün vezn'ndeki — ki Gugukçuk kuşu da ayni r'tmde öter — "Hani benim Yemenim" türküsü, Sümmânî ağızı, 7 zamanlı o nefis "Menteşeli" türküsü, — ben olsam onu 7/8 likle değil 7/4 lükle

yazardım —, Binbuğalar'da Yalak köyünde Afşar oymaklarından beraber aldığımız o olağanüstü güzellikteki "Huma Kuşu" türküsü — ki onu rahmetli çok severdi, ben olsam onu da 7/8 l kle değil 7/4 lükle yazardım—, 72. sayfadaki 2 + 3 + 2 şeklindeki 7 zamanlı çeşidi, 9/16 lık ölçüdeki Gakgiri, Datdiri, Dımdıman, Teke zortlatması havaları, çift sesli tulum oyun havası, çeşitli bünyelerde 11, 12, 15 zamanlı. özellikle (3 + 3 + 2) + (3 + 2 + 2) şeklindeki 15 sekizlik ölçüde (Sayfa 112) Malatya Kına havası çok güzel örneklerdir. 20/8 lik "Yalan Dünya" türküsü de tipik bir ezgidir.

Rahmetli, kitabında 9/2 ve 7/16 lık ö l ç ü l e r e dair örnek vermemiştir. Onlardan da örnekler verseydi kitap daha da zenginleşir ve Türk halk musikisi usullerinin bu ölçüleri de kapsadığı anlaşılmış olurdu. Değerli bestecimiz ve folklorcumuz Ahmed Adnan Saygun gerek (7 Karadeniz Türküsü ve bir Horon) adlı eserinde ve gerek (Rize, Artvin ve Kars havalisi türkü, saz ve oyunları hakkında bazı malûmat) adlı kitabında birçok 7/16 lık ölçüde ezgi örnekleri vermiştir, kaldı ki Karadeniz ezgilerini istinsah ederken arada bir çok pasajları 5/16, 7/16, 8/16, 9/16, 10/16, 11/16, 12/16 lık ölçülerle kaydetmiştir. Ferruh Arsunar (Anadolu Halk türkülerinden örnekler) adlı üç seri defterin birincisinde "Bengi" oyun ezgisini 9/2 likle istinsah etmiştir. Gene Ferruh Arsunar son çıkan "Gaziantep Folkloru" adlı eserinde (2 + 3 + 3 + 2 + 3) tipinde çok ilginç bir 13/8 lik ölçüde Gelin Öğme" ezgisi vermiş, biraz önce adı geçen "Anadolu halk türkülerinden örnekler" adlı serinin ikincisi de Erzurum — Sekme barının başlangıç ezgisini (3 + 2 + 3 + 2 + 3 +3 +2) tipinde 18/8 lik ölçüyle kaydetmiştir. Bütün bunları da hesaba katarsak Türk halk musikisi ölçüleri şimdilik şunlardan ibaret olmuş oluyor: 2/4, 3/4, 3/8, 4/4, 5/4, 5/8, 5/16 (2 + 3), (3 + 2), 6/8, 6/4, 7/4, 7/8, 7/16 (2 + 2 + 3), (3 + 2 + 2) (2 + 3 + 2), 8/8 (3 + 2 + 3), (2 + 3 + 3), (3 + 3 + 2), 9/2, 9/4, 9/8, 9/16 (2 + 2 + 2 + 3) (2 + 3 + 2 + 2), (2 + 2 + 3 + 2), (3 + 2 + 2 + 2), (3 + 3 + 3) (10/4, 10/8, 10/16 (3 + 2 + 2 + 3), (2 + 3 + 3 + 2), 11/8 (7 + 4), (5 + 6), 12/8 (3 + 3 + 3 + 3), (2 + 3 + 2 + 3 + 2), (3 + 2 + 2 + 2 + 3), 13/8 (2 + 3 + 3 + 2 + 3), 15/4, 15/8 (3 + 2 + 2) + (3 + 2 + 3), (2 + 3 + 3) + (2 + 3 + 2), (3 + 3 + 2) + (3 + 2 + 2). 20/8 (3 + 2 + 2 + 3 + 3 + 2 + 2)..

*

Sarısözen "Türk Halk Musikisi Usulleri" adlı kitabında çeşitli bünyeler gösteren ölçüleri bazı Avrupalı folklorcular gibi 2 ve 3 zamanlara ayırarak ve çeşitleri de (a, b, c, d) gibi harflerle ifade ederek göstermiştir. Yalnız çeşitli usullerin kaçar vuruşla icra edileceğini — okunacağını ve çalınacağını — gösteren bir metot ve yol kullanmamıştır. Sekizinci sayfada kullandığı vuruş deyiminin Zaman karşılığı olarak alınmış olduğunu kaydetmiş, fakat bütün usullerin vuruluşları hakkında bir şey söylememiştir. 2, 3 ve 4 zamanlı ölçüler, hatta üçer üçer gruplanmış 6,9 ve 12 zamanlıların, 2, 3, 4 vuruşlu olacağı anlaşılırsa da meselâ bir 11/8 lik veya karma 12, 15 sekizlik ölçünün kaçar vuruşta icra edileceği hakkında bir işarette bulunulmamıştır. Bu konuda ilginç bir çalışıcı olarak tanınmış Bulgar müzik folklorcusu Dr. St. Cucef'in "Bulgar halk müziğinde ritim ve ölçü" adlı değerli eserinden kısaca bahsedeceğim:

Cücef ölçüleri 1 — Basit (2/4, 3/4, 38), 2 — Bileşik (4/4, 4/8, 6/8, 6/16), 3 — Karma (5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15) zamanlı ölçüler olmak üzere üç kategoride toplamış, ölçü çeşitlerini Sarısözen gibi a, b, c, d harfleriyle (tabii Bulgar harfleriyle) ve fakat bu harfleri ölçüleri ifade eden bayağı kesirlerin üst rakkam (pay) ları önüne eklemek suretiyle göstermiş ve bütün ölçüleri gene Sarısözen gibi 2 ve 3 zamanlı gruplara bölerek kullanmış, fakat karma ölçüleri 2, 3, 4, 5, 6, 7 vuruşlu ölçüler halinde sıralamıştır Meselâ Cücef'e göre 15 a ölçüsü (3+2+2+3 + 2 + 3) şeklinde 6 vuruşlu bir ölçüdür. 5/8 lik 2, yedi sekizli 3, 9 sekizlik, karma 10 sekizlik, 11 sekizlik ölçüler 4 vuruşludur. 13 ve 14 zamanlı ölçülerden bazı çeşitleri 5, bazıları 6 vuruşludur. 15 zamanlı ölçülerin bir kısmı 6, bir kısmı da 7 vuruşludur. Bulgar Halk müziğinde 7a + 5a + 9a/16 — 21/16 veya 9a + 7a + 5a + 5a/16 + 26/16 ölçüler gibi bütün bir ezgiyi meydana getiren büyük karma ölçüler de mevcuttur. Cücef'in açık

TFA, c.7, s.149, Aralık, 1961.

Kitaplar Arasında:

"TÜRK HALK MUSİKİSİ USULLERİ„

Yazan: Safa TANGÖR

Ankara Devlet Konservatuarının arşiv şefi folkloristimiz Muzaffer SARISÖZEN bugünlerde "Türk Halk Musikisi Usulleri„ adı altında değerli bir kitap yayınlamış bulunuyor.

Çok derin bir geçmişe dayanan Anadolu Türk Halk müziğinin RİTMİK — MELODİK — ARMONİK özelliklerini bir araya toplamış olan eserin büyük özelliği, yüz binlerce SAZ AŞIĞI'nın kalbinden coşup gelen duygularının sazının tellerinde veya sesinde, MÜZİK dediğimiz o tanrısal san'atla dile gelmesinin hakiki bir san'at anlayışı içerisinde notaya alınmış ve incelenmiş olmasıdır. Eseri yaratmak ne kadar önemli ise, onu bir banda, plâğa almak kadar notaya doğru olarak geçirmek te en az o kadar önemlidir. Asıl eseri ölümsüzlüğe götüren bence de burasıdır.

Uzun yıllar Anadoluyu bir ekiple karış, karış dolaşmış; o binlerce bakir sesleri plâklara geçirmiş, bugün odasındaki dolaplarında sıraya dizilmiş olan o eserleri efkârı umumiyeye yeniden arz etmenin, onları değerlendireceğini takdir etmiş olacaklar ki, bugün bizlere bu ikinci eserini vermiş oluyor. Gönül ister ki, henüz gezilemiyen, taranamıyan, yarıda kalan bölgelerimizin de en kısa zamanda ele alınarak bu san'at hazinemizi bir an evvel ölümden kurtararak arşivlerimize yerleştirelim. Genç besteci neslinin işleyici, yaratıcı eserlerinin mayasını zenginleştirelim.

Devlet Konservatuarı'nın Arşiv Şefi Muzaffer Sarısözen

Usullerin ince'enmesine dayanan eser üç kısımda toplanmıştır :

I — ANA USULLER, Bu bizim (Basit: 2 — 3 — 4), (Bileşik: 6 — 9 — 12) zamanlı dediğimiz tamamiyle batı müziğinde var olan usullerdir. San'atkâr bunlardan birincisine (Ana usuller: 2 — 3 — 4), diğerine ise (Üçerlileri: 6 — 9 — 12) demekle yetinmiş ve bu ad altında 58 parça vermekte.

II — BİRLEŞİK USULLER. Eski kitaplarımızda (Karma usul) veya (Gayri kıyasî) dediğimiz tamamiyle (BASİT: 2 — 3 — 4) vuruşlu usüllerin birleşmesinden meydana gelen usuller. Bunlar hangi vuruşlar'a birleşmişlerse birer noktalı ölçü çizgisi ile belli edilirler.

BİLEŞİK yerine BİRLEŞİK terimini ben de daha doğru bu'maktayım. Ancak lisanımızda henüz kökleşmiş bir müzik terimi olmadığından bunun bu usullere mi yoksa yukardaki (6 — 9 — 12) usullere mi verilmesi daha yerindedir bu ayrıca bir tartışma konu-

su olabilir. Örnek olarak verdiği usuller (5 — 6 — 7 — 8 — 9) vuruşlulardır. Bunların çeşitli birleşim şekillerini de ayrı ayrı göstermiştir. Bu bölümde 54 parça vardır.

III — KARMA USULLER. Bunlar da yukardakileri gibi basit usullerin birleşmesinden meydana gelen (10 — 11 — 12 — 15 — 16 — 18 — 20 — 21) zamanlı, daha uzun usullerdir. KARMA adı altında toplamıştır. Şimdiye kadar yayınlanmış bir çok kitaplarda rastlamadığımız bu usul sistemiyle notalar değerlendirilmiştir. Çeşitli vurgular ve duraklar isabetli bir nota yazısına götürmüştür. Burada 33 parça yer almaktadır.

Kitabın bir özelliği de Halk müziğimizde var olan çok sesliliğe örnek teşkil eden bir kısım parçaların yer almasıdır. Okullarımızda ve Batı dünyasında çok sesliliğin başlangıcını Dörtlü, Beşli veya Sekizli gibi ses aralıklarile kurulan kilise müziğine dayandırıyorlar. Bunun daha zengin ve hareketli şeklini şimdi kendi müziğimizin içinde görmemiz bu alanda dünya uluslarına örnek eserlerin tarihsel kökümüzde yer almış olduğunu görmekle gurur duymaktayız. Bestecisi, ve tarihi belirsiz olan yüz yılları, hatta bin yılları içerisine alan öz müziğimiz MELODİK — RİTMİK zenginliğini her yönden isbat etmişken, şimdi de ARMONİK yönünü göstermiş oluyor. Halk çalgılarımızın müziği ile verdiği örneklerle halk müzik aletlerinin de [illegible] resimlerini koymuş olsaydı daha iyi olurdu kanaatındayım. Ümid ederiz ki değerli folklorcumuz bu noktayı da gözden uzak tutmayarak sırf halk müzik aletlerimizi, onların yapılış çalınış özelliklerini, armonik — melodik parçaları ile resimli notalı — tiryeye de yanan — bir kitap halinde bizlere armağan eder.

Yeni buluş usullerle süslenen güzel bir kapak içerisinde temiz mizampajla meydana getirilen eserde seslerin tabiiliğini anlatan, [illegible] ma farklarının rakam'arla ifadesi, hareketlerin daima Metronom sayıları ile gösterilmesi — bazıları unutulmuş! — güzel.

Kitap Ankarada Resimli Posta Matbaası Ltd. şirketi tarafından basılmış, 12,50 lira fiyatla satılmaktadır. Türk folklor müziğine büyük emeği geçen san'atkârı bu değerli eserinden tebrik eder, yeni yeni örnek eserler vermesini diler, müzisyen dostlara bu eseri önemle tavsiye ederim. . .

TM'DE TÜRLER ARASI PERDE İLİŞKİSİ/ONUR AKDOĞU(1)

"Bağlamanın en alt telinin "la" kabul edilişinin bugün sanılanın aksine, Muzaffer Sarısözen tarafından değil, GHM ile ilgili olarak ciddi ilk derlemeyi yapan kişi olan Muallim İsmail Hakkı Bey (1866-1927) tarafından gerçekleştirilmiş olması kuvvetli bir olasılıktır. Bu adlandırmaya neden olarak da; Hüseyni, Uşşak ya da muhayyer makamındaki halk ezgilerinin, halk sanatçıları tarafından seslendirilmesi sırasında, karar anlarında en alt telin kullanılmış olmasını gösterebiliriz. Muallim İsmail Hakkı Bey'in dikkatini çeken bu karar seslerinin, GSM'de aynı makamların karar sesi olan La (Dügâh) perdesiyle ilgi kurularak, en alt tele La denilmiş olmasını da, bir başka güçlü olasılık olarak öne sürebiliriz.

Biz de bağlamanın en alt telinin La olduğunu kabul ederek, klavye üzerinde bir sekizli içindeki natürel perdeleri aşağıdaki gibi gösterebiliriz:

İşte, bağlamanın en alt telinin La olduğu varsayımından hareket ederek, bağlı üçüncü perdenin Si olduğu, yani, en alt telin ardından bu perdeye basılınca en büyük ikili aralığının oluştuğu (dokuz-koma) ayrıca, Do'dan La'ya natürel perdelerin kimlikleri ve yerleri, tüm GHM ilgililerinin üzerinde ittifakla anlaştıkları ender konulardan biridir. Bunun yanında, natürel perdelerin dışında kalan perdelerden yalnızca Si perdesinin bir öncesindeki "X" işaretli olarak belirttiğimiz perdenin Si♭[2] olduğu, GHM ilgililerinin yine ittifakla üzerinde anlaştıkları bir diğer perde olmasına rağmen, natürel olmayan diğer perdelerin kimlikleri konusunda, günümüzde bir anlayış birliğinin henüz bulunmamakta olduğu açıkça gözlenmektedir.

---

1. E. Ü. D. T. M. Konsevratuvar Dergisinde yayınlanan makale özeti, s. 4 Nisan, 1992

Sib^2 perdesinin doğruluğunu varsayarsak, bağlamanın perdelerini, diyatonik dizge içinde aşağıdaki gibi gösterebiliriz:

LA

Sib	Sib²	Si	Do	Reb	Reb²	Re	Mib	Mib²	Mi	FA	Solb	Solb²	SOL	LAb	LAb²	LA

En büyük ikilinin dokuz koma olduğu bilinen bir gerçek olduğuna göre, yukarıda verdiğimiz tablonun şekilsel olarak sağlıklı olduğu hemen anlaşılmaktadır. Yani:

LA - sib⁵ - sib² - si - DO - Reb⁵ - Reb² - Re

4	3	2	4	3	2
	9			9	

Böylece günümüzde, bağlamanın perde dizgesinin, en büyük ikilinin eşit olmayan üç aralığa bölünmesi sonucu oluştuğu, bir genel kural olarak söyleyebiliriz"

Onur Akdoğu, bu açıklamanın ardından, GHM'de kullanılan bu dizgenin, 19.yy ortalarına kadar GSM'de de kullanılmış olduğuna işaret ederek, GSM'de kullanılmış olan dizgeleri tablolar halinde sunmuştur. (Sayfa: 5-12)

"İlk anda, GHM'de perde dizgesiyle ilgili gelenek yüzyıllarca bozulmadan devam ettirilmiş gibi bir düşünce insanın aklına geliyorsa da, durum aslında hiç de böyle değildir. Çünkü, GHM'deki perde dizgesi, onyedili dizge halini alıncaya kadar bir çok değişime uğramıştır. Söz konusu değişimlerin kökeninde ise, 19. yy.'dan itibaren başlayan tartışmalar yatmaktadır.

Ali Rifat Çağatay;

"Türk Tarihinin Anahatları başlığı altında hazırlanan eser içinde basılmak üzere hazırladığı müzik konulu yazılardan biri de, gerek tanburların ve gerek tanbura âşık sazları denilen bu türden bir takım çalgıların saplarındaki perdeler, aslında, yukarı ve aşağı yönlere doğru kaydırılmağa uygun bir tarzda bağlandığı gibi, mûsıkî nazariyatına vâkıf olmayan sıradan icrakârların, bu perdelerin yerlerini kendi zevk ve anlaşılarına göre sapmaları ve bu nedenle perdelerin sayısını da arttırma veya azaltmaları alışkanlık halini aldığından, bunlara bakarak tanburun gerçek halini anlamak mümkün olmadığı gibi, keyfi anlayışlara göre düzenlenmiş perdelere bakarak bir ulusun mûsîki sistemini ortaya çıkarmak da, kuşkusuz doğru bir sonuç vermez." diyerek perde dizilişinin ve sayısının bir sistem içinde olması gerektiğini tekrar vurgulamıştır. Yine, anlaşılan odur ki, tartışmaların nedenlerinden biri de, piyasa bilinci içindeki tanbur çalanların keyfi olarak bağladığı perdelerdir."

1926 yılında, Dârülelhan'ın yaptığı derlemelerin notalanmasında, GSM dizgesi kullanılarak, makam adlarının anılmasını, GHM'nin GSM'nin egemenliği altına girmesi olarak niteleyen Onur Akdoğu, bu uygulamanın Ahmet Adnan Saygun tarafından da kullanıldığını söylemiştir. Bir de örnek eser verilmiştir.

"Bunca dizge arasında, zaman zaman belirttiğimiz gibi, Yekta tarafından ortaya atılan dizgenin Ezgi ve Arel tarafından desteklenerek yaygınlaştırılması, GHM'ye de etki etmiş, önce notalamada görülen bu etki, zaman içinde bağlamanın perdelerini de alanı içine almış, bir bakıma, önceleri oniki perdeli olarak kullanılan GHM dizgesi, bu etkinin sonucu, 1940'lı yıllardan başlamak üzere değişikliklere uğramış, bu değişikliklerin temel göstergesi ise, her zaman bağlama olmuştur.

Gerek yöresel alışkanlıklar, gerek ezginin makamsal yapısı nedeniyle perdelerin oynaklık göstermesi, onikili GHM dizgesi içinde dikkati birinci derecede çeken bir konudur. Ama bu oynaklık, hiçbir zaman perde sayısını arttırmamış, yalnızca perdelerin yerlerinin yöreye göre değişmesi sonucunu doğurmuştur."

Onur Akdoğu,

Bağlamaya ilişkin, ilk resimlerden biri olan, Hızır Ağa'nın "Tefhîm ü'l makâmât fî Tevlîdi'n Nagâmât" adlı edvarındaki bağlamadan buyana, 17 ile 12 arasında değişen perde sayısına sahip tespitlerini, yazısında sunmuş, 1944 yılında çekilmiş Muzaffer Sarısözen'in elindeki bağlamanın da 12 perdeli olduğundan behsetmiştir. "Seçme Köy Türküleri" adlı eserinde de 12'li dizgeyi kullandığını yazmıştır. Konuya ilişkin şunları söylemiştir:

"Gazimihal'den sonra, GHM perde dizgesini, dolayısıyla, bağlamanın perdelerini arttıran ikinci kişi ise, gariptir ki, önceden oniki perdeli bağlamasıyla birlikte resmini verdiğimiz Muzaffer Sarısözen'in perdelerle ilgili verilerine 1952 yılında "Yurttan Sesler" adıyla yazmış olduğu kitapta rastlıyoruz.

Bu kitapta yayınladığı notalarda Si$\flat^2$, Si$\flat^3$, Mi$\flat^2$, Mi$\flat^3$ ve La$\flat^2$ perdelerini de nota yazısı içinde gösteren Sarısözen, aynı zamanda değiştirme işaretlerinin koma değerlerini rakamlarla belirten ilk kişidir. Bu düşüncesinin amacı da, kitabının başında, - folklorcuların da kitaptan faydalanmaları düşünülerek, aralıklarda görülen farkların koma oranı, diyez ve bemollere rakam koymak suretiyle işaretlenmiştir- sözleriyle açıklamıştır.

Sarısözen'in bu kitabından çıkan perde dizgesi, aşağıdaki gibidir:

LA	Si$\flat$	Si$\flat^3$	Si$\flat^2$	Si	DO	DO# Re$\flat$	RE	Mi$\flat$	Mi$\flat^3$	Mi$\flat^2$	Mi	FA	Fa# Sol$\flat$	SOL	LA$\flat$	LA$\flat^2$	LA

Bir sekizli içinde onyedi, ilk perdelerin oktavıyla birlikte onsekiz perdeyi içeren bu dizgede, dikkati çeken ilk konu, La - si en büyük ikilisinin eşit olmayan dört aralığa ayrılmasıdır. Dolayısıyla, GSM'de ayni aralığın içinde bulunan seslerle benzer bir durum vardır. Ayni bölünme Re - Mi en büyük ikilisi için de geçerlidir. Bunun yanında Sol - La ikilisinin üç eşit olmayan aralığa ayrılması, Do - Re ikilisinin içinde ise değişken bir ses bulunması, kısacası, kullanılması istenilen dizgede bölünmeyle ilgili bir mantık bulunmaması, sürekli sözünü ettiğimiz onyedili dizge ile bu dizgenin hiçbir ilgisi bulunmadığı sonucuna götürmektedir bizi. Bununla beraber onikili değişmesini belgelemesi açısından da bizim için önem taşımaktadır, kuşkusuz. Bu değişikliğin ileriye yansıması ise, Si, Mi ve La seslerinin yanında, bu seslerin iki koma bemollü perdelerini de bağlamaya bağlanması şeklinde olmuştur."

Bu açıklamanın ardında değişik kişilerin kullandıkları bağlama dizgelerini örnek olarak sunan Onur Akdoğu, sonuç olarak; "Onyedili dizgenin, günümüzde, eğitim kurumlarımızda da kabul edilmiş bir dizge olduğunu ve eğitimin artık onyedili dizgeyle yapıldığını belirtmiştir.

Yazının 4. bölümünde şöyle denmektedir:

"İşte, açıklamaya çalıştığımız perde sayısındaki bunca değişimden sonra varılan onyedili dizge, günümüzdeki GHM eğitiminde de yaygınlaşmaya başlamıştır. Kuşkusuz ki, sık sık yinelediğimiz gibi, değişik yörelerde, özellikle kırsal kesimde, onikili dizgenin halâ kullanıldığını da gözardı etmememiz gerekir. Ama, bu olgu, artık, müzik folkloru ile müzik bilimi kavramlarının da birbirinden ayırmamız gerektiğini göstermektedir. Çünkü, onikili sistem, alışkanlıkları yada seslendirilecek yöresel ezgiyi, veya, yöresel ezgi anlayışını yansıtabilecek bir sistem olarak yeterli olmasına karşın, tümüyle bir bilinç ürünü olan onyedili sistemde, ülkemizin tüm yörelerine ait ezgileri seslendirebilme olanağına sahip oluşumuz, bu dizgenin müzik bilimi içinde ele alınmış olduğunun göstergesidir, dolayısıyla, ülkemizin tüm yörelerinin ezgilerini seslendirebilme gereksinimi nedeniyle, onikiden önce Onüçe, daha sonra da GSM'nin günümüzdeki

dizgesine bir gidiş gösteren bağlamanın perde dizgesi, yine bu gereksinme sonucu ve uygulamaya yönelik binlerce deneyimin içinden süzülüp gelerek, bugünkü onyedili şekline kavuşmuştur. Bu olgu, ülkemiz geleneksel müziğinin onyedili dizgeyle seslendirilebildiğinin bir kanıtı olup, yüzyıllar önceden Safiyyûddin'in verdiği dizgeye aynen varılmış olduğunu göstermesi açısından da büyük önem kazanmaktadır.

Bu dizge içinde yer alan perdelerle ilgili olarak, baştan beri de zaman zaman vurguladığımız gibi, perdelerin koma değerleriyle gösterilmesi büyük bir yanlışlık olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü, bu perdeler, frekansı belli olan bir sesi değil, bir frekans genliğini gösterir. Yalçın Tura'nın da deyişiyle, perde bir frekans bandıdır. Günümüzde, genel olarak Si$\flat^2$ denildiğinde, Si natürel sesine göre iki koma pest olan bir ses anlaşılmaktadır. Oysa böyle bir şey yoktur. Ya da, Do$\sharp^3$ perdesi, Do natürel perdesine göre üç koma dik değildir.

Bu konuyu tam olarak açıklığa kavuşturabilmek için, bağlamadaki onyedi perdenin günümüzdeki yanlış adlandırılmasını bilmek önemlidir.

LA

Si$\flat$	Si$\flat^2$	Si	DO	Do$\#^3$	Do$\#$	RE	Mi$\flat$	Mi$\flat^2$	Mi	FA	FA$\#^3$	FA$\#$	SOL	LA$\flat$	LA$\flat^2$	LA

Yukarıdaki perdelerin adlandırılmasına dikkat edilince bir perdenin bemollü şekilleri $\flat^2$ ve $\flat$ olarak diyezli şekilleri ise, sırasıyla $\sharp^3$ ve $\sharp$ olarak kabul edilmektedir.

Biraz önce de belirttiğimiz gibi, bu tür adlandırma, kesin olarak yanlıştır. Bağlamanın koma değerleri ile belirtilmiş bu perdelerini bağlamayla ilgili düzenler içinde incelemek, bu tür adlandırmanın nedenli sağlıksız olduğunu daha da belirginleştirmektedir. Sözgelimi, "Bozuk Düzen" adı verilen düzen içinde, bağlamanın telleri, en alttan başlamak üzere La-Re-Sol şeklinde, yani, beşli aralık temel alınarak düzenlenir. Bu düzende ilk dörtlü içinde yeralan perdeleri belirtecek olursak:

(La#^{3})(La#)

SOL	Lab	Lab^2	LA	Sib	Sib^2	Si	DO
RE	Mib	Mib^2	Mi	FA	FA#^{3}	FA#	SOL
LA	Sib	Sib^2	Si	DO	DO#^{3}	DO#	RE

Bu düzende teller, beşli aralığa göre düzenlendiğine göre, aynı sıradaki perdelerin de kendi aralarında tam beşli oluşturmaları gerekir. Yani, Re teli üzerindeki Fa # perdesi ile Sol teli üzerindeki Si perdesinin bir tam beşli olması koşuldur. Tam beşliğin değeri, komalı sistem içinde otuzbir koma olduğundan, Si + Do + Re + Mi + Fa # = 31 olabilmesi için, burada kullanılmış olan # işaretinin değerinin beş koma olması lâzımdır. Yani #= 5 koma'dır.

Benzer şekilde, Re teli üzerindeki Fa perdesiyle, Sol teli üzerindeki Si♭ perdesinin de tam beşli oluşturması gerekir. Bu durumda da Si♭ + Do + Re + Mi + Fa = 31 koma olabilmesi için ♭ işaretinin de beş koma değerinde olması gerekir.

Bu saptamaları yaptıktan sonra, karşımıza çıkan ilk bulgu #= ♭ olmadığıdır. Bir başka deyişle, Do # = Re ♭ şeklinde bir eşitlik asla olamaz. Kaldı ki, Do # perdesi, zaten bu perde adlandırılış mantığı içinde Re ♭^{2} dir. Yani, Do #= Re ♭^{2} dir.

Kısacası, diyez ve bemollerin kabul edilmiş olan koma değerleri baştan sona yanlıştır.

Sonuç olarak, bugün GHM dizgesi içinde kabul edilmiş olan diyez ve bemol işaretlerini üzerinde yazılı tüm rakamların, koma değerleri ile hiçbir ilgisi olmayıp, baştan sona yanlıştır.

Onur Akdoğu, 4. bölümün sonunda, GHM'de perdelerin adlandırılması konusunda önerilerde bulunmuştur:

"Bu konuyla ilgili olarak iki yol önerebiliriz:

Birinci yol, natürel perdelere göre diğer perdelerin pestlik ya da tizlik özelliklerini dikkate alarak perdeleri numaralamaktır. Yani:

"LA-1La# - 2La# -Si-DO-1DO#-2DO#-RE-1RE#-2RE#-Mi-FA-1FA#-2FA#-SOL-1SOL#-2SOL#-LA"

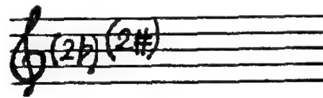
"LA-2Sib-1Sib-Si-DO-2Reb-1Reb-Re-2mib-1mib-Mi-FA-2SOLb-1Solb-SOL-2Lab-1Lab-La"

Bu işaretleri nota üzerinde göstermek de kolaydır.

Örneğin, Hicaz bir eserde, makam dizisinin sesleri aşağıdaki gibi gösterilebilir:

Sarısözen'den bu yana kullanılagelmiş ve batı tonlarından kaynaklanan "donanımda diyez ve bemol yanyana olmaz" düşüncesinin makamsal müzikteki yanlışlığı da GHM ilgilileri tarafından terkedilerek, sözgelimi, yine Hicaz makamının donanımı, aşağıdaki gibi gösterilebilir.

İkinci yol da, perdelerin GSM'de adlandırıldığı gibi adlandırılmasıdır. Perdelerin günümüzdeki adlarının bu adlandırmada temel alınması ise, dizgeye uyum sağlama açısından, daha yerinde olacaktır. Bu durumda perdeler Re dizgesi içinde aşağıdaki şekilde adlandırılmalıdır.

Yegâh	RE	
Pest Nim Hisar	1RE#	(2mib)
Nim Hisar	2RE#	(1mib)
Hüseyni Aşîran	Mİ	
Acem Aşîran	FA	
Irak	1FA#	(2SOLb)
Geveşt	2FA#	(1SOLb)
Rast	SOL	
Nim Zirgüle	1SOL#	(2LAb)
Zirgüle	2SOL#	(1LAb)
Dügâh	LA	
Kürdî	1LA#	(2sib)
Segâh	2LA#	(1sib)
Bûselik	Sİ	
Çargâh	DO	
Sabâ	1DO#	(2REb)
Hicaz	2DO#	(1REb)
Nevâ	RE	

Bizce, nota yazısında birinci yol, makâm öğretiminde ise ikinci yol tutarlıdır. Dolayısıyla, her iki yol da beraberce kullanılmalıdır."

Sarısözen'in Eserleri Vesilesile:

TÜRK HALK MUSİKİSİNDE OKTAV BÖLÜMÜ

Yazan: Halil Bedi YÖNETKEN

Uzun yıllar halk musikisi ile uğraşmış, bağlama çalmış, bütün bağlama, saz çeşitlerini ve öbür halk musiki aletlerini de iyi tanımış, önce Sıvas ve dolaylarının, resmi devlet derlemeleriyle de bütün yurdun halk musikisi ile yakından temasa gelmiş, derlenen ezgilerin birçoğunu notaya çekme işiyle zihin yormuş, denilebilir ki ömrü halk ezgisi düşünmekle geçmiş rahmetli arkadaşım, 16 yıl süren derlemelerde, çok tehlikeli gezilerde kader yoldaşım sevgili Muzaffer Sarısözen, musiki folkloru konusunda önemli problemlerimizden biri ve belki de en önemlisi olan Halk musikisinin oktav bölümü hakkında her ne kadar hiç bir yerde kesin bir açıklama yapmamışsa da 1952 de çıkardığı, 86 halk ezgisini ihtiva eden "Yurttan Sesler" adlı kitabının başına yazdığı 3 maddelik ön sözün üçüncü maddesinde şunları kaydetmiştir: (Folklorcularımızın da kitaptan faydalanmaları düşünülerek "Aralık" larda görülen farkların koma nisbeti diyez ve bemollere rakkam koymak suretiyle işaretlenmiştir. Okullarda bu çeşit rakkamlı "Arıza" ların yok sayılarak natüreline gidilmesi ve sadece üçle gösterilmiş bemollerin tam bir bemol halinde icrası ehemmiyetle göz önüne alınması gereken noktalardandır.) Sarısözen bu kitabında normal, yani ' üzerine rakkam konulmamış diyez ve bemol işaretleri dışındaki bu arızalar bilindiği gibi önlerine konuldukları sesleri 5 koma tizleştirir veya pesleştirirler — birçok yerlerde 2, bazı yerlerde de 3 rakkamlı bemoller kullanmış. ölümünden birkaç ay önce bastırdığı, 150 ye yakın ezgiyi ihtiva eden "Türk Halk Musikisi Usulleri" adlı kitabında ise daha ileri giderek, normal diyez ve bemoller dışında 1,2, 3,4 rakkamlı bemollerle 2,3 rakkamlı diyez işaretleri kullanmıştır. Demek rahmetli bazı ezgilerde bazı sesleri bir, bazılarını da iki, üç ve dört koma (bir de 5 komalık bemol var) pes bulduğu gibi, bazılarını da 2,3 ve 5 koma tiz bulmuştur. Sarısözen halk ezgilerini, usullere ait olan son eserinde Sanat musikisinin makam yazış geleneğine uyarak istinsah etmiş, meselâ Hüseyni, Karcığar, Saba Hicaz çeşnili ezgileri hep (La) dizisi üzerinden notaya almış; çeşitli ayrı komalık perdeleri aynı dizilerdeki seslerde kullanmıştır. Bu itibarla karar perdesini (La) kabul edip, haber verdiği çeşitli diyez ve bemollü sesleri ve düz, tabiî sesleri sırasına ve yerlerine koyacak olursak bir oktavda 24 perdenin, 23 aralığın meydana gelmiş olduğunu görürüz. —Kitaptaki "Gül Ezerler" türküsü ile transpoze ezgileri hesaba katmadığımızı hatırlatalım. — Bu perdeler tam sekizli aralığında şu şekilde sıralanabilir: (La), (5 koma pes Si), (4 koma pes Si), (3 koma pes Si), (2 koma pes Si), (1 koma pes Si), (Si bekar), (Do bekar), (2 koma tiz Do), (5 koma pes Re), (5 koma tiz Do), (3 koma pes Re), (Re bekar), (5 koma pes Mi), (3 koma pes Mi), (Mi bekar), (3 koma tiz Mi), (Fa bekar), (3 koma tiz Fa), (4 koma Tiz Fa), (5 koma tiz Fa), (Sol bekar), (5 koma tiz Sol), (La bekar). Değişik komalı diyez ve bemollerden yalnız çeşitli si perdelerin hangi ezgilerde kullanılmış olduğunu işaret edelim:

1 koma bemollü Si: "Fatmalı — Elazığ" — Sayfa: 22,2 komalı si: birçok ezgilerde, meselâ "Madimah — Gemerek", sayfa: 14,3 komalı si: "Kavak — Gaziantep" sayfa: 25,4 komalı si: "Osman Paşa" sayfa: 24,5 komalı normal Si—Si bemol — özellikle Hicaz çeşnili bütün ezgilerde.

Sarısözen bu kadar çeşitli perdeleri acaba neye dayanarak, ne gibi araçlarla ölçerek buldu Falan ezgide bir sesin bir komalık değil de iki komalık, 3 komalık değil de 4 komalık, 2 koma tiz değil de 3 koma tiz olduğunu acaba nasıl hesapladı? Bağlama çalan bazı yakın talebeleri hocalarının bu sesleri, bağlama üzerinde bir majör ton aralığını 9 komaya bölerek koma farklarını parmak ve kulakla tesbit ettiğini söylüyorlar. Acaba bulduğu sesler frekans gösteren aletlerle aransa aynı gerçekle mi karşılaşılır? 1957 denberi Ankara'dan ayrılmış bulunuyorum, çok değişik perdelerin varlığını bildirdiği kitabını çıkardıktan sonra, çok kısa bir an için kendisini bir defa İstanbul'da radyoevinde, bir defa da Ankara'da ameliyatından sonra Küçükesat'taki evlerinde görebildim, bu yazıda söz konusu ettiğim meseleye dair kendisiyle bir konuşma yapmaya, bu perdeleri nasıl bir metotla tesbit ettiğini

TFA, c. 8, s. 165, Nisan, 1963.

öğrenmeye fırsat ve imkân bulamadım. Halk musikisinin sesleriyle, en hurda teferruatıyle bu kadar meşgul olmuş ve vakitsiz bir çağda tanrının rahmetine kavuşmuş olan aziz arkadaşıma, özellikle bu son yıllarda yaptığı çalışmalardan sonra Türk halk musikisi oktavının perde bölümü hakkındaki şahsi kanaat ve inancını sormayı çok isterdim, ne yazık ki bu mümkün olmadı. Sarısözen gibi halk musikisiyle o kadar haşır neşir olmuş bir insanın halk musikisinin her hangi konusunda söylediği sözler hemen ve kolayca reddedilemez. Bu inancımı başka bir fırsatta, halk oyunları seminerinde de herkesin huzurunda arzetmiştim, onun düşüncelerinin, buluşlarının, kanaatlerinin, gerçek deyebildiği şeylerin, üzerlerinde durulmaya, münakaşa edilmeye değer nesneler olduğunu anlatmak istiyorum.

Ana konu bize göre sadece musiki konusu değil ayni zamanda fizik — akustik, matematik, hattâ alet, araç, makine ve laboratuvar konusudur. Vakıa bu konuda bu güne kadar hiç bir çalışma yapılmış değildir, meselâ rahmetli Mahmut Ragıp Gazimihâl'le Ahmed Adnan Saygun'un Paris'ten hocaları olan tanınmış Fransız müzikçisi Öjen Borel büyük Türk Tanburundaki perdelerin yerlerini ve oktavı 12 bölümlü 780, 728,762 milimetrelik bağlama'ların perdelerini Tanbur perdeleriyle karşılaştırarak, aralarındaki farkları da kaydederek Savart metoduna göre ölçmüş ve bu ölçülere ait Cedvel M. R. Gazimihal'le Hulûsi Karsel'in beraberce çıkardıkları "Ankara Bölgesi Musikisi Folkloru" adlı kitabın 41. sayfasında dercedilmiştir. Daha önce Öjen Borel, S. Y. Ataman'ın bir müracaatına da cevap vermiş ve Savart ölçülerini göndermişti. Oktavı 12 bölümlü Bozuk perdelerinin Savart hesapları Ataman'ın 1938 de basılan "Anadolu Halk Sazları" adlı kitabında neşredilmiştir.

Frekans ölçen bir aletle bir çalışma da ben yaptım, onu kısaca arzedeyim:

Birkaç yıl önce İstanbul'da Ahmed Yamacı, Orhan Dağlı.. gibi kendilerine güvendiğim sanatçıları bağlamalarıyla beraber İstanbul Teknik Üniversitesi Fizik Laboratuvarına götürdüm, orada Sayın Profesör Mehmed Öğüt'ün Lütuf ve delâletiyle çeşitli bağlamaların sapılarında bir oktav içindeki perdeleri "Ryall — Sullivan, Precision Heterodyne Oscillator, O — 16000 Cycles per sec" adlı frekans ölçeği ile, bir kısmını saniyede 880 titreşimli La diyapazonu, bir kısmını da 870 titreşimli diyapazona göre ölçtük, şu sonuçlar elde edildi: (880 titreşimli La sesine göre, sol anahtarlı porte altında ikinci ek çizgideki La sesinin frekansı 220, (Si bemol 233,5), (Si bemolle si bekar arasındaki perde 241,5), (Si bekar 246,9), (Do 261,6), (Do diyez 277,2), (Re 293,7), (Mi bemol 311,8), Mi ile mi bemol arasındaki perde 321), (Mi bekar 329), (Fa 349,2), (Fa diyez 370), (Sol 392), (Sol diyez 415, 3), (La 440)

Saniyede 870 titreşimli diyapazona göre de sol anahtarlı portenin ikinci aralığındaki La ile porte üzerindeki ilk ek çizgi üzerindeki la arasındaki oktavda (La 435), (Si bemol 461), (si ile si bemol arasındaki perde 485), (Si bekar 458), (Do 517), (Do diyez 548), (Saba perdesine karşılık re bemol 578), (Re bekar 580), (Mi bemol 616), (Mi ile mi bemol arasındaki perde 644), (Mi bekar 652), (Fa diyez 732), (Sol 776), (Sol diyez 822), (İnce la 870)

Hemen itiraf etmek lâzımdır ki bu çok ince ve nazik, olağanüstü işitme, kontrol kabiliyetine dayanan bir çalışmadır. Elde edilmiş olan bu rakkamlar katiyen son ve kesin rakkamlar değildir. Bu çalışmalara devam etmek, müzikalitelerine, sazlarına güvenilir kimselerle çeşitli aletler üzerinde uzun incelemeler, akustik ölçeklerle çalışmalar yapmak lâzımdır. Başka ülkelerdeki Türklerin musiki aletleri ve dizileri için de çalışmalar yapılmıştır. Rusya'da Viktor Belayef'le Uspenski adlı bilginler, Orta Asya Türklerinin, özellikle Türkmen ve Özbeklerin musiki aletleri üzerinde "Cent" metoduyla ölçmeler yapmışlardır. Belayef "Halk Musiki Aletlerini ölçmek için Rehber" adlı, Devlet Musikisi yayınları Dairesi tarafından 1961 de Moskova'da basılmış olan eserinde çoğu Asya uluslarının çalgıları ölçülmüştür. Bunlar daha çok Türkmen ve Özbek Dutara'sı, Özbek Tanburu, Horasan Tanburu, Özbek ağaç Neyi, Türkmen Tüydük'ü (Düdük), Özbek zurnası.. gibi aletlerdir. Belayef ölçüde kullanılan "Cent" usulü için şöyle der: (Mukayeseli müzikoloji çalışmalarında bütün dünyaca kabul edilmiş bir metodtur.) Bu çalışmada daima tanınmış sanatçıların, aşıkların, Bakşıların sazları ele alınmış, meselâ Türkmen dutarası için Baksı Atamuradoğlu Baymurad'ın dutarası, Özbek dutarı için Buharalı Tahircan Devletoğlu'nun çalgısı, Özbek tanburu için Buharalı Marufcan Taşpulat'ın tanburu, başkaca, vaktiyle Merc'li Ali İnce Usta tarafından yapılmış Tahtapazar'lı Nobet Baksı'nın dutarası ölçülmüştür. Belayef Türkmen nefesli çalgısı (Tüydük) için şöyle yazar: (Biz bu sazda öyle bir saz tipi görüyoruz ki bunun icadı Sümer ölçüsünün icadından da eski bir devre aittir, tahminen 5000 senelik. Orta Asya'da bunun daha eskileri vardır, bunlardan bir tanesi Başkırt Korayıdır.) Çalışmalar arasında Özbek Derebeylik devrinde Türkistan'ın yüksek, aydın tabakasının musikisine ait bir alettir.

Sazlarımızı, perdelerimizi, dizilerimizi beynelmilel metotlar, akustik araçlarla ölçelim ve gerekli ilmi, ve son sonuçları arayıp bulalım, fakat bu konuda yapılacak bir iş daha vardır ki o da en tabii musiki âleti olan hançeremizden çıkan sesleri, hançeremizin oktavında bulunan perdeleri de ölçmektir. Kısacası esas olarak Türk Halk musikisi oktavına giren, Türk halk musikisi oktavını bölen sesleri kesin olarak tesbit etmektir. Bu konuda müzik ve fiziko — matematik bilgilere, ileri ölçek aletlere, uzun ve metodik çalışmalara ihtiyaç vardır.

Sözlerimi tekrar Sarısözen'in kitabına dönerek bitirmek istiyorum: Rahmetlinin son kitabı her ne kadar "Türk Halk Musikisi Usulleri" adını taşıyorsa da yukardanberi görüldüğü üzere o, aynı zamanda halk musikisi dizilerinde kullanılan ince perde farklarını da gösterdiğinden halk musikisinin oktav bölümü ve perdeleri hakkında da önemli bir kaynak ve belge niteliğini taşımaktadır. Kitaptaki idd'aların, başkalarının bu konuda yapacak'arı, yapmakta bulundukları incelemelerle karşılaştırılması gerekli ve tabii bir iş olacaktır. Gelecek yazımda Usuller hakkındaki düşüncelerimi açıklıyacağım.

HALK RAKSLARIMIZDAN HALAYLAR

Yazan : Muzaffer SARISÖZEN

Son yıllarda Halk Oyunlarımız'a karşı geniş bir ilgi uyanmıştır. Yine bu alanda dergi ve gazetelerde yayınlanan yazılar yanında büyük boy ve çok sayfalı üç kitap basılmıştır. Bu vesileyle aynı konuda ilk emeği geçen folklorcularımızdan rahmetli Muzaffer Sarısözen'in Ülkü dergisinin Nisan 1941 tarihli, 99 numaralı sayısında çıkan Halaylar konusundaki yazısının ilginç bölümlerini aşağıya alıyoruz. T.F.A.

Halay, en az üç kişiden başlayarak yerin müsaadesi ve oyuncunun sayısı nisbetinde kadrosu genişleyebilen toplu oyunların adıdır. Oyuncuların hilâl şeklinde bir kavis teşkil edecek surette el ele tutarak oynadığı bu oyunların Sivas ve Çorum belli başlı merkezlerinden birisidir. Buralarda halk halayı çok sever ve iyi halaycılara daima saygı gösterir. Halaylar, düğünlerin, bayramların ve eğlence mâhiyetindeki her çeşit toplulukların başlıca zevk ve heyecan vasıtasıdır. Bir yerde halayın başlaması orada bütün kalblerin beraberce ve ayni maksat için çarpması demektir. Halay takımının etrafında halka halka toplanan halk için oyun mihver vazifesi görür. Bütün seyirciler bu nefis mihvere gönül bağlar ve bütün heyecanlar orada döner, dolaşır. Halaylardaki bu toplayıcı ve uzlaştırıcı kuvvet pek yamandır. Onun câzibesine bir kere kapılanların bir daha ayrılması güçtür. Halaylardaki bu kudret Halkevi'nde de kendisini gösterdi; dört defa tekrar edilen ve her dördünde de ayakta durulacak yer bırakmayan seyirci kitlesi üzerinde derhal tesirini yaptı ve bütün bu kalabalığı tek kalp haline getirdi.

Halayların rolü sağlık bakımından da pek ehemmiyetlidir. Halk sıhhat ve neş'esinin büyük bir kısmını bu kaynaktan alır. Halayı sevenlere ihtiyarlığın kendisini hissettirmesi kolay değildir. Sahnede gördüğümüz babayiğit oyuncular arasında altmışbeşine ayak basmış delikanlılar da vardı ki, milli oyuncularımızın birer kahramanı olan bu sağlam tiplerin, bu yaşlı gençlerin tabii neticesinden başka şey değildir.

Halaylardaki figürlerin büyük bir kısmı kuvvet ve dinçlik ifade ve telkin eder. Buna müsamerede hazır bulunanlar bizzat şahit olmuşlardır. 1941 de 23 Şubat'ta Ankara Halkevi'ne neş'esiz gelenlerin şen, yorgun gelenlerin dinç ve zayıf gelenlerin kuvvetli dönüşü hep bu tesirin neticesidir.

Bütün halk oyunları gibi halaylar da milli ruhun kaynaşma vasıtalarından birisidir. Sırf halk oyunlarıyle yapılan müsamereyi ilk defa görenlerin kendilerini bambaşka bir âlem içinde hissetmelerinin sebebini bu ince noktada aramak lâzım. Halkevi töreninde birbirini takip eden, birbirinden güzel oyunlarımız bize kendi ruhumuzu aksettiren bir ayna vazifesi görmüştü. Orada kendi inceliğimizin, kendi kahramanlığımızın ve içimizdeki yüksek hamle kabiliyetinin karşımızda canlandığını apaçık görüyorduk, bunun için içimizde heyecanını zaptedemeyerek ağlayanlarımızın mevcudu az değildi.

Bediilikleri bakımından da tetkike değer bir mâhiyet gösteren halayların; ilk görenler üzerinde bıraktığı tesir sathîdir. Önce daima birbirine benzeyen hareketlerin tekrarı şeklinde gözüken bu oyunlar, dikkat edildikçe incelmeye başlar [1].

Halayların ağırlaması, icra sahasında pek ince hareketlerin yer aldığı bir kısımdır. Çok ağır yürüyen müzik tempOsuna tam uygun olarak yapılan ve dikkat edilmedikçe göze çarpmayan ince nüanslar bu kısmın ruhunu teşkil eder.

Bu kısımda yapılan en küçük falso bile bütün oyun dizisini çirkin bir vaziyete düşürebilir.

Öyle müstaid oyuncular vardır ki musikinin ritmini nefis nüanslar halinde vücutta tecessüm ettirecek kadar yüksek bir hassasiyet gösterirler. Böyle oyuncuların kurduğu bir halay takımını seyredenlerin bazan, çok gürültülü bir müzik olan davul ve zurnayı bile işitemez oldukları nadir kaydedilen hâdiselerden değildir. Çünkü karşılarındaki nefis manzara esasen bir müzik hassasiyeti taşıyacak kadar ince ve ifadelidir.

Sivas halaylarının ağırlama kısmındaki dik ve keskin duruşları takip eden ritmik ayak değiştirişler, nekadar güzelse, Çorum halayının cazibeli kavisler halinde inkişaf eden ağırlama kısmı da o nisbette güzeldir. Yine her iki halay-

da da eller bırakıltıktan sonraki merdlik ve kahramanlık ifadesi taşıyan kısımlarındaki kolların ahenkli ve intizamlı hareketi oyunun manzarasını pek şirinleştiren zarif figürlerdendir.

Sivas halayının ağırlama kısmından yanlama kısmına geçerken musikinin yaptığı nefis modülâsyonu taklid eden yeni figürler de oyunun en güzel taraflarından birisini teşkil eder. Bu kısımda, beş perçinli birer kilid şeklinde taraklanan ellerden kuvvet alan omuzların birbirine yaslanışı ve tam bu sırada yükselen «he..y» sesleri birlikteki kuvveti en açık bir ifade ile izah ederken, hafif nüanslar hâlinde sola geri yaslanışlar ve çifte ayak vuruşların bu mehâbetli manzarayı gönül kapan ince bir tablo haline getirmesi estetik bir bakımla müstesna bir san'at hâdisesidir.

Yanlama kısmında eller bırakıldıktan sonraki beraber dönüşler ve bunu takip eden diz ve el vuruşlar, oyunun cazibesini kuvvetlendiren figürlerdendir.

Çorum halayının çapraz karşılaşmaları da dikkati çeken inceliklerden birisidir. Yine bu halayın ağırlamasından oynatmasına ve ondan ikilemesine geçilirken musikideki modülâsyonu takip eden pozisyon değişmeleri oyuna yeni bir güzellik veren enteresan noktalardır. Çorum halayının «çift düşme» figürlerinde şaheser bir nefaset göze çarpar. Yukarıda kısaca temas ettiğimiz gibi, daima cazibeli kavisler halinde inkişaf ve devam eden bu halayda bir aralık oyuncuların yanyana getirilmiş ayaklar üzerinde dimdik düştükleri görülür. Bu figürde oyuncuların birbirine kilitli elleri sağa ve sola yukarı açılmış, kollar ve bacaklar gerginleşmiş, duruşlar sert ve keskin bir hâl almıştır.

Bir takım münhaniler arasında yükselen muhteşem sütunlar şeklinde izah edebileceğimiz bu figürler oyunun en ince ve estetik bakımdan en ehemmiyetli noktasıdır.

Folklor bakımından halayları mütalâa ederken, işe oyuncuların halaya seçilmesinden başlayacağız: halayı icap ettiren topluluklarda ev sahibi, düğün kâhyası yahut o topluluğu idare eden kimse davulcuya bir halay havasını çalmasını söyler ve oradaki misafirlere de bir halay çekmelerini rica ve teklif eder. Bu sırada her taraftan oyuna kaldırılması icap eden halaycıların adları ortaya atılmaya başlar. Bir müddet sonra, esasen oradakilerin de yabancısı olmadıkları halay için en kuvvetli oyuncuların yüzdeyüz bir isabetle meydanda yer aldığı görülür. Halk tarafından işari rey ile seçilen bu oyuncular, kendi aralarından birisini başa geçirirler. Burada dikkati çeken bir nokta vardır ki, bu da pek mühimdir: Şayet başa getirilen oyuncu takımda kendisinden daha muktedir bir oyuncunun bulunduğunu sezerse derhal başı ona terkeder, kendisi ikinciye yahut ortalara geçer. Bazan en sona geçtiği de vakidir. Halkevine Sivas'tan gelen oyuncuların iki günde üç defa baş değiştirme suretiyle halayda görülen falsoları düzeltmeye muvaffak oldukları tertip heyetinin hayretini mucip olan bir hâdise idi. Keza Çorum takımının Devlet Konservatuvarı talebelerine verdikleri hususi bir oyunda, üç ayak adındaki köy halayını çekerken baş oyuncu Niyazi'nin yerini Paşaköylü İhsan'a terketmesi ve bundan sonra düzeni bozuk giden oyunun çok düzgün bir safhaya geçmesi üzerinde ehemmiyetle durulacak meselelerden biri idi.

Yukarıdaki vakıaları bir neticeye bağlamak icap ederse tereddütsüz söylenebilir ki, halayların ve bu nevi'den toplu oyunların bulunduğu yerlerde işi ehline vermek ve başta ancak ehil olanı tutmak halk arasında anane halinde yaşayan bir meziyettir.

Çorum halayının davulcusu Osman Cenik'in davulla yaptığı raks da dikkate şâyandır. Davulun, mebde'ini Şamanlar'dan alan bir tempo âleti olduğu esasen malumdur. Fakat oyun esnasında davulun bazan yerlere sürünecek kadar aşağılarda döndürülmesi, bir aralık kucağa alınması, omuza konulması ve nihayet başa kaldırılması davulla yapılan ayinlerin mahiyeti hakkında bir fikir verebilmesi itibariyle pek mühimdir.

Halaylara gelince, bunlardan bir kısmının menşeini dinî ayinlerden aldıklarını tahmin ettiren damgalar henüz üzerlerinde durmaktadır. Meselâ: Çorum halayının ağırlama, ikileme, oynatma ve hoplatma kısımlarının dışında yapılan bir kısım daha vardır ki, bu tamamen merasim mahiyetindedir. Oyunun başlangıcında yapılan ve yavaş yavaş çökülerek dizleri yere vurduktan sonra doğrulmadan ibaret olan bu kısmı halaycılar oyundan saymazlar.

Kendisinden Çorum halayları hakkında ilk malûmatı edindiğim Çorumlu oyunculardan Kasım Zahar: «dizleri vurup doğrulduktan sonra

asıl oyun başlar» tarzında bir cümle kullandı. O, oyunun bu kısmına «âdettir, eski oyunculardan gördük» diyordu. Yalnız burada bir noktaya ehemmiyetle işaret edeceğiz: Çorum'da oyunlarını seyrettiğimiz yaşlı oyuncular bu kısımda kat'iyen göbek hareketi yapmıyorlardı. Buraya gelen genç grupun yaptığı göbek hareketleri, öyle tahmin edilir ki, oyunu daha cazibeli göstermek maksadıyle sonradan eklenilmiştir. Çorum ve Sivas halaylarında baş oyuncunun vakit vakit ayrılarak diğer oyuncular karşısında figürler yapmasıyle, vaktiyle tekkelerdeki baş zâkirin zikr esnasında yaptığı hareketin tamamen aynı oluşu da menşe beraberliğini kuvvetle tahmin ettirecek delillerdendir.

Çorum halaylarının çift karşılaşması, üzerinde dikkatle durulacak bir mahiyet arzeder. Baş oyuncu arkadaşlarını birer birer ziyaret ederken oyun nisbeten durgun bir safha geçirir. Bunu müteakip tekler sağa ve çiftler sola dönerek kollar boyuna gelecek şekilde birbirleriyle çapraz karşılaşmalar yapılır (bu defaki oyuncular bu figürü yapmadılar). Halayın bundan sonra daha hareketli ve daha canlı bir safhaya geçtiği görülür ki, bu nokta geniş tefsirlere yol açacak bir ehemmiyeti haizdir.

Sivas takımının oynadığı köy halayı görünüşte, sırf taklidi mahiyettedir. Un eleme, hamur yoğurma, yumak alma, ekmek pişirme, yün tarama ve çıkrık bükme v.s... gibi sırf kadınların meşgul oldukları ev işlerinin taklidi şeklinde gözüken bu halayın ilk ve ikinci figürlerindeki ifade, bu oyunun da menşe'inde bir eğlence mahiyetinde olmadığı hissini verecek bir haldedir. İlk figürde oyuncular birbirinin arkasına sıralanmıştır. Gövde ve başlar biraz öne eğilmiş, eller -tam değil- biraz öne doğru yanlara konulmuştur ki bu poz halk arasında bir aczin, tezallümün ifadesidir. Böyle bir hareket ve tavır hakkında Orta Anadolu'nun birçok yerlerinde «Siftinme» tâbiri kullanılır. Siftinme, zafını ve aczini açığa vurma demektir. İkinci figürdeki ellerin göğüse çaprazlanarak alınlar semâya teveccüh edecek vaziyette geri yaslanışlar da ancak ülûhiyete karşı bir yönelme, bir yalvarma ifade eder. Bu adeta bir tabiat ibadetidir.

İşte bu zaviyeden bakıldığı vakit, oyuncuların un elemelere, hamur yoğurmalara ve ekmek pişirmelere üşüşmelerinin hattâ en sonunda kalkıp sevinç içinde oyun oynamalarının mânâsı değişir. Belki de büyük bir kıtlığın bolluğa kavuştuğu bir devrin hâtırası oyun figürleri hâlinde zamanımıza kadar gelmiş bulunmaktadır.

Millî sanatımızın coşkun bir kaynağı olan halk oyunlarımızla gençlerimizin yakından ilgilenmeleri, öğrenmeleri lâzımdır. Çünkü bunlar, milli ruhun müşterek duygu halindeki ifadesidir.

---

[1] Halaylardan bazıları dört kısımlık bir seri takip eder. Çorum ve Sivas halayları bu nevi oyunlardandır. Sivas halaylarındaki dört kısmın adları şunlardır:

1 — Ağırlama kısmı (bu kısmın dört figürü vardir).

2 — Yanlama yahud sıktırma (bu da dört figürlüdür).

3 — Oynatma (bir figür hâlindedir). Başka bir adı : tekayak'tır.

4 — Hoplatma (dört figürü vardır). Hoplatma kısmının başka adları da: Sıçratma, yeldirme, tezleme'dir.

Çorum halayının dört kısmı.

1 — Ağırlama (dört bazen beş, altı figür vardır).

2 — Oynatma (tek figürlüdür).

3 — İkileme (üç veya dört, bâzan iki).

4 — Yelleme (dört figürlüdür) bu kısma hotlatma da denilir.

Çok ağır bir tempo ile başlayarak çok sür'atli bir neticeye varan bu kısımların birinden diğerine geçilirken müzik ekseriya bir modülâsyon yapar ve ritm değişir. Halayların bu kısımlarından ve kısımların ihtiva ettiği figürlerden ayrı ayrı bahsetmeğe — çok kısa bir şekilde de olsa — burada imkân yoktur. Esasen daha evvelce neşriyatını yaptığımız bu kısımların ve figürlerinin hülâsasını yukarıya çıkarmakla bu yazının daha iyi anlaşılmasını te'mine çalıştık. Bugün yalnız halk arasındaki ehemmiyetleriyle inceliklerine kabaca temas ettiğimiz ve folklor bakımından mütalâasını yapmak istediğimiz halayların izahatı aşağıdaki dergilerde vardır:

1 — **Sivas Halkşâirleri Bayramı** : Ahmet Kudsi, Kâmil Matbaası, 932.

2 — **Çorumlu**, Çorum Halkevi dergisi, 17 ve 18 inci sayılar, 938.

Bir Halay figürü

ÇOK SESLİLİK ÜZERİNE BİR AÇIKLAMA (1)

Halk Musikisi Usullerine örnek olarak kitaba aldığımız bazı parçalarla ilgisi sebebiyle, «Çokseslilik» konusuna da kısaca dokunacağız.

Türk Halk Musikisi'nin özelliklerinden birisi de, -kendine göre- bir «Çokseslilik» göstermesidir. Bu çokseslilik, notalardan da anlaşılacağı gibi, «Çifte» de «Tulum» da, Karadeniz «Kemençe» sinde ve Kuzey-Doğu «Kemane» sinde, «Kaval» ve «Bağlama» da başka başkadır.

Bunlardan «Kemençe» ile «Kemane» de müvazi dörtlüler (Paralel kart) ve bağlamalarda müvazi beşliler (Paralel kent) şeklinde yürürler. Devlet Konservatuvarı Folklar Arşivinde bunların örnekleri çoktur. Yine Devlet Konservatuvarı Folklor Arşivinde, resmî bir derleme heyeti tarafından ele geçirilmiş ve mahallinde plâğa alınmış olan iki tane ikisesli halk türküsü de bulunmaktadır. Halil Bedi Yönetken, Rıza Yetişen ve Muzaffer Sarısözen tarafından 1944 yılında Tunceli Pertek ilçesinde plâkla tesbit edilen bu orijinallerin dünya çapında bir önemi vardır, şöyleki: Bu iki türküyü, saz ve ses olarak plâğa okuyan, Pertek ilçesinin Ulupınar köyünden 1319 doğumlu Süleyman Kaya ile Hozatın Yalkızağaç köyünden 1317 doğumlu İsmail Oğuz, ömründe okul yüzü görmemiş birer köylü sanatçılarıdır. Türkülerin bulunduğu bölgenin, bazı tabiî ve sosyal sebepler yüzünden, asırlarca çevresindeki illerle irtibat peyda edememiş olması bu bölgenin önemini bir kat daha arttırmaktadır. Üçüncü ve en mühim nokta da, paralel beşlilerle yürüyen bu çeşit çoksesliliğin, insan sanat tarihindeki karanlık taraflara ışık tutacak bir mahiyette oluşudur.

Bilindiği gibi, paralel dörtlü ve beşli yürüyüşler, tekseslilikten çoksesliliğe geçiş devrinin ilk şekilleridir. Müzik tarihleri böyle yazıyor ama, bir misal gösteremediği gibi, bu çeşit çoksesliliğin ilk defa Batıda başlamış olmak ihtimalini kaydetmeyi de ihmal etmiyor. Doğu'da başlamadığına sebep olarak, Şark Milletleri arasında yapılan araştırmalarda bir ipucu elde edilememiş olduğu, halbuki, eğer Şarkta bulunsaydı, geleneklerine sadık olan Şark Milletleri bunu zamanımıza kadar getirirlerdi, tarzında bir düşünce ileri sürülüyor.

Bir taraftan arkeologların yer altı araştırmaları ile üç bin yıl öncesine kadar giden bağlamaların tarihi, bir yandan da folklor yoluyla, yer yüzünde, aynı bağlamalardan tesbit edilen canlı örnekler bir noktayı aydınlatıyor ki o da çoksesli müzik, meşe bakımından, Batı'dan ziyade Doğu'yu ilgilendirmekte ve çoksesliliğe geçiş devrinde Türklerin ön plânda yer aldığı görülmektedir.

Halk Oyunları :

KÖYLÜ HALAYI HAKKINDA

Yazan: Muzaffer SARISÖZEN

Sivas dolaylarında bir halay görüyoruz. İlk figürde oyuncular arka arkaya sıralanmış, başlar öne eğilmiş, eller yana yapıştırılmış, melûl mahzun yürümektedirler. Davulun ritmine uymaktan başka oyuna benzer tarafı olmayan bu sessiz yürüyüşün elbette bir mânası vardır, diye o bölge halkının hayatını incelediğimizde, görüyoruz ki, oranın halkı, kendilerini çok zaif his ettikleri zamanda böyle bir pozisyon almaktadırlar. O halde bunların bir derdi, bir sıkıntısı vardır. Fakat nedir bu zavallıların sıkıntısı? İlk figürde bunu anlamak imkânı yoktur.

Oyun dizisi bir müddet bu şekilde dolaştıktan sonra bir anda sola dönerek elleri göğüs üzerine çaprazladıktan sonra hep birden arkaya yaslanıyorlar. Bu ikinci figürde, ellerini göğse çapraz bağlayan oyun dizisinin Gök - tanrı'ya yöneldiği apaçık görülmektedir. Gerçekten bu bölge halkının Allah'a bu şekilde yalvardıklarını da bilmekteyiz, ama mânalarını kavramış olmamıza rağmen, bu iki figürle, oyunun esrarını çözmek, yine kabil olmamaktadır.

Gök - tanrı'ya yalvarış gibi gözüken ikinci figürden sonra eller göğüslerden alınır ve yukarı kaldırılarak çepük çalmaya (el çırpmaya) başlanılır. El çırpmalar bir neş'enin ifadesi olduğuna göre, oyuncuların bir şeye sevindikleri besbellidir. Üçüncü figürün başlangıcı olan el çırpmalar devam ederken, oyun dizisinin yavaş yavaş çömeldiği görülür. Bu üçüncü figür, daha önceki figürlerin üzerinden esrar perdesini kaldırmıştır. Çünkü, el çırparak çömelmiş olan oyuncular şimdi büyük bir neşe içinde un eleme taklidi yapmaktadırlar. Un eleme figürü biter bu defa da hamur yoğurmalar, yumak yapmalar, yumağı (bezeyi) ateşe atmalar başlar.

Oyunun buraya kadar olan kısmını bir daha gözden geçirirsek ilk figürdeki üzüntülü yürüyüşün açlık ifade ettiğini ve ikinci figürde görülen yalvarışlarla da Gök - tanrıdan "Rızık" istenildiği ve üçüncü (ekmek hazırlama ve pişirme) figürüyle de duaların kabul olduğu neticesine varabiliriz.

Oyun bu kadarla bitmiyor. Halay dizisi tekrar ayağa kalkıyor ve tekrar yalvarış figürüne geçtikten sonra yine çömeliyorlar. Bu defa da yün tarama ve çıkrık eğirme figürleri başlıyor. Demek ki, karınları doyduktan sonra, giyinme ihtiyacı baş gösteriyor. Tanrı bu dileklerini de yerine getiriyor.

Oyun yine bitmiyor, oyuncular tekrar yalvarış figürüne geçtikten sonra çömelmelere geçerek bu defa da arka arkaya sıralanıp birbirini yaykamaya (yıkamaya) başlıyorlar. Saçlarını tarıyorlar. Aynaya bakıyorlar. Böylece karnı tok, sırtı bütün, tertemiz bir insan haline geldikten sonra da büyük bir sevinç ve canlılık içinde oyunun toplatma kısmına geçiyorlar.

Yukarıda figürlerini mânalandırmağa çalışarak vardığımız neticede, Köy Halayı veya Kürt Halayı adındaki toplu oyunun, bir yokluktan varlığa yahut bir kıtlıktan bolluğa kavuşmayı hikâye eden bir mahiyeti sezilmektedir. Ancak, tahmin edildiği gibi, bu halay bir kıtlığın bolluğa kavuştuğu devri anlatıyorsa, hâdise ne zaman, nerede olmuş ve hangi insan topluluğunun başından geçmiştir? Buralar meçhul..

Kara tavuk teneli
Derdim tekerlendi yar
Kulakları küpeli
Derdim tekerlendi yar
Evlenmeyen bekârlar
Derdim tekerlendi yar
Bu yıl kızlar şüpheli
Öptüm şekerlendi yar
İnce belde gümüş kemer
Ağca dudum yar yar.

Karşıda çevirmeler
Ağca dudum yar yar
İçinde koyun meler
Ağca dudum yar yar
Ayrılmış kuzusundan
Ağca dudum yar yar
O koyun dertli meler
İnce dudum yar yar
İnce belde gümüş kemer
Ağca dudum yar yar

Halk Oyunları :

SIVAS'IN

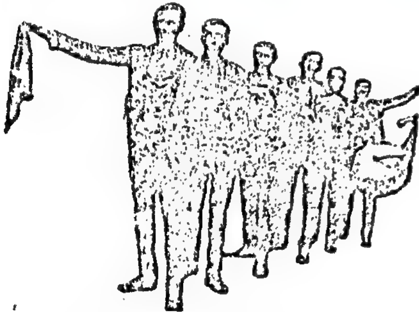
ABDURRAHMAN HALAYI

Halk oyunlarından birçoklarının halk hayatında derin izleri kalmış bir takım büyük içtimai hâdiselerin figürler haline geçmiş olmasile meydana geldiği söylenebilir. Bunlardan bir kısmının doğuş bakımından pek derin maziye kadar gittiğini ve önceleri âyin mahiyetinde iken uzun asırlar zarfında bu mânâsından sıyrılarak sadece bir eğlence vasıtası haline geldiğini — figürlerin tahliline dayanarak — tahmin edebiliriz.

Büyük aşk maceralarını nesilden nesile nakleden oyunlar olduğu gibi, dillerde destan olmuş kahramanlık menkıbelerinin figürlerle hikâyesini yapan oyunlar da çoktur. Bu yazıya başlık yaptığımız «Abdurrahman Halayı» mazinin karanlıklarına gömülmüş bulunan büyük bir hâdisenin, korkunç bir mücadelenin, başından sonuna kadar olanca safhalarile izahını yapan toplu oyunlardan birisidir.

Başlıca üç kısımdan kurulmuş olan bu Halayın mevzuumuzu ilgilendiren noktaları yalnız birinci ve ikinci kısımdadır. Üçüncü kısım hemen bütün Halayların sonuna eklenmiş olan bir «Hoplatma» dır.

Abdurrahman Halayının birinci kısmında üç figür vardır (*). Hilâl şeklinde sıralanan oyuncular ilk figürü yerlerinde yaparlar. Bunda iki defa sağ ve üç defa sol ayağın hareketi esastır.

Halayın ağırlama kısmında bir yürüyüş

(*) "Toplu halk oyunlarından: Sivas Halayları,, adlı kitapta bütün figürlerin musiki ile müvazi bir şekilde izahı yapılmıştır. Kitap henüz basılmamıştır.

HALAY

Davranın, halaya durun koçaklar,
İşte baş, işte davul, işte meydan.
Güzel halay çeken güzel kucaklar,
Güzeli sevmeyen çıksın aradan.

Çal davul çal, güm güm oynasın yürek,
Üfle zurna üfle, uzun uzun çek,
Yiğit olan, efe olanlar gerçek,
Ayak ayak gider, çıkmaz sıradan.

Dönün dalga dalga, yol yol dönünüz,
Dönün takım takım, kol kol dönünüz,
Geniş geniş dönün, bol bol dönünüz,
Dönün bağışlasın sizi yaradan.

Ulu çamlar gibi üçü, beşiniz,
Sıra dağlar mıdır yoksa eşiniz?
Girin, Tanrılarla bir güreşiniz,
Halay bir güreştir, davul nâradan.

Yarın toplar patlar, kavga kurulur,
Alaylar sancağı çeker doğrulur,
Halayda ün alan yiğit bell'olur,
Çiçek açmış göğsündeki yaradan.

Tecer der çalınır gönlümde davul,
Ana kız elele, babayla oğul,
Yiğitler meydana çıkıyor, savul,
Savul gam, kesavet bugün buradan.

Ahmet Kutsi TECER

Halay Çeken Kızlar

Çekin halay, çalsın durmadan sazlar,
Çekin ağır ağır halay düzülsün.
Süzülsün oyunlar, süzülsün nazlar,
İnce beller, mahmur gözler süzülsün.

Tutun kızlar tutun, birleşsin eller,
Çalın sazlar çalın, kırılsın teller,
Dönün kızlar dönün, kıvrılın beller,
Uzun, siyah saçlar tel tel çözülsün.

Kayan yıldız gibi gecel izden,
Bakışlar saçılsın kirpiğinizden,
Etekler içinde naz eden dizden,
Üzülsün bu deli gönlüm, üzülsün.

Ahmet Kutsi TECER

HALAY

Sağda: Şark, imbiğinden dökülen meyle sızar;
Solda: kolunu çarka kaptırmış Avrupa var.
Gel çek beni elimden, sağım, solum uçurum;
Ruhumu bâdireden kurtar artık ey Çorum!
Madenimi sarmadan tâ içe işliyen pas
Ruhumu bâdireden kurtar artık ey Sivas!
Bu ruh, bu âvare ruh, şaşırmış çoktan yolu;
Uzan artık, tut artık, elimden, Anadolu!
Elin, göğü tokatlar; toprağı döver dizin;
Bu: coşması bir tene sığabilmiş denizin,
Bu: çorağın sel olup suya doğru taşması,
Bu: bozkırın bembeyaz tepelerden aşması,
Bu: rabbin topraktaki hâli, uyku semesi,
Bu: dilsiz yaylâların ansızın kükremesi.
Bu: kalbi topuklarda bulmasıdır kanların.
Bu: ebedi raksıdır putperest şamanların.
Ey karanlık! Ey cüce hayaletleri savulun:
Tekin değil yabana nâresi bu davulun.
Uzuvlar, kubbeleri çiziyor mâbetlere;
Endamlar, sütun gibi çıkıyor birdenbire,
Diz, temel atar gibi çökertiyor toprağı;
Ve beden andırıyor kıpırdanan bir dağı...
"Hey,, dedikçe ummanlar silkiniyor yosundan,
"Hay,, dedikçe asırlar kalkıyor uykusundan...
"Hey,, dedikçe gönüller mucizeyi görecek:
Bu halay, içimizde akşamlara sürecek;
Batıyı çevre diye alacak ele halay;
Göğün busesi gibi düşecek her alna ay,
Ey şehrin çoktanberi uyuyan uşağı! kalk:
Uzatıyor elini yaylâlardan kopan halk.
Birleşince çoktandır ayrı duran iki uç;
Deyince birbirine iki üşermiş avuç.
Bir devir açılacak, yeni, engin ve gerçek,
Ve eski dallarında açacak yeni çiçek...

Behçet Kemal ÇAĞLAR

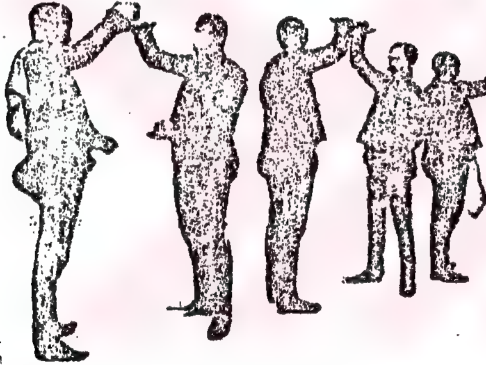
Yiğitlerin Geçidi

Geçti bugün önümden yiğitler birer birer,
Dadaşlarla zeybekler, seymenlerle efeler.
Bir hasret dolu gözler, ince hilâl kaşları,
Nâralarla coşarlar Erzurum dadaşları.
Yaylâ bulutu gibi toplanır yavaş yavaş,
Sonra birden köpürür, selalur, coşar dadaş.
Burma burma bıyıklar, selvi selvi boyları,
Ellerile konuşur Sivas'ın halayları.
Efelerin tutuşur gözünde dilekleri,
Diz çöker, kucaklaşır İzmir'in zeybekleri.
Başlığı sırma işli, belde ipek kuşağı,
Ceylân gibi seğiriyor Kastamonu uşağı.
Dağ dağ kımıldanırlar bir ileri, bir geri,
Çorum'un, Ankara'nın, Bursa'nın seymenleri.
Hâlâ kulaklarımda nâralar, o ağır sesler,
Geçti bugün önümden yiğitler birer birer.

Sırrı AKATAY

İkinci figürde kısa bir yürüyüş yapılır. Oyun buralarda çok sakindir. Üçüncü figürde hareketler keskinleşmeğe ve oyuncular dikleşmeğe başlar. Önce teklerin yarım sola ve çiftlerin yarım sağa dönerek yaptıkları bu figürde, birbirine küçük parmaklarla perçinli bulunan eller omuz hizasına kadar kaldırılmış, kollar ve bacaklar gergin, vücut dimdik olmuştur. Çok kere yarım karşılaşma şeklinde oyuncuların biribirine yönelerek yaptıkları bu figür bir kere de teklerin sağa ve çiftlerin sola dönmesi suretile tekrar edilir ki bu hareket ileride parlayacak olan bir hâdisenin başlangıcı sayılabilir. Oyun yavaş yavaş açılmağa başlar. Halay dizisi ilk ve ikinci figürü birer kere daha, fakat canlı bir şekilde tekrar ettikten sonra ikinci kısma geçilir.

Musiki bu kısmın yapılmasına mahsus melodiye geçince oyunun manzarası bir anda bambaşka bir şekil alır. Şimdi ellerini bırakmış olan oyuncuların teker teker, kuvvetli ayak vuruşlar ve parmak çıtlatışlarla bulundukları yerde döne döne oynadıkları görülür. Bazan da dönüş yapmadan oynanılır. Bu hareketli figür sekiz tempo devam eder. Tam sekizinci temponun sonunda yerleri sarsan ayak vuruşlar ve kulak çınlatan el çırpmalardan sonra bütün oyuncuların bir anda çifter çifter karşılaşarak dimdik ve hareketsiz kaldıkları görülür ki bu duruşlarda bir meydan okuma ifadesini sezmemek kabil değildir. İki defa yapılan bu canlı ve mânalı figürden sonra yine yürüyüşler başlar. Bu yürüyüşlerde hareketler pek keskinleşmiştir. Musiki tekrar kısım başındaki melodinin icrasına başlayınca aynı figür bir kere de çökmüş vaziyette yapılır.

Çift karşılaşmalardan biri.

İkinci kısmın sonuna doğru; oyun bitmemiştir.

Bu ikinci kısmın ikinci figürüdür. Musiki tekrar başa geçince oyun artık taşkınlaşmıştır. O tarzda ki oyunu ilk defa görenler bile, heyecanlı bir hâdise ile karşılaşacaklarını sezmiş bulunurlar. Tam bu sırada musikinin bir değişiklik göstermesile beraber oyunculardan yarısının sırt üstü düştükleri ve yarısının da yere serilenlerin göğüslerine basarak kahramanca oyuna devam ettikleri görülür.

Bir kısmı yerde ve bir kısmı onların üzerinde olduğu halde heykel gibi bir duruşla biten bu canlı figür ikinci kısmın olduğu gibi, hikâye edilmek istenilen hâdisenin de neticesidir. Fakat hâdise nedir? Kim kiminle, yahut kimler kimlerle çarpışıyor? Vaka nerede, ne zaman ve niçin geçmiştir? Belki hiç bir zaman halledilemiyecek bir sürü meçhul...

Muzaffer SARISÖZEN

Halk Oyunlarımız :

DEMİRAĞA BARI HAKKINDA

Yazan: Muzaffer SARISÖZEN

Sarısözen, ölümünden bir iki ay evvel "Türk Musikisi Usûlleri" adlı, konusu alanında yegâne eksiksiz eser olan son kitabını yayımlamış bulunuyordu. Bundan önce ise, 1961 temmuzunda İstanbul'da Türk Halk Oyunlarını Yaşatma ve Yayma Tesisi'nin düzenlediği I. Halk Oyunları Semineri'nde iki tebliğ okumuştu. Bunun birincisini 140. sayımızda yayınlamıştık. Şimdi de ikinci tebliğini yayınlıyoruz.

Gelecek sayımızda ise Sarısözen'i çok yakından tanıyan büyük sanatçı ve bilim adamı A. Kutsi Tecer'in "Sarısözen İçin" başlıklı, bu sayımıza yetiştiremediğimiz yazısını yayınlıyacağız.

T. F. A.

Oyunlarımızdan bir kısmının kuruluş sebebini, eski yazılardan veya menkul rivayetlerden anlamak kabil olmamaktadır. Bu gibi mahiyeti meçhul kalan oyunların ancak kendisini incelemek ve figürlerini manâlandırmağa çalışmak suretiyle bazı ipuçları yakalayabiliriyoruz.

Doğuda Temirağa Barı ve Orta Anadolu'da Demirağa adını alan toplu oyun hakkında uzun yıllar boyunca yaptığımız araştırma ile bu oyunun menşeine ait en küçük bir bilgi bile elde edemeyince, bir defa da oyunun kendisine baş vurma yolunu tuttuk.

Demirağa, kendi türküsü veya davul-zurna ile oynanır. Türkünün sözleri bazı bölgelerde değişiktir. Fakat bağlantısı hiç bir yerde değişmez. İşte üzerimizde bir nevi ikaz tesiri yapan da hiç bir yerde değişmeyen bağlantının şu sözleridir:

Yan Demürağa, dön Demürağa
Tek taban üstüne dön Demürağa.

Çift ayaklı oyunculara, tek taban üstüne dön, diyen söz arasında bir de Demirağa adı geçince, insanın Aksak Timur'dan bahsını hatırlamak ihtimali kalmıyor.

Oyun kısmına gelince, birçok bar ve halaylardan ayrı bir karakter gösteren Demürağa'nın figürleri de bu ilginç oyunun, Timurlenk'le alâkalı olduğunu teyit edecek özelliktedir, şöyle diyor:

Elele tutarak sıralanan oyuncular ilk figürü, bulundukları yerde ve tek ayak üstünde yaparlar. (Vücut sağ ayak üzerinde yüklenmiştir. Sol ayaklar yarım sola — ileri atılarak ökçeler üzerine konulmuştur ve bu ilk figür, yalnız sol ayak uçlarını sağa sola oynatarak yapılır.)

İkinci figürde sağa dönülür (vücut yine sağ ayağa yüklüdür) ve yine sol ayak bir adım ileri atılarak ritmik bir ayak değiştirme yapılır. Üçte sağ ayak solun hizasında bir adım açılarak, pençe üzerine konulurken vücutların ritmik bir sallanışı görülür. Dörtte yine yerine gelir. Beşte sağ ayak bir adım sola atılır, altıda ayak değiştirilir. Yedide sol ökçe sağın yanına getirilerek şiddetlice yere vurulur. Sekizincide de öne doğru fırlatılır ve bunu takip eden vuruşta aynı ayak bir adım geri atılır. Bunu sağ ayağın geri atılması takip eder. Şimdi vücutlar sağ ayak üzerine yüklenmiştir ve soller başlangıçtaki gibi, ökçe üzerindedir.

Buraya kadar kısaca tarifini yaptığımız Demürağa oyununu, bir kere de ele aldığımız konu yönünden inceliyelim:

a. İlk figürde oyun dizisi tek ayak üzerinde ve yarım sola dönmüş durumda yani, cepheye göre doğru değil de yan durmuşlardır. Böylece bağlantıda geçen "Yan" sözcüğünün "Yanmak" değil, "Yanlamaktan" geldiğini, ilk figür açıklamış oluyor.

b. Oyun dizisi, ilk yürüyüş figürüne, sağ taban üzerinde sağa dönerek yani tek taban üstünde dönerek geçiyorlar.

c. Oyuncuların devamlıca, bir adım sağa ileri, bir sola ileri ve iki adım da geri gitmek suretiyle zikzak bir yürüyüş yapmaları, da, bu oyunun dikkati çeken taraflarından birisidir.

Sözü bitirmeden önce, bu oyunun Timurlenk'le ilgili olduğu hissini veren noktaları bir daha gözden geçirelim:

Demürağa oyununu tek cümle ile tarif için: "Demürağa, zikzak yürüyüşlü bir oyundur" diyebiliriz. Buna ikinci bir cümle eklemek gerekirse, "Demürağa'nın figürlerinde en çok tek ayağın işlediğini görmekteyiz." denilebilir. Tek ayağın işlemesi meselesini, biraz daha açıklayalım: Tek [illegible] ile başlayan, Daldalam Barı, Kızılı Halayı, Garhın Halayında da ilk figür sol ayakla [illegible] lır ve sağ ayaklar aynı figürü tekrar eder. Halbuki. Demürağa'da, ilk figür sol ayakla yapıldıktan sonra gövdeler sağ üzerine yüklenmiş olarak sağa dönülür, yürüyüşe de yine sol ayaktan başlanır. Böylece ilk figür bitmiş ve ikinciye geçilmiş olduğu halde, sağ ayak yerinden oynamamıştır. Yürüyüşün [illegible] çüncü adımında yine sol ayaklar sağ ökçenin yanına kuvvetlice vurularak öne yukarı savrulduktan sonra, aynı ayakların bir adım geri atıldığı görülür.

Acaba neden bir ayak daha çok işlemektedir? Çünkü ötekisi sakattır. Acaba neden sözlerde tek tabandan bahsediliyor? Çünkü öteki tabandan hayır yoktur. Ve nihayet neden tek taban üzerinde dönülüyor? Çünkü bir ayağı kısaların çift taban üzerinde dönebilmeleri güçtür.

Halk arasında "Lokdemür" [illegible] diye konuşulan şahsın kimliğini bilmesek bile yukarıdaki noktalar onun [illegible] hüküm verdirecek kadar [illegible] tir düşüncesindeyim.

Müziğe gelince, onu da [illegible] bakımından Orta Asya'ya ve asırlarca öncesine rahat götürebiliriz. Çünkü pentatoniktir.

Halk Musikisi

Uzun hava (Ölçüsüz yahut Kalıpla)

Hoyratlar

Mayalar

Ağıtlar

Bozlaklar

Türkmeniler

Divanlar

Kosmalar

Destanlar

Gurbet havaları

Ölçülü (Kısa hava yahut Kırık)

Düğün havaları

Halay havaları

Oyun havaları

Zeybekler

Pehlivan havaları

Cirit havaları

Bar havaları

Horonlar

{Halk Musikisi}

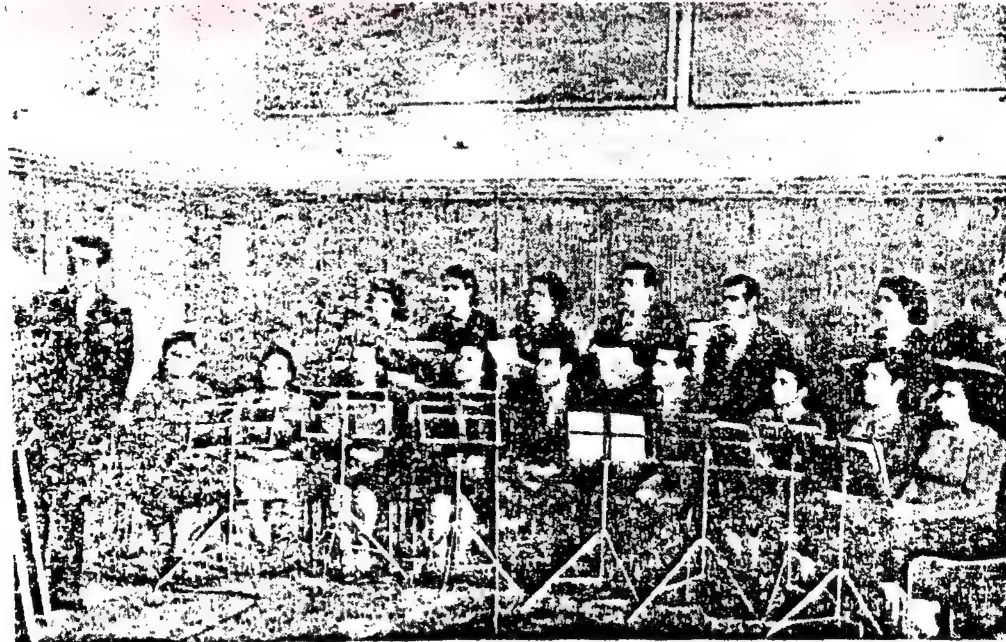
Eskidenberi, Babadan oğula ve Ustadan çırağa intikal ederek bugüne kadar gelen ve sahibleri bilinmeyen parçalardır.

Ninniler, bazan ölçülü bazan uzun hava şeklindedir.
Birde uzun hava şeklinde başlayarak, kırık hava ile biten parçalar vardır: Alim Alim
: Mert dayanır
: Sıkırdım gibi
havalar bu kabildendir

sanat Musikisi ile (Türk Musikisi ile) Halk Müziği arasında yalnız üslup farkı vardır. Örnek: Bizim Klasik Musiki nin makamları ile Halk Musikisi izah edilemiyor. Ayrıca usuller arasında da bazı farklar vardır. Alidayı, Evlerinin önü mersin yahut Bidayım Gölegel gibi

Radyoda Müzik Hareketleri

Ali Rıza Avni'nin özel arşivinden alınmıştır.

(EK - 6)

Yukarıdaki resim: "Bir Hak Türküsü Öğreniyoruz" saatinden bir görünüm.

Mikrofonun etrafında, soldan sağa: Sarı Recep, Muzaffer Sarısözen, Mesud Cemil.

birinci sırada, soldan sağa: Mefharet Yıldırım, Afife Çerik, Sıdıka dalmen, Azize Tözem, Sadi Hoşses, Mustafa Çağlar, Semahat Özdenses, Nevzad Akay, Melek Tokgöz.

İkinci sıra, soldan sağa: Safiye Tokay, Saadet Özbilgiç, Lâmia Utku, Ahmet Şenses, Huceyle Aykar, Servet Adnan.

Aşağıdaki resim: Halk musıkisi çalışmalarından bir görünüş. Folklorcu öğretmen MNuzaffer Sarısözen, tahta başına gelerek "Yurttan Sesler" programına girmesi kararlaştırılan bir türküyü öğretiyor:

- Arkadaşlar bu bir Orta Anadolu Türküsüdür. Kavuştaktan bir daha tekrarlayalım:

Gel gel yanıma keklik.
Kasdin canıma keklik.
Al kınalı parmakların,
Batır kanıma keklik.

Keklik kapalı yerde,
Öter meyalı yerde,
Sevdiğimin kavalı,
Kaldı dayalı yerde.

- Sayın dinleyicilerimizle burasını bir daha söyliyelim.
- Olmadı. Bir daha.
- Kavuştak biraz daha hafif sesle..... Oldu tamam.........

Repertuvarı yüz elli seçme ve en doğru halk türküsünü bulan ve yurdun her *tarafında* büyük sevgi ile karşılanan "Yurttan sesler„ konserleri, içinde bulunduğumuz dört aylık program devresinden itibaren her hafta çarşamba günleri saat 19,45 den 20,15 e kadar devam etmek üzere çoğaltılmıştır.

Maarif Vekâletinin Halk türkülerini tesbit etmek üzere bu yıl Ege mıntakasına gönderdiği heyet tarafından toplanan dört yüzden fazla türkülerden istifade edilerek "Yurttan sesler„ programına şimdiye kadar işitilmemiş Ege mıntakası melodileri ve zeybekler de ilâve edilmiştir.

Devlet konservatuvarı folklor arşivleri şefi ve muallim Muzaffer Sarı Sözenle muallim Halil Bedii Yönetgen ve bir teknisiyenden mürekkep derleme hey'etinin topladığı bu halk musikisi örneklerinden bir kısmını böylece şimdiden tanımış bulunuyoruz.

Yukarıda ve yandaki iki resim "Yurttan Sesler„ paogramı için yapılan provalardan iki intibadır.

Radyo Dergisi, 15. Şubat, 1942.

Radyo Dergisi, 15 Şubat 1942

"Müzik programlarını hazırladıktan sonra stüdyonun dışından yayını dinlemek kadar, bu yayınları hazırlamakla mükellef olanlara heyecan ve alâka verici hiç birşey yoktur denilebilir.

Onbeş dakikalık bir müzik yayını için bazen saatlerce, hatta daha evvelki hazırlayıcı çalışmalar dolayısıyle günlerce çalıştıktan sonra, netice, yanan bir kibrit, yahut patlayan bir silâh gibi vazifesini yapmalı, muayyen hedefine varmalıdır.

Yukarıdaki resimde bir halk musikisi yayınının onu takip edenlere verdiği dikkat ve ilgi yüzlerinde görünüyor.

Soldan sağa, Şef Muavini Cevdet kozanoğlu, Müzik yayınları Şefi Mesut Cemil Tel ve Halk Müziği Mütehassıs Repetitörü Muzaffer Sarısözen"

Egin Havası

Derleyen: MUZAFFER SARISÖZEN

Şu Eğinin Kadıgölü başında
Bir kınalı keklik öter taşında
Bir kardeş gönderdim onbeş yaşında
Kalem oynar kipriğinde kaşında

♩ = 80

Şu E ği ni in Ka . . . . dı gö – lü

ba . . . . şı . . . . n da nazi li me . . . . .

. . . . of bir . Kı . na . lı Ke . e . e . Ki

li . . . . K ö . . . . te . . . . r.

da şın de of bir gar da şı gö ün deri di . . . .

. . . m of o nu be şi ya . a . a şı . . . . ın

de . . . . ey Ka le mo yu na ri . . .

Ki . . . . pi . . ri . . . . gi . . n de . . .

. . . . ey Ka . . . . şi . ne . y .

(EK - 7)

Akça Ferikler

(Erzurum)

Derleyen: Muzaffer SARISÖZEN

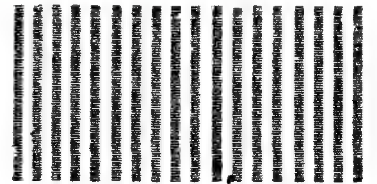
Ak ça fe rik ler in ce fe rik _ ler
top la _ nın kız la _ rı top _ _ _ la nın ;
ko _ ca ka _ rı _ lar tar _ la _ ya na sıl
gi _ _ _ der _ _ _ ler hah be le be le _
gi _ _ _ _ _ _ _ der _ _ ler .

Akça ferikler ince ferikler
Toplanın kızlar toplanın
Dizilin kızlar dizilin
Koca karılar tarlaya nasıl giderler
Hah bele bele giderler

Döşeme

Koca karılar tarlada nasıl dönerler
Hah bele bele dönerler
Delikanlılar tarlayı nasıl biçerler
Hah bele bele biçerler

Kızılırmak

(Sivas)

Derleyen: Muzaffer SARISÖZEN

Köp rü ye va — — — rın ca — Köp — rü

yı — — — — kıl — dı yı kıl dı — — — — — — — — —

yı — kıl — dı — yı — kıl dı — — — — — — — — —

üç yüz at — lı — bir — den — su — — — ya — —

dö — — kül — — dü

Köprüye varınca köprü yıkıldı
Üçyüz atlı birden suya döküldü
Nice yiğitlerin beli büküldü

Kızılırmak nettin allı gelini?
Gerdanı bir karış benli gelini

Kızılırmak parça parça olasın
Her parçanı bir diyara salasın
Sende benim gibi yarsız kalasın

Kızılırmak nettin allı gelini?
Gerdanı bir karış benli gelini

Anası der ben kızımı veremem
Babası der ben sözümden dönemem
Kardeşi der ben kanıma giremem

Kızılırmak nettin allı gelini?
Gerdanı bir karış benli gelini

Çiğ köfte

Derleyen: Muzaffer SARISÖZEN

♩ = 90

Çi Köf – te – ler ne ı a — cı – da
ay — ran bu – nun — i — lâ — cı
Çok yu – gur ge lin ba — cı da —
il — le ca nım — çi — Köf te.

Çiğ köfteler dama kaçtı
Ayran peşine düştü
Çok yedim karnım şişti
İlle canım çiğ köfte

Çiğ köfteyi yoğuran,
Yemez bunu doyuran
Bol ayran, taze soğan
İlle canım çiğ kofte

Çiğ köftenin bulguru,(
Boğazdan geçmez kuru.
Bacım ayranın duru,
İlle canım çiğ köfte

Servi kavak uzun uzun,
Yaprakları düzüm düzüm
Ev sahibi iki gözum,
İlle canım çiğ köfte

Yeni öğretilecek şarkılardan:
(Değirmen)
Derleyen: Muzaffer Sarısözen

1

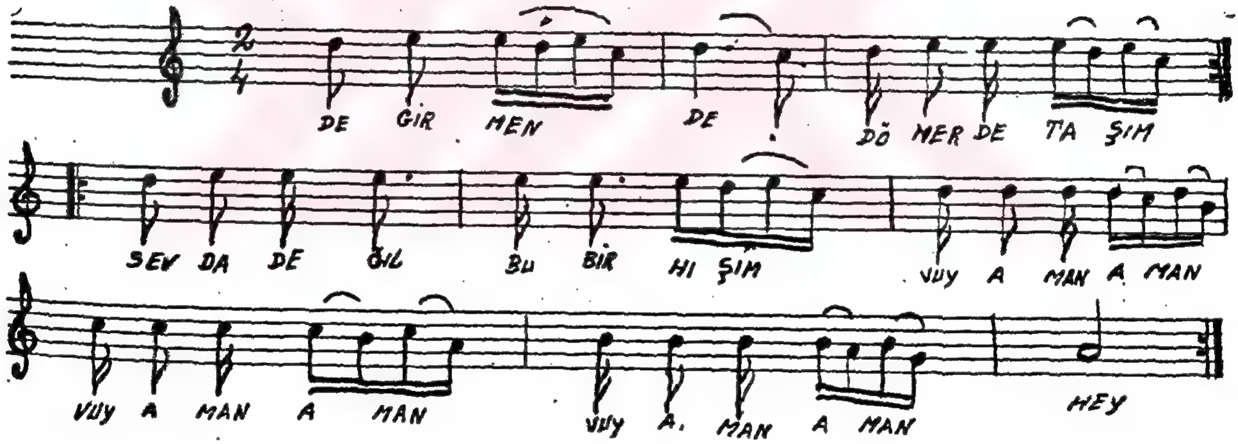
Değirmen döner de taşım
Sevda değil bu bir hışım
Vıy amman amman, vıy amman
amman hey

2

Değirmenden jener aldım
Ben o yâre neler aldım
Vıy amman amman..

3

Değirmen bendimiyim?
Ben o yarin kendimiyim?
Vıy amman amman..

Arabamın Atları Türküsü

Ahmet Şenses'den Derliyen: Muzaffer Sarısözen

Arabamın atları - Deh deh aman da
Boyalı kanatları - Deh deh aman da
Arslan Mahmudum gel, gel aman da
Yılmaz Mahmudum gel

Arabamın mardakbaşı - Deh deh deh aman da
Mahmudumun çatık kaşı - Deh deh aman da
(Kavuştak) [*]

Arabamın ispiti - Deh deh deh aman da
Dolaşalım Kepsiti - Deh deh aman da
(Kavuştak)

Şu derenin çakıl taşı - Deh deh deh aman da
Mahmud efelenin başı - Deh deh aman da
(Kavuştak)

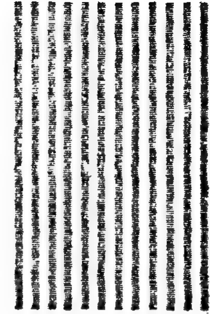
[*] Kavuştak, yahut döşeme, nakarat demektir.

Halay Havası

♩. = 96

Derliyen : M. SARISÖZEN

Gitme yarim uzağa

Aman öğmelim, aman uğru düğmelim, aman.

Düşürürler tuzağa

Aman öğmelim, aman uğru düğmelim, aman.

Sana tuzak kuranlar

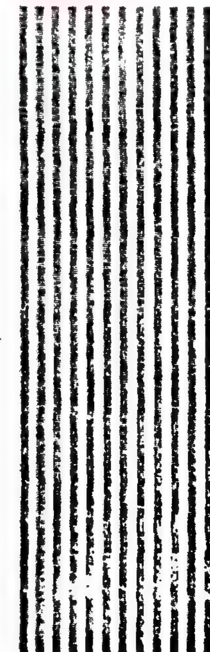
Aman öğmelim, aman uğru düğmelim, aman.

Kendi düşsün tuzağa

Aman öğmelim, aman uğru düğmelim, aman.

Kavuştak

Gidiyon, bende, bende
Yol ver meşeli dağlar
Ciğer köşeli dağlar.

Git me ya rim u _ za ğa a _ man.öğ.me _

lim a _ man uğ _ ru düğ.me lim a _ man

dü _ şü rür le ri tu _ za.ğa a.man öğ me _ _

lim a _ man uğ ru düğ me _ lim a _ man

sa na tu_zak Ku _ ran_lar a man öğ me _

lim a _ man uğ ru düğ me lim a _ man

Ken di düş.sün tu _ za.ğa a.man öğ _ me _

lim a _ man uğ _ ru düğ me _ lim a _ man

♩ = 112 Hoplatma

Saz:

Gi di _ yon ben de _ ben _ de

Yol ver me _ şe _ li _ dağ _ lar ci ğer Kö _ şe _ li dağ _ lar

T U R N A L A R

Derlyen : Muzaffer Sarısözen

♩=60

Turnalar

Turnam ne yatarsın çukur ovada
Yavruların arar yuvada
Kendin gurbet ilde; gönlün sılada

Kavuştak

Allı turnam gel halime bak benim
Kurşun değdi yürağime pek benim

NOT : İşaretli parçadaki Diyez ve Bemoller dörder Koma nisbetindedir. Si seslerinde üç Komaya yaklaşan bir düşüklük gösterir.

T U R N A L A R

Derleyen : Muzaffer Sarısözen

Turnalar

Turnam ne yatarsın çukur ovada
Yavruların arar yuvada
Kendin gurbet ilde, gönlün sılada

Kavuştak

Allı turnam gel halime bak benim
Kurşun değdi yüreğime pek benim

NOT : İşaretli parçadaki Diyez ve Bemoller dörder Koma nisbetindedir. Si notlarında üç Komaya yaklaşan bir düşüklük gösterir.

Açıl Mor Menevşem

♩ = 60
Andante

Derliyen : Muzaffer Sarısözen
Armonliyen: Mitat Akaltan

Açıl mor menevşem bahar erişti,
Lâle sünbül nergis reyhan yetişti.
Benim kısmetime ak zanbak düştü.
Menevşem oy birtanem hey, haydide haydi

●

Çadır olmuş nerelerden gelirsin ?
Benim sana yandığımı bilirsin !
Çok sürmez benim gibi olursun !

KAVUŞTAK

●

Açılmış menevşem ne güzel olmuş !
Lâlesi, sünbülü hep bize kalmış ;
Seni seven görmez uykuya dalmış.

KAVUŞTAK

Kıymetli Dinleyicilerimiz

Bütün ömrü boyunca çalışmalarını halk musikimize vakfeden ve binlerce halk melodisi derleyerek bugünkü halk musikimizin zengin hazinesini ortaya çıkaran değerli hoca sanatkar Muzaffer Sarısözenin ölümü dolayısiyle bu akşamki programımızı sanatkara hasrediyoruz. ölümü vefatı

Muzaffer Sarısözen Sıvasın tanınmış bir ailesine mensup olup 1904 yılında Sivasta doğmuştur. Küçük yaştan beri Halk musikisine derin bir alâka duyan Muzaffer Sarısözen tahsilini tamamladıktan sonra bir müddet okullarda musiki öğretmenliği yapmıştır. 1940-1941 senesinde Ankara Devlet Konservatuvarı Folklör arşiv Şefliğine tayin edilmiş, bu arada Ankara Radyosunda açılan imtihana girerek Ankara Radyosunda Yurttan Sesler Şefi olarak vazife almıştır. Ölümüne kadar ayni vazifelerde sevgi ve takdir toplıyarak çalışmıştır.

Örf ve geleneklerimize uyarak değerli Hoca sanatkâr için hazırladığımız programa bir ağıtla başlıyoruz.

Kıymetli dinleyicilerimiz Programımıza Muzaffer Sarısözen-in derlediği türkülerle devam ediyoruz.

~~4~~ - Ocak 963.

Kıymetli ~~Dinleyicilerimiz~~

Muzaffer Sarısözen'in anısına

Kıymetli D.

M. Sarısözen'e hasrettiğimiz ~~program~~

~~[illegible]~~ bu programda

türkülerin ~~bazılarını~~ M. Sarısözen kendi

sesinden dinleyeceksiniz

IV. BÖLÜM

DİĞER FAALİYETLERİ

4.1. MUZAFFER SARISÖZEN VE İLK MÛSİKÎ MEKTEBİ

Eğitimcilik serüvenine 19 yaşında Sivas'ta ilk okul öğretmenliği ile başlayan Muzaffer Sarısözen, 1930'larda yine Sivas'ta, bu kez Batı Müziği Öğretmenliği ile devam etmiştir.

Bu dönemde, Öğretmen Okulu- Müzik Öğretmeni olan arkadaşı, "Hüseyin Kaya" ile Batı müziği öğreten kurs niteliğinde bir okul açtılar.

Müzik alanına yaptığı hizmetleri yalnızca Türk Müziği alanında olmayıp, eğitimini yaptığı Batı müziğinde de kendini göstermiştir. Anadolu'nun ortasında yaşamış, geleneksel müzik eğitimi almış olmasına rağmen bunu eğitimiyle bağdaştırarak daha o dönemde bir senteze ulaşmayı hedeflemiştir. Sivas gibi bir ilde o dönemde Batı müziği çalışması yapmanın zorlukları gözönüne alınırsa, Sarısözen'in bu çabası da gerçek anlamını bulur. Sayın Halûk Çağdaş bu çabayı şöyle değerlendirmiştir:

"Sarısözen'in Sivas günlüğünde, bu günün değerlendirmelerine göre önemi belki tam anlamıyla kavranamıyacak, ancak günün koşullarında ele alındığında da önemi yadsınamayacak bir olay vardır. O da Batı müziği eğitimini yani çok sesli eğitim sistemini amaçlayan özel bir okulu kendi çabasıyla kurmuş olmasıdır. Bu konuda da yardımcısı öğretmen okulu müzik öğretmeni Hüseyin Kaya'dır. İlk Mûsikî Mektebi adını verdikleri bu okulun kuruluş amacı hakkında, o yıllarda yayınlanmış olan bir kitapta şu satırları okuyoruz... - Garp Mûsikîsinin öneminin henüz lâyıkıyla anlaşılamadığı bir zamanda Anadolu'nun tam göbeğinde böyle bir kurumun canlanmış olması, ilim ileri gidişi (İlerleyişi) bakımından müteşebbüslerini takdirle kaydettirecek bir hadise teşkil ediyor... Yine ayni kitapta okulun amacı ise -ilde Batı müzik kıvancını yaymak- biçiminde belirtiliyor." (1)

---

1. Halûk Çağdaş, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Hukuk Müşaviri, Cumhuriyet Üniversitesi tarafından düzenlenen "Muzaffer Sarısözen'i anma günü" 'nde yapılan panel metni, Sivas, 1990.

A.Kutsi Tecer de o günlerin görünümünü şöyle değerlendirmiştir:

"O sıralarda şehirde Muzaffer Beyle öğretmen okulu müzik öğretmeni Hüseyin Kaya'nın birlikte yönettikleri özel bir müzik okulu da vardı. Bir yıl sonra bu okul kapandı, amma o zamana kadar kendi gelenekleri içinde kapalı bir hayat süren Sivas gibi bir yerde Batı müziğini yaymak amacıyla açılan bu okul, öğülecek, inkılâpçı, ilerici bir adımdır. Sivas 30-Ağustos-1930'da demiryoluna kavuşmuştu. Fakat Sivas henüz eski Sivas, Aşık Meslekî'nin dediği gibi -her gün kapılarından beşyüz kağnı giren koca Sivas'tı..." (2)

O günlerin Sivas'ında yaşanan bu alandaki zorluklara, bir başka bakış açısı getiren Vehbi Cem Aşkun da şöyle demiştir:

"Herhangi bir türküyü dinlerken hemen notaya alacak kadar meleke sahibi bir müzisyendi. Kulak eğitimi pek mükemmeldi. İlk zamanlarda ud çalardı. Sivas Sultanisi'nde bana da bir yıl müzik öğretmenliği vardır. Yaşı, o tarihlerde bize hocalık yapacak durumda değildi. Fakat akıl yaşta değil, başta derler. Çünkü halkımız sahneye çıkanla, müzikle uğraşanı iyi saymazdı. Ud, keman gibi müzik aletlerini çalmak günahtı. Bu yüzden arkadaşı Hüseyin kaya ile çok zorluğa uğradıklarını duyardım. Hek ikisi de Klâsik Türk Müziğimizi çok iyi bilirlerdi. Biri udu, diğeri kemanı ile Sivas'ta müzik sanatının gelişmesine çok hizmette bulunmuşlardır.

Hüseyin Kaya'nın da iki yıl Sivas Öğretmen Okulunda öğrenciliğini yaptım. Her ikisi de sonradan İstanbul Konservatuvarına gittiler. Üç yıl burada öğrenimden sonra artık Türk Müziğini bıraktılar. Özel bir dersane açtıklarını Sivas gazetelerinden öğrenmiştim." (3)

Muzaffer Sarısözen ve arkadaşı Hüseyin Kaya tarafından kurulan bu kurum, Sivas'ta Batı müziğine ilgi duyan gençler için bir okul eğitimi sağlamış,

---

2. Ahmet Kutsi Tecer "Yeri Boş Kalan Değer: Sarısözen İçin"
3. Vehbi Cem Aşkun, "Halk Musikisi Dünyamızın Kaybı: Muzaffer Sarısözen", **TFA**, Nisan, 1963.

öğrencilere; solfej, keman gibi dersler verilmiş, oda konserleri düzenlenmiştir. Bu yolla ilgililere müzik zevki -özellikle çoksesli müzik zevki- aşılanmıştır.

Çalışmalarına bir süre devam eden "İlk Mûsikîsi Mektebi" ilginin azlığından ve ekonomik yetersizliklerden dolayı kapatılmak zorunda kalmıştır. Konuya ilişkin bir ek, bölüm sonunda sunulmuştur.

4.2. SİVAS HALK ŞAİRLERİ BAYRAMI

Muzaffer Sarısözen'in Sivas'taki folklor çalışmaları içinde en önemli yeri "Sivas Halk Şairleri Bayramı" almaktadır.

Halk kültürümüzün yaygınlaşması yolunda pek çok işe öncülük eden Sarısözen, 1931 yılında da Türkiye genelinde ilk kez böyle bir şenliği gerçekleştiren kişilerden biri olmuştur.

1931 yılında A.Kutsi Tecer'in Sivas'ta kurduğu "Halk Şairlerini Koruma Derneği" 'nin kurucu üyeleri arasında Muzaffer Sarısözen de bulunuyordu. 5 Kasım 1931'den itibaren bir hafta süren bayram bütün yurtta ilgi ile karşılandı.[4]

Bireysel olduğu kadar, ekip çalışmalarıyla da ortaya yeni ürünler çıkarmayı hedefleyen Sarısözen'in A.Kutsi Tecer ile tanışması, onun adına yeni bir dönemdir. Edebiyatçı Folklorcu işbirliğinden yola çıkarak oluşturdukları bu çalışmadan, Sarısözen'in ne şekilde etkilendiğine ilişkin Halûk Çağdaş şöyle demektedir:

"Sarısözen'in geçmişi köklü - geleneksel bir aileden yetişmesine rağmen Halk Kültürüne kaymasının ve yine Batı Müziği eğitimi görmesine rağmen Halk Müziğini tercih etmesinin nedenleri yok değil hiç kuşkusuz. Bana göre bunda iki neden etkili olmuş. Yani aristokrat aile yapısından gelmesine ve çok sesli müzik

---

4. Nail Tan, "Muzaffer Sarısözen ve Türk Folklorundaki Yeri"

eğitimi görmesine rağmen Halk Müziğinde yerini almasının iki nedeni var. Birinci neden, kişiliğini dolaylı olarak ilgilendiren bir olay. Diğeri de kendi kişilik yapısı. Kişiliğini ve sanat alanındaki tercihini yönlendiren bu olay, 1931 yılında Sivas'ta kurulan Halk Şairlerini Koruma Derneği tarafından düzenlenen 1.Halk Şairleri Bayramı'dır. Esasen şu gerçeği kabul etmek gerekir ki, 1930'da A.Kutsi Tecer'in Sivas Lisesi'ne edebiyat öğretmeni atanmasıyla birlikte kentin sanat kaderi adeta değişmiştir. Bence Sivas'ın sanat tarihi açısından oldukça önem taşıyan bu değişimden genç bir idealist olarak Sarısözen'in etkilenmemesi olası değildi. Nitekim öyle de olmuştur" (5)

Gerçekten de o döneme kadar Batı müziği eğitimi alarak bu alanda çalışmalar yapan Sarısözen'in Halk Müziği uğraşı grafiğini incelediğimizde, 1930'lu yıllardan sonra daima yükseldiğini görüyoruz. Bu noktada, Halûk Çağdaş'ın saptamasına katılmamak mümkün değildir. A.Kutsi Tecer'i tanımış olmak Sarısözen'i folklor dünyasına kazandıran bir dönüm noktası olmuştur.

Böylesi bir kişiliği, folklor dünyamıza kazandıran A.Kutsi Tecer'in Sivas-Sivas'lı Sarısözen ve Halk Şairleri Bayramı konusunda düşünceleri şöyledir:

"Sene 1930. Eylül. Yeni atanan bir öğretmen olarak Sivas Lisesi'nde meslek arkadaşlarımla tanışıyorum. O sıcak, o dost bakışların sahibi de oradaydı. Beni daha önceden tanıyormuş. İstanbul Konservatuvarı'nda Sivas şehrinin verdiği bir bursla müzik derslerine devam ettiği sırada ben orada folklor üzerine bir konferans vermişim. Gün geçtikçe aramızdaki samimilik de artıyordu. Şehirde büyük küçük herkes onu tanıyor. Seviyor, sayıyordu. Pırıl pırıl zekâsı, yüksek duygularla çalkalanan ruhu, temiz kalbi ile herkesin sevgisini toplamıştı. Ailesinin bir kaç yüz senelik bir tarihi vardı. Ulu Camiin bitişiğindeki baba evinde annesi ve en büyük kardeşi ile birlikte oturuyorlardı. Civarda evkafı gibi hayratı da tükenmiş kendi de yıkılmış bir medrese, bir kütüphane binası büyük

---

5. Halûk Çağdaş, Panel metni.

babalarından, büyük müftülerden, müderris Sarı Hatip Zade Ahmet Hamdi Efendi'nin oğlu Müderris Numan Sabit Efendi'nin adını taşıyordu. Baba oğul, ikisi de 18. yüzyılın kalburüstü şairlerindendi. Ailede daha bir çok şairler, bilginler, mûsikîşinaslar da yetişmişti. Hayatta olan ağabeylerinden - onlar beş kardeştiler- diğer ikisi de saz ve söz ehli idiler. Amcazadelerinden bazıları da ailenin bu geleneğini şiir ve müzik merakını devam ettiriyorlardı.

Evet, o tarihe kadar kendi gelenekleri içine kapanmış bir şehirdi Sivas. Ama coğrafyanın ve tarihin ona kazandırdığı bir takım özellikleri vardı ki, insan hayatı üzerinde bunların derin etkileri görülüyordu. Sivas tarih boyunca doğudan batıya, güneyden kuzeye giden ana yolların büyük kavşaklarından biriydi. Bağdat yolu, Halep yolu oradan ayrılır, Erzurum'a Malatya'ya gitmek için oradan geçilirdi. Büyük tüccar kervanları, misyoner dervişler, gezginci şairler yüzyıllarca bu yolları aşmış, ordular burada molalamış buradan sınırlara yürümüştü. Selçuklular'ın başlıca kültür merkezlerinden biriydi. Gök Medrese, Çifte Minare, Şifaiye ve daha bir çok eserler halâ ayakta büyük bir geçmişe tanıklık ediyorlardı. Hinterland ile birlikte antik çağlardan beri çok eski kültürlerin karşılaştığı eski Kapadokya'nın bir parçası, Medyalılar'dan Safevi Iran'a kadar doğunun dalgalarına karşı koyan bir içkale idi. Timurlenk burayı ele geçirdikten sonra kendini Anadolu'nun hakimi bilmişti. Ondan daha önce de Erdana ile Kadı Burhaneddin yalnız ve yalnız bu şehre sahip oldukları için hükümdarlık iddia edebilmişlerdi. Tarih ve coğrafyanın hazırladığı bu şartlar altında uyanık bir insan topluluğunu barındıran Sivas, Atatürk'ün de büyük duraklarından biri olmuştu.

Muzaffer Sarısözen işte böyle bir çevrenin çocuğu idi. Yaradılıştan gelen kabiliyetleri dışında çevreden aldığı kuvvetli bir halk kültürüne de sahipti. Sivas'ta beraber çalıştığımız dört yıl zarfında onu Hikmet Işık, Kâmil Kitapçı gibi rahmetli dostlarımla birlikte, o bölgenin yetiştirdiği seçkin aydınlardan biri olarak tanımıştım.

Sivas'ta, ben kendimi zengin bir halk kültürü içinde buldum. Gider gitmez de çalışmalara koyuldum. Daha ilk zamandan itibaren Muzaffer Sarısözen benim en

yakın iş arkadaşımdı. Maddi güçlükler yüzünden Müzik Okulu kapandıktan sonra Muzaffer bütün kabiliyetlerini müzik ve oyun folkloruna vermekte gecikmedi. 1931 yazında Kangal çevresinde yaptığımız uzun bir gezide müzik ve oyun konularında onun nasıl ince bir kavrayışı olduğunu hayranlıkla gördüm. O yıl içinde, Halk Şairleri Koruma Derneği'ni kurmak ve Sivas'ta bir Halk Şairleri Bayramı düzenlemek kararını verdiğim zaman elini bana ilk uzatan Muzaffer Sarısözen oldu. O zaman Belediye Reisi olan Hikmet Işık'da kurucular arasına girince Derneğin Başkanı ve Umumi Kâtibi de artık belli olmuştu. Bu bayram bölge ölçüsünde bir kültür bayramı olacaktı. Oyun ekipleri hazırlandı. En iyi davul zurna takımları getirtildi. Bölgenin hemen her tarafından gelen Halk Şairleri dernekçe ağırlandılar. Sazlar çalınmaya davullar gümbürdemeye başladı. Şehirde meydanlarda gösteriler, kapalı yerlerde şiir toplantıları yapıldı. Devlet Demir Yolları Türkiye'nin her tarafından gelen yolculara geliş dönüş biletlerinde indirmeler yaptı. 5 Kasımda bayram başladı. Şehir bir hafta şenlik içinde çalkalandı. İstanbul, Ankara'da çıkan gazeteler büyük bir ilgi gösterdiler. Her şey iyi, her şey güzel ama arkasından bir takım politik güçlükler kendini gösterdi. Onun için bayramı bir daha tekrarlıyamadık ama Türkiye'nin her yerinde anlayışla karşılandı, başka yerlerde de benzeri hareketler görüldü. Veysel Şatıroğlu ile dostluğumuz o zamandan başlar. Halk şiiri onun şahsında büyük bir sanatçı kazandı. Muzaffer Sarısözen için de artık memleketin özlü aydınları arasında seçkin bir yer ayrılmıştı." (6)

Sivas'ta düzenlenen "Halk Şairleri Bayramı" 'nda pek çok şair tanıtıldığı gibi halaylar konusunda da ilk kez makaleler, Sarısözen tarafından yayınlanmıştır. Halil Bedii Yönetken, bu konuda şunları söylemiştir:

"Tecer, Sivas Maarif Müdürlüğü zamanında Sarısözen'le tanışmış, kurduğu Halk Şairlerini Koruma Derneği'ne Sarısözen, Genel Kâtip olmuştu. İlk Halk Şairleri Bayramı 1931 de tertiplenmiş, bu bayram sonunda çıkarılan "Sivas Halk Şairleri Bayramı" adlı broşürde Sarısözen (Sivas Halayları) başlıklı yazısında

---

6. A.Kutsi Tecer, "Yeri Boş Kalan Değer: Sarısözen İçin"

Sivas Halayını anlatmış ve kitaba bu halayın notalarını koymuştu. Kuvvetle tahmin ediyorum ki bu, bizde halaylar konusunda yazılmış ilk yazı ve notalar da ilk halay notalarıdır." (7)

Sivas Halk Şairleri Bayramı nedeniyle yayınlanan A.Kutsi Tecer ve Muzaffer Sarısözen'e ait makaleler, bölüm sonundaki eklerde sunulmuştur.

4.3. MUZAFFER SARISÖZEN'İN TÜRK HALK OYUNLARI ALANINDA HİZMETLERİ

Türk kültürünün gelecek kuşaklara aktarılması yolunda önemli bir rol oynayan Türk Halk Oyunları geçmişten günümüze geleneklerimizin adeta aynasıdır. Doğum öncesinden başlayıp ölümden sonraki aşamaya kadar süren, büyülü bir anlatım içerisinde sunulan törenler, halk oyunlarımızla soluk alıp verir.

Muzaffer Sarısözen ve arkadaşlarının gerçekleştirdiği derleme çalışmaları sırasında, halk müziği verilerinin yanı sıra pek çok halk oyunun da derlendiği bilinmektedir. Folklorun her alanına olduğu gibi halk oyunlarına da önem veren Sarısözen bir yarışmanın ardından söylediği şu düşünceleri ile bunu dile getirmiştir:

"Halk oyunları Millî Kültürümüzün sarsılmaz temel taşlarından birisidir. Türk Ulusu nice yüzyıllar en asil heyecanını bu muazzam kuvvetten almıştır. Bu oyunlar tarih boyunca bütün bir ulusu etrafına toplamış ve gönülden gönüle ince figürlerden sihirli bağlar örmüştür.

---

7. Halil Bedii Yönetken, "Acı Bir Ölüm: Sarısözen'i Kaybettik"

Millî Oyunlarımıza şehirli, büyük, küçük ve bu ulusu duyabilen herkes aşıktır. Hadiseye bu açıdan bakılınca yarışmayı tertip edenlerin bir ulus bütünlüğü ve birliği davasına parmak bastıkları derhal sezilebilir. (8)

1949 -1950 yıllarında İtalya ve İspanya'daki Uluslararası Halk Oyunları Festivallerine ilk defa Halk Oyunları ekiplerimiz Muzaffer Sarısözen'in başkanlığında gönderildi ve büyük başarılar kazanıldı. Sarısözen, Yapı ve Kredi Bankası'nın 1955 yılında kurduğu "Halk Oyunlarını Yaşatma ve Yayma Tesisi" içinde de önemli hizmetlerde bulunmuştur. (9) Konuya ilişkin bir fotoğraf, daha önce yayınlanmamış olup, bölüm sonundaki eklerde sunulmuştur.

4.4. MUZAFFER SARISÖZEN VE TÜRK SİNEMASINA HİZMETLERİ

Buraya gelinceye kadar, Muzaffer Sarısözen'in Türk Folkloruna yaptığı hizmetler aktarılmaya çalışılmıştır. Ancak yapılan araştırmada, Sarısözen'in Türk sineması alanında da bir çalışmasının varolduğu saptanmıştır.

Sanatı daima bütün olarak kabul ettiğini yaptığı çalışmalarından gözlemlediğimiz Sarısözen, alanlar arası köprüyü kurmada da son derece başarılı olmuştur.

Sinemada müziğin önemini vurgulayan bir yazıda şöyle denmiştir: "Sinemada dört değer vardır: Senaryo, yönetim, kamera, müzik. Filmdeki olaylara, devinimden kaynaklanan olgulara, filmin temasına ve türüne etki zenginliği katmak amacıyla yapılan çalışmalara, film için müzik denir." (10)

Muzaffer Sarısözen'in film için yaptığı ilk müzik çalışması, Lütfü Akad'ın yönettiği "Beyaz Mendil" adlı filmidir.

8. Safa Tangör, "Konservatuvar ve Yurttan Sesler'in Kaybı: Muzaffer Sarısözen", **TFA**, Nisan, 1963.
9. Nail Tan, "Muzaffer Sarısözen ve Türk Folklorundaki Yeri".
10. Berrak Tarançç, "Türkiye'de Film Müziği", **Müzik Ansiklopedisi**, c.4, s.1210.

Berrak Taranç, Erman Şener ile yaptığı görüşme ile ilgili olarak şunları söylemiştir:

"Lütfü Akad, 1955-1956 yıllarında çevirdiği Beyaz Mendil adlı filmin müziğini Muzaffer Sarısözen'in yaptığını belirterek şunları söylemiştir: Müzik plâklarla yapılmamıştı. Fakat malzeme folklordu. Biz Sarısözen'in sağladığı halk müziğinden faydalandık. Genellikle parçalar çalgısaldı. Filmin içinde -Ham Meyvayı Kopardılar Dalından- adlı halk türküsü kullanıldı. Diğer halk müziklerini de fon müziği olarak kullandık ve bu uygulama Türkiye'de ilk kez bir filmin fon müziği Halk Müziği ile döşeme teşebbüsüydü". (11)

Muzaffer Sarısözen'in yaptığı ikinci film müziği, 1956-1957 yıllarında, Atıf Yılmaz'ın yönettiği, "Gelinin Muradı" adlı filmdir. (12)

---

11. Berrak Taranç, a.g.m., s.1211.

12. Berrak Taranç, a.g.m., s.1216.

IV. BÖLÜM

EKLER

1. "İlk Musiki Mektebi" ile ilgili belgeler

2. "Sivas Halk Şairleri Bayramı" 'nda yayınlanan makale ve notalar

3. THO Festivali'ne ait bir fotoğraf

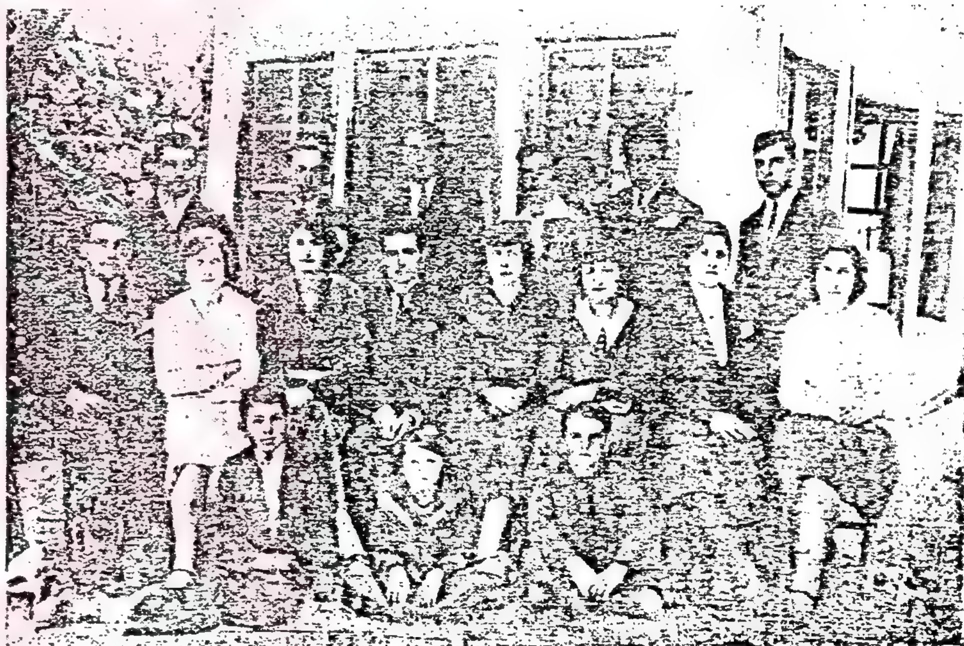
İlk musiki mektebi

Sıvasın soysal ve Kültür yaşayışını araştırırken « İlk musiki Mektebi »başlığı altında bir müessese ile karşılaşıyoruz. Büyük Türk devriminin vuraklarına çok uyğun olması itibarile ayrı bir kısımda bu kurum üzerinde baraz gereğini duyuyoruz.

Garp musikisinin önemi henüz lâyikiyle anlaşılamadığı bir zamanda Anadolunun tam göbeğinde böyle bir kurum canlanmış olması İlim ileri gidişi bakımından müteşebbislerini takdirle kaydettirecek bir hadise teşkil ediyor.

İlk musiki mektebi şu iki bakımdan Sıvasın Soysal yaşayışı için büyük bir önem taşıyor :

1 -: İlk musiki mektebi Sıvasta şahsî teşebbüsle «Mekteb» halinde açılan ilk müessesedir.

İlk musiki mektebinin muallim ve talebelerinden bir grup

2 -: İlk musiki mektebi Sıvasta büyükler arasında açılan ilk «Muhtelit» kurumdur.

Bu kurumun imtiyazını Hüseyin Kaya ve Muzaffer Sözen ilk musiki mektebi olmak üzre almışlardır.

Mektebin güttüğü gaye ; İlde Batı müzik kültürünü yaymaktı.

Mektebin kadrosu şöyle idi :

Mesül direktor ve keman öğretmeni : Muzaffer Sözen,
Keman öğretmeni ve Enstruman şefi : Hüseyin Kaya,
Piyano ve Şan öğretmeni : Bayan Muzaffer.

İlk yıl mektebin talebe kadrosunda, yirmisi kız, ve otuzu erkek olmak üzere 50 talebe görünmektedir.

930 Yılı Cumhuriyet bayramında mektebin yetiştirdiği talebe ilk konserlerini vermeğe başladı. Süel mahfilde verilen bu konserler Solo, Düo, Triyo,... Şeklinde çalınan parçalara 17 kemancı iştirak etti. 30 kişilik koro heyetinin söylediği dört sesli küçük şarkılar dinleyenler üzerinde çok eyi tesir bırakmıştır.

Bu mektep en son ökonomi sıkıntılar yüzünden kapanmıştır.

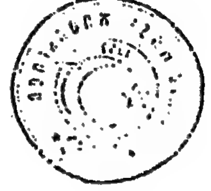
İlk musiki mektebinin müessis ve direktörü Muzaffer Sözen

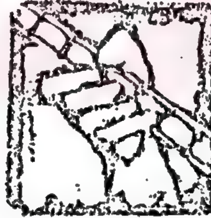
İlk musiki mektebinin müessis ve muallimi Hüseyin Kaya

Halûk Çağdaş'ın özel arşivinden, «SİVAS BÜLTENİ» başlıklı darpiden alınmıştır.

Ahmet Kutsi

SİVAS
Halk Şairleri
Bayramı

Sivas
Kamil Matbaası — 1932

(EK - 2)

Halk Şairleri Koruma Derneği

Türkiyede halk edebiyatı tetkikleri son seneler zarfında pek fazla açıldı. Yalnız halk edebiayatı değil, halk yaşayışı, halk adetleri ve düşünüşü, kısaca halkbilgisi araştırmaları da çok ileriledi. Bununla beraber henüz iyi aydınlanmamış bir takım noktalar var. Meselâ halk edebiyatı ile meşgul olanlar, çokluk maziye ait eserleri göz önüne aldılar. Şüphe yok, bu mazi eserleri, birçoğu dağınık olduğu gibi çoğu da şifahi olarak saklanmış olduklarından hemen hergün biraz daha kaybolmağa mahkûmdurlar. Bununla beraber hayat yürüyor ve halk hayatı hergün büsbütün yeni ve bambaşka heyecanlarla çalkanıp duruyor. Halk yaratıcılığı durmaz. O halde yeniyi ve bugünü hiç ihmal etmemek lâzımdır. Halkbilgisi araştırmaları bize bugünün içinden çok gerileri gösterir. Fakat bugünün içinden bakup ta yalnız gerileri görmekle yetinmek doğru değildir.

Halk hayatı durmaz, akar. Son seneler içinde milletimizin görüp geçirdiği büyük heyecanlar, inkılâp sarsıntıları ve hamleler, halk kütleleri arasında kendi dili ve kendi zevk şekilleri içinde çeşit çeşit güzel eserler meydana koymuştur. Halk duyuşları ve halk ruhunun ifadesi olan şiirler ve her nevi dil mahsulleri, halk ruhunu öyle derin bir ayna gibi aksettirebiliyor ki insan adeta onu derinden, çok derinden vuran bir ışıkla aydınlanmış gibi görür. Bu çok derinden vuran ışık, millet ruhumuz değil de nedir?

O halde bilhasse yaşadığımız zaman zarfındaki halk hayatı intibalarını toplamak lâzımdır. Halk şairleri koruma derneğinin kuruluşunu hazırlıyan fikirlerden biri budur.

Fakat daha mühim bir nokta var: Halk edebiyatı dediğimiz şey, halkbilgisi mahsulü olan birçok eserlerle kaynaşmış olmakla beraber ondan birazda ayrı olarak taazzuv etmiş, bir edebi anane, belki ayrı bir müessese halinde bulunuyor. Bu hal bu güne ait olmaktan ziyade maziye aittir ve edebi tarihimizin ilk devrelerinden beri böyle bir vaziyet karşısında bulunuyoruz. Yani umumî edebiyatımız yan yana iki kol, iki edebi anane olarak ilerliyor. Dil, zevk ve tahassüs sahasındaki ibdalarda bu ikilik, şüphe yok, yaşayış itibarile mevcut ikilikten doğar. Her iki yaşayış zümresi de millî hayatın birer cüzü olmakla beraber ayrı ayrı tesirler, ayrı ayrı şartlar içinde bağlı kalmışlar, diğer taraftan hukuki, iktisadi, siyasi, dinî amiller bilhasse bu iki zümreyi birbirinden uzak tutmuşlardır.

Bu mühim içtimaî hadise, millî hayatımızın olanca hızı ile terakki etmesine mani olmuştur. Netekim Türkiyede demokrasi cereyanının başlangıcından sonra çok mühim olan millî bir mesele karşısında kalındı. Halk, iki zümre, iki ayrı tabaka halinde idi ve bu iki tabaka, iki zümre birbirlerinden ayrılmağa o kadar meyilli idi ki hukuki müsavatı hazmedemiyordu. Bu musavatsızlık; maziye ait içtimaî müesseseler, tedricen inhilâl etmekle ancak ortadan silinebilirdi. Demokrasi prensiplerine göre millî mevzuat ve kanunlarımız Türk milleti arasında ve kanun önünde hiç bir ferde diğerlerinden fazla imtiyaz vermez. O halde hukuki mevcudiyeti olmayan bir zümre yabanlığı neye devam etsin? Bu yabanlık meselâ köylü ve şehirli, münevver ve cahil, nazik ve kaba gibi hissî dayanaklar buluyor. Eğer bu vaziyet tetkik edilirse görülürki bunu devam ettiren şey sadece tahsil ve maarif noksanlığıdır. Biz maarif hayatını ne kadar genişletirsek bu yalan tahassüsler de o kadar çabuk kökünden yıkılıp gidecektir..

2

Bugün milli tarihimizin bu büyük idealinin, yani millet birliğinin kuvvetle tahakkukunun zamanı içindeyiz. Artık memleket dahilinde hukukça ayrılmış zümreler yoktur ve olamaz. Fakat şehirli ile köylü, münevver ile halk arasında velev hissî olsun aralık kalmasına müsaade edilemez. Cumhuriyet Türkiyesi maarifi okuma yazma, yurt ve medeniyet bilgisi yayma hususunda durmadan çalışmaktadır. Umumi maarife, halk terbiyesine verilen bu büyük ehemmiyeti bilhassa zikrederiz. Bununla beraber uyanık gençlik bu büyük, milli hamleyi bütün ehemmiyetile karşılamalı ve bu idealin tahakkuku için uğraşmalıdır. İşte halk şairleri koruma derneğinin kurulmasının mühim amillerinden biri de budur.

Ohalde halk şairleri koruma derneği bir halk terbiyesi müessesesidir. Burada takip

Halk şairleri Bayramına katışan aşıklardan
[Sağdan birinci sıra : Aşık Veysel, Revani, Süzani, Aşık Süleyman, Karslı Mehmet, Hikâyeci Ağa Dayı,
ikinci sıra : Aşık Müştak, Yarım Ali, Talibi, Yusuf, San'atı, Aşık Ali.]

edilen gaye bilhasse geniş halk kütlesi ile fikir hayatımızın umumi bağlarını birleştirmek, münever kütle ile geniş kütle arasını doldurmak; bunu tahakkuk ettirmek için de, halk dili, halk nağmeleri, halk bediiyatı, halk ananeleri ile münevver adamın medenî bilgilerini birbirine kaynaştırmak, mezcetmektir.

Halk edebiyatı, bugün — tarihi manasından ayrı olarak — köy edebiyatı diye de anılabilir. Halk şairleri birer köy şairidir. Bunlar birer san'at istidadı ve muhitleri üzerinde çok müessirdirler. Onlar vastasile, milli hayatımızın mazisine ve bugünkü hayatına aif köşeleri aydınlatabildiğimiz gibi bu günkü milli hayatımızın ideal ve heyecanlarını geniş halk tabakaları içinde yaymağa muvaffak olacağız. Bu suretle ayni heyecanlarla yaşayan tek başlı bir milli varlık kurulmuş olacaktır. Bu varlığın dili bir olduğu gibi ayni umumi heyecanları yaşatan eserler ayni kuvvetle bütün halk kütlesini bağlayacaktır.

İşte bu maksatladırki halk şairleri koruma derneği bir yandan köy ve halk içinden süzülüp gelen eserleri umuma teşhir ederken bugünün güzel türkçesile yazan muharrirlerinin eserlerini de köye ve köylüye tanıttıracak, Türk gençliğinin medenî idealini halk ve köylüye de aşılayacaktır..

8

Halk Şairleri Bay...

(5 İkinci Teşrin 1931)

(Halk Şairleri Koruma Dernegi) nizamnamesinde her yıl teşrinlerde bir halk şairleri bayramı yapılacağı hakkında madde vardır. Bu bayramın yapılmasından maksat, her yıl vilâyet dahilinde halk şairlerini toplamak, onlarla bir arada bir kaç gün geçirmek, onları dinlemek, eserlerini zaptetmek ve bilmukabele onlara millî ve medenî hayatımızın kuvvetli fikirlerini ve heyecanlarını telkin etmek; köylü san'atkârlarla şehirli san'atkârları birleştirmektir.

İlk halk şairleri bayramı Sıvasta 5 ikinciteşrin 1931 de yapıldı. Bayram, çok kısa bir zaman içinde hazırlandığı için buna vilâyetin her köşesinden iştirak olunamadı. Bu seneki tecrübeden anlaşıldığı üzere 5 Teşrinisani oldukça serin, hatta soğuk bir mevsim başlangıcıdır. En büyük güçlük muhitimizde civar dağlara kar yağması ve dolayısile köy yollarının örtülmesidir. Bu seneki bayram için gelen aşıklar bayram günlerinde hep bu endişe ile üzüldüler. Gelecek senelerde bu tarihin daha evvel alınması kararlaştırılacaktır.

Bu sene yapılan birinci halk şairleri bayramı programı üç gün devam etmiştir. Bayrama 15 aşık iştirak etti. Bayramdan iki gün evvel merkeze gelen aşıklar (Halk Şairleri Dernegi) nin müsafirleri oldular.

Bayram, Dernek reisi ve Sivas Belediye Reisi Hikmet Beyin bir hitabesile açıldı.

Bayramın programı üç gün devam eden tezahürleri ihtiva ediyordu. Birinci gün sabahtan dernek merkezi olan fırka binasında hususi toplanmalar ve bahçede halkın iştirakile ve davul zurna ile halaylar. Akşam askerî mahfilde büyük bir müsamere ve halaylar. İkinci gün yine fırka bahçesinde halaylar ve öğleden sonra yine askerî mahfilde bir müsamere. Akşam hususi toplanma. Üçüncü gün gündüz bahçede halkın iştirakile halaylar çekildi ve muhtelif halayların fotoğraları tespit edildi. İkindi vakti dernek merkezinde küçük bir müsamere ve gece mahfilde Cezmi ve Ulvi Beyler tarafından bir konser.

Bütün bu tezahür çok büyük bir alâka ve samimiyetle karşılandı ve bayram üç gün zarfında heyecan ve neşe ile geçti.

Bayrama İstanbul, Ankara ve sair yerlerden bir çok zevat davet olnudu. Devlet Demiryolları çok büyük bir müzaheret göstererek bayram yolcularına nısıf ücretli bilet temin etti. Bununla beraber bayram hazırlığı çok kısa bir zaman içinde olması ve davetlerin geç yapılması yüzünden bayrama gelen davetliler pek kalabalık değildi. Son günü şereflerine fırka binasında bir ziyafet verildi.

Bayaramı zarfında Sivasta bayram hatırasını taşıyan kartpostallar satılıyordu. (Halk için) mecmuası bayram vesilesile bir sayısını halk şairlerinden Kertmeli aşık Bekire (Mesleki) ayırmıştı. Ayrıca (Kızıl Irmak) ve (Sivas) gazetelerinde bayram hakkında yazılar yazıldı. Ankara ve İstanbul matbuatı bayramı alâka ile takip ettiler. Bayram hakkında yazılar ve resimler neşrettiler.

Bu bayram, ayni zamanda bir şehir bayramı idi. Bu vesile ile Sivas üç gün derin bir heyecan yaşadı. İleride ki bayramların geniş meydanlarda büyük tezahürler halinde ve bütün halkın iştirakile yapılması en çok özlediğimiz bir şeydir.

Gönül şad olmanın zamanı geldi
Açıldı bahçede gülümüz bizim
Vatana hizmetin zamanı geldi
Çıkar fabrikadan şalımız bizim

❖

Gönül arzu eder gezmeyi eller
Durmasın methini söylesin diller
Çok terakki oldu yapıldı yollar
Hasret kavuşturur yolumuz bizim

❖

Çok tabibe vardık olmadı lokman
Ahar derde oldu Gazimiz derman
Açıldı mektepler yükseldi irfan
Kolayca okunur yazımız bizim

❖

Nice düşman toplandılar araya
Alınağa vatanı hep bir sıraya
Paşalar derildi şanlı Ankaraya
İsmetle Gazimiz şefimiz bizim

❖

Ordumuz düşmana değirdi aman
Vatan kan ağlarken oldu şaduman
Çok yaşasın hep çalışan kahraman
Dağıldı cihana ününüz bizim

❖

Suzani der kime edek namımız
Ayaklara toprak olsun yüzümüz
Bin yaşasın o sevgili Gazimiz
Söylesin namını dilimiz bizim

Aşık Suzanî
(Vehap)

Aşık Yarım Ali
5

Aşık Ali

Aşık Revanî

Vatana eyleriz hizmet
Mektebe eyleriz hürmet
Hep efendi oldu millet
Ağ üstünde karamız var

Kalbimizde var bir işkil
Derdik vatanı kurtarmak müşkil
Kuvveimilliye oldu teşkil
Yaşasın kongramız var

Patlikeler kumaş dokur
Adalete düştük şükür
Senayi mektebinde okur
Çokça sanatkârımız var

Çoğaldı sertabip lokman
Mekteplerde etti idman
Gazimiz var iken korkman
Her derde bir çaremiz var.

Beyim bunda varmı suçum
Evel böyle olmamış niçin
Millete menfaat için
Panklarda çok paramız var.

Âleme duyuldu ünleri
Şükür yükseldi şanları
Verdi fitre kurbanları
Havada tayyaremiz var

Bin yaşasın şanlı Gazi
Düşmandan kurtardı bizi
Vapurla doldurdu denizi
Her yanda iskelemiz var

Canım kurban olsun dosta
Yol yaptırdı bir kıyasta
Reisi Cumhura şayeste
Çok şanlı Ankara'mız var

Başladık zengin olmaya
Kazanıp banker olmaya
Gazim cihangir olmaya
Heman az bir sıramız var

Adaletçe yapar işi
Çalıştı düşmana karşı
Türkiyenin ay güneşi
Gazile İsmet paşamız var

Yudum aşkın ırmağında
Yanlış koymam örneğinde
Halk Şairleri Derneğinde
Ayrı ayrı töremiz var

(Mim) bunu böyle demiş
Bilmem kıymeti ne değmiş
Türkiyeye ay gün doğmuş
Şule verir çırağımız var

Aşık Süleyman (Fahri)

Aşık Sanati

YEMEK KOŞMASI

Gönül kayfaltıya irtikâp eder [1]
Üzerinde şeker, kaymak bulunmaz
Elin gunuar perhiz altınışa gider
Allaha şükür dedik doymak bulunmaz

Ala şafak «herle» karşıma geçer [2]
Bıyık bulaşığı sakala saçar
İçeriz çorbayı vay çarınaçar
Sof «düğü» den gayri müştak bulunmaz

Çuvaldan tükendi gitti tarhana
Şimdi herle baba attı barhana [3]
Nediyesin boyaunu hep sarhana [5]
Peynir dedikleri «durak» bulunmaz

Bari yenlik «madmalak» [6] bitmedi
Dişlerim çürüdü çiğdem tatmadı
Ispanağı yeğurt ile katmadı
İçinde zerrece sarmısak bulunmaz

Ezeli yer idim baklava börek
Başı buğulu nakışlı çörek
Üzüm beşafı ister yanuktur yürek
Pirinç tutyadır almak bulunmaz

«Köfteye» hasret gittim kâr etti cana
Bir kez yüzün göre idim «Kaygana»
«Katmer» «Kömbe» küsmüş gelmez meydana
Hem kalındır «ağız» korkak [7] bulunmaz

Dudağım yarıldı karnım gurular
Gönlüm «yakni» «baldırcan» ı arzular
Kuyruğu üç okkalık kalık [8] kuzular
Çayırlı çemenli yaylak bulunmaz

Gel ey Fahri tekmil eyle destanı
Buğda ekmeği gitti bulunmaz hanı
Darı ekmeğini kesme yarından gani
Ardından vurmaya tokmak bulunmaz

[1] Yani gönül kalla kahvealtına bile kanaat eder, tenezzül eder.

[2] Yani sabahleyin erkenden herle karşıma geçer

[3] Barhana - yük

[5] Yani boynu bükük yiyecek dileyen çoluk çocuğun haline ne dersin

[6] Madmalak veya medimek- bir nevi ot, sebze gibi kullanılır.

(7) Korkak - korkarım ki...

(8) Kalık kuzu - Satılmayan kuzu ki bir sene geriye kalır ve fazlandırılır.

7

KOŞMA

Aşık Talibi
(Bektaş)

Aşık Veysel

Şu güzelin adı Esme
Darılıp ta bana küsme
Kendini köşeye kısma
Kapıya çık sen el gibi

Seni gaybetine sordum
Yolunun üstüne durdum
Bir çala yüzünü gördüm
Haman savuştun yel gibi

Kendisi esmer benlidi
Seherdeki yıldız gözlü
Karakaş kırmızı yüzlü
Açılmış gonca gül gibi

Aşıklar cefayı çeker
Güzeller belini büker
Dili tatlı sözü şeker
O yanakları bal gibi

Dağlarda yatan evliya
Yalvardım gani mevlâya
Boyu da benzer selviye
Üğrünür şıvka dal gibi

Sana geldim Baharözü
Yaktı beni elâ gözü
Yusuf ağanın tek kızı
Akar bulanır sel gibi

Talibi derdi tazele
Güller bağışlar gazele
Benim gördüğüm güzele
Hizmet eylesem kul gibi

8

— Ruhsati, sevgilisi Fatmanın mezarı başında —

Vardım nazlı yarın ziyaretine
Dedim kalk gidelim, dedi varamam
Dedim kuhdarmı vazgeldin benden
Dedi vazgelmedim ama varamam

Dedim kuzulara nasıl dayandın
Dedi evelâllah sana güvendim
Dedim aşkın ile odlara yandım
Dedi biliyorum ama varamam

Dedim senin ile ahdim var idi
Dedi ki dünyada bahtım yar idi
Dedim benden gönlün ne tez faridı
Dedi koymadı ama varamam

Dedim (Ruhsat) mıdır elde irадın
Dedi ki mahşere kaldı muradın
Dedim beni kabirde mi aradın
Dedi arıyorum ama varamam

Perişan halimi göre mi geldin
Gel bizim bahçede şakı bülbülüm
Görelim dünyada dertli kim imiş
Aşkın kitabını oku bülbülüm

Muhabbeti muhabbete verelim
Vefasız dünyada bir dem sürelim
Safa geldin bizim ele
Ben olayım sana saki bülbülüm

Cümle derdimizi getürek dile
Sabır küşesinde doldurak çile
Boşuna yanmayak vefasız güle
Bilirsin ki kalmaz baki bülbülüm

Eğer can ararsan ara canını
Boş yerine sarfeyleme figanı
Eğer (Ruhsat) isen maşukunu tanı
Zikreyle demhedem hakkı bülbülüm

Ezirail sere çöktüğü zaman
Kırılır kanadım kol yavaş yavaş
Mevlâm nasip etsin din ile iman
Akar gözlerimden sel yavaş yavaş

Yüksek uçan gönül yorulur bir gün
Mizam terazisi kurulur bir gün
Herkesin ettiği sorulur bir gün
Döner mi yarabbi dil yavaş yavaş

El keyfi yetirdin çaldın çağırdın
Her çeşitten yedin sürdün savurdun
İşte toprak senin vatanın yurdun
Çekilir fenadan el yavaş yavaş

Kabrim üzerine dikerler taşı
Kimin gölgesine saklarsın başı
Baba oğul görmez, kardaş kardaşı
Gider geri dönmez yol yavaş yavaş

Isıcak ılıman suyum koyarlar
Eyi kötü elbisemiz soyarlar
(Mesleki) yem öldüğümü duyarlar
Girer salacama el yavaş yavaş

Hakka tapınan aşıklar
Ayrılmaz bir yola gider
Dünya malına tapanlar
Herbiri bir kola gider

Çarkı felek gökte döner
Rahmet melekleri iner
Her çiçeğe arı konar
Ayrı ayrı bala gider

Gönlünü enginde gezdir
Malını meydana düzdür
Altını sarrafa bozdur
Başka yerde pula gider

Sahapsıza kimse bakmaz
Tarlasına suyu akmaz
Kız evlâdı ocak yakmaz
Oda bir gün ele gider

(Aslı) yandı (Kerem) ile
Derde düştü verem ile
Mal kazanan haram ile
Ahırında sele gider

(Talibi) arar dermanı
Süremedim şu devranı
Uçtu kuşların kervanı
Her biri bir dala gider

Boz Öküz Destanı

Çepni'ye gitmeğe niyet eyledik
Dedim arkadaşım kinli boz öküz
Yorulup ta bizi yolde komasın
Ömer Çavuş dedi canlı boz öküz

Öğleden evel Tonus'tan koştuk
Uğrumuz Şarkışla yoluna düştük
Kalfa Köyün üstün yel gibi aştık
Yönünü yokuşa döndü boz öküz

Kinli develere benzer bakışı
Mısır dablağına benzer kakışı
Boş kağnıynan çıkamaz yokuşu
Dermanı kesilmiş canı boz öküz

Yokuşu çıkınca gözleri büyüdü
Gayri eyi gider bu bir huy idi
Ömer Çavuş hırsından yattı uyudu
Kanağın düzüne endi boz öküz

Ol gece gitmedik Kanakta kaldık
Çok ikram ettiler rahatta olduk
Sabahınan bir çok arkadaş bulduk
Boş koyversen gider selli boz öküz

Düz yere gelirse gayet tellenir
Yokuşu çıkarken gitmez yellenir
Yavaş gider beşik gibi sallanır
Uğurleyim seni nenni boz öküz

Yine yere yattı başını kaldırır
Beni utandırır eli güldürür
Senin bu işlerin beni öldürür
Adını koyarlar kanlı boz öküz

Akşama kadar vardık Cemele
Üstümüz toz oldu döndük hamala
Gazeteler yazsın Gazi Kemale
Söylesün irfanın ünlü boz öküz

Cemelden gitmedik döndük geriye
Malın yiğidini yolla kuruya
Böylesi mal düşmesün fukaraya
Benim senden bağrım yandı boz öküz

(Talibim) derki bu nasıl alâmet
Ellerin içinde olduk melâmet
Şükür olsun eve geldik selâmet
Bize zahmet verdin şanlı boz öküz

Karı Koca Destanı

İbo Çavuş der ki avrat yaklaşak
Gönül va geçmiyor biyol koklaşak
ıkimiz kocadık gayrı haklaşak
Felek sürdürmedi devranı bana

Döndü karı der ki geçti zamanım
Kocadım dünyadan kalktı gümanım
Şimdengeri yoldaş olsun imanım
Mevlâdan isterim imanı bana

İbo Çavuş der ki su akar bende
Göğsüm gürlüyor kuvvet var bende
Yüz yaşına değsem nazarım sende
Şimdi avrat vermez amanı bana

Döndü karı der ki uzak git benden
Kocamaz herif ben usandım senden
Hakkın emaneti çekilir tenden
Yarap nasip eyle Kuran'ı bana

İbo Çavuş der ki hırk azgınıyım
Dul kalan avratların kızgınıyım
Eskiden ben huvarda bozgunuyum
Gelirdi kızların ceranı bana

Döndü karı der ki farımaz herif
Doğru bir yoluna yürümez herif
Dipsiz pancar gibi çürümez herif
Sonunda olursun « boranı » bana

İbo Çavuş der ki yürek yaralı
Neler gördüm şu dünyada duralı
Kocasam da daha gözüm çıralı
Gelir yiğitliğin gumesi bana

Döndü karı der ki yoktur dermanın
Sen kocadın herif geçti harmanın
Emri gelir bir gün ulu fermanın
Ezirail vermez amanı bana

İbo Çavuş der ki bana kız gelir
Beş daha evlensem yine az gelir
Senin o sözlerin bana vız gelir.
Gelsin güzellerin kervanı bana

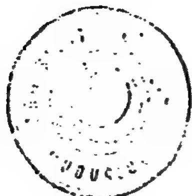
Döndü karı der ki bu bir söz olur
Yanar yüreciğim hanan köz olur
Kocanın kıymetı şimdi az olur
Felek gösterdi bu zamanı bana

İbo Çavuş der ki gözüm seçemez
Kocalar da kervan olsa geçemez
Kendim kocasam da gönül kocamaz
Kızlardan isterim ceranı bana

Döndü karı der ki vakıt tamam oldu
Müminler ahrete ayağın aldı
Bize safa sürmek mahşere kaldı
Yarabbi gösterme yamanı bana

İbo Çavuş der ki sırat yolunda
Durdum divanına tesbih elimde
Mevlânın kelâmı döner dilimde
Yarabbi derdimin lokmanı bana

Karı koca ile sözü denk eder
ıkisi de birbirile cenk eder
(Talibi) dünyada bağrı hon gider
Yarep nasip eyle cenanı bana

Söyleyen: Âşık Veysel   Notaya alan: Lise musiki muallimi Muzaffer Bey

Se her de ağ lı yor bül bül saz . . . . Sen ağlama

ben ağ la yım . . . . Ci ye rim dağ la yan bül bül

Sen ağ la ma ben ağ la yım bül bül bül bül bül bül bül

bü l bül bü l bül bü l bül bü l bül bül ben

A h âşık der ki ha la bo yı la

Gi de riz bir yo la böy le fe lek bil di ği ni iş ler

Bülbülün donları sarı
Ben ağlarım zara zarı
Sen demi yıldızlı yarı
Sen ağlama ben ağlayım

Aşık derki bende var
Sıyrı kaldır bende var
Yüral yerinde yaram var
Bir ok at da sen de vur

Bülbülün donları yeşil
Kırmızı güle dolaşır
Ağlamak bana yaraşır
Sen ağlama ben ağlayım

Emrah eyle bahtım kara
Aşk elinden ciğer pare
Bülbül güle ben de yare
Sen ağlama ben ağlayım

Sivas Halayları

— Rukısla müşterek besteler —

Sivas oyunları ve oyun havaları başlıca üç nokta etrafında tetkik ve mütalâa edilebilir:

1 — Toplu oyunlar.

2 — İki kişilik oyunlar.

3 — Yalnız oynan oyunlar.

Tpplu oyunların başında "Halay" adı verilen, musikisinin ve figürlerinin inceliği itibarile mtülâaya değer bir mahiyet gösteren oyunlar gelir. Sivasta her eğlencenin, her düğünün yegâne zevk ve heyecan vasıtası olan halaylar yalnız erkeklere yahut kadınlara mahsus değildir. Her iki taraf içinde ayni kıymeti haizdir. Ailevi toplantılarda karışık oynanır. Yalnız bazı figürlerde icra tarzı biraz değişir. Erkeklerin oyunda kolları daha ziyade yana açık ve göğüsler ileri olduğu halde kadınların kolları göğüs ilerisine doğru uzatılmış ve göğüs geride kalmış bunur. Kadınlar diz çöküş figürlerini alelekser hiç yapmaz. O ökçeleri yere vuruşlar mutedil, hanımcadır. Bununla beraber karışık oynandığı zaman her iki taraf ta tabiatile biraz fedakârlık yapıyor ve tamamen bir siyakta oynanabiliyor.

Sivas halaylarına oyuncunun azlığına ve çokluğuna mahallin müsaadesine göre üç kişiden başlıyarak

on beş ve yirmi kişiye kadar iştirak edebilir. Halaycıların çokluğu halay figürlerinin intizamına hiç bir suretle nakise vermez. bilâkis halayı daha cazip bir hale getirir.

Bir toplatıda ilk fırsatta oynanan halayın adı " düz halay „ yahutta "ağırlama„ dır. Ağırlama bütün oynanacak oyunların uvertürü mahiyetindedir.

Ağırlama :

Oyuncular ellerinin küçük parmaklarını birbirine kilitleyerek nısıf daire şeklinde bir sıra teşkil eder. En güzel oynayan baştadır. Buna " baş çeken „ denir. Başı çekenin elinde bir mendil vardır. Halayı o idare eder.

Halayın musikisini teşkil eden 4: 4 ölçünün iki temposunda sağ ayak iki defa hafifçe kaldırılıp indirilir ve diğer ikisinde sol ayakla aynı hareket tekrar edilir. Bu ayak hareketleri musikinin ritimine tamamen uygundur vücudun bütün aksamile bu ayak hareketleri arasında da gayet ince bir ahengin mevcudiyeti hissedilir.

Notada bir numara ile gösterilen kısım böylece devam eder. Müzik numara ile işaret edilen kısma geçtiği zaman yürüyüş figürü başlar. Oyuncular yarım sağa döner. İlk tempoda sağ ayak bir adım ileri atıldı. İkinci tempoda sol ayak sağ ayağın ökçesi hizasına getirilir. İkinci tempoda sol ayağın ucu yardımile bir ayak değiştirme hareketi yapılır ve üçüncüde sol ayak bir adım ileri atılır. Dördüncüde sağ ayağın ucu yardımile ne şekilde bir ayak değiştirme yapılır. Yine iki sağ ve iki sol ayak hareketi yapılmakla beraber güzel birde yürüyüş yapılmış olur.

Üçüncü kısımda bütün oyuncular tamamen öne doğru eğilmiş bulunur. Bu figür tamamile, büyük bir mevcudiyet huzurunda yapılan derin bir rükûu andırır. Bu vaziyette birinci figürle

Düz halay yahut Ağırlama

Ağırca [1] Ça kın ha la y dü zül sün ce

Çe kın ha la y dü zül sün

a la göz le r sü (II) zül sü n

a la göz ler r sü zül sün

Saz .... (III)

[2] Yanlama so bah tan bi zim pı na ra i ki ge lin

üç kız gel miş cı vıl cı vıl söy le şir ler

ku ğul ku ğul ö lü şür ler bi ri si nin

a dı Fat ma Kız saç la rın çat ma çat ma

a man şafak er ken at ma a man ha roz

er ken at me

[3] Roks Tekoyak
Sağir

a

Son

[4]
Süratli

Son

Üç ayak yahut Dudum Sağirca

Nu nar dan Du du geç

Du du m Du du m du ç yar

Süratli

yürüyüş figürü bir kere daha tekrar edilir. *Muzik* tekrar başa geçtiği zaman oyuncular doğrulur. Bu defa eller bırakılır. Evvelki figürler kolların hareketile daha cazip bir şekle girer. Sağ ayak harekette iken sağ kol baş istikametine kadar yukarı kadırılır el ayası içindedir. Sol kol ona tamamen mütenazır bir vaziyette sol aşağı uzatılmıştır. Sol ayakta sol kol yukarıda sağ aşağıdadır. Her dört tempoda bir eller birbirine vurulur. El vuruşları başı çenenin arzusuna tabidir.

[illegible] :

Ağırlama tarifi yukarıda geçen şekilde devam ederken başı çekenin bir işaretile müzik değişir. Lâminor gami kendisine çok yakın komşu bulunan domajore geçer; mezür on sekizlik ve alâturkanın curcunasına inkilâp eder. Evvelce küçük parmaklarla birbirine bağlı olan eller taraklanır, oyuncular omuz omuza birbirine yaslanır, zevk ve heycan tazelenir.

Her beş sekizlikte bir değişmek suretile iki sağ ve iki sol ayağın hareketi bu oyunlara esastır. Her iki mezür sonunda sağ ayaklar iki defa kuvvetlice yere vurulur. Bir müddet bu şekilde devam ettikten sonra her iki ölçüde bir, en arkadaki oyuncuya dayanarak bütün oyuncular arkaya yaslanır. Baş çeken mendili tutan sağ kolunu ahenkdar bir şekilde sağa sola sallar. Oyuncu figürde eller bırakılır. Şimdi beşinci figüre tekrar başlanır, yalnız kolların hareketi bir de iki ölçüde bir yere vurulan ayak seslerine el çırpma sesleri karışır. Böylece oyun devam ederken baş çekenin bir işaretile el ayak oyunu başlar.

Tek Ayak :

Gam yine domajodur, ölçü dörtdörtlük olmuştur. Oyuncuların elleri kalçada, sol ayaklarının ucu, tamamen yere hayli sağ ayağın ökçesi arkasında ve sol ayak ökçesi kalkıktır. Daima sağ ayak ileride gayet küçük adımlarla yürüyerek oynanır. Bu kısımda oyuncular süzgün bir vaziyet alırlar. Bu figür basan devam eder sonra eller kalçadan alınır yanlara açılır ve parmak çıtırdatarak soldan sağa dönerek yeni bir figür başlar. Böylece biraz devamından sonra sız dört numara ile işaret edilen kısma geçerki, tek ayak oyununun allegrosu mahiyetindedir. Gam yine domajordur. Oyuncular ellerini birbirinin omuzuna koyarak bir nısıf daire teşkil eder, burada muzik ve figürler canlı hareketleri keskindir.

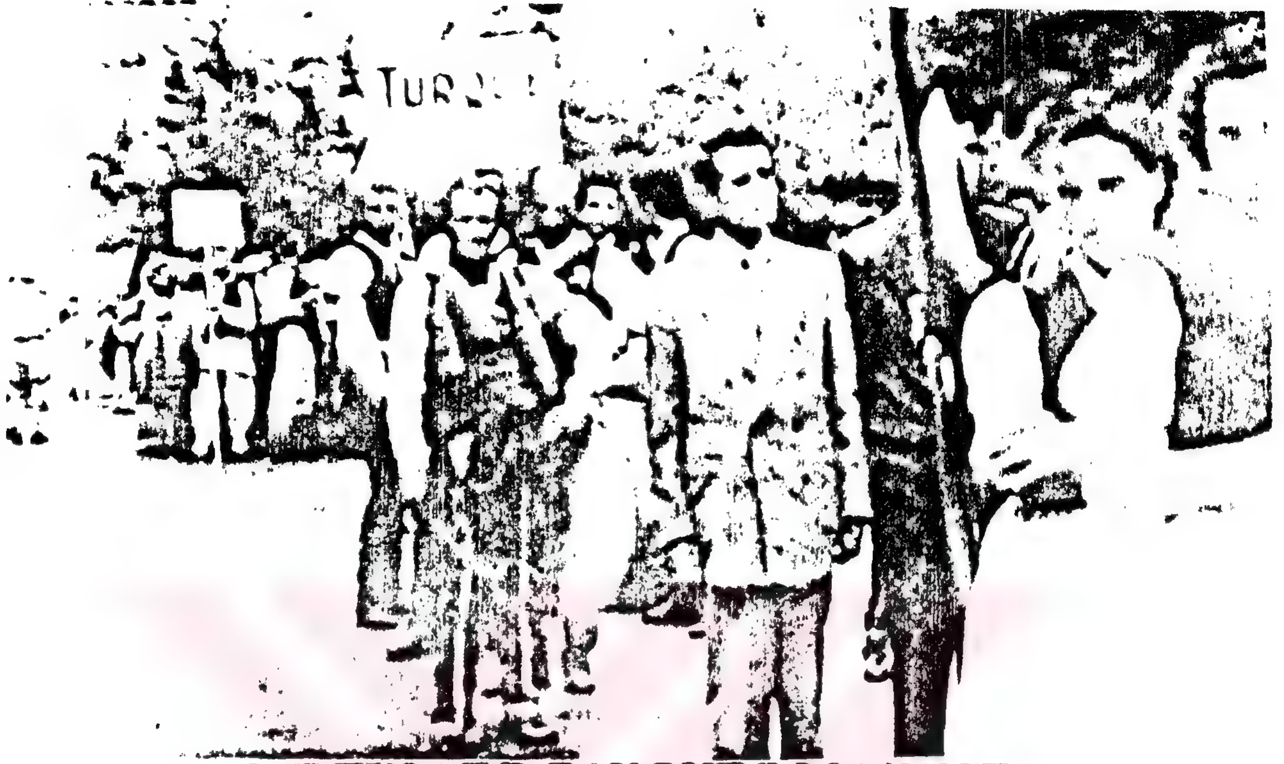
Birinci figürde iki adım yürüyüş vaziyetinde ileri atılır. Sağ ayaktan başlandığına nazaran iki adımdan sonra sıra tekrar sağ ayağa geldiği zaman olduğu yerde sağ ökçe yere vurulurken sol ayak öne fırlatılır ve sol ayak ökçesi yere vurulurken bu defa sağ ayak öne fırlatılır, tekrar yürüyüşe geçilir.

Musikinin alleğro kısmı iki defa tekrar edilinceye kadar bu figür devam eder. İkinci figürün yürüyüşü aynidir, yalnız yerinde yapılan kısmında dizler yere vurulur. Dizleri yere vuruş vaziyeti dört tempoluk bir zamanda ve dört hareketle yapılır. Birinci tempoda oyuncular yarım sağa dönerek çömelmiş bir vaziyet alır. İkincide evvelce sol diz yere vurulur, üçüncüde tekrar çömelmiş vaziyette, fakat yarım sola dönmüş olurlar. Dördüncüde sağ diz yere vurulur. Bu, iki defa tekrar edilir. Bunlar çok seri ve keskindir. Eğer başı çeken isterse yürüyüşü çömelmiş vaziyetle sıçramak suretile yapar. Şu suretle hiç kalkmadan diz vurma figürleri devam etmiş olur.

Üçüncü figürde eller omuzlarından bırakılır, evvelki figürlerine kolların iştirakile bir daha tekrar edilir. Yürüyüş figürlerinden sonra bedende yapılan figürlerin nihayetinde birer tempo fasıla ile iki defa el çırpılır.

Her vakıt seri halinde devam eden halaylardan ağırlama yahut düz halayla başlayan kısım burada biter. (Bu parça ayrıca intişar edecek mufassal bir eserden alınmıştır.)

H. Muzaffer
Dernek Umumî Kâtibi

Biarritz ve pampeluna da büyük festivali takip eden yüzbinlerce halk arasında artık adımızı bilmeyen ve bayrağımızı tanımıyan kimse kalmadı

(Böyütülmesi ricası ile)

Haluk Çağdaş'ın özel arşivinden alınmıştır.

(EK - 3)

SONUÇ

Muzaffer Sarısözen, 1989 yılında Sivas'ta doğmuştur. Kültürel zenginlik bakımından oldukça şanslı bir bölge olan Orta Anadolu'da doğup büyümesi, sanatsever bir aileye mensup olması, onun mesleki yaşamının biçimlenmesini sağlayan başlıca iki unsurdur.

Sarısözen, "Sivas Sultanisi" 'nde eğitimini tamamladıktan sonra ilk meslekî deneyimi olan öğretmen yardımcılığı ve ilk okul öğretmenliği görevlerinde bulunmuştur. Oldukça genç yaşta başlayan eğitimcilik yolculuğu yaşamı boyunca devam etmiştir.

Profesyonel anlamda müzik çalışmalarına "İstanbul Belediye Konservatuvarı" nda, keman eğitimiyle başlayan Sarısözen, iki yıllık eğitimi sonrasında tekrar Sivas'a dönerek, Sivas Lisesi Müzik Öğretmenliği görevinde bulunmuştur. Buradaki görevi sırasında, arkadaşı Hüseyin Kaya ile "İlk Mûsikî Mektebi" adı altında batı müziği eğitimi veren bir okul açmışlar, 1930'lu yılların Sivas'ında, batı müziğini sevdirmeye ve yaygınlaştırmaya çalışmışlardır. Son derece geleneksel bir görünüm arzeden Sivas ve çevresi için bu girişim oldukça yabancı olup bir süre sonra kapatılmıştır.

1931 yılında Ahmet Kutsi Tecer ile gerçekleştirdikleri "Sivas Halk Şairleri Bayramı" Sarısözen'in yaşamında bir dönüm noktasıdır. Ülke genelinde ilk kez düzenlenen bu bayramda pek çok halk şairimiz tanıtılmıştır. Sarısözen'in halaylar konusunda yazdığı makale ve halay notaları bu alanda ilk yazılı belge olması açısından önemlidir.

1936-1953 yılları arasında düzenlenen halk müziği derleme çalışmalarında da Sarısözen başı çekmiştir. Çok zor koşullar altında yapılan derlemelerde, küçümsenmeyecek bir dağar oluşturularak, günüüze bir ezgi hazinesi hediye edilmiştir. Elbette bu derlemeler bir ekip çalışmasını gerektirmiştir. Eğer sözkonusu araştırmalar gerçekleştirilmeseydi, bu gün Türk Halk Müziği eğitimi ve yayınları için kullanılacak malzeme bulmak mümkün olmazdı. Daha da önemlisi, bu zengin kültür madeni, toprağın altında örtülü kalacak, yüzeye

çıkıncaya kadar da kayıp büyük olacaktı. Sarısözen, bu gerçekten hareketle derlediği malzemeleri, günün teknik imkânları çerçevesinde "Ankara Devlet Konservatuvarı" nda arşivlemiştir.

1940 yılında, "Ankara Radyosu" bünyesinde kurulan Halk Müziği Topluluğunun başına getirilerek "Yurttan Sesler Korosu" nu kurmuştur. 1953'te İzmir, 1954'te İstanbul Radyolarında korolar kurarak bu yolla memleket havalarının yaygınlaşmasını ve sevilmesini sağlamıştır. Bu yayınlar sayesinde ülkenin dört bucağı ile iletişim kurulmuştur. Güneydoğuda yaşayan halk, Ege'nin sesini duyabilmiş, Karadeniz'in Horonu, Akdeniz'de tanınmıştır.

Sarısözen, yapılan derleme çalışmalarından elde edilen halk ezgilerini esas alarak, THM'nin ritmik ve ezgisel yapısını, yazdığı kitaplar ve makalelerle anlatmaya çalışmıştır. 1941'de "Seçme Köy Türküleri", 1952'de "Yurttan Sesler" 1962'de de "Türk Halk Mûsikîsi Usulleri" adlı kitapları yayınlanmıştır. Yanı sıra, bazı dergilerde makaleleri yayınlanarak, bu alana ilmî olarak da hizmetlerde bulunmuştur.

Türk Halk Müziği'nin ritim ve ezgi yapısı konusunda henüz tam bir netlik olmamakla beraber, yapılan çalışmalarda Sarısözen'in ortaya koyduğu veriler, daima dayanak noktası durumundadır. Onun çizdiği genel tablo bu gün yapılan araştırmalarla daha da pekişmektedir.

Türk Halk Müziği'nin yanısıra Türk Halk Oyunları ve halk biliminin diğer alanlarına da katkıları olan Muzaffer Sarısözen, 1963 yılında vefat etmiştir.

Yaşadığı dönemin imkânlarını daima Halk biliminin lehine kullanmayı prensip edinen Muzaffer Sarısözen, halkta yaşayan kültür zenginliğini somutlaştırarak yine halka sunmuştur. Bu gün "Türk Halk Müziği" olgusu onun ve bu yolda çaba gösterenlerin şahsında vardır.

Konuyu Muzaffer Sarısözen'in bir sözü ile noktalamak yerinde olacaktır:

"Türk'ü seven, türkü söyler".

DİĞER ÖZEL EKLER

1. Sarısözen'e ait iki adet fotoğraf
2. Sarısözen'in oğluna mesajları
3. Sarısözen'in kendi el yazısıyla mektup örnekleri
4. Sivas Cumhuriyet Üniversitesinin Sarısözen için aldığı karar belgesi
5. Sarısözen'i anma töreni program örnekleri

Sarısözen, Sivas Lisesi'nde müzik öğretmenliği yaptığı sırada, öğrencileriyle birlikte.

Sarısözen, Sivas Lisesi'nde öğretmen arkadaşlarıyla birlikte.

Fotoğraflar ve fotoğraflara ilişkin bilgiler, Halûk Çağdaş'ın özel arşivinden alınmıştır.

(EK - 1)

Uyma

Türk Halk Musikisi Usulleri

Sevgili Memileciğim
Bu kitabın yayın alanına çıkması, tam
on birinci doğum yıl dönümüne rastlar.
Bir bakıma, bu kitapla senin aran
bir kardeş kadar yakılık vardır.
On birinci yaş gününde sana
senin kadar "benimsediğim" bir
hediye bulabildiğim için
bahtiyarlığıma payan
yoktur. 23-7-1962

M. Sarısözen

Muzaffer SARISÖZEN

Baskı ve Klişeler :
Resimli Posta Matbaası Ltd. Şirketi
ANKARA — 1962

(EK - 2)

MUZAFFER SARISÖZEN'in Oğluna Yedili Nasihatı

Sevgili Memil,

Bu yazıyı çok dikkatli oku ve çok iyi sakla. Nüfus cüzdanın gibi kaybolmayacak bir yere koy.

Yaşına göre değil de başına göre artık büyümüş sayılırsın. Şimdi beni dinle:

1- Okula giderken numara almak veya sınıf geçmek için değil de çok şeyler öğrenmek için gittiğini unutma. Bunu unutmazsan göreceksin ki almak istediğin notlar da geçmek istediğin sınıflar da ayaklarının altında kalmıştır.

2- Sınıfta akıllı ve teneffüslerde yaramaz olacaksın.

3- Okulda arkadaşlarına ve büyüdüğün zaman da bütün yurttaşlarına, hatta bütün insanlara iyilik etmeye çalışacaksın.

4- İnsanlar arasında iyiler de kötüler de vardır. Onları tanıyacaksın. Ama hiçbir vakit "filan kötü adamdır" demiyeceksin. Onlardan uzak durursun olur gider.

5- Hayatta hiçbir vakit paranın ve mal zenginliğinin peşinde koşmayacaksın. Onun yerine adam kazanmanın peşinde koşacaksın. Her çeşit zenginlik ancak böyle elde edilir.

6- Yüksek yerlere göz dikmeyeceksin. Ancak yüksek bir bilgiye, yüksek bir ahlâka, yüksek bir vicdana sahip olmaya çalışacaksın. O vakit yüksek sandığın yerlerin kendi ayağının altında kaldığını hayretle göreceksin.

7- Liseyi bitirinceye kadar daima erkek arkadaşlarını kız arkadaşlarına tercih edeceksin. Ben senin yerinde olsam bir meslek adamı oluncaya kadar kızlarla hiç ilgilenmem. Çünki; onlar insanın kafasını dağıtmak için birebirdir. Bunu unutma.

Yukardaki baba nasihatını her sene bir iki defa dikkatle oku. Göreceksin ki bu küçük yazı seninle beraber büyüyecek ve hayatta rastlayacağın güçlüklerde sana en büyük bir destek olacaktır. (Bu yedili nasihat iyi dinlenilirse belki de hayatta hiç güçlük çekilmeyecektir.)

TELEFON No: 12 67 57
İDARE YERİ :
D.K. Folklor Arşivi

MEMİL

27 - 3 - 1961

BASILDIĞI YER :
BEŞPARMAK BASIMEVİ
ANKARA
CEBECİ

MEMİLİN KARNESİNDEKİ DOLGUN NOTLAR ANKARADA SEVİNÇ YARATTI

MUZAFFER SARISÖZEN'İN BEYANATI

İnanılır bir kaynaktan aldığımız habere göre Memil Sarısözenin sıhhi durumu tamamiyle düzelmiş ve babasına mektup yazmaya başlamıştır. Evelki gün Radyo sanatkârlarına bir açıklamada bulunan Sarısözen Memilin okuldaki büyük başarısını övmüş, bundan sonra daha çok çalışacağından emin olduğunu belirtmiştir.

MEMİLİN SULAR İDARESİNE BORCU ÇIKTI

Diğer sayfalarımızdaki belgelerde de görüleceği gibi' Memil Sarısözen Istanbula giderken' Radyo, hava gazı gibi, kesilmesi icabeden hesapları yüzüstü bırakmıştır. Paranın bir mektupla istenilmesi' borçtan çok korkan babayı kızdırmış ve derhal ödemişse de' bir daha böyle işlerin - dalgınlıkla da olsa tekrar etmemesi için ceza olarak Memilin aylığından kesmeye karar vermiştir.

MEMİLE HER AY 60 Lira birikiyor

On sene sonra, yani lise son sınıf sıralarında almak üzere, Devlet Baba tarafından Memil için her ay 60 Lirayı babasının maaşından keserek yerine bir bono verilmektedir. Bonolar, Memilin bu güne kadar biriken 32 mektubu ile birlikte ve aynı zarf içinde saklanacaktır

BİR TAHMİN

Memilin teyzesi Nezahet Bayramın halk türküleri repertuvarının Zeki Mür. tarafından depo edileceği ilgili çevrel. tahmin edilmekte ise de böyle bir heve Zekiyi düşüreceğine şüphe edilmemek. dir. Çünki halk türküleri okuma işin derince bir ihtisas meselesi olduğu ar Istanbulda bile anlaşılmış bulunmakta

Memilin Telefon Numarası

Bir müddetten beri verileceği söyle telefon nihayet gelmiştir. Yaz tatili Memilin telefondan faydalanacağına muhakkak nazarıyla bakılmaktadır.

Ayten Teyzeler

Sayın Remziye ve Ayten teyz lerin iyi ve sıhhatte oldukları telefon konuşmalarından anlaşılm Memilin gözlerinden öpmek arzusunday mışlar.

Memil ALLAHA EMANET

İşlerin çokluğu yüzünden Mer Gazetesi bugün tek sayfa çıkmıştır Bütün gazetemiz ailesi Memilin lerinde öper Onne Amesine ve da saygılar yollar ve Allaha emanet ederler.

Memil Gazetesi sahip
Mesul Müdürü M. Sarısöze

— Cesetler Dolaşıyor —

(1) Yukarıda adı geçen kitap Motorluda kargaşalık yarattı! Memil Sarısözen tren hareket ettikten sonra biraz okumak için kitabı eline alınca; hostes dahil birçok yolcular düşüp bayıldılar. Memil hakkında takibata geçildi.

— Turgay Memilden Davâcı —

(2) Memil Turgay ablasının taş pudrasını toz haline getirdiği için M. Sarısözenden tazminat istedi.

Hergün Aklımızda — Dilimizdesin —

(3) Evin bütün camlarına Memil «Beni unutmayın» yazdığı için ablaları camları silmeğe kıyamıyorlar.

— Yurttan Sesler —

(4) Yurttan sesler misafir saatine davetiyesiz gelen Turgay — Bilge ve Sevgiye kızan amcaları, programı ayakta dinlettirdi.

Nezahet Bayram
Memili övdü

Geçenlerde Istanbuldan dönen Nezahet Bayram Memili çok övmüş ve Memilin hiç kimseyi üzmediğini ve derslerine çalıştığını anlatmıştır. Bu güzel haber Memilin babasını çok sevindirmiş ve babası N. Bayrama bir çay ısmarlamıştır. Orada bulunan öbir sanatkârlar da: maşallah Memil çok akıllı çocuk, deyince onlarada çay ısmarlanmıştır.

Turgay ablanın pâdâü eskisinden çok daha iyi. Bunu Memilin Annesinin vaktiyle teşvik edip bisaat yaptırdığı tedaviye borçlu. Her fırsatta minnetle hatırlamaktadır.
E. Sarısözen

Bilge'den notlar:

(1) Son dakikada haber alındığına göre, Bilge Ablanın işten çıkma meselesi, Ankara'da günün mevzuu haline gelmiştir. Sokakta, çarşıda sinemada, radyoda hep bundan bahsedilmektedir.

(2) Memil gideli, Bilge Ablası, tek başına gözyaşı ile oynamaktan hiç zevk alamadığı ve etraftan, kendisini deli zannetmelerinden korktuğu için, bu oyuna, Memil gelinceye kadar son vermiştir.
Ö. Sarısözen

(3) Fenerbahçeli Memil Sarısözen'in trende giydiği kazak, Ankara'da gençler arasında günün modası haline geldiği, memnuniyetle müşahade edilmiştir.

Amcası
Memille iftihar etmiş

Amcası Istanbulda hastalanarak Yassıadaya gidememiş ama Memili bulmuş. Okul idaresi amcasına Memili çok övmüşler. Amca da okadar sevinmiş ki anlata anlata bitiremiyor. O Perihan hanım bizim Bilgenin süt annesiymiş. Onun çocukları da süt kardeşi imiş. Şimdi burada bir mesele var. Hepimiz rastgele her ineğin sütünü içiyoruz. Şimdi bir sürü ineğe anne bir sürü danaya kar

13 — 9 - 1961

MEMİLCİK

Memile başarılı okuma yılı dileriz

Memilin yeni okuma yılı kutlu olsun

Memile sıhhatli bir okuma

MEMİLE Hayırlı okuma yılı dil

Memil, Neden Memilcik oldu?

Hem küçük Memil hem de Sevgili Memil anlamına geldiği için bundan sonraki gazeteler, Memilcik olarak çıkacaktır.

Tebrik ederiz

Mektup elden ele dolaşmış

Memilin sünnet düğünü ve gelen hediyelerden bahseden mektubunu herkes çok beğenmiş ve "Ne güzel anlatmış" diye bir birine göstermişlerdir.

Tebrik ederiz

Memilcik bazı Gazetecileri Solda bıraktı

Memilin sünnet düğününü anlatan güzel mektubu (iyi anlaşılma bakımından) bazı Gazete yazarlarını geçtiği anlaşıldı.

Tebrik ederiz.

Anlaşılmayan yazılara Örnek

Memil Sarısözen'in sünnet merasimi münevver ve medeni bir ailenin ideali ve derin bir şefkat ve sempatinin ışığı altında ve aile seadeti içinde yapılırken insan kudretinin takatı nisbetinde ve hatta o takatin de asilane bir tehammül göstermesi bakımından takdir görmektedir.

Bütün samimiyet ve deruni arzumuzla tebrik ederiz. Sağ olsun.

Dinleniyormuş

Muzaffer baba çok yorulunca hemen Memile bir mektup yazma işi çıkararak hem Memil ile meşgul oluyor hem de dinleniyormuş. Tebrik ederiz

SÖZERİLER Yine Başta Geldiler

Her hususta olduğu gibi Memilin sünnet törenine gösterdik yakınlık bakımından da Sözeriler başta geldikleri, Memilin izahlı mektubundan anlaşılmaktadır.

Gazetemiz kendilerine teşekkür e. ve saygılar sunar.

Tebrik ederiz

Eyup Sultana gitti mi?

Babasın ısrarla Eyup Sultanı ziyarete gitmesini tenbih etmesi galiba Memilin bir kulağından girip ötekinden çıkmış olacakki, mektubunda buna dair bir haber yoktur. Hiç değilse yeni okuma yılı başlarken bir ziyarette bulunmasını tekrar rica ederiz.

Tebrik ederiz

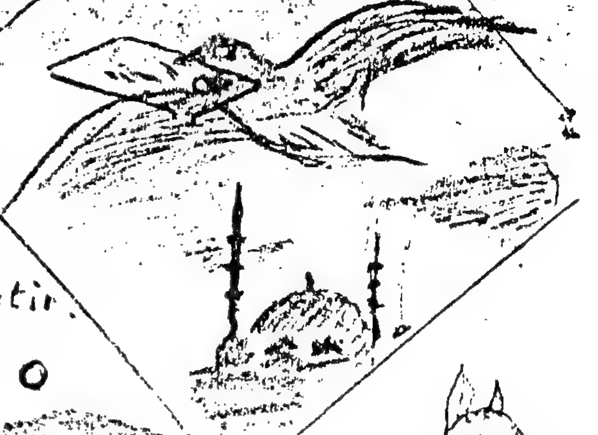
Neden Çocuk Gibi

Mektup yerine gönderilen bu gazeteyi gören Konservatuvardaki öğretmenler görünce: Sarısözen, hâlâ çocuk gibi demişler. Sarısözen de ona sizin aklı yetmez, bir defa okusanız neden çocuk gibi olduğumu anlarsınız, diye cevap vermiş. Bunun üzerine hepsi de şu bir görelim, çok enteresan şekiller var ama acaba yazılar nedir. Doğrusu çok merak ettik deyince Muzaffer bey "Ben bu çeşit mektubu yazarken Memilin çocuk olduğunu ~~[illegible]~~ hesap ederek merakını çekmekmeyi düşünmüştüm. Demekki çocuk olan ben değil, siz imişsiniz ki merakınızı çekti" demiş. Tebrik ederiz

MEMİLCİK RESİMLİ İLAVESİ

Memil'e babası kuşun kanadı ile mektup ulaştırıyor

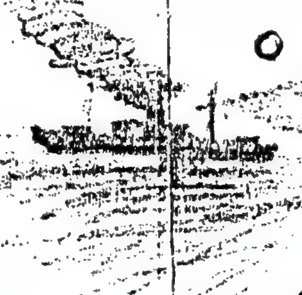

Babanın küzdanına dan ekin

at koşusu

Memil yazın bu vapurla geçmiştir.

anlaşılamayan resimlerden

Memil kovboy filmlerini çok sever

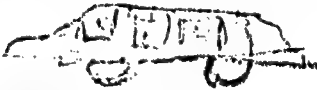
Bu çiçekler Memil'e ne kadar benzer!

yazısız

Yahudi Fıkrası

Bir yahudiyi asıyorla(r)
yahudi şöyle bağır(ır)
Ben boğazımd(an)
çok gıdıklan(ırım)
şu ipi kol(tuk)
larımda(n)
takı(n)

Bu ota İlk defa Muzaffer babayı Küçük Esada götürmüştür.

Opel 60
Nezahet teyzenin 31.500 Liraya aldığı Opel otomobili

Resimler
Özel ressamımız
Ahmet Sezgin tarafından yapılmıştır.

Sayın

Hamit Çine

Halk musiki ve oyunları tesisi başkanı

Burdur

(EK - 3)

Muzaffer Sarısözen

Muhterem Kardaşım Hamit Çine
Mektubunu alır almaz, Istanbul,la muhabereye başladım. Kutsi beyle Halil Bedi bey oraya gelince vilayetle temasta bulunmuşlar. Ayrıca bu işlerle az çok alakalılarla da görüşmüşler fakat orada böyle bir teşekkül olduğunu kimse söylememiş. Onlar da daha evvelki derlemelerde tanıdığımız Aziziyedeki toplu zeybek oyununu te,min için lazım gelen teşebbüsü yapmışlar.

Esasen bu seneki gösteri henüz görülmemiş oyunlardan yapılacağı için ve o şekilde bir zeybek oyunu da ilk defa görüleceği cihetle ona karar vermişler. Gelen cevapta, Hamit çine bizim şeref misafirimiz olarak buyursun, deniliyor. Sizden cevap aldıktan sonra, Dernek Başkanı sıfatıyla şahsan davet edilmenizi de yazacağım. Sizden şimdiki ricam, yapılan tertibin bozulmamasını te,min etmenizdir. Orada sizinle birlikte çalışan arkadaşlarımıza lutfen selam ve sevgilerimi söylemenizi rica ederim.

Burdurdan bir ekip geliyor. Bu Burdur için iyi bir şeydir. Senin de "Şeref misafiri" olarak davet edilmekliğin, DERNEK teki bütün arkadaşlarımızın itibarı namına güzel bir olaydır.

Hulâsa, cemiyetteki arkadaşlarımız adına sizin davet edilmeniz orada, yani Burdur muhitinde iyi bir tesir bırakacaktır. Böylece bu mevzuda çıkacak dedi kodular da önlenmiş olacaktır. Gözlerinizden öper, hane halkına saygılar sunarım.

1-6-1959 M. Sarısözen

Muhterem kardaşlara ayrıca saygılar.

Muzaffer Sarısözen

Sayın Çine

Bu teke zotlatması meselesi bir defa ortaya atılmış bulundu. Hiç olmazsa Behiç Beyle sen, bu oyunu da göstermek zorundasınız. Bu iş güzel Burdurumuzun tanınması ve adının geçmesi için nefis bir vasıta olacaktır.

Dirmilden birde sipsi çalan bulabilirseniz güzel olur. Çünki sipsi çok enteressan bir halk sazıdır. Eğer Behiç Beyle bu işi hal etmeye muvafakat ederseniz, çok iyi çalışmak ve hazırlanmak için bir hafta kâfi gelir.

Bilhassa ayak vuruşlar, açık hava sahnesinin taş olan zemininde çok mükemmel ses verebilir.

Hangi figürleri kaçar defa yapacağınızı bir defa kararlaştırırsanız, öte tarafı kolay....

Öyle tahmin ediyorum ki, bu teke zotlatması çok büyük alâka çekecek ve herkes hayran kalacaktır. Bu husus ayaklar çok sert ve muntazam vuruşlarla hareket ederse fevkalade bir sükse yapar.

Birader Beylere çok çok saygı ve sevgiler.

Şimdi Vedat Nedim Bey (Belki siz köyde olursunuz diye Sayın Fethi Kut'u) telefonla arayacaktır. İki programın birisinde de Yine Behiçle beraber Serenleri gösterebiliriz.

Behiç Bey şart değil. Eğer başka bir zat olursa o da olur. Belki oradaki işlerini aksar diye böyle düşündüm. Yol masrafından başka İstanbul-daki masraflarınıza karşılık üçer yüz lira (yani günde **20** şer lira verilecektir. Sipsi çalan alırsanız o da aynı şartlara tabidir. Mektubumu acele cevaplandırırsanız memnun olurum.

tekrar tekrar saygı ve selamlar.

Mektubu ~~yine Radyoya~~ bu defa:

Muzaffer Sarısözen

posta kutusu 1146

İstanbul

adresine yazınız. Belki Ankara'ya giderim. O vakit Vedat Nedim Bey okur.

M. Ekmekçioğlu

REKTÖRLÜK MAKAMINA

"Cumhuriyet Üniversitesinde Birimlere İsim Verme,Kişileri Ödüllendirme ve Kişilere Akademik Ünvan Vermede Uyulacak Esaslara İlişkin Yönetmelik" in 2., 4. ve 5.maddeleri uyarınca;ismi Üniversitemizin bir salonuna verilmesi düşünülen, Türk Halk Müziğini bilimsel olarak ele alıp Anadolu'nun her tarafını gezerek derlemeler yapan,Radyo Yurttan Sesler Korosunu kuran ve TRT repertuvarına binlerce eser kazandıran Sivas'lı Muzaffer SARISÖZEN hakkında düzenlediğimiz Rapor ilişiktedir.

15.3.1991 günlü Senato Kararı uyarınca gereğini saygı ile arz ederiz.

18.3.1991

Prof.Dr.Erdoğan GÜRSOY Doç.Dr.Zeki TUTKUN Av.Halûk ÇAĞDAŞ

(EK - 4)

Türk Halkbiliminin ve onun önemli bir kolunu oluşturan Halk Müziğimizin derleyicisi,müzikolog ve hoca Muzaffer Sarısözen,1899 yılında Sivas'ta doğmuştur. Pek çok şâir ve fikir adamı yetiştiren "Sarıhatip zâde" ailesine mensuptur. İlk öğrenimini Sivas'ta yapmış,Sivas Sultânisinde okumuş,ilk derleme gezileri için 1926 yılında Sivas'a gelen Dar-ül Elhan Müdürü Yusuf Ziyâ Bey'in aracılığı ile İstanbul'a gönderilerek Konservatuarda Batı Müziği ve keman eğitimi görmüştür. Daha sonra memleketine dönmüş ve 1937 yılına kadar Sivas Lisesinde musiki öğretmenliği yapmıştır.Genç denilebilecek bir yaşta ölümü Türk Halk Bilimi için ciddi bir kayıp olarak nitelenmektedir.

Muzaffer Sarısözen'in Sivas'taki ve Ülke genelindeki çalışmalarını ve hizmetlerini sistematik biçimde şöylece özetlemek mümkündür:

A.) SİVAS'TAKİ HİZMETLERİ:

1. Çok yakın arkadaşı olan Sivas Lisesi Edebiyat Öğretmeni şâir Ahmet Kutsi Tecer'le birlikte ilk kez 5 Kasım 1931'de Sivas'ta Halk Şâirleri Bayramı düzenlemiştir.Bu şölen sâyesinde başta Âşık Veysel olmak üzere pek çok halk ozanı tespit edilmiş,tanıtılmış,şiirleri ve ezgileri derlenmiştir.

2. Yine aynı yıllarda Öğretmen Okulu müzik öğretmeni Hüseyin Kaya ile birlikte Batı Müziği eğitimini amaçlayan özel bir okul kurmuştur.Seçkin bir grup öğrenciye solfej ve keman dersleri vermiş,oda konserleri düzenlemiştir.Bu çabaları, o günün Sivas koşullarında sanatsal açıdan büyük bir önem taşımaktadır.

3. Lise Müzik Öğretmeni olarak da Sivas ve çevre illerden gelen pek çok öğrenciye sanat ve müzik zevki aşılamış,onların çok sesli müzik zevki ile yetişmelerini sağlamıştır.

B.) ÜLKE GENELİNDEKİ HİZMETLERİ:

1. DERLEME ÇALIŞMALARI: İlk sistemli Halk Müziği derlemeleri 1937 yılında dönemin Milli Eğitim Bakanı Saffet Arıkan'ın emriyle başlatılmıştır.Bu gezilere A.Adnan Saygun,Ulvi Cemâl Erkin,Ferit Alnar ve daha sonraları Halil Bedii Yönetken gibi ünlü müzik adamları katılmışlardır.1953 yılına kadar devam eden bu derleme gezilerinde Sarısözen,ekibin mihverini oluşturmuştur.Binbir mahrumiyet içinde gerçekleştirilen bu gezilerde yaklaşık onbin civarında halk ezgisi plâklara ve ses bantlarına alınmıştır.

2. ARŞİV UZMANLIĞI : Resmi görevi Devlet Konservatuvarı Folklor Arşivi şefliğidir.Bu esnada derlediği türkülerin bin kadarını bizzat notaya almıştır.Son derece titiz çalışmış,böylelikle repertuvarımıza birbirinden güzel ezgiler kazandırmıştır.Daha sonra radyo arşivlerini de bizzat kendi düzenlemiştir.

../.

3. KORO ŞEFLİĞİ : Ankara Radyosunda Vedat Nedim Tör ve Mesut Cemil Bey'lerin teşvikleriyle "Yurttan Sesler KOROSU"nu kurmuştur.Bu Koro ile o zaman Türkiye'nin en büyük iletişim aracı olan Ankara Radyosundan son derece kaliteli ve bilimsel metodla hazırladığı halk müziği programları sunmuştur.Gerek bu programların ve gerekse sahne konserlerinin takdimciliğini de üstlenmiştir.

4. HOCALIĞI : Ankara Radyosunda verdiği derslerle pekçok kişinin halk müziğini öğrenmesine,birçok sanatçının da hizmet esnasında yetişmesine neden olmuştur.Bugün radyolarımızda hoca mertebesindeki halk müziği üstadları onun ilk kuşaktan yetiştirdiği önrencileridir.Ankara Radyosunda "Bir türkü öğreniyoruz" saatında periyodik derslerle halkı eğitmeyi amaçlamıştır.On kadar değişik halk sazını tanıtmıştır.İcraatta toplu bağlama geleneğini getirmiştir.Halk müziğimizin derlenmesinde,yayılmasında,sevilmesinde ve geniş kitlelere iletilmesinde öncü rolü oynamıştır.Halk kültürü ile de ilgilenmiş,Türk Halk Oyunları Ekiplerini ~~İtalya~~ İtalya ve İspanya'daki uluslararası yarışmalara götürmüş ve onların en iyi dereceleri almalarında pay sahibi olmuştur.

5. YAYINLARI : 1962 yılında bugün bile Halk Musikimizin baş kitaplarından olan "Türk Halk Musikisi Usûlleri"ni yayınlamıştır.Bunun dışında yayınları, halaylar ve türküler üzerine incelemeleri,eski Türk Müziği üzerine çalışmaları vardır.

S O N U Ç : Yukarda özetle sunduğumuz gerekçenin ışığı altında ve "Cumhuriyet Üniversitesinde Birimlere İsim Verme,Kişileri Ödüllendirme ve Kişilere Akademik Ünvan Vermede Uyulacak Esaslara İlişkin Yönetmelik"in ilgili hükümleri uyarınca; daha sonra Sivas Kampusumuzda yapılacak olan "Kültür Merkezi" içindeki uygun bir kesime nakledilmek üzere,şimdilik geçici olarak,Mediko-Sosyal Etkinlikler Binâmızdaki uygun bir bölüme,yurt çapında üne sahip Sivas'lı büyük folklorcu,derleyici,araştırıcı ve öğretici rahmetli Muzaffer SARISÖZEN'in isminin verilmesinin uygun olacağı yolundaki görüşümüzü saygılarımızla arz ederiz.

Ölümünün 28. Yıldönümü nedeniyle
Türk Folklor Kültürü'nün büyük âlimi,
TRT Ankara Radyosu Yurttan Sesler Korosu'nun
kurucu şefi ve derlemeci, sanatçı

MUZAFFER SARISÖZEN'in

anma törenini onurlandırmanızı dileriz.

Tarih : 5 Ocak 1991 Cumartesi
Saat : 14.00 - 16.00
Yer : T. Vakıflar Bankası T.A.O.
Genel Müdürlüğü Konferans Salonu
Atatürk Bul. No: 207
Kavaklıdere / ANKARA

(EK - 5)

PROGRAM

- Açılış 14.00

- Muzaffer Sarısözen'in Türk Milli Folklor Kültürü'ne fikri, San'at ve derleme hizmetleri ile kurduğu yeni ekol üzerine görüşler.

- Muzaffer Sarısözen'in derlemelerinden sanatçı öğrencilerinin konseri

(TRT Ankara Radyosu Yurttan Sesler Korosu Sanatçıları.)

- Kapanış ve kokteyl 16.00

* *Bu programın gerçekleştirilmesindeki işbirliğinden dolayı TRT Ankara Radyosu Sanatçısı Sn. Niyazi Yılmaz'a teşekkür ederiz.*

MUZAFFER SARISÖZEN'İ ANMA GÜNLERİ
TÜRK HALK MÜZİĞİ KONSERİ

YÖNETEN: UĞUR KAYA

1-Dağlar siz ne dağlarsız
Yöresi : SİVAS/Zara
Derleyen : Muzaffer SARISÖZEN

2-Gine bugün yaralandım
Yöresi : ERZURUM
Derleyen : Muzaffer SARISÖZEN

3-Vefasız yar bana gel diye yazmış (Uzun Hava)
Yöresi : SİVAS/Çamşıhı
Solist : Ayla BAYRAM

4-Memleketten haber bekleyenim var
Yöresi : SİVAS
Kimden alındığı : Ayhani
Solist : Aşık Ayhani

5-Ben ağlarım yane yane
Yöresi : SİVAS
Derleyen : Muzaffer SARISÖZEN

6-Yunus Emre Torunuyum
Yöresi : SİVAS
Solist : Küçük Aşık Ferdi ÜLGER

7-Hem okudum hemi de yazdım
Yöresi : ÇORUM
Derleyen : Muzaffer SARISÖZEN

8-Kara Gözler (Uzun Hava)
Yöresi : SİVAS/Zara
Kimden alındığı : Zaralı Halil SÖYLER
Solist : Sevda ŞANLI

9-Ceyran
Yöresi : KIRŞEHİR
Solist : Mehmet OKYAY

10-Kara tren kaçda gel (Halay)
Yöresi : SİVAS/Acıyurt Köyü
Derleyen : Uğur KAYA

11-Aras Aras han Aras
Yöresi : SİVAS/Acıyurt köyü
Derleyen : Uğur KAYA

İSİM DİZİNİ

1. AKSES Necil Kâzım, (1908-) Besteci, Devlet Sanatçısı. Viyana'da müzik eğitim aldı. Ankara Devlet Konservatuvarı Müdürlüğü, Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü, Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüklerinde bulundu.

2. ALNAR Hasan Ferit, (1906-1978) Besteci, orkestra şefi ve kanun sanatçısı. Viyana'da kompozisyon eğitimi aldı. İstanbul Belediye Konservatuvarına müzik tarihi öğretmeni olarak atandı.

3. DEMİRCİOĞLU Yusuf Ziya, (1897-1976) 1921 yılında Dâr-ül Elhân'a müdür muavini olarak atandı. Burada folklor araştırma gezilerine katıldı. Araştırmalarını 15 defterde topladı.

4. ERKİN, Ulvi Cemal, (1906-1972) Paris'te müzik eğitimi aldı. Besteci, müzik eğitimcisi ve orkestra şefidir. 1949-1951 yılları arasında, Ankara Devlet Konservatuvarı'nın müdürlüğünü yaptı.

5. GAZİMİHAL Mahmut Ragıp, (1900-1961) Türk müziği eğitimcisi, müzik yazarı ve müzikolog. Berlin ve Paris'te müzik eğitimi aldı. Ankara Devlet Konservatuvarı'nda dersler verdi. Burada halk müziği derleme çalışmalarına katılarak araştırmalar yaptı.

6. ORANSAY Gültekin, 1930'da doğdu. Müzikolog. 1964-1965 arası Ankara Devlet Konservatuvarı'nda müzik folkloru dersi ve semineri öğretmeni ve folklor arşivi şefliği görevinde bulundu.

7. SAYGUN Ahmet Adnan, (1907-1991) Türk bestecisi, müzisyen, orkestra şefi. Paris'te müzik öğrenimi gördü. İstanbul Belediye Konservatuvarı' nda öğretmenlik yaptı. Halk müziği alanında da araştırmalar yapmış bu konuda yurtdışında bildiriler vermiştir.

8. TECER Ahmet Kutsi, (1901-1967) Şair, oyun yazarı. 1931'de Sarısözen'le birlikte Sivas Halk Şairleri Bayramını gerçekleştirdi.

9. TEKTAŞ Ekrem Besim, İstanbul Belediye Konservatuvarı öğretim elemanı.

10. TEL Mes'ud Cemil, (1902-1963) Tanburî Cemil Bey'in oğludur. Berlin'de müzik eğitimi aldı. Dâr-ül Elhân'a tanbur öğretmeni olarak atandı. Ankara Radyosu-Türk Müziği Yayın Şefliği görevinde bulundu.1940'dan sonra da Ankara ve Türkiye Radyoları Müdürlüğü görevinde bulundu. Türk Halk Müziği alanında da çalışmaları olup, türküleri radyodan ilk olarak yayınlanan kişidir.

11. TÖR Vedat Nedim, (1897-1985) İktisatçı, yazar. 1938-1944 yılları arası Ankara Radyosu Müdürlüğü görevinde bulundu.

12. TURAN Dürrü, (1883-1961) Tanburi ve Geleneksel Türk Müziği Bestecisi. 1917'de Dâr-ül Elhân'ın tanbur öğretmenliğine getirildi. Konservatuvarın icra ve tasnif heyetinde çalıştı.

13. YEKTA Rauf, (1871-1935) Türk müziği araştırmacısı ve besteci. Dâr-ül Elhân'da öğretim elemanı idi. İstanbul Konservatuvarının, Tertip ve Tasnif Heyeti Başkanlığı'nı yürüttü. Türk Halk Müziği araştırmaları çerçevesinde Güneydoğu ve İç Anadolu'da derleme çalışmaları yapmıştır. İstanbul Belediye Konservatuvarı'nın yayınladığı eserler onun gözetiminde hazırlanmıştır.

14. YETİŞEN Ali Rıza, (1899-1968) Prag Devlet Konservatuvarını bitirdi. Ankara Devlet Konservatuvarı ve Gazi Eğitim Enstitüsü, müzik bölümlerinde öğretmenlik yaptı. Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğünde bulundu. 1937-1951 arasında Ankara Devlet Konservatuvarı'nın derleme çalışmalarına katıldı. İstanbul Belediye Konservatuvarı folklor uzmanı oldu.

KAYNAKÇA

1. AKDOĞU, Onur. Türk Müziği Tarihi (Ders Notları). İzmir: E.Ü.D.T.M. Konservatuvarı, (1989).

2. AŞKUN, Vehbi Cem. "Halk Mûsikîsi Dünyamızın Kaybı: Muzaffer Sarısözen". TFA. c. 8, s.163 (Şubat. 1963)

3. AVNİ, Ali Rıza. Özel Arşivi.

4. ÇAĞDAŞ, Halûk. "Türkülerden Bir Vatan ve Rahmetli Sarısözen". TFA. (Mayıs. 1983).

5. ÇAĞDAŞ, Halûk. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi tarafından düzenlenen, Muzaffer sarısözen'i Anma Günü'nde sunulan panel metni. Sivas, (1990).

6. ÇAĞDAŞ, Halûk. Özel Arşivi.

7. ÇEREN, Şerif Sait. "Muzaffer Sarısözen'le Bir Konuşma". Radyo 3, (9-15 Haziran 1944).

8. ÇİNE, Hamit. Özel Arşivi.

9. EMNALAR, Atınç. Türk Halk Müziğinde TRT Repertuvarından Alınan Üçbinbeşyüz Türkünün Ayak ve Usul Yönünden İncelenmesi ve Sınıflandırılması (Araştırma). İzmir: E.Ü.D.T.M.K. (1991).

10. HOŞSU, Mustafa. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi tarafından düzenlenen, Muzaffer Sarısözen'i Anma Günü'nde Sunulan Panel metni. Sivas, (1990).

11. HOŞSU, Mustafa. Türk Halk Müziği Nazariyatı (Ders Notları). İzmir: E.Ü.D.T.M.K (1992).

12. HOŞSU, Mustafa. Özel Arşivi.

13. KARAALİOĞLU, Seyyit Kemal Türk Edebiyatı Tarihi: c.2 , İstanbul: İnkılâp ve Aka Kitabevi, (1982).

14. KAYMAK, Mansur. "Folklorumuza Gönül Verenler" Türk Halk Müziği ve Oyunları Ansiklopedisi. c. 1, Ankara: Mansur Kaymak Yayınları, (1982).

15. Meydan Lorusse. Büyük Lügat ve Ansiklopedisi, "Halk Mûsikîsi" c.11, İstanbul: Meydan Gazetecilik Neşriyat, (1973).

16. Radyomuzda Halk Mûsikîsi Çalışmaları. Radyo I (3), (21-15 Şubat (1942).

17. SARISÖZEN, Muzaffer. Seçme Köy Türküleri. İstanbul: Remzi Kitabevi, (1941).

18. SARISÖZEN, Muzaffer. Yurttan Sesler. Ankara: Akın Matbaası, (1952).

19. SARISÖZEN, Muzaffer. Türk Halk Mûsikîsi Usûlleri. Ankara: Resimli Posta Matbaası Ltd. Şirketi, (1962).

20. SAY, Ahmet. Müzik Ansiklopedisi. c.2, Ankara: Uzay Ofset Ltd, (1985).

21. TAN, Nail. "Muzaffer sarısözen ve Türk Folklorundaki Yeri" Sivas Folkloru. s. 61, (Şubat-1978).

22. TANGÖR, Safa. "Konservatuvar ve Yurttan Sesler'in Kaybı: Muzaffer Sarısözen" TFA. c. 8, s. 163, (Şubat 1963).

23. TANSEL, F.A. "Tanzimat Devri Edebiyatında Halk Şairlerinin Tahkiri Meselesi" Türk Dili ve Tarihi Hakkında Araştırmalar. I Ankara: T.T.K. Basımevi, (1950).

24.TARANÇ, Berrak. "Türkiye'de Film Müziği" Müzik Ansiklopedisi. c.4, Ankara: Uzay Ofset Ltd., (1985).

25. TECER, Ahmet Kutsi. "Yeri Boş Kalan Değer: Sarısözen için" TFA. c. 8, s. 163, (Şubat 1963).

26. TÜFEKÇİ, Nida. "Muzaffer Sarısözen" Folklor Halk Bilim Dergisi. c. 4, (Ekim-Aralık 1984).

27. ÜLKÜTAŞIR, M. Şakir. Cumhuriyetle Birlikte Türkiye'de Folklor ve Etnografya Çalışmaları. Ankara: Cumhuriyetin 50. Yıldönümü Yayını I (1973).

28. YETİŞEN, Ali Rıza. "Anadolu Folklor Gezileri II" Halûk Çağdaş'ın özel arşivinden alınmıştır.

29. YÖNETKEN, Halil Bedii. "Acı Bir Ölüm: Sarısözen'i Kaybettik" TFA. C. 8, s. 163 (Şubat 1963).

ÖZGEÇMİŞ

1968 yılında, İzmir'de doğmuşum. İlk, orta ve lise öğrenimimi İzmir-Bornova'da tamamladıktan sonra, 1985 yılında, E.Ü. Devlet Türk Musikisi Konservatuvarı'na girmeye hak kazandım. Öğrenimim sırasında çeşitli lise ve fakültelerin amatör halk müziği çalışmalarını yürüttüm. 1990 yılında, Afyon ve çevresinde yapılan derleme çalışmalarına katılarak, "Afyonkarahisar Müzik Folkloru" adı altında, lisans bitirme çalışmamı oluşturdum. Aynı yıl, THM Anasanat Dalı Araştırma Görevlisi olarak göreve başladım. Halen bu görevim devam etmektedir.